

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Faculty of Humanities

თეზისები

ახალგაზრდა მეცნიერთა IV საერთაშორისო
სიმპოზიუმი ჰუმანიტარულ მეცნიერებებში

ABSTRACTS

IV INTERNATIONAL SYMPOSIUM FOR YOUNG
SCHOLARS IN THE HUMANITIES

მაისი 27-29 MAY
2022

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Faculty of Humanities

თეზისები ABSTRACTS

ახალბუხელ მკვლევართა IV საერთაშორისო სიმპოზიუმი
ჰუმანიტარულ მეცნიერებაებში

**IV International Symposium for Young Scholars
in the Humanities**

თბილისი / TBILISI
საქართველო / SAKARTVELO
მაისი 27-29 May

Scientific Committee of IV International Symposium of Young Scholars

- Nana Gaprindashvili** – Professor Dean of the Faculty of Humanities, Ivane Javakhsishvili Tbilisi State University, Georgia
- Vakhtang Licheli** – Faculty of Humanities, Professor, Faculty of Humanities, Ivane Javakhsishvili Tbilisi State University, Georgia
- Ekaterine Navrozashvili** – Associated Professor, Head of the Scientific research and development Office of the Faculty of Humanities, Ivane Javakhsishvili Tbilisi State University, Georgia
- Maia Gurabanidze** – The Director of the Museum of Ivane Javakhsishvili Tbilisi State University, Georgia
- Zaal Abashidze** – Director of Korneli Kekelidze National Center of Manuscripts, Professor, St. Andrew the First called Georgian University, Georgia
- Giorgi Alibegashvili** – Head of State Language Department, Professor, St. Andrew the First Called Georgian University, Georgia
- Paul Wordsworth** – PhD in Archaeology, Research Fellow at the University of Oxford specializing in the archaeology of the medieval Caucasus and Central Asia, UK
- Eberhard Sauer** – PhD in Archaeology, Professor at the University of Edingburgh, UK
- Katie Campbell** – PhD in Archaeology, King’s College, University of Cambridge, UK
- Emanuele Intagliata** – Assoc. Professor, University of Milan, Italy

Organizing Committee of IV International Symposium of Young Scholars

- Davit Naskhidashvili** – Chair, PhD student and specialist at TSU institute of Archaeology, Faculty of Humanities
- Natia Putkaradze** – Co-chair, PhD in Linguistics, Invited Lecturer at TSU Faculty of Humanities, Senior Specialist at the Office of Academic Research and Development Faculty of Humanities, Postdoc at Institute for Slavic and Caucasus Studies at Friedrich Shiller University of Jena
- Giorgi Jgharkava** – Co-chair, PhD student, Invited Lecturer at TSU Faculty of Humanities
- Sopio Totibadze** – PhD in Philology, Invited Lecturer at TSU Faculty of Humanities
- Elene Lursmanashvili** – MA of Philology, TSU Faculty of Humanities
- Sophio Chkhatarashvili** – PhD in Philology, Senior Specialist at the Institute of Ukrainian Studies named after Otar Bakanidze, Invited Lecturer at TSU Faculty of Humanities
- Nino Tavartkiladze** – PhD student at TSU Faculty of Humanities, Invited Researcher at Max Planck Institute for Evolutionary Anthropologie
- Tamar Mghebrishvili** – BA Student at TSU Faculty of Humanities
- Nikoloz Shapakidze** – BA Student at TSU Faculty of Humanities
- Nino Skhirtladze** – PhD student, Invited Lecturer at TSU Faculty of Humanities
- Mariam Chikadze** – PhD student at TSU Faculty of Humanities
- Ciarra Criscione** – BA Student at Georgetown University in Washington D.C.

**ახალგაზრდა მეცნიერთა IV საერთაშორისო სიმპოზიუმის
სამეცნიერო კომიტეტი**

- ნანა გაფრინდაშვილი** – პიოფესოხი, ჰუმანიტაჲუდ მეცნიეჲებათა ფაკულტეტის დეკანი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქაჲთველო
- ვახტანგ ლიჩელი** – პიოფესოხი, ჰუმანიტაჲუდ მეცნიეჲებათა ფაკულტეტი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქაჲთველო
- ეკატერინე ნავროზაშვილი** – ასოციეჲებუდიპიოფესოხი, ჰუმანიტაჲუდ მეცნიეჲებათა ფაკულტეტი, ჰუმანიტაჲუდ მეცნიეჲებათა ფაკულტეტის სამეცნიეჲო კვდევებისა და განვითაჲების სამსახუხის უფოხი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქაჲთველო
- მაია გურაბანიდე** – ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მუზეუმის დიეჲექტოხი, საქაჲთველო
- ზაალ აბაშიდე** – პიოფესოხი, კოხნედი კეკელიძის სახელობის საქაჲთველოს ხედნაწეჲთა ეჲოვნუდი ცენტხის დიეჲექტოხი, საქაჲთველოს საპატიჲიჲქოს წმინდა ანდჲია პიჲვედწოდებულის სახელობის ქაჲთუდი უნივერსიტეტი, საქაჲთველო
- გიორგი ალიბეგაშვილი** – პიოფესოხი, სახელმწიფო ენის დეპატიგამენტის ხედმდღვანედი, საქაჲთველოს საპატიჲიჲქოს წმინდა ანდჲია პიჲვედწოდებულის სახელობის ქაჲთუდი უნივერსიტეტი, საქაჲთველო
- პოლ ვორდსვორთი** – აჲქეოლოგიის დოქტოხი, ოქსფოხდის უნივერსიტეტის მეცნიეჲ-თანამშჲომედი, დიდი ბიტიანეთის გაეჲითიანებუდი სამეფო
- ებერჲარდ ზაუერი** – პიოფესოხი, აჲქეოლოგიის დოქტოხი, ედინბუგის უნივერსიტეტი, დიდი ბიტიანეთის გაეჲითიანებუდი სამეფო
- ქეითი კემპბელი** – აჲქეოლოგიის დოქტოხი, სამეფო კოდეტი, კემბიჲის უნივერსიტეტი, დიდი ბიტიანეთის გაეჲითიანებუდი სამეფო
- ემანუელე ინტალიატა** – ასისტენტ-პიოფესოხი, უხბანუდი ქსედის ევოლუციების ცენტხის მკვდევახი, ოჲჲუსის უნივერსიტეტის ასისტენტ-პიოფესოხი, დანია

ახალგაზრდა მეცნიერთა IV საერთაშორისო სიმპოზიუმის საორგანიზაციო კომიტეტი

- დავით ნასყიდაშვილი** – სიმპოზიუმის თავმჯდომაჲე, თსუ ჰუმანიტაჲუდ მეცნიეჲებათა ფაკულტეტის აჲქეოლოგიის ინსტიტუტის სპეციადისტი, დოქტოხიანტი
- ნათია ფუტკარაძე** – სიმპოზიუმის თანათავმჯდომაჲე, თსუ ჰუმანიტაჲუდ მეცნიეჲებათა ფაკულტეტის მოწვეუდი პედაგოგი, ჰუმანიტაჲუდ მეცნიეჲებათა ფაკულტეტის სამეცნიეჲო კვდევებისა და განვითაჲების სამსახუხის უფოხი სპეციადისტი, იენის ფიდიხის შიდეხის უნივერსიტეტის სდავისტიკისა და კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის პოსტდოქტი
- გიორგი ჯღარკავა** – სიმპოზიუმის თანათავმჯდომაჲე, თსუ ჰუმანიტაჲუდ მეცნიეჲებათა ფაკულტეტის მოწვეუდი პედაგოგი, დოქტოხიანტი
- სოფიო თოთიბაძე** – თსუ ჰუმანიტაჲუდ მეცნიეჲებათა ფაკულტეტის მოწვეუდი პედაგოგი, ფილოლოგიის დოქტოხი
- ელენე ლურსმანაშვილი** – თსუ ჰუმანიტაჲუდ მეცნიეჲებათა ფაკულტეტის მაგისტხი
- სოფიო ჩხატარაშვილი** – ფილოლოგიის დოქტოხი, ოთაჲ ბაქანიძის სახელობის უკაინისტიკის ცენტხის უფოხი სპეციადისტი, თსუ ჰუმანიტაჲუდ მეცნიეჲებათა ფაკულტეტის მოწვეუდი პედაგოგი
- ნინო თავართქილაძე** – თსუ ჰუმანიტაჲუდ მეცნიეჲებათა ფაკულტეტი, აჲქეოლოგიის მიმაჲთუდების დოქტოხიანტი, მაქს პდანკის ევოლუციუდი ანთჲოპოლოგიის ინსტიტუტის მიწვეუდი მკვდევახი
- თამარ მღებრიშვილი** – თსუ ჰუმანიტაჲუდ მეცნიეჲებათა ფაკულტეტის სტუდეტი
- ნიკოლოზ შაფაქიძე** – თსუ ჰუმანიტაჲუდ მეცნიეჲებათა ფაკულტეტის სტუდეტი
- ნინო სხირტლაძე** – თსუ ჰუმანიტაჲუდ მეცნიეჲებათა ფაკულტეტის მოწვეუდი პედაგოგი, დოქტოხიანტი
- მარიამ ჭიკაძე** – თსუ ჰუმანიტაჲუდ მეცნიეჲებათა ფაკულტეტის დოქტოხიანტი
- სიერა ქრიშონი** – ჲოჲტაუნის უნივერსიტეტის ჰუმანიტაჲუდ მეცნიეჲებათა ფაკულტეტის სტუდეტი

სიმბოზუმის მხარდამჭერები
ISYSH Partners

სახელმწიფო ენის დეპარტამენტი
State Language Department

კორნელი კეკელიძის სახელობის საქართველოს
ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი
Korneli Kekelidze Georgian National Center of Manuscripts

საქართველოს ეროვნული მუზეუმი
Georgian National Museum

აკმს - აკადემიური კვლევის მეგობრები საქართველოში FaRiG - Friends of
Academic Research in Georgia

საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა
The National Parliamentary Library of Georgia

თეზისები

Abstracts

ლელა აბდუშელიშვილი

Lela Abdushelishvili

შავი ზღვის საერთაშორისო უნივერსიტეტი, საქართველო
Black Sea International University, Georgia

ინგლისურ-ქართული ბიზნესტექსტების თარგმნის გამოწვევები Challenges of Translating English-Georgian Business Texts

საკვანძო სიტყვები: დისკუსია, ბიზნესტექსტი, თარგმანი

Keywords: Discourse, Business, text, Translation

წინამდებარე კვლევის მიზანია ინგლისურ-ქართული ბიზნესტექსტების თარგმნის გამოწვევების დადგენა და სასარგებლო რეკომენდაციების გაცემა. გლობალური ბიზნესი დღესდღეობით მუდმივად ვითარდება. შესაბამისად, ბიზნესს სჭირდება სამართლებრივი და ბიზნესთარგმანი, რაც გარკვეულ კრიტიკულ ელემენტებს მოიცავს. ბიზნესტექსტები, ტრადიციულად, სავსეა სხვადასხვა შემოკლებით, სამართლებრივი და ეკონომიკური სპეციფიკური ტერმინით, ბიზნესისა და პროდუქტის პროცესების აღწერილობით. კონტრაქტები, საპატენტო დოკუმენტაცია, დაბადების მოწმობები, განაცხადები, სტრატეგიის სახელმძღვანელოები, მარკეტინგული და სარეკლამო მასალა, ფინანსური დასკვნები და მრავალი სხვა ბიზნესდოკუმენტი საჭიროებს ძირულ გააზრებასა და შესაბამისი გადაწყვეტილებების მიღებას. აღნიშნულის დასადგენად უაღრესად მნიშვნელოვანია მთარგმნელის კვალიფიციურობა და სათანადო გამოცდილება.

თარგმანი გვეხმარება ახალი ინფორმაციისა და ცოდნის გადაცემაში მსოფლიო მასშტაბით. იგი საშუალებას იძლევა სხვადასხვა კულტურის წარმომადგენლებს ნათლად მიანოდოს კონკრეტული ინფორმაცია. თუ მთარგმნელს გააზრებული აქვს გარკვეული სფეროს ტერმინოლოგია და შესაბამისი სამართლებრივი და კულტურის სისტემები, სამუშაოს შესრულება საგრძნობლად გაუადვილდება. გარდა ამისა, თარგმნის სხვადასხვა სტრატეგიის გამოყენებას ორივე მხარისათვის სასარგებლო შედეგებამდე მივყავართ.

თარგმნის პროცესში უამრავ სიახლესა და მრავალფეროვნებას ვაწყდებით, რამდენადაც ერთ-ერთისგან სრულიად სხვაობს მოსაუბრეები, მათი კულტურა და განსახილველ თემათა კონტექსტი. თარგმანი საჭიროებს **გრამატიკისა და კულტურის სიღრმისეულ გააზრებას**. როდესაც საქმე გვაქვს ორი ან მეტი ენის კონტექსტის თარგმანთან, უნდა გავითვალისწინოთ მათი კონკრეტული თავისებურებები. ქართული ენა ეკუთვნის სრულიად განსხვავებულ ლინგვისტიკურ ჯგუფს და, შესაბამისად, მისი გრამატიკა, ლექსიკა და დისკურსი საჭიროებს განსაკუთრებულ მიდგომებს. ამდენად, თარგმნის პროცესში ჩვენ ვიყენებთ ისეთ სტრატეგიებს, რომლებიც კონკრეტულ სამიზნე აუდიტორიაზეა მორგებული და, ამავე დროს, ლინგვისტიკურ და კულტურის საკითხებსაც მოიცავს. აღნიშნული გარემოება იძლევა დარგის უკეთესად გააზრებისა და პოზიტიური გარემოს შექმნის საშუალებას, რაც აძლიერებს ბიზნესკონტრაქტებს და ხელს უწყობს გრძელვადიან თანამშრომლობას.

წინამდებარე კვლევისას გამოვიყენეთ დისკურსის კრიტიკული ანალიზისა და ტექსტების ანალიზის მეთოდები, რამდენადაც მთარგმნელი კარგად უნდა იცნობდეს როგორც სამიზნე ენის ნორმებს, ისე კონკრეტული ერის წეს-ჩვეულებებს. წინააღმდეგ შემთხვევაში საუკეთესო მცოდნეებიც კი წააწყდებიან გაუგებრობასა თუ მარცხს. პირველი ლინგვისტიკური გამოწვევა, რომელსაც თავი უნდა გაართვან კარგმა მთარგმნელებმა, არის სიტყვასიტყვითი თარგმანის თავიდან არიდება, ვინაიდან ამ შემთხვევაში სრულიად იცვლება გადმოსაცემი ტექსტის მნიშვნელობა და იქმნება უხერხული სიტუაციები. გარდა ამისა, თარგმანის შესრულების დროს გათვალისწინებულ უნდა იქნეს მისი მიზანი; ყურადღება უნდა მექცეს იმ კულტურულ და სოციალურ ფაქტორებს, რომლებიც სამიზნე ენაზე ახდენენ ზეგავლენას. აღნიშნული დარგის ერთ-ერთ აქტუალურ გამოწვევად რჩება ის, რომ თითოეულ ქვეყანას აქვს საკუთარი კულტურა და შეტყობინების გადაცემის მეთოდი. როდესაც სხვადასხვა კულტურის წარმომადგენლები ერთმანეთთან ურთიერთობენ, შეტყობინებები სხვადასხვა მნიშვნელობას, ინტე-

რპრეტაციას იძენს. გარდა ამისა, ხშირ შემთხვევაში, რთულდება კონკრეტული სიტყვის ალტერნატიული ვარიანტის მოძიება სამიზნე ენაში, ე.წ. შეთანადება და საჭირო ხდება აღწერითი ფორმების ან მთელი წინადადების შედგენა.

ამდენად, მთარგმნელმა ზედმინევიტ უნდა იცოდეს არა მარტო ის ენები, რომლებზეც მუშაობს, არამედ ფრაზული შესიტყვებებიც, უნდა იცნობდეს სამიზნე ენაზე მოლაპარაკეთა კულტურას, თუკი სურს ზუსტი და ხარისხიანი მთარგმნელობითი მუშაობა. მთარგმნელმა უნდა გამოიმუშაოს ეს უნარები, რამდენადაც ორი ენის ცოდნა არ არის საკმარისი ყველა სახის დოკუმენტის თარგმნისთვის, თარგმანი მრავალი გამოწვევის წინაშე აყენებს მთარგმნელს, რაც არ გულისხმობს მხოლოდ შესაბამისი სიტყვების დაძებნას. საჭიროა შეტყობინების ზუსტად გადაცემა. **კარგი მთარგმნელი უნდა იცნობდეს იმ გზებს, რომელთა მეშვეობითაც გადასცემს ზუსტ შეტყობინებას** და გაიაზრებს გამოწვევებს. ამ გზაზე არანაკლები მნიშვნელობისაა ფსიქოლოგიური მზაობა და დადებითი განწყობა აღნიშნული გამოწვევების დასაძლევად.

Global business is a reality and it is expanding. Therefore, businesses have to deal with business and legal translation which entail a number of critical elements. Business texts are traditionally full of tricky abbreviations, legal and economic industry-specific terminology, descriptions of business and product processes. Contracts, patent documents, birth certificates, application letters, strategy guides, marketing and advertising materials, financial statements and many other business documents need thorough understanding and decision-making. Therefore, translators should be experienced to pull it off.

The aim of research is to identify challenges of translating English-Georgian business terminology and offer useful solutions. Translation helps to spread new information and knowledge to people across the world. It enables business to clearly communicate their message to people from different cultures. If translators understand field-specific terminology used and the cultural and legal systems involved, it will make their work much more facilitated. Also, use of various translation strategies will lead to win-win solutions.

Translation combines variety, novelty and challenge. This is because speakers, culture, context and subject matter are different. Translation requires **a deep understanding of both grammar and culture**. When it comes to translating in the context of two or more languages, their specific peculiarities need to be envisaged. Georgian language belongs to a completely different linguistic group and, therefore, its grammar, vocabulary and discourse require special approaches. Therefore, while translating, we use the strategy of translating the message in a way that adapts the most to a specific target audience and at the same time deal with the linguistic and cultural sides. This enables better understanding and creating a positive environment thus leading to enhanced business contacts and long-term cooperation. I have used the following Research methods: Critical discourse analysis and analyzing texts and corpora. Translators need to know the rules of a language as well as the habits of the people who speak it. And even for the most experienced professionals, confusion and frustration are familiar feelings. The first linguistic challenge that good translators should overcome is the need to avoid literally/word-for-word translation as it changes the meaning completely and may led to strange situations. Then, translation should always happen while keeping the purpose of translation in mind and the cultural and social factors that affect the target audience. Another challenge that was revealed as a result of research was each country having its own culture and the way of communicating the message. When different cultural backgrounds communicate, messages get a different meaning. This is of great importance for translators as their work is not effective if it is not interpreted correctly. Also, when a language has a specific word to describe something, it can be challenging to find an alternative expression in another language. Also, some expressions are specific to one language and it is difficult to find a similar expression in another language.

ელნურ ალისოი**Elnur Alisoy**

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

საქართველოს აზერბაიჯანულენოვანი ეთნიკური უმცირესობის**ტრადიცია ხალიჩის ქსოვისა****The Tradition of Carpet Weaving in the Azerbaijani-speaking Ethnic Minority of Georgia**

საკვანძო სიტყვები: აზერბაიჯანულენოვანი, ეთნიკური უმცირესობა, ტრადიცია, ხალიჩის ქსოვა

Keywords: Azerbaijani-speaking, Ethnic Minority, Tradition, Carpet weavings

საქართველო მულტიეთნიკური და მულტიკულტურული ქვეყანაა. 2014 წელს საქართველოში ჩატარებული მოსახლეობის საყოველთაო აღწერის მიხედვით, ქვეყნის პოპულაციის 6,3% (233 000 ადამიანი) აზერბაიჯანულენოვანი ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელია. საქართველოს აზერბაიჯანულენოვან მოსახლეობას აქვს საკუთარი ტრადიციები და კულტურული მემკვიდრეობა, რომელიც იმავდროულად საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობისა და ქვეყნის მრავალფეროვნების განუყოფელი ნაწილია. ჩვენი კვლევის მიზანია საქართველოს აზერბაიჯანულენოვან ეთნიკურ უმცირესობებში გავრცელებული, თაობიდან თაობისთვის გადაცემული და მთელ მსოფლიოში ცნობილი ხალიჩის ქსოვის ტრადიციების შესწავლა. სხვადასხვა მიზეზით მომთაბარეობის გადაჩვევასთან ერთად, დროთა განმავლობაში, ტექნოლოგიების განვითარებისა და თანამედროვე სოციალურ-ეკონომიკური საჭიროებების ფონზე ხალიჩის ქსოვის ტრადიციაც იკარგება. ეს ტრადიცია კი ქართულ სამეცნიერო წრეში სათანადოდ არ არის შესწავლილი. მისი ისტორიის, სტილებისა და ვარიაციების შესახებ ინფორმაცია არ იძებნება. წინამდებარე კვლევის ფარგლებში შევისწავლეთ საქართველოს აზერბაიჯანულენოვან მოსახლეობაში გავრცელებული ხალიჩის ქსოვის უნიკალური ტრადიციის ისტორია, მასთან დაკავშირებული წეს-ჩვეულებები, ხალიჩების სტილები და ვარიაციები, საქართველოში ამ ტრადიციის გავრცელების ცენტრალური ლოკაციები და ამ საქმიანობით დაკავებული ქალბატონები. კვლევის დროს, პირველ ყოვლისა, მიმოვიხილეთ სათანადო ლიტერატურა – საკითხის შესახებ არსებული უცხოური სამეცნიერო პუბლიკაციები. შემდგომ ეტაპზე მოვავრთვეთ ხელმისაწვდომი საჯარო, ოფიციალური, ინფორმაცია წარმოდგენილი ევროპისა და ამერიკის მუზეუმებში, ასევე სხვადასხვა აუქციონზე გაყიდული ხალიჩების შესახებ. შემდგომ ქვემო ქართლისა და კახეთის მხარეებში ხალიჩის ქსოვით დაკავებულ ქალბატონებთან, ასევე აღნიშნული ტრადიციის ბიზნესითა და მისი პოპულარიზაციით დაკავებულ დაინტერესებულ პირებთან დავგეგმეთ სიღრმისეული ინტერვიუ. გამოვიყენეთ მიზნობრივი შერჩევა, რომლის შემდგომაც „თოვლის გუნდის“ პრინციპით განვაგრძეთ კვლევა. კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ საქართველოს აზერბაიჯანულენოვან ეთნიკურ უმცირესობაში გავრცელებული ტრადიციის მიხედვით, ხალიჩებს აქვს 5 ძირითადი სტილი: ბორჩალოური, ფახრალაოური, ზინათნიშანური, ჩობანქარული, ლამბალოური. ისიც გაირკვა, რომ ხსენებული ხალიჩები ევროპისა და ამერიკის ბაზრებზე საკმაოდ დიდი პოპულარობით სარგებლობდა. შევადგინეთ ხალიჩის ქსოვით დაკავებული ასაკოვანი თაობის წარმომადგენლების სია, მათგან მივიღეთ თხრობითი ემპირიული მასალები, რომელთა მიხედვითაც დავადგინეთ, თუ რა კულტურულ-ტრადიციული დატვირთვა ჰქონდა ამ საქმიანობას ადგილობრივთა ყოფა-ცხოვრებაში. კვლევის შედეგად გაირკვა, თუ რა განაპირობებს აღნიშნული ტრადიციის დაკარგვას, რის შესახებაც ვრცლად ვისაუბრებთ სიმპოზიუმის სესიაზე.

Georgia is a multi-ethnic and multicultural country. Regarding the data of the last census made in Georgia in 2014, ethnic Azerbaijanis comprise 6.3% (233.000 people) of the Georgian population. The Azerbaijani-speaking population of Georgia has its own traditions and cultural heritage, which is at the same time an integral part of Georgia's cultural heritage and the diversity of the country. The aim of our research is to study the carpet weaving traditions which are spread among the Azerbaijani-speaking ethnic minorities of Georgia. This tradition is inherited from generation to generation. With the decline of nomadism for a variety of reasons, over time, the tradition of carpet weaving is disappearing amid technological advances and modern socio-economic needs. This tradition has not been properly studied in the Georgian scientific community. Information about its history, styles and variations is not sought. In the framework of research, we studied the history of the unique carpet weaving tradition spread among the Azerbaijani-speaking population of Georgia, its related customs, carpet styles and variations, the central locations for the spread of this tradition in Georgia, and the women engaged in this activity.

During the research, first of all, we conducted a review of the literature - existing foreign scientific publications on the subject. At a later stage, we collected available public, official, information about carpets presented in museums in Europe and America, as well as sold at various auctions. Interviews were planned with women engaged in carpet weaving in Kvemo Kartli and Kakheti regions, as well as with businessmen working on carpet weaving and those interested in its promotion. We used targeted selection and then we continued with snowball principle. As a result of the research, it was found that according to the tradition spread in the Azerbaijani-speaking ethnic minority of Georgia, carpets have 5 main styles: Bordjalou; Fachralou; Ziynatnisha; Chobankere; Lambalo. It was also found that the mentioned carpets were quite popular in the European and American markets. We compiled a list of representatives of the older generation engaged in carpet weaving, from which we obtained narrative empirical materials, according to which it was determined what cultural-traditional load the mentioned activity had in the life of the locals. The research revealed what caused the loss of this tradition, what we will discuss during our presentation at the symposium session.

სალთანათ ამიროვა

Saltanat Amirova

კემბრიჯის უნივერსიტეტი, დიდი ბრიტანეთის

გაერთიანებული სამეფო

University of Cambridge, The United Kingdom of Great Britain

საკების ოქრომჭედლობა და არამხოლოდ: ადრეული რკინის ხანის მასალები ყაზახეთიდან Saka Goldsmithing and More: Early Iron Age evidence from Kazakhstan

საკვანძო სიტყვები: საკები, ოქრომჭედლობა, ადრეული რკინის ხანა, ყაზახეთი

Keywords: Saka, Goldsmithing, , Early Iron Age, Kazakhstan

Gold is a prominent component in the material culture of the nomadic cultures that inhabited the Eurasian Steppe in the Bronze and Iron Ages. However, the scarcity of studies of contextualized finds from modern archaeological excavations has constrained our ability to discuss the development of technological traditions, the provision and value of raw materials, cross-craft interactions, or the role of gold in funerary rituals. Here we present an initial contribution to these topics through the analysis of gold assemblages recovered from the Saka cultures kurgan burials in Eastern Kazakhstan around 800 - 400 BCE. Recent excavations revealed rich goldwork assemblages and survived organic materials, some left intact or only partially looted. We employed different analytical techniques: digital microscopy X-ray fluorescence (pXRF), computer tomography (CT scanning) and LA-ICP-MS for identification chemical composition and manufacturing technologies. As well as proteomics (ZooMS) for identification of animal species the organic materials made from.

Herewith we are representing the results that show remarkably different goldworking techniques, ranging from the application of wrought sheets on organic substrates through to solid casting, granulation and inlaying. Correlations between technology, composition and usewear are suggestive of different modes of sourcing, crafting and using gold. In addition, thousands of gold microbeads, barely visible to the naked eye, highlight the value of skill and labor in addition to that of the material. These initial results give useful pointers for future research, which we plan to pursue as the project expands.

დანიელე არტონი

Daniele Artoni

ვერონის უნივერსიტეტი, იტალია
Verona University, Italy

რუსული ენის არასტანდარტულ ვარიაციათა ტაქსონომიისათვის Towards a Taxonomy of Non-standard Varieties of the Russian Language

საკვანძო სიტყვები: რუსული ენა, ახასტანდარტული ვარიაცია, ტაქსონომია

Keywords: Russian Language, Non-standard Variety, Taxonomy

One of the main goals of non-native speakers of Russian, both in the Soviet Era and nowadays, is to sound like natives, as summarized in the phrase “speaking without an accent”. However, every (socio)linguist knows that this is not possible, as any variety of a given language has an accent itself (and not necessarily a foreign one!). From a sociolinguistic perspective it is thus clear how this striving for an ‘accent-less’ language is, indeed, an aspiration towards the most prestigious variety, which is perceived as the most proper, beautiful and, to a certain extent, pure one.

The current work aims at challenging the monolithic view of a “clean” Contemporary Standard Russian Language by proposing a taxonomy of non-standard varieties of Russian. Whereas the presence of varieties in Contemporary Russian is widely recognized at the level of style (e.g., scientific, commercial, literary, etc.), register (e.g., colloquial, formal, etc.), and sociolects (e.g., the language of the youth), it is less so with regards to its geographical distribution, with the only exception of the recognition of the so-called “govory”, a system of ‘ways of speaking’ Russian in different regions of Russia. What is often excluded in this picture is the colonial heritage of the Russian Empire, first, and the Soviet Union, then – and, why not, even of nowadays Russian Federation – on the non-Russian peoples that are part of these multi-ethnic (and multi-lingual) state entities. At the level of language use, various long-term strategies of Russification of the non-Russian populations resulted in the survival of the Russian language even 30 years after the independence of post-Soviet successor States despite their de-Russification policies (cf. Grenoble 2003, Pavlenko 2008, Blauvelt 2013, Mustajoki 2013). It is thus reasonable to account for the use of the Russian language outside the Russian Federation in a similar way to the use of colonial languages in their (former) colonies, as it is done for French, Portuguese, Spanish, and – especially – English. In my paper, I claim that some models elaborated to account for the numerous varieties of English born as a consequence of the British colonisation can be applied to different varieties of Russian both within and outside the current borders of the Russian Federation. In particular, I will consider Kachru’s (1985) Three Circle Model and Mahboob’s (2015) Language Variation Framework. I will show how (i) the former model can be used to explain the geographical variation and the relation of these varieties with the norm of the Russian language, and how (ii) the latter model can be useful to account for a more detailed analysis of the situational distribution of users and uses of the Russian language

ელვირა ასლანოვა

Elvira Aslanova

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

ზოგიერთი ფონეტიკური პროცესის შესახებ აზერბაიჯანული ენის ყაზახურ დიალექტში About some Phonetic Processes in the Kazakh Dialect of Azerbaijani Language

საკვანძო სიტყვები: აზერბაიჯანული, მეტყველება, ფონეტიკური პროცესები

Keywords: Ethnic Azeris, Speech, Phonetic Processes

წინამდებარე კვლევის ფარგლებში განხილულია საქართველოში გავრცელებული აზერბაიჯანული ენის ყაზახურ დიალექტში ბგერათმონაცვლეობის პროცესი, კერძოდ, აფრიკატიზაცია, შიშინა ბგერათა მონაცვლეობა სისინა ცალებით და დეზაფრიკატიზაცია. აღნიშნულ დიალექტზე დაკვირვების მიზნით ჩატარდა კვლევა. ენის მატარებლებთან საუბრისას ხშირად შეინიშნება ბგერათმონაცვლეობა, ხოლო სამეცნიერო ლიტერატურაში ეს პროცესი მწირად არის აღწერილი. ამდენად, წინამდებარე კვლევის მიზანია, აღწეროს და გადმოიცეს სალაპარაკო ენის თანამედროვე მდგომარეობა ბგერათმონაცვლეობასთან მიმართებით.

მასალაზე დაკვირვებისას ნათლად ჩანს, რომ, თუ აზერბაიჯანულ სალიტერატურო ენაში 2 აფრიკატი (č, ʒ), აზერბაიჯანული ენის დასავლურ დიალექტში გვხვდება 4 აფრიკატი: č, ʒ, ʒ, c. ბგერათმონაცვლეობის პროცესი ამ დიალექტში შეგიძლია შემდეგნაირად წარმოვიდგინოთ: თუ k → č, მაშინ č → c, თუ g → ʒ, მაშინ ʒ → ʒ. ანუ ეს პროცესი, შეიძლება ითქვას, ჯაჭვისებურია. ხოლო დეზაფრიკატიზაციის პროცესის დროს - ʒ → ʒ, ʒ → ʒ და č → ʒ.

მიღებული მონაცემები და დასკვნები საინტერესო იქნება იმ მკვლევართათვის, რომლებიც ენის განვითარებასა და მასში მიმდინარე ცვლილებებს იკვლევენ. შევეცდებით, სრულად აღწეროთ და გადმოვცეთ აზერბაიჯანული ენის ყაზახური დიალექტის, კერძოდ, საქართველოში გავრცელებული აზერბაიჯანული ენის განვითარების პროცესი და თანამედროვე ვითარება.

The presented work provides an analysis of the process of sound exchange, namely affrication, sound alteration of affricates, and deaffrication in the Kazakh dialect of the Azerbaijani language, which is common in Georgia. In the mentioned dialect, for observation purposes, research was conducted. When speaking about language bearers, the process of affrication is often observed, but in the scientific literature, this process is sparsely described. Therefore, my research aimed to describe and convey the current state of spoken language in relation to the process of affrication.

The research conducted is important, while the nature of language requires constant observation by linguists.

From my observations, I would like to say that if there are 2 affricates (č, ʒ) in the Azerbaijani literary language, in the Western dialect of the Azerbaijani language we find 4 affricates: č, ʒ, ʒ, c. The process of sound exchange in this dialect can be represented as follows: if k → č, then č → c if g > ʒ, then ʒ → ʒ. So, this process can be said to be chained. And during the deaffrication process - ʒ → ʒ, ʒ → ʒ and č → ʒ.

The received data and the conclusions will be interesting for researchers who study the development of language and the changes that take place in it. This research aimed to fully convey the current state of the process of the Kazakh dialect of the Azerbaijani language, in particular, the Azerbaijani language spoken in Georgia.

სვეტლანა ბარბაქაძე**Svetlana Barbakadze**საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი, საქართველო
St. Andrew the first-called University of the Patriarchate of Georgia, Georgia**დავიდ მარშალ ლანგის მიერ თარგმნილი „მარტვილობა აბოსი, ბაღდადელი ნელსაცხებელთა ოსტატისა“****“The Martyrdom of Abo, the Performer from Baghdad” Translated by David Marshall Lang****საკვანძო სიტყვები:** ქართული სასულიერო მწეხრობა, თახგმანი, დავით მაჩხაძე დანგი**Keywords:** Georgian Ecclesiastical Literature, Translations, David Marshall Lang

1956 წელს ინგლისში გამოიცა კრებული სათაურით – „ქართველი წმინდანების ცხოვრება და ლეგენდები. ორიგინალი ტექსტებიდან შერჩეული და თარგმნილი დავიდ მარშალ ლანგის მიერ“ (**“Lives and Legends of the Georgian Saints. Selected and translated from the original texts by David Marshall Lang”**). კრებულში თავების მიხედვით არის წარმოდგენილი ძველი ქართული მწერლობის ათი ნიმუში. თითოეულ თავს წამდღვარებული აქვს მთარგმნელისეული შესავალი წერილი. ლანგმა სათაურები თავისებურად შეარჩია და შემდეგი თანმიმდევრობით დაალაგა ნაწარმოებები: „წმინდა ნინო და საქართველოს გაქრისტიანება“, „ცხრა კოლაელი ყრმის მარტვილობა“, „მარტვილი დედოფალი: ნამება წმინდა შუშანიკისა“, „მებრძოლი განდევილი: პეტრე იბერი, ეპისკოპოსი მაიუმისა, ღაზის მახლობლად“, „წმინდა ფრანცისის წინამორბედი: დავით გარეჯელი“, „ნამება წმინდა ევსტასი მენალისა“, „მარტვილობა აბოსი, ბაღდადელი ნელსაცხებელთა ოსტატისა“, „გრიგოლ ხანძთელი და საქართველოს ეროვნული აღორძინება“, „ქართველი ათონელები“, „ნამება ქეთევან დედოფლისა“.

თარგმანების გაანალიზებისა და შედარების საფუძველზე გაირკვა, რომ ნათარგმნი ნაწარმოებები შემოკლებული და ადაპტირებულია. ფაქტობრივად, დ. ლანგმა შეასრულა მათი ახალი ინგლისური რედაქცია.

ნაწარმოების – „მარტვილობა აბოსი, ბაღდადელი ნელსაცხებელთა ოსტატისა“ – თარგმანი, ორიგინალის მსგავსად, პოლიჟანრულია. დედნიშული ოთხი თავის ნაცვლად, თარგმანი ორი თავისგან შედგება. მას მოკლებული აქვს პირველი და მეოთხე თავები, ხოლო თხზულების II-III თავები, რომლებიც დანვრილებით მოგვითხრობენ წმ. აბოს თავგადასავალსა და ნამების ამბავს, სრულადაა წარმოდგენილი. ეს თავები გამოირჩევიან სინტაქსურ-სტრუქტურული ტოლფარდოვნებით. თარგმანში ჩამატებულია რამდენიმე თარიღი, წარმოჩენილია ტოპონიმების მეორე ენაზე გადატანის საკითხები. განხილულია „აბო თბილელის“ თარგმანში გადატანილი გეოგრაფიული ობიექტები. მაგ.: თარგმანში გამოყენებული „Kura“ მდინარე „მტკვრის“ აღსანიშნავად არასწორად მიგვაჩნია. „ოსეთის კარი“ – “The gateway of the Ossetes” („ოსეთის კარი“) ზუსტად არის გადატანილი და თან ახლავს განმარტება: „The gateway of the Ossetes, which they call Dari-Alan (the Alans’ Gate, or Dariel Pass over the Caucasus)“ – „ოსეთის კარი“, რომელსაც ისინი უწოდებენ დარიალს (ალანის კარს, ან დარიალის ხეობას კავკასიაზე)“.

წარმოდგენილი და შესწავლილია დავიდ ლანგის მიერ ინგლისურ ენაზე თარგმნილი ფსალმუნებისა და სახარებისეული ტექსტების თარგმანები, რომელთა უმრავლესობა პერიფრაზია. ხოლო 118-ე ფსალმუნი და ლუკას სახარება (23:42) გადმოტანილი აქვს უცვლელად კინგს ჯეიმსის ბიბლიიდან.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ლანგისეულ თარგმანში გამოტოვებულია „ნამების“ I-IV თავები. თუმცა მთარგმნელი ინგლისელ მკითხველს შესავალ წერილში ამცნობს პროლოგის გამოტოვების შესახებ და ამავე თავის მოკლე მიმოხილვას სთავაზობს. მისივე თქმით, პირველ თავში იოანე საბანისძე აღწერს იმ სავალალო მდგომარეობას, რომელიც ქართველ ერს არაბთა ბატონობამ მოუტანა. ხალიფა ძალისხმევას არ იშურებდა იმისათვის, რომ ქართველები გაემაჰმადიანებინა. ის საამისოდ სხვადასხვა ხერხს იყენებდა. ცბიერი პოლიტიკით, სულიერი, ფიზიკური თუ ეკონომიკური ძალადობის გზით ცდილობდა ერის დამონებას, ქართველი ერის ნაწილი „ირხეოდა, ვითარცა ლერწამნი ქართაგან ძლიერთა“.

I-IV თავებში წარმოდგენილ ჰომილეტიკურ ნაწილს თუ წმინდანის ქებას მთარგმნელი შეგნებულად არიდებს თავს. მისი მიზანი იყო, აღენერა საქართველოს იმდროინდელი მძიმე პოლიტიკური ვითარება, რომელიც მიაყენა მას არაბთა ბატონობამ.

ალენის შეფასებით, „პილატეს თემა“ იკვეთება იმ სპარსი და არაბი მმართველების შედარებით ჰუმანურ ბუნებაში, რომლებიც რელიგიური ენთუზიასტების წინააღმდეგ სახელმწიფო კანონების ადმინისტრირების აუცილებლობის წინაშე იდგნენ. მოწამეობრივი პროპაგანდის ღირებულება ნათელია ამ ანტიკური დრამების ორივე მხარისთვის, ხოლო ხელისუფლება თავაზიანი ფორმით მერყეობს ენთუზიასტის მიმართ ჰუმანური სიმპათიის გამოხატვის თვალსაზრისით, რაც მიუთითებს მორალის არსებობაზე ადმინისტრაციის ამ რთული და მუდმივი პრობლემატიკის ფონზე. რაც შეეხება „წმ. აბოს წამების“ II-III თავებს, დ. ლანგმა ტექსტში წარმოდგენილ მრავალრიცხოვან ბიბლიურ ციტატებთან ერთად შექმნა მაღალი მხატვრული ღირებულებით გამორჩეული თარგმანი.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ „წმ. აბო თბილელის წამების“ ლანგისეულ თარგმანში დაცულია როგორც თარგმანის ეკვივალენტურობა, ასევე დაკონკრეტებულია ის თარიღები, რომლებიც ორიგინალში მხოლოდ მინიშნებულია.

In 1956, the collection of “Lives and Legends of the Georgian Saints” selected and translated from the original texts by David Marshall Lang was published in England. These are abridged and adapted English translations of the Georgian ecclesiastical stories. The publication contains ten Georgian ecclesiastical stories arranged in chapters: “St. Nino and the Conversion of Georgia”, “The Nine Martyred Children of Kola”, “A Martyred Princess; The Passion of St. Shushanik”, “A Militant Ascetic; Peter the Iberian”, “ Bishop of Mayuma by Gaza”, “A Forerunner of Francis: David Gareja”, “The Passion of St. Eustace the Cobbler”, “ The Martyrdom of Abo, the Performer from Baghdad”, “Gregory of Khandzta and Georgian National Revival”, “The Georgian Athonites”, “The Passion of Queen Ketevan”.| The translated works are abbreviated and adapted. In fact, D.Lang performed their new English edition.

“The Martyrdom of Abo, the Perfumer from Baghdad” The translation like the original, is polygenre. Instead of the original four chapters, the translation consists of two chapters. It lacks the first and fourth chapters II-III of the works, which tell in detail the story of Abo’s adventure and torture is fully presented. These chapters are distinguished by syntactic-structural equation. Several dates have been added to the translation. Issues of translation of toponyms into the second language are presented. Geographical objects are discussed in the translations of ‘Abo Tbileli’. For example: ‘Kura’ used in the translation to denote the river ‘Mtrkvari’ is considered incorrect. ‘The gate of Ossetia’- ‘The gateway of the Ossetes’ is exactly the same, with an explanation: The gateway of the Ossetes, which they call Dari-Alan (the Alans’ Gate, or Dariel Pass over the Caucasus) – ‘Ossetian Gate’, which they call Dariali (Alan Gate, or Dariali Gorge in the Caucasus).Translations of psalms and gospel texts translated into English by David Lang are presented and studied, most of them are periphrasis. As mentioned above, in Lang’s translation Chapters I-IV of ‘Torture’ are omitted. However, the translator, informs the English reader in the introductory letter of the omission of the prologue and offers a brief overview of the same chapter. According to him, in the first chapter Ioane Sabanisdze describes the pitiful conditions to which the Georgian nation had been reduced by Arab rule. The Caliphs had spared no effort to turn the Georgians into Muhammadans; force, cunning and economic coercion, complains John, had all been brought to play, with the result that some of the folk were “shivering like reeds in a high wind”.

The translator deliberately avoids the homiletic part or the praise of the saint presented in Chapters I-IV. His purpose was to describe the difficult political situation in Georgia at that time, which was inflicted on it by the Arab domination. According to Allen’s review the ‘Pilate theme’ is evident in the relative humanity of Persian and Arab governors embarrassed by the necessity of administering state laws against religious enthusiasts. The propaganda value of martyrdom is clear to both sides in these antique dramas and the authorities show an urbane hesitation to create martyrs and a human sympathy for the enthusiasts which points a moral in these intractable and always recurrent problems of administration.

As for 'St. Abo's Chapters II-III', David Lang along with the numerous biblical quotations in the text, he created a translation with a high artistic value.

In conclusion, it can be said that David Marshall Lang's translation of 'Abo Tbileli' preserves the equivalence of the translation, as well as specifies the dates that are only mentioned in the original.

ეთერ ბოკელავაძე

Eter Bokelavadze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქაიხველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

ლეონიდ ბრეჟნევის საეკლესიო პოლიტიკა: 1965-1982

Ecclesiastical Politics of Leonid Brezhnev: 1965-1982

საკვანძო სიტყვები: ბრეჟნევი, საბჭოთა კავშირი, ეკლესია, დისიდენტი

Keywords: Brezhnev, Soviet Union, Church, Dissident

საბჭოთა ხელისუფლების რელიგიური პოლიტიკა თანამედროვე ქართულ, რუსულ და დასავლურ სამეცნიერო ლიტერატურაში განსაკუთრებული აქტუალობით სარგებლობს. იქმნება საგანგებო გამოკვლევები, რომლებიც საბჭოთა სახელმწიფოში არსებული რელიგიური ორგანიზაციებისა და, კონკრეტულად, მართლმადიდებელი ეკლესიის მდგომარეობის შესწავლას ეძღვნება. აღსანიშნავია ის, რომ არსებულ გამოკვლევათა დიდი ნაწილი გასული საუკუნის 20–60-იანი წწ.-ის საბჭოთა ხელისუფლების საეკლესიო პოლიტიკის კვლევას მოიცავს. მხოლოდ უახლეს პერიოდში შესრულებულ მონოგრაფიებში ვხვდებით 70–80-იანი წლების საბჭოთა იმპერიაში ეკლესიისა და სახელმწიფოს ურთიერთობების მეცნიერული შესწავლის მცდელობებს.

ქართულ სამეცნიერო რეალობაში წარმატებით მიმდინარეობს საბჭოთა პერიოდის რელიგიური პოლიტიკის საკითხების კვლევა, თუმცა საკვლევ საკითხთა ქრონოლოგიური ჩარჩო აქაც, ძირითადად, XX ს.-ის 20-60-იანი წლებით შემოიფარგლება. უფრო კონკრეტულად კი მისი ზედა ზღვარი ნიკიტა ხრუშჩოვის მმართველობის ბოლო პერიოდით, კერძოდ, 60-იანი წლების პირველი ნახევრით განისაზღვრება. ნაკლები ყურადღება ეთმობა და პრაქტიკულად შეუსწავლელია ლეონიდ ბრეჟნევის საეკლესიო პოლიტიკა და მისი განვითარების ტენდენციები. ჩვენი ნაშრომის მიზანია, ლეონიდ ბრეჟნევის მმართველობის პერიოდის საბჭოთა ხელისუფლების საეკლესიო პოლიტიკის საფუძვლების, ძირითადი ასპექტების, საშინაო და საგარეო ფაქტორების და მათი გავლენის შედეგების გაშუქება. თანამედროვე რუსულ, ევროპულ, ამერიკულ და ქართულ ისტორიოგრაფიაში არსებული შრომების, წერილობითი და ვიზუალური საისტორიო წყაროებისა და გამოქვეყნებული და გამოუქვეყნებელი საარქივო დოკუმენტაციის ანალიზი და შეფასება. კვლევის მეთოდოლოგიის თვალსაზრისით, ნაშრომი ეყრდნობა ისტორიულ-შემეცნებით, შინაარსობრივ ანალიზს (ე.წ. „კონტენტანალიზს“), ისტორიულ-ტიპოლოგიური, შედარებითი, ბიოგრაფიული, რეტროსპექტიული, ისტორიულ-გენეტიკური და სისტემური კვლევის მეთოდებს, რაც თავისთავად გულისხმობს საკითხის ირგვლივ არსებული საისტორიო წყაროების მრავალმხრივ, კომპლექსურ შესწავლასა და ჩატარებული კვლევის საფუძველზე ისტორიული სურათის რეკონსტრუქციის მცდელობას. კვლევის შედეგები ქრონოლოგიური ნიშნით შეგვიძლია დავყოთ 2 ეტაპად:

ა) ლეონიდ ბრეჟნევის საეკლესიო პოლიტიკა XX ს.-ის 60-იანი წლების II ნახევრიდან 70-იანი წლების II ნახევრამდე;

ბ) ლეონიდ ბრეჟნევის საეკლესიო პოლიტიკა XX ს.-ის 70-იანი წლების II ნახევრიდან 1982 წლამდე. თითოეული ეტაპი ერთმანეთისგან განსხვავებული ტენდენციებით, საბჭოთა სახელმწიფოს წინაშე არსებული საშინაო და საგარეო გამოწვევებით, ორიენტირებითა და შედეგებით ხასიათდება. მაგალითად, თუკი მმართველობის დასაწყისში ლეონიდ ბრეჟნევის სახელისუფლებო აპარატი პრიორი-

ტეტულ მიმართულებად მიიჩნევა ნიკიტა ხრუშჩოვის რეპრესიული საეკლესიო პოლიტიკის გმობასა და რელიგიურ ორგანიზაციებთან ურთიერთობაში გარეგნულად შედარებით კომპრომისული კურსის გატარებას, 70-იანი წლების მეორე ნახევრიდან, დისიდენტური მოძრაობის გაძლიერების, საზოგადოების ეკლესიასთან დაახლოებისა და დასავლეთის სახელმწიფოთა დიპლომატიის წარმატების პირობებში არჩეული კურსი იცვლება და ბრეჟნევის დახვეწილი პოლიტიკა ხდება უფრო რადიკალური და ხისტი. ხელისუფლების საეკლესიო პოლიტიკის ფორმის (და არა შინაარსის) ტრანსფორმაცია, ცხადია, გარკვეული მიზეზებით იყო განპირობებული და შესაბამის მიზნებს ემსახურებოდა. ნაშრომში განხილული გვაქვს სწორედ აღნიშნული მიზეზები, მიზნები, ოფიციალური ხელისუფლების მიერ რელიგიის სფეროში გატარებული ღონისძიებები, როგორც საკანონმდებლო, ისე სოციალურ დონეზე, და მისი კურსის ტრანსფორმაციის გზა 60-იანი წლების მეორე ნახევრიდან 80-იანი წლების დამდეგამდე.

ბუნებრივია, ერთი ნაშრომის ფარგლებში შეუძლებელია ამ კომპლექსური საკითხის ამოწურვა, თუმცა, ვფიქრობთ, ეს გამოკვლევა ხელს შეუწყობს ქართულ სამეცნიერო სივრცეში ამ მიმართულებით შემდგომი კვლევების განვითარებას.

The religious policy of the Soviet government is particularly urgent in modern Georgian, Russian and Western scientific literature. Special investigations, aimed at the study of the state of religious organizations in the Soviet Union and, particularly, of the Orthodox Church, are being developed. It is noteworthy that a large part of the existing research includes the study of the ecclesiastical policy of the Soviet government in the 20s and 60s of the last century. Only in recent monographs do we find attempts of the scientific study of the relationship between church and state in the Soviet Union of the 1970s and 1980s.

The study of religious policy issues of the Soviet period is being successfully conducted in Georgian scientific reality, however, the chronological framework of the research herein only includes the period of 20-60s of the XX century. More specifically, the upper limit of this period is defined to be the final years of Nikita Khrushchev's rule, namely the first half of the 1960s. Less attention is paid to (and is actually not investigated) Leonid Brezhnev's ecclesiastical policy and its development tendencies.

The aim of our paper is to elucidate the bases of the ecclesiastical policy of the Soviet government during the rule of Leonid Brezhnev, its main aspects, domestic and foreign factors and the consequences of their influence; to analyze and evaluate the works of modern Russian, European, American and Georgian historiography, written and visual historical sources and published and unpublished archival documents.

In terms of research methodology, the work is based on historical cognitive, content analysis, historical-typological, comparative, biographical, retrospective, historical-genetic and systematic research methods, which needless to say envisages a comprehensive historical study of the historical sources around the issue; it is also an attempt to restore the images of historical past.

The results of the research can be chronologically divided into 2 stages:

- A) The ecclesiastical policy of Leonid Brezhnev from the second half of the 1960s to the second half of the 1970s;
- B) The ecclesiastical policy of Leonid Brezhnev from the second half of the 1970s to 1982.

Each stage is characterized by different tendencies, internal and external challenges, orientations and results that the Soviet Union used to face. For example, if at the beginning of his rule Leonid Brezhnev's government considered it a priority to condemn Nikita Khrushchev's repressive ecclesiastical policies and to take a relatively compromising approach to relations with religious organizations, from the second half of the 1970s, under the intensification of the dissident movement, the rapprochement of the society with the Church, and the success of Western states diplomacy, the chosen course was being changed and Brezhnev's sophisticated policies became more radical and rigid. The transformation of the form (and not the content) of the ecclesiastical policy

of the government was obviously preconditioned by certain reasons and was serving the respective purposes. In the paper, we discuss the above-mentioned reasons, goals, measures taken by the official authorities in the field of religion, both at the legislative and social levels, and the way of transforming its course from the second half of the 60s to the beginning of the 80s.

Naturally, it is impossible to settle this complex issue within one paper, however, we think that this research will contribute to the development of further studies in Georgian scientific world.

ნინო ბოკელავაძე

Nino Bokelavadze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

მთიელთა ადათ-წესები და ტრადიციები ვაჟა-ფშაველას ეპიკურ პოეზიაში Customs and Traditions of Highlanders in Vazha-Pshavela Epic Poetry

საკვანძო სიტყვები: ვაჟა-ფშაველა, პოემა, ტრადიცია, პიროვნება, თემი

Keywords: Vazha-Pshavela, Poem, Tradition, Individual, Community

მთიელთა ადათ-წესები და ტრადიციები ვაჟა-ფშაველას ეპიკურ პოეზიაში არაერთგზის გამხდარა მკვლევართა განხილვის საგანი. მეცნიერთა განსაკუთრებულ ყურადღებას იქცევს გენიალური პოეტის ნაწარმოებებში წამოჭრილი ის პრობლემები, რომლებიც დაკავშირებულია შემდეგ ტრადიციებთან: სისხლის აღება, სტუმარმასპინძლობა, მათი ურთიერთშეპირისპირება და სხვ. ვაჟა-ფშაველას ეპიკურ პოეზიაში მნიშვნელოვანი ადგილი ეთმობა მთიელთა, კერძოდ, ფშავ-ხევსურთა ადათ-წესებისა და ტრადიციების კრიტიკულ ანალიზს. ჩვენ ერთი ნაშრომი მივუძღვენით ამ ადათების ისტორიულ და ბიბლიურ საფუძვლებს, ამჯერად კი ჩვენთვის საინტერესოა, როგორ არის წარმოდგენილი ესა თუ ის ადათი ვაჟას პოემებში და როგორია ავტორის დამოკიდებულება ფშავ-ხევსურთა წეს-ჩვეულებებისადმი. ნაშრომში განვიხილავთ ვაჟას პოემებს: „სტუმარ-მასპინძელი“, „სისხლის ძიება“ და „ალუდა ქეთელაური“, მათში წარმოდგენილ ადათებს, პერსონაჟთა სულიერ სამყაროს, იდეოლოგიასა და მათ მხატვრულ ძალას. კვლევის მეთოდების თვალსაზრისით, ნაშრომი ეფუძნება ინდუქციური, დედუქციური, ანალიტიკური, სინთეზური და შედარებითი კვლევის მეთოდებს. საყურადღებოა ის, რომ პოეტის მხატვრული შემოქმედება და ეთნოგრაფიული წერილები თითქმის იდენტურად ასახავს ავტორის პოზიციას მთიელების საზოგადოებრივი წეს-ჩვეულებებისადმი, მათი მსოფლმხედველობისადმი. პოემათა პერსონაჟების ცხოვრებისეული მაგალითებით პოეტი მკითხველის წინაშე წამოჭრის პრობლემატურ საკითხს, როგორცაა პიროვნებისა (ინდივიდის) და საზოგადოების ურთიერთდამოკიდებულება. ცალკეულ პერსონაჟთა და თემის ურთიერთობაში იკვეთება ისეთი ტენდენციები, რომელთაც გვერდს ვერ ავუვლით საზოგადოებრივ ურთიერთობაში. ვაჟა-ფშაველა თავის პოემებში, ერთი მხრივ, ასახავს საზოგადოების (თემის) იმ მანკიერ მხარეს, როცა ის, შურისძიების წყურვილით შეპყრობილი, თავადვე არღვევს ერთ-ერთ „საუფლო წესს“ – სტუმარმასპინძლობას და ნათლად გვიხატავს, თუ რა სისასტიკის ჩადენა შეუძლია ბრბოდ ქცეულ საზოგადოებას; მეორე მხრივ, გვიჩვენებს იმას, რომ ინდივიდი, რომელიც კრიტიკულად აფასებს საზოგადოებრივ ნორმებს და არ იღებს ქცევის მზა წესებს სოციუმისგან, ხშირ შემთხვევაში საზოგადოებისგან გარიყულია. მას არ ეძლევა საშუალება სოციუმში თვითრეალიზებისა. ვაჟას პერსონაჟთა პრობლემაც სწორედ თემთან, ანუ საზოგადოებასთან დაპირისპირებაა, რაც პიროვნების შინაგანი პროტესტის ნიადაგზეა წარმოშობილი. ქცევის წესებისა და დოგმების ის ერთობლიობა, რომელსაც თემი სთავაზობს ადამიანს, მოაზროვნე, ჰუმანური მსოფლმხედველობის მქონე ადამიანისათვის მიუღებელია, რადგან ის ხშირ შემთხვევაში უსიცოცხლო რიტუალების აღსრულებას გულისხმობს და დაშორებულია ადამიანის სულიერებისგან. ვაჟას პერსონაჟები არღვევენ

წესად მიღებულ საზოგადოებრივ ნორმებს და თავიანთი სულიერი მოთხოვნების შესაბამისად აღასრულებენ ჭეშმარიტებას. ამგვარად, ჩატარებული კვლევის შედეგად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ვაჟა-ფშაველამ შესანიშნავი შემოქმედებითი ოსტატობით წარმოაჩინა ის ნაკლოვანებები, რომელნიც მთის ხალხის ტრადიციებში იყო ფესვგადგმული და რომლებიც სულიერ საძირკველს ამორებდა მთიელთა ცხოვრებას. ვაჟამ გამოკვეთა პრობლემა, კერძოდ ის, რომ მთაში მთავარ ღირებულებად ადამიანის ნაცვლად წესები ქცეულა და ამ წესების აღსრულებას ეწირება უფლის ხატება – ადამიანი, რომელიც სამყაროს გვირგვინად შეიქმნა. ამ ზოგადსაკაცობრიო პრობლემის წარმოჩენით პოეტი მკითხველს აფიქრებს როგორც ქრისტიანული მსოფლმხედველობის ჭეშმარიტი ბუნების, ისე ადამიანის სულიერი განვითარების აუცილებლობაზე, რაც სულიერი საზოგადოების საწინდარია.

The customs and traditions of the mountaineers in Vazha-Pshavela's epic poetry have been repeatedly discussed by scholars. Special attention is paid to traditions that the genius poet reflects in his works, namely: vendetta, hospitality, their confrontation, etc.

An important place in Vazha-Pshavela's epic poetry is given to the critical analysis of the customs and traditions of the mountaineers, in particular, Pshav-Khevsurians. We have dedicated one work to the historical and biblical bases of these customs, but this time we are interested in how this or that custom is presented in Vazha's poems and what the author's attitude towards these traditions of Pshav-Khevsurians is.

The following poems of Vazha will be analysed in the work: "Host and Guest", "The Avenger of the Blood" and "Aluda Ketelauri"; we'll review the customs presented in these poems, the spiritual world of the characters, ideology and their artistic power.

In terms of research methods, the paper is based on inductive, deductive, analytical, synthetic and comparative research methods.

It is noteworthy that the poet's fictions and ethnographic letters almost identically reflect the author's position towards the social customs and ideology of the mountaineers. With the life examples of the poem characters, the poet raises such problematic issues as the interrelation between the individual and society. The relationship between separate characters and the community shows such tendencies that we cannot ignore in public relations. Vazha-Pshavela in his poems, on the one hand, depicts the vicious side of the society (community) when the latter itself, aimed at revenge, violates one of the "Rules of God" - hospitality - and clearly shows what a cruelty can be committed by people, converted into an angry mob; on the other hand, the author shows us that an individual who is critical towards the societal norms and does not accept their rules, is often expelled from society.

He lacks possibility of self-realization in the society. The problem of Vazha's characters is the confrontation with the community, what is based on the inner protest of the person. The set of rules and dogmas that the community offers to a person is unacceptable for a thinker individual of humane ideology, as it often involves the performance of lifeless rituals and has nothing in common with humanity and spirituality. Vazha's characters violate accepted social norms and serve the truth according to their spiritual needs.

Thus, as a result of the research conducted, we can say that Vazha-Pshavela with excellent creative mastery shows the shortcomings that were rooted in the traditions of the mountain people and which moved them away from their human bases with lifeless rituals they used to follow. Vazha emphasized the problem of mountain, where the main value became a rule and not a human being, and the latter is being sacrificed to the execution of these rules, in spite of fact that God created him in his own image, to be a crown of the universe.

Raising this universal problem, the poet makes the reader think about the necessity of both the true nature of the Christian ideology and the spiritual development of a man, which is a precondition of a humane community.

შორენა ბოლქვაძე**Shorena Bolkvadze**ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Batumi Shota Rustaveli State University, Georgia**მოგონებების კვლავწარმოება – მემუარისტის მეთამორფოზები****Reproduction of Memories – Metamorphoses of Memoirs****საკვანძო სიტყვები:** მოგონებები, მემუარისტისტიკა, მეთამორფოზი**Keywords:** Memoirs, Memories, Metamorphoses

მემუარისტისტიკა თანამედროვე მხატვრული პროზის სიმპტომატური ტენდენციაა და მისი კვლევა ეპოქის კონტექსტის გათვალისწინებითაა აუცილებელი. წიგნების გამომცემლობათა უკანასკნელი წლების პროდუქციის ზედაპირული დათვალიერებითაც ნათელია, რომ მემუარული ტექსტი მოდური მიმდინარეობაა. იგი ადვილად იხსნება სოციალური თვალსაზრისით, რადგან მეხსიერების პოლიტიკა კოლექტიური ცნობიერებისა და პოლიტიკური მითის ფორმირების მძლავრი იარაღია. ამდენად, მემუარული ტექსტი ამ ფუნქციით აქტუალური მასალაა არამხოლოდ ლიტერატურისმცოდნეობისთვის. ჩვენ დავინტერესდით მემუარული ტექსტის ემოციური მიზანდასახულობითა და ჟანრობრივი მეთამორფოზებით.

მოგონება მხატვრული გადამუშავების შემდეგ კვლავ ამოუნურავი რჩება და, როგორც მეორეული მასალა, მემუარებში ინაცვლებს. წერის პროცესი, ავტორის პირადი ცხოვრება და შემოქმედება, რაც ყოველთვის იდუმალეების, ინტიმურობის ელფერს ატარებდა, სულ უფრო ხშირად შიშვლდება თვით მწერლის გადაწყვეტილებით. ბევრი პროზაიკოსი წერის პროცესის რეფლექსიას, მეთამორფოზის მოთხოვნილებას მემუარული ტექსტის თხზვით იკმაყოფილებს. სწორედ ამ საოცარმა ტალღამ გაამდიდრა მემუარისტისტიკა და ის მხატვრული ლიტერატურის ვრცელ კორპუსად აქცია. მხატვრული ნაკადი მემუარისტისტიკაში ჟანრთა აღრევის საფუძველი გახდა, მართალია, მემუარი დოკუმენტური პროზაა მხატვრული ნაკადით, თუ მხატვრული დოკუმენტურობის პოსტმოდერნისტული ფიქციით, რთული დასადგენია, ერთი კი ცხადია, რომ ეს ტენდენცია ლიტერატურისმცოდნეობაში ახალ კითხვებს, ხოლო ბელეტრისტიკაში ახალ ტექნიკებს აჩენს. თავგადასავალი, რომელიც შემოქმედებისათვის ნედლ მასალად მხატვრულ პროზასა თუ პოეზიაში უკვე გამოყენებულია, მეორეული გადამუშავებისთვის მემუარული ტექსტის სახით კვლავ წარმოებაში ეშვება. ფსიქოანალიზის მეთოდით კვლევის ჩარჩოში მეოცე საუკუნის არაერთი ლიტერატურული ნაწარმოები მოექცა. ერთგვარად თვითმიზნურიც კი გახდა ყველაფრის ამ კუთხით გაშუქება, თუმცა თანამედროვე კულტურა მეტწილად დაეყრდნო მას და კრიტიკამაც ვერ აუარა გვერდი. არქეტიპები, სიზმრებისა და მოგონებების ემოციური წნეხი ადამიანის ეგზისტენციაზე მემუარისტისტიკული ტექსტის მთავარი ლაიტმოტივია. ამჯერად ჩვენი მიზანია, ალფრედ ადლერის „ინდივიდუალური ფსიქოლოგიის“ საკვანძო ცნებების მომარჯვებით დავაკვირდეთ მემუარისტისტიკის რეპრეზენტაციის ლიტერატურულ ვერსიას, საკუთარი თავის შეცნობის ფსიქოანალიზს. ხედვის კუთხე, განსხვავებული ასაკის პერსონაჟი და „ინდივიდუალური პიროვნების“ ფორმირების ტრაექტორია მთხრობლის, როგორც მხატვრული სახის, კვლევის საშუალებას გვაძლევს. სამაგალითოდ დავყრდნობით ბესიკ ხარანაულის მემუარულ ტექსტს – „ეპიგრაფები დავიწყებული სიზმრებისთვის“, რომელიც საინტერესო განზოგადებების საშუალებას იძლევა.

Reproduction of Memories - Metamorphoses of Memoirs Memoir is a symptomatic trend in contemporary fictional prose and its study is foreseen in the context of the epoch. Even a superficial glance at the products of book publishers in recent years makes it clear that memoir is a trend. This is easily explained from a social point of view because the politics of memory is a powerful tool for the formation of collective consciousness

and political myth. Thus, a memoir text with this function is a relevant material not only for literary studies. However, this is another topic. We were interested in the emotional purpose and genre metamorphoses of the memoir text.

Memories still remain inexhaustible after artistic processing and, as a secondary material, are transferred in memoirs. The process of writing, the personal life and the creativity of the author, which have always carried the shade of mystery, and intimacy, are more and more often exposed by the decision of the writer. Many prose writers satisfy the reflection of the writing process, the need for metaprose by creating a memoir text. Even this amazing wave enriched memoir and turned it into a vast body of literature. Artistic flow has become the basis for a mix of genres in a memoir, although the memoir is documentary prose with an artistic flow, or with a post-modernist fiction of artistic documentary, it is difficult to define, and one is apparent, that this trend raises new questions in literary studies and new tools in fiction. Adventure, which has already been used as a raw material for creativity in fictional prose or poetry, is launching in production in the form of a memoir text for secondary processing. Numerous literary works of the twentieth century were included in the research framework by the method of psychoanalysis. Somehow, it has even become self-purposing to cover everything in this regard, however, modern culture has largely relied on it and even criticism has not been able to avoid it. Archetypes, the emotional pressure of dreams and memories of human existence are the main leitmotifs of the memoir text. On this occasion, our goal is to observe the literary version and psychoanalysis of self-awareness of the memoirist's representation by handling the key concepts of Alfred Adler's "Individual Psychology". An angle of view, a character of different ages and a formation trajectory of an "individual personality" – allow us to study the narrator as an artistic kind. For instance, we will rely on Besik Kharanauli's memoir text "Epigraphs for Forgotten Dreams", which enables interesting generalizations.

ნათია ბოტკოველი

Natia Botkveli

იენის ფრიდრიხ შილერის უნივერსიტეტი, გეჰმანია
Friedrich Schiller University Jena, Germany

ენის, როგორც საზოგადოებრივი მედეგობის ნიშნის, ახალი კონცეპტი სოციოლინგვისტიკაში A New Sociolinguistic Concept of Language as a Societal Resilience Builder

საკვანძო სიტყვები: ენა, საზოგადოებრივი მედეგობა, ახალი კონცეპტი, სოციოლინგვისტიკა

Keywords: Language, Societal Resilience Builder, New Concept, Sociolinguistics

კავკასიის რეგიონში მრავალ ენას შეხვდებით, რომლებიც სხვადასხვა ენობრივ ოჯახს განეკუთვნებიან. ეს მრავალფეროვნება ხშირად დანახულია საფრთხედ ქვეყნის სუვერენულობისთვის, მაგრამ მე დავინტერესდები, რა დადებითი მხარეები შეიძლება მოეძებნოს ამ ფენომენს და რამდენად შესაძლებელია, რომ ენობრივმა მრავალფეროვნებამ უფრო მედეგი საზოგადოება და თემი მოგვცეს? ეს კვლევა მიზნად ისახავს, გაარკვიოს, იღებენ თუ არა რაიმე სარგებელს კავკასიაში მცხოვრები ადამიანები ორი ან მრავალი ენის ცოდნით და ეხმარება თუ არა მათ ეს ცოდნა, იყვნენ უფრო მედეგი არსებული პრობლემების წინააღმდეგ.

ტერმინი „მედეგობა“ პირველად გამოიყენა ჰოლინგმა (1973), როგორც კონცეპტი, იმ ეკოსისტემების აღსაწერად, რომლებიც ცდილობენ, დაუბრუნდნენ თავდაპირველ მდგომარეობას დიდი განსაცდელის გამოვლის შემდეგ. ტერმინი ასევე გვხვდება გუნდერსონთან (2000), ფოლკესთან (2006) შეფერთან (2009). სხვა სფეროებში მედეგობა განმარტებულია როგორც სისტემის უნარი, შთანთქმას წინააღმდეგობა (ფოლკე 2010). მედეგობის ახლებური განმარტებები ნაკლებ ყურადღებას აქცევენ „თავდაპირველ მდგომარეობაში დაბრუნების“ ცნებას და მეტად ინტერესდებიან „წინსვლის“

პროცესით, რომელიც მოიცავს პრობლემის გადაჭრას, გამოცდილებიდან სწავლას, ადაპტაციას და ტრანსფორმაციას. ეს ცვლილებები იმაზე უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე, უბრალოდ, თავდაპირველ მდგომარეობაში დაბრუნების შედეგი. მედეგობის კონცეპტი გარკვეულწილად უკვე მოერგო ენათმეცნიერებასაც, განსაკუთრებით კი საფრთხეში მყოფი ენების საკითხს. კვლევის ეს მიმართულება ყველაზე ხშირად განიხილება თანამედროვე ენათმეცნიერებაში და იგი გულისხმობს, რომ უმცირესობათა ენებს შეუძლიათ, იყვნენ ძლიერი და მედეგი სხვა ენის დომინანტობის შემთხვევაშიც, თუკი ისინი შეინარჩუნებენ პრესტიჟს, მიიღებენ ფინანსურ და პოლიტიკურ დახმარებას და ა.შ. ამ შემთხვევაში კონკრეტული ენის სიცოცხლისუნარიანობის ჩამოყალიბება კვლევის მთავარი ფოკუსია (როჩე, 2017; ბრედლი, 2019).

წინამდებარე ნაშრომს შემოაქვს ენათმეცნიერების დარგში მედეგობის კვლევის განსხვავებული მიმართულება. ეს მიმართულება მიზნად ისახავს, გაარკვიოს, როგორ ყალიბდება ინდივიდის/თემის მედეგობა ადგილობრივ ენებზე კომუნიკაციის პირობებში. ამ კვლევაში საქართველოში მცხოვრები სომეხი, აზერბაიჯანელი და ჩეჩენი ახალგაზრდების მაგალითზე ვნახავთ ენობრივი მედეგობის თეორიის პრაქტიკულ გამოყენებას, ბილინგვიზმისა და მულტილინგვიზმის დადებით და უარყოფით მხარეებს და ენობრივი მედეგობის განვითარების სამომავლო პერსპექტივებს.

The Caucasus region is home to a range of languages from different language families. This diversity can often be seen as a threat to the sovereignty of the state, but what are the bright sides of the phenomena and how can it contribute to building resilient communities? With this research, I aim to investigate whether natives of the Caucasus benefit from their bi/multilingualism and if the knowledge of the additional language helps to strengthen their lifelong resilience. Resilience was originally introduced by Holling (1973) as a concept to help to understand the capacity of ecosystems with alternative attractors to persist in the original state subject to perturbations, as reviewed by e.g. Gunderson (2000), Folke (2006) and Scheffer (2009). In some fields, Resilience may be defined as the capability of a system or process to absorb disturbance (Folke et al. 2010). Recent conceptions of resilience de-emphasize notions of 'bouncing back' to a previous state and place more emphasis on processes of 'bouncing forward' involving absorption, learning, adaptation and transformation than on specific outcomes in relation to a previous status quo. The concept of resilience has so far found some application in linguistics, in particular within the discussion on language endangerment, shift and death. We can distinguish two (potential) directions of research, of which the first one is basically the only way in which resilience has been discussed in linguistics so far. First, minority languages can be resilient towards domination by majority languages, language shift or language death thanks to the factors such as language prestige, status, financial and political support and others. In this case, the vitality of a certain language and how is it achieved is the main focus of the research (e.g. Roche 2017; Bradley 2019). The second direction of research focuses on the processes of staying resilient through communication in locally spoken languages.

The present research is intended as a creative contribution to discussions in resilience theory, proposing an innovative application of the concept of resilience to the field of linguistics with a focus on minority language speakers in Georgia. The goal of the study is to give insights into the current language situation seen from the native speakers' viewpoint and to testify whether language competence, attitude and actual language use can benefit the resilience of the local communities.

რიკი ბრაუნი

Rikki Brown

კალიფორნიის უნივერსიტეტი, სანტა-კრუზი, აშშ
University of California, Santa Cruz, USA

ავტონომიური პოლიტიკური ეკონომიკა: მეღვინეები, ტურიზმი და გეოპოლიტიკის ეთნოგრაფიული დაგეგმარება საქართველოს რესპუბლიკაში
Autonomous Political Economies: winemakers, tourism and the ethnographic mapping of geopolitics in the Republic of Georgia

საკვანძო სიტყვები: ავტონომიური პოლიტიკური ეკონომიკა, მეღვინეები, ტურიზმი, გეოპოლიტიკა
Keywords: Autonomous Political Economies, Winemakers, Tourism, Geopolitics

More than merely grapes go into the production of Georgian wine. For the Republic of Georgia, wine bottles up layers of identity and filters out oppressive, imperial histories of invasion, war, and occupation. My anthropological and ethnographic project is interested in how the Georgian wine supply chain – from tending vines, through production, onto the bottles’ labels, and into the hands (and mouths) of tourists–simultaneously produces Georgian identities autonomous from a historical Russianness. As Georgians negotiate the reconceptualization of their identity amidst ongoing occupation and within a post-Soviet, postimperial context, they reconstruct a market of wine commodities. Wine and identity have historical embodiment in the land, which transfers to grapes, bottled and sold on domestic and international markets. Wines are labeled with, and as, symbols of heritage, telling stories of Georgia’s tumultuous history. As conflicts, both historic and futuristic, political and environmental, continue to press upon Georgian borders, its people unceasingly negotiate their identities through grapes, vines, wines, and bottles. My fieldwork in Tbilisi and Georgia’s winemaking regions encompasses various anthropological methodologies, data analysis from Geographic Information Systems, and considerations of Heritage Studies to explore the layering of wine landscapes as commodity networks that tell a story of Georgian heritage. I utilize cartography to trace diverging wine supply chains, that encompass traditional and industrial forms of viticulture and aim to visualize how these economic networks embody different political economic identities. Following the Georgian “Wine Trail,” I document how heritage is portrayed throughout Georgia, how winemakers articulate identities, and how these might be at work with larger geopolitical tensions. While framed in the post-Soviet historical context, my project shifts the lens to a contemporary Georgian market to understand how geopolitical and geoeconomics considerations impact the Georgian wine economy. My work is interdisciplinary, exploring the intersection of environmental and political histories, with the contemporary frames of political economy and ecology, through archeological methodologies of heritage studies. My research project unpacks how Georgians associate their national heritage through a supposedly mundane object–wine–to show how Georgian nationality and Georgian wine are indeed the best pairing.

სოფიკო გელიაშვილი**Sopiko Geliashvili**

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

რობინ ვოუტის სიმბოლური და ასოციაციური მრავალნიშნადობა ჯუნა ბარნისის რომანში „ღამის ტყე“**Robin Vote's Symbolic and Associative Suggestiveness in Djuna Barnes' "Nightwood"**

საკვანძო სიტყვები: *რობინ ვოუტი, სიმბოლო, ჯუნა ბარნისი, ღამის ტყე*

Keywords: *Robin Vote, Symbol, Djuna Barnes, Nightwood*

მე-20 საუკუნის პირველი ნახევარი მოდერნისტული ლიტერატურის ჩამოყალიბების პერიოდია. მას წინ უძღოდა ვიქტორიანული ეპოქა, რომლის 1901 წელს დასრულებამაც ბიძგი მისცა სრულიად განსხვავებულ გამოხატვის ფორმათა გაჩენას. გამოხატვის ტრადიციულ ფორმათა რღვევამ თავი იჩინა ამერიკელი მოდერნისტი მწერლის, ჯუნა ბარნისის შემოქმედებაში. 1936 წელს გამოქვეყნებული რომანი „ღამის ტყე“, რომელმაც ცენტრის გამო პირვანდელი სახით ვერ მოაღწია, ზედმიწევნით ეხმიანება მიმდინარეობის მხატვრულ ესთეტიკას. პარიზში მცხოვრებ პერსონაჟთა სიმბოლური და ასოციაციური მრავალნიშნადობა საშუალებას გვაძლევს, ტექსტი გავიაზროთ არათუ კონკრეტული ეპოქის ქრილში, არამედ უძველესი დროიდან თანამედროვეობამდე. მწერალი უგულებელყოფს დროისმიერ მანძილს მითოსურ სქემათა გამოყენებით და სრულიად ფანტასტიკური გარემოს საშუალებით, რომელშიც დიდ როლს ასრულებს როგორც დეკორაციის სიმბოლურობა, ისე მასში არსებულ გმირთა სხეულის მოცემულობა და თითოეული ჟესტი. რომანის ცენტრალური პერსონაჟი რობინ ვოუტი როგორც ბავშვისა და ცხოველის, ისე ქალღმერთის იდენტობის მატარებელი ქმნილებაა. დროისმიერი ჩარჩოდან გათავისუფლება პერსონაჟს ხან სამუზეუმო ექსპონატად, ხანაც სხვადასხვა ეპოქის ხელოვნების ნიმუშად აქცევს. მისთვის უცხოა რაციონალური აზროვნება და გაცნობიერებული ქმედება. რობინი, შეიძლება ითქვას, ერთადერთი პერსონაჟია რომანში, რომელიც აქრობს ზღვარს ცნობიერსა და არაცნობიერს შორის და საკუთარ ქმედებას მხოლოდ არაცნობიერს უქვემდებარებს. ჯუნა ბარნისი რობინ ვოუტს „მხეცად ქცეულ ადამიანს“ (“beast turning human”) უწოდებს, რომლის მრავალგვაროვანი ბუნება ყველასთვის მიმზიდველი და ტანჯვისმომგვრელია. ჩემი კვლევის მიზანი კი აღნიშნული პერსონაჟის სიმბოლური და ასოციაციური მრავალნიშნადობის შედეგად შექმნილი სახეების გამოვლენა, გაანალიზება და მკითხველისთვის ჩვენებაა. საკვლევი თემის აქტუალობას განაპირობებს მცირერიცხოვან მკვლევართა ბუნდოვანი დამოკიდებულება რობინ ვოუტის მიმართ. გარდა ამისა, საკმარისზე მეტი დროის გასვლის მიუხედავად, ჯუნა ბარნისის შემოქმედება სათანადოდ ვერ დაფასდა და ის კვლავ ვინ-რო წრისათვის ნაცნობ მწერლად რჩება. ეს ფაქტი არათუ აკნინებს მწერალს, არამედ კიდევ უფრო მეტად ღირებულს ხდის. თუმცა მიმაჩნია, რომ თომას სტერნზ ელიოტის რედაქტორობით და მისივე წინასიტყვაობით გამოცემული ტექსტი სათანადოდ შესწავლის ღირსია. ნაშრომის თეორიული საფუძველი არის ავტორის შესახებ არსებული კრიტიკული ლიტერატურა და მონოგრაფიები.

კვლევის მეთოდების კუთხით, აღსანიშნავია დეკონსტრუქციისა და კრიტიკული ანალიზის მეთოდი (ე.წ. “close reading”), რომელთა გამოყენება პირდაპირ კავშირშია მოდერნისტული სამწერლო ტექნიკის გაანალიზებასთან. ნაშრომში წარმოდგენილ კვლევის შედეგებში ასახულია ჩემ მიერ საკვლევი პერსონაჟის სიმბოლური და ასოციაციური მრავალნიშნადობის თითოეული შემთხვევა. სიმბოლურად იგი ადონისი და ღვთაება არტემისია, რომელიც ცხოველებთან ურთიერთობაში პოულობს საკუთარ თავს და ექსტატური მდგომარეობის შედეგად სინანტროფიის, ანუ ანთროპოლოგიასა და ფსიქიატრიაში ადამიანის ძალად გადაქცევის / თავის წარმოდგენის, აქტს განასახიერებს.

ასოციაციურად კი რობინ ვოუტი ვინჩენცო ბელინის „სომნაბულას“ მთავარი გმირის, ამინას პაროდირებული სახეა; ასევე თეოდორ ჰოფმანის ოლიმპია და ჯეიმზ ჯოისის სტივენ დედალოსია. კვლევა აჩვენებს, რომ ჯუნა ბარნსმა რობინ ვოუტის სახით შექმნა პარადოქსულ ცნებათა ერთიანობა, რომლის საშუალებითაც უარყო ადამიანში ერთგვაროვანი ბუნების არსებობა და იგი დაუქვემდებარა საკრალური დროისაგან მიღებულ მრავალფეროვან გამოცდილებას.

Modernist literature was formed in the first half of the 20th century. It was preceded by the Victorian era and the end of it, it gave the appearance of completely different forms of expression a little push. The deviation in traditional form of expression has been reflected in the work of the American modernist writer, Djuna Barnes. A novel “Nightwood” published in 1936, not kept in an original form due to the censorship, is an exclamation of the artistic aesthetic of this movement. The symbolic and associative suggestiveness of characters, living in Paris, allows us to understand the text not only in terms of a particular epoch, but also from the ancient to modern times. The distance of time is neglected by the writer through the use of mythical schemes and a completely fantastic environment in which the symbolism of the decorations, bodies of the characters and each gesture plays a substantial part. The central character of the novel, Robin Vote, is both a child and an animal, as well as a creature bearing the identity of a goddess. She is not able to think rationally or act consciously. It can be said that Robin is the only character, who erases the line between the conscious and the unconscious and acts only according to her unconscious. Djuna Barnes refers to Robin Vote as a “beast turning human” whose diverse nature is at the same time appealing and painful to everyone. The aim of my research is to bring faces created by the symbolic and associative suggestiveness of the character to light, analyze and make it visible for the reader. The relevance of the research topic is conditioned by the vague attitude of a small number of researchers towards Robin Vote. Moreover, the work of Djuna Barnes has not been properly appreciated after so many years and she still remains a writer familiar to a narrow circle of society. This fact does not diminish the writer, but makes her even more valuable. However, I believe that the text edited by Thomas Sterns Eliot and published according to his preface deserves to be studied properly. In terms of research methods, we should mention the method of deconstruction and so-called “close reading” as the use of them is directly related to the analysis of modernist writing techniques. Each case of symbolic and associative suggestiveness of characters is reflected in the research results presented in the article. Symbolically, Robin is Adonis and the goddess Artemis, who finds himself in a relationship with animals and embodies the act of cynanthropy. Associatively, Robin Vote is a parody of Amina, the protagonist of “La Sonnambula” by Vincenzo Bellini; Also she is Theodore Hoffman’s Olympia and James Joyce’s Stephen Dedalus. The study shows that Djuna Barnes, in the form of Robin Vote, created a unity of paradoxical concepts by which she denied the existence of a homogeneous nature in man and made her a subordinate to a variety of experiences derived from sacral times.

ანა გოგილაშვილი**Anna Gogilashvili**კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი, საქართველო
Caucasus International University, Georgia**დმისმკვლელობის ბიბლიური მოტივი ქართულ მხატვრულ პროზაში
(გურამ გეგეშიძის „ცოდვილი“ და ლიტერატურული პარალელები)
Biblical Motive of the Brother's Murder in Georgian Prose Fiction ("Sinner" by Guram Gegeshidze
and Literary parallels)****საკვანძო სიტყვები:** დმისმკვლელობა, ბიბლიური მოტივი, გურამ გეგეშიძე, „ცოდვილი“, „ჟამი“, მიხეილ ჯავახიშვილი**Keywords:** Brother's Murder, Biblical Motive, Guram Gegeshidze, Sinner, Era, Mikheil Javakhishvili

დმისმკვლელობის ცოდვისადმი განსაკუთრებული ინტერესი კაცობრიობას დასაბამიდან, კაენისა და აბელის ბიბლიური სიუჟეტიდან მოჰყვება. საკითხი საუკუნეთა განმავლობაში არათუ კარგავს აქტუალურობას, არამედ, პირიქით, მისით უფრო და უფრო მეტი შემოქმედი ინტერესდება. ჩემ მიერ განსახილველ სამ თხზულებასთან ერთად ზემოთქმულს რამდენიმე სხვა ქართველი თუ არაქართველი ავტორის ნაწარმოებებიც ადასტურებს. მაგალითად: ვაჟა-ფშაველას „სინდისი“, ფრანც კაფკას „გარდასახვა“, ჯონ სტაინბეკის „აღმოსავლეთით ედემისკენ“. ხსენებულ საკითხებზე მუშაობას ვაგრძელებ, ამჯერად კი მხოლოდ ქართველ ავტორთა დმისმკვლელობის მოტივით ნიშნული მხატვრული პროზის მიმოხილვას დავჭერდები. მოხსენებაში განხილულია გურამ გეგეშიძის გამორჩეული რომანი „ცოდვილი“ და ამავე ავტორის ძალზე საინტერესო, მრავალნაწილიანი მოთხრობა „ჟამი“ მიხეილ ჯავახიშვილის თხზულებასთან „ორი განაჩენი“ შეპირისპირებით. სათაურიდანვე ცხადდება, რომ ანალიზისას ყურადღება დმისმკვლელობის საკითხზე გამახვილდება.

რომანი „ცოდვილი“ 1966 წელს გამოქვეყნდა და თავისი გამორჩეული სიუჟეტითა და გამოკვეთილ პრობლემათა მრავალგვარობით მკითხველი აუდიტორიის მყისიერი ყურადღება დაიმსახურა. მეცნიერთა შორის ფართოდ გავრცელებული აზრის თანახმად, რომელსაც მეც ვიზიარებ, ხსენებული რომანი კნუტ ჰამსუნის „მისტერიების“ გავლენითაა შექმნილი. ერთ-ერთ საკვანძო საკითხად კი დმისმკვლელობის ბიბლიური მოტივი გვევლინება. არანაკლებ მნიშვნელოვანი ნაწარმოებია გურამ გეგეშიძის მოთხრობა „ჟამი“, რომელიც ქართლში არაბთა ბატონობის ხანას ასახავს და ისტორიული სიუჟეტის განვითარების ფონზე ქართველთა მანკიერებებს შესაშური ოსტატობით წარმოგვისახავს. ამ ყოველივეს კულმინაციად კი მთავარი პერსონაჟის მიერ საკუთარი დმის მკვლელობა აღწერილი. მიხეილ ჯავახიშვილის ცნობილი მოთხრობის – „ორი განაჩენის“ გმირი ბაჩილაც დმისმკვლეულია, თუმცა ჩვენ მიერ განსახილველი სამივე ნაწარმოების მოქმედ პირთა დანაშაულის მოტივი, მიზანი და ჩადენილის შემდგომი განცდა სრულებით განსხვავდება ერთმანეთისაგან. ჩემს ხელთ არსებული ინფორმაციით, ხსენებულ თხზულებათა შედარებითი ანალიზი ქართულ ლიტერატურისმცოდნეობაში ჯერ არ ასახულა, შესაბამისად, ჩვენ მიერ წამოჭრილი საკითხები სრულიად ახლებურ ინტერპრეტაციას წარმოადგენს. ტექსტების ანალიზისას გათვალისწინებული იქნება კომპლექსური ლიტერატურისმცოდნეობითი მიდგომა და კომპარატივისტული მეთოდი, ასევე ტექსტებზე დაკვირვებისა და ანალიზის ინტერდისციპლინური მეთოდები. ნაწარმოებთა ანალიზის შედეგად იკვეთება, რომ მწერლების მიერ შერჩეული ბიბლიური სიუჟეტი საკუთარ ნაწარმოებებში სხვადასხვაგვარად, მრავალმხრივი დატვირთვით გამოიყენეს. აღნიშნულ ბიბლიურ ეპიზოდს მთავარ პერსონაჟთა ხასიათის უკეთ ამოცნობის, მწერლის მიერ თანამედროვე სამყაროს აღქმის, საზოგადოების მანკიერების წარმოჩენის, თხზულებათა იდეის გამოხატვისა და კიდევ სხვა მრავალი ფუნქცია დაეკისრა, რის შესახებაც უფრო ვრცლად და დანვრილებით ვიმსჯელებთ ჩვენს მოხსენებაში.

Special interest towards the sin of fratricide has existed in the community since the Bible's plot of Kane and Abel. During the centuries the following issue not only became irrelevant, but more and more writers are becoming interested in it. The above-mentioned one is confirmed by some of the works of the Georgian and non-Georgian writers together with the three stories being under my consideration. For example: "Conscience" by Vazha Pshavela, "Metamorphosis" by Franz Kafka, "Eden of East" by John Steinbeck. I continue working on the above-mentioned issue, for the symposium due to the format and length of the work, currently, I am doing with reviewing the Prose Fiction of the only Georgian authors characterized by fratricide motive. My report aims to discuss the distinguished novel, "Sinner" of Guram Gegeshidze and the extremely interesting multilayered story "Era" by the same author in connection with the story "Two Verdicts" by Mikheil Javakhishvili. It is clarified from the title that while analyzing it, the focus will be put on the issue of fratricide. The novel, "Sinner" was published in 1966 and with its outstanding plot and shaped diverse issues it attracted the readers instantly. According to the popular belief among the scientists which I advocate too, the mentioned novel was created under the influence of "Mysteries" by Knut Hamsun. Biblical motive fratricide appears as one of the knots of the matters. Guram Gegeshidze's no less significant work, "Era", in which the age of Arab invasions of Georgia is reflected and on the grounds of historical plot development, Georgians' vileness is depicted in an enviable dexterous way. The character of a well-known novel by Mikheil Javakhishvili "Two Verdicts" Bachila is also a fratricide, however, the motive, purpose and the after-commitment feeling of the story being under our consideration absolutely differ from each other. The information at my disposal comparative analysis of the above-mentioned novels was not reflected in Georgian Literature, respectively, it can be said that the report is entirely new to science. Within the interpretation of the texts complex approach of Literary studies should be taken into consideration. I will use comparative, texts observation and analysis interdisciplinary methods. As a result of analyzing the works, it was shaped that the writers used the same Bible's plot in all-around way in their works. The protagonists are characterized by being more readable, perception of the contemporary world, depiction of community vileness, expression of the story's idea and the work shouldered other plentiful burdens, which will be discussed in detail in the next report.

რუსუდან გოგოხია

Rusudan Gogokhia

ევროპის უნივერსიტეტი, საქართველო
European University, Georgia

ლექსიკის შესწავლის ტაქსონომიები და მათი დეფინიცია The Taxonomies of Vocabulary Learning and Their Definition

საკვანძო სიტყვები: ლექსიკის სწავლა, სიტყვების ანალიზი, ლექსიკონის ცოდნა.

Keywords: Vocabulary Learning, Word Analysis, Dictionary Knowledge

ლექსიკის სწავლებას გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს უცხოური ენის შესწავლის პროცესში. სტუდენტს უნდა განუვითარდეს სათანადო უნარები, რომელთაც პრაქტიკულად გამოიყენებს რეალურ ურთიერთობებში. პირის კომუნიკაციის კომპეტენციათა შეფასება ხდება მისი აზროვნებისა და იდეების სათანადო ლექსიკური ერთეულებითა და შინაარსობრივი ცნებებით გადმოცემის უნარით. სხვადასხვა კვლევის მიხედვით, სტუდენტებს უჭირთ ლექსიკის დაუფლება. კვლევამ აჩვენა, რომ სტუდენტების უმეტესობა ხშირად იყენებდა ტაქსონომიებს პროგრამული ლექსიკის სწავლებისას, როგორებიცაა, მაგ.: წიგნების კითხვა, ლექსიკონის გამოყენება უცნობი სიტყვების მნიშვნელობის გასაგებად. ამ გზით სტუდენტები იძენენ კომპეტენტურ ლექსიკას, შინაარსობრივი მონაცემების, სიტყვების ანალიზისა და ლექსიკონის უნარ-ჩვევების გამოყენებით. შინაარსობრივი ცნებები და სიტყვების ანა-

ლიზის უნარები მნიშვნელოვნად არის დაკავშირებული სასწავლო სტრატეგიების გამოყენებასთან. მოხსენებაში ვრცლად ვისაუბრებთ ჩვენ მიერ ჩატარებული კვლევის შედეგებზე, პრაქტიკულ გამოცდილებაზე დაყრდნობით.

Learning vocabulary is crucial when learning a foreign language. A person's communicative competence is assessed through the ability to convey his or her thinking and ideas in appropriate and meaningful words. According to various studies, students have difficulty learning vocabulary. Research has shown that most students often used strategies when teaching learning vocabulary, such as reading books, using a dictionary to understand the meaning of unfamiliar words. In this way, students acquire competent vocabulary, using content data, and word analysis and vocabulary skills. Content references and word analysis skills are significantly related to the use of learning strategies. In our presentation we will broadly consider the main goals and the outcomes of our research on the basis of the practical experience.

სოფიკო დევდარიანი

Sopiko Devdariani

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქაიხიველი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

დუმილის ესთეტიკა ქართულ ჰაგიოგრაფიულ ლიტერატურაში

The Aesthetics of Silence in the Georgian Hagiographic Literature

საკვანძო სიტყვები: დუმილის ესთეტიკა, ჰაგიოგრაფია, ქართული ლიტერატურა

Keywords: Aesthetics of Silence Hagiographic Studies, Georgian Literature

კულტურის ისტორიაში ცნება „დუმილი“ მრავალპლანური შინაარსისაა. იგი რელიგიის, ფილოსოფიის, ლიტერატურისა და ხელოვნების სფეროთა მუდმივთანხმობებია და, შესაბამისად, მეტად ყურადღებული. მისი შინაარსი მხატვრული სიტყვის ოსტატებმა გააღრმავეს და სხვადასხვა ინტერპრეტაციით დატვირთეს. წინამდებარე ნაშრომში მიზნად დავისახეთ დუმილის ფენომენის შემცველი პასაჟების მოძიება-წარმოჩენა და მისი გააზრება-შეცნობა ქართულ ჰაგიოგრაფიულ ლიტერატურაში, კერძოდ, რასთან დაკავშირებითაა თავჩენილი დუმილი, რა ფუნქცია ენიჭება და როგორაა ის განსაზღვრებული; რა და რა მნიშვნელობით შეიძლება შეგვხვდეს დუმილი, რას შეიძლება გამოხატავდეს წარმოების თითოეულ ეპიზოდში, რა და რა შინაარსით იტვირთება დუმილის მნიშვნელობა უმაღლესი იდეალების დუმილში; განცდა, როგორც ცნობილია, მეტად ფასეულია, ვიდრე მჭევრმეტყველებით მათი გამოთქმა. ზოგჯერ დუმილს უდიდესი ან უეცარი შთაბეჭდილებით აღძრული ემოცია იწვევს. ყველა ხელოვანმა იცის დუმილის მნიშვნელობა. დიდ შემოქმედთა დუმილი, როგორც ცნობილია, იმას არ ნიშნავს, რომ მათ სათქმელი არ ჰქონდათ, შეგნებულად არჩევდნენ სიჩუმეს; აცნობიერებდნენ იმას, რომ შეუცნობელთან, უმაღლესთან მისაახლებლად და მის აღსაქმელად დუმილს, იდუმალებას უნდა „შეეხო“, რადგან, რაც არ შეუძლია სიტყვას, შეუძლია დუმილით ამეტყველებულ სულიერ სწრაფვას, რომელიც ყველაზე დიდ ფასეულობად იქცევა ხოლმე. დუმილის ფენომენი მუდამ იპყრობდა შემოქმედთა ყურადღებას, რაც, თავის მხრივ, საკითხის კვლევის აქტუალობას განსაზღვრავს. განხილული ტექსტებიდან („ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები“, I-II ტომები, სულ ცხრამეტი წარმოები) უმეტესობა გვაძლევს საკმაო მასალას კვლევა-ძიებისთვის. თხზულებათა შესწავლამ წარმოაჩინა დუმილის გამომწვევი სხვადასხვა მიზეზი თუ გარემოება: პერსონაჟები სხვადასხვა მიზეზით დუმდებიან, კერძოდ, როცა რამე განაცვიფრებთ, მორჩილებას გამოხატავენ, ლოცვა-ვედრებას წარმოთქვამენ, დიდ ტანჯვას დაითმენენ, მაღლიერნი არიან თუ თავიანთი უბადრუკობის გამოხატვა სურთ. ამ კუთხით დუმილის ფენომენი ქართულ ჰაგიოგრაფიაში შესწავლილი არ არის, რაც

განსაზღვრავს თემის სიახლეს. ამ შემთხვევაში კვლევის პროცესში გამოვიყენეთ ტექსტებზე დაკვირვების, აღწერილობითი, ფუნქციურ-სემანტიკური და შედარება-შეპირისპირებითი ანალიზის მეთოდები; ამას გარდა, კონცეპტუალური ინტერპრეტაციის, ინდუქციისა და დედუქციის მეთოდები, ნაწილობრივ – მეორეული ანალიზის მეთოდი. დუმილის ესთეტიკის შესასწავლად ჩვენი ნაშრომი ძირითადად ეყრდნობა რევაზ სირაძის მოსაზრებებს, რომელთა მიხედვითაც ვაანალიზებთ ჰაგიოგრაფიულ ნაწარმოებებს; ამას გარდა, მიმოვიხილავთ საკითხზე არსებულ უცხოენოვან სამეცნიერო ნაშრომებსაც (კერძოდ, მეინდორფს, ბურკჰარტს, ვიტგენშტეინს), რომლებიც, ზოგადად (და არა ჰაგიოგრაფიასთან დაკავშირებით), საინტერესო მასალას გვანვდიან დუმილის ფენომენის შესახებ. დადუმებას, როგორც აღნიშნავენ, სხვადასხვა მიზეზი აქვს; ყველაზე ხშირად ის გამოწვეულია სათქმელის ბოლომდე ვერგამოთქმით, რამეთუ სიტყვას – „მოკვდავ ენას“ „უკვდავ“, განსაკუთრებულ გრძნობათა გამოხატვა არ ძალუძს, თუმცა დუმილში ესთეტიკურის „დანახვის“ მიზეზი მხოლოდ სიტყვის უკმარისობის განცდა არ არის, რასაც ქართული ლიტერატურის შედევრთა, კონკრეტულ შემთხვევაში, ჩვენ მიერ განხილულ ჰაგიოგრაფიულ ძეგლთა არაერთი პასაჟი ცხადყოფს. ისიც უნდა ითქვას, რომ ქართულ ჰაგიოგრაფიულ ნაწარმოებებში ზოგჯერ დუმილი სულაც არ სახელდება, თუმცა ის არც გამოირიცხება. ნაშრომში ამგვარ პასაჟებზეც მახვილდება ყურადღება, რადგან წარმოუთქმელ სიტყვას გულისყური ისმენს და ეს უკანასკნელი მეტად ფასეულია აგიოგრაფათათვის. წინამდებარე ნაშრომში საკითხი შესწავლილია მხოლოდ ერთი ლიტერატურული ჟანრის ფარგლებში, თუმცა, ვფიქრობთ, თემა მნიშვნელოვანია და, ამ თვალსაზრისით, შემდგომ ეპოქათა ლიტერატურის ნიმუშთა განხილვა მეტად საინტერესო მასალას წარმოაჩენს.

In the history of culture, the concept of “Silence” has multiple layers in its definition. Religion, Philosophy, Literature and Arts are invariably accompanied by it and, therefore, it’s been further heeded. Its content has been deepened by the masters of fiction words and they loaded it with different interpretations. The present paper aims to find-present the passages containing the phenomenon of silence and afterwards to comprehend-cognize them in the history of Georgian Hagiography, in particular, what is the function of Silence and what are its definitions in different contexts. The feeling of silence in higher ideals is known to be more valuable rather than their eloquent expression. Sometimes silence is evoked by the impression of the giant or instant emotions. Each and every artist knows what is the importance of silence. As known as, the silence of the great masters, doesn’t mean that they didn’t have something to tell, being silent was their acknowledged condition; They realized that, in order to get close to incognizable, supreme they had to “touch” absolute silence because whatever the words cannot spiritual aspirations spoken by the silent can do, which is turning into the most valuable. The phenomenon of silence was always acquiring the attention of creators, which, in sequence, determines the actuality of the research. The majority of the analyzed texts (“Monuments of Old Georgian Hagiographic Literature”, Volumes I-II, nineteen works in total) give us enough material for the research. The study of the works revealed various reasons and circumstances that caused the silence: characters are silenced for different reasons, in particular, when they are astonished by something, when they are expressing obedience, when they are praying, when they are enduring big suffering, when they are grateful or want to express their misery. From this point, the phenomenon of the silence has not been studied in Georgian Hagiography, which determines the novelty of the research. In this case, we have used the methods of observation on the texts, descriptive, functional-semantic and comparative-contrast analysis in the research process; Besides this, the methods of conceptual interpretation, induction and deduction, partially - the method of secondary analysis have also been employed. To study the aesthetics of silence, our work is mainly based on the opinions of Revaz Siradze, according to which we analyze Hagiographic works; In addition, we review exciting foreign language scientific papers on the subject (particularly, Meindorf, Burkhart, Wittgenstein), who, in general, (not related to Hagiography), provide interesting materials about the phenomenon of the silence. As noted, silence has various causes; The most frequently it’s caused by not being able to fully express, since the word – “mortal language”, “immortal”, can’t express exceptional feelings,

although the reason for being able to “see” aesthetics in silence, isn’t just to experience the lack of speech, which is revealed in Georgian literature masterpieces, specifically, this is obvious in numerous passages of hagiographic monuments that we have analysed. It should be noted that sometimes silence isn’t mentioned in Georgian hagiographic works although it’s not excluded. The work is focused on these kinds of passages, inexpressible words are heard by heart and it’s the great value for the hagiographers. In the present paper, the issue is studied according to just one literary genre, but we think that the topic is important, therefore, reviewing literary samples of the later epochs, presents very interesting materials

გვანცა ევანისელი

Gvantsa Evaniseli

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

მონღოლთა ტოლერანტული რელიგიური პოლიტიკა და მისი დიპლომატიური მნიშვნელობა ვატიკანთან ურთიერთობაში XIII საუკუნეში Tolerant Religious Policy of Mongols and its Diplomatic Significance in Relations with the Vatican in the XIII Century

საკვანძო სიტყვები: მონღოლები, ტოლერანტულობა, რელიგიური პოლიტიკა, ვატიკანი,

Keywords: Mongols, Tolerance, Religious Policy, Vatican

მონღოლთა გამოჩენას საერთაშორისო ასპარეზზე არაერთგვაროვანი რეაქციები მოჰყვა. ამ მხრივ გამონაკლისი არც კათოლიკური სამყარო ყოფილა. დასავლეთს ის ფაქტი, რომ მონღოლებმა ბოლო მოუღეს მუსლიმურ, ხორეზმშაჰების სახელმწიფოს, ახალი ხალხის მიმართ დადებითად განაწყობდა და ერთობლივი ანტიმუსლიმური კოალიციის შექმნაზე აფიქრებდა. მიუხედავად ამისა, რა თქმა უნდა, მონღოლთა ვინაობისა და მიზნების შესახებ კვლავ რჩებოდა სერიოზული ეჭვები. მოცემული ნაშრომით შევეცდებით, გავარკვიოთ, თუ რა ფენომენია “Pax Mongolica” და რა განაპირობებდა მას; რა როლი შეასრულა მონღოლთა რელიგიურმა ტოლერანტობის პოლიტიკამ კათოლიკურ სამყაროსთან ურთიერთობაში. ამასთანავე, ნაშრომის მიზანია იმის გამორკვევა, თუ რა მისია ჰქონდა საქართველოს ვატიკანისა და საყაენოს სამოკავშირეო ურთიერთობის დარეგულირებაში. XIII საუკუნე საერთაშორისო პოლიტიკაში მნიშვნელოვანი გარდაქმნების ხანაა. მისი ძირეული შესწავლა განსაკუთრებით თანამედროვე საზოგადოებისთვის ისეთი აქტუალური საკითხის ქრილში, როგორც რელიგიური ტოლერანტობა, ვფიქრობთ, ქართული და არამართო ქართული ისტორიოგრაფიისათვის ღირებული იქნება. ნაშრომის მიზნებიდან გამომდინარე, კვლევისას ძირითადად გამოვიყენეთ ისტორიულ-სისტემური მეთოდი. გარდა ამისა, გამოყენებული იქნება ისტორიულ-შედარებითი და წყაროების კრიტიკული ანალიზის მეთოდები. ჰერმენევტიკული მეთოდის გამოყენებით შევისწავლეთ წყაროში მოცემული ინფორმაციის ნამდვილობა, წყაროს ავტორთა მენტალობა და მისი შექმნის მიზანი. ნაშრომის მეცნიერულ სიახლედ შეგვიძლია მივიჩნიოთ არა მხოლოდ მონღოლთა რელიგიური ტოლერანტობის მიზეზის ახლებური ინტერპრეტაცია, არამედ თათრებსა და ვატიკანს შორის არსებულ ურთიერთობაში საქართველოს როლის განსაზღვრა და შეფასება. კვლევის შედეგად ვასკვნით, რომ მონღოლთა რელიგიური შემწყნარებლობის განმაპირობებელი არა მხოლოდ რელიგიური, არამედ პოლიტიკური და სავაჭრო-ეკონომიკური მოტივებიც იყო. მათმა ტოლერანტულმა პოლიტიკამ კათოლიკური სამყარო დააბნია, დასავლეთში ბოლომდე ჰქონდათ იმედი, რომ ილხანთა საყაენოსა და ოქროს ურდოში კათოლიკურ რელიგიას აღიარებდნენ. იმავდროულად,

ვატიკანსა და ჰულაგუიანებს საერთო მტერიც ჰყავდათ ეგვიპტის სასულთნოს სახით. შესაბამისად, ამ ფაქტორებმა მათ შორის კეთილგანწყობილი ურთიერთობის დამყარებას შეუწყო ხელი. რაც შეეხება მეორე მონღოლურ სახელმწიფოს – ჯუჩის ულუსს, მათი და კათოლიკური სამყაროს მშვიდობიანი თანაარსებობა, ძირითადად, ეკონომიკური ფაქტორით იყო განპირობებული. ილხანთა საყაენოს ვასალურ დაქვემდებარებაში მყოფი საქართველო, რომელიც, მიუხედავად სქიზმისა, კარგ ურთიერთობას ინარჩუნებდა ვატიკანთან, ავტომატურად იქცა ორ მოკავშირეს შორის შუამავალ სახელმწიფოდ. ამრიგად, მონღოლების რელიგიურმა პოლიტიკამ დასავლეთსა და დაპყრობილ ხალხთან ურთიერთობა უფრო გაამარტივა. “Pax Mongolica”-მ ხელი შეუწყო არა მხოლოდ დაპყრობილი ხალხის იმპერიის შემადგენლობაში ხანგრძლივად ყოფნას, არამედ სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობების გაღრმავებას დასავლეთსა და აღმოსავლეთს შორის.

The appearance of the Mongols in the international arena was met with mixed reactions. The Catholic world was no exception. In the West, the fact that the Mongols put an end to the Muslims, Khwarazm Shahs state was positive towards the new people, and they thought about creating a joint anti-Muslim coalition. Nevertheless, of course, there were serious doubts about the identity and intentions of the Mongols. In this article, we will try to find out what the phenomenon of “Pax Mongolica” is and what its causes are. What is the role of the religious tolerance policy for Mongols, in relation to the Catholic world? In addition, the purpose of the article is to explain the mission of Georgia in the regulating process of the Union between the Vatican and the Mongol Empire. XIII century is the time of major changes in international politics. We believe that its fundamental study, especially in the context of such a special issue for the modern society like religious tolerance, will be useful not only for Georgian, but also for non-Georgian historiography. For the purposes of the article, the research used mainly the historical-system method. In addition, historical-comparative and critical methods of analyzing sources were employed. Using the hermeneutical method, we studied the reliability of the information provided in the source, the mentality of the authors of the source and the purpose of its creation. The scientific novelty of the article is not only a new interpretation of the reason for the religious tolerance of the Mongols, but also the definition and assessment of the role of Georgia in relations between the Tatars and the Vatican. The study concludes that the religious tolerance of the Mongols was dictated not only by religious but also by political, trade and economic motives. Their tolerant policy confused the Catholic world: the West hoped to eventually practice the Catholic religion in the Ilkhan and the Golden Horde. At the same time, the Vatican and Hulaguians had a common enemy - the Sultanate of Egypt. Accordingly, these factors contributed to the establishment of friendly relations between them. As for the second Mongol state, the Ulus of Jochi, the peaceful coexistence between them and the Catholic world was mainly due to economic factors. Georgia- a vassal of the Ilkhanate, which, despite its split, maintained good relations with the Vatican, automatically became a mediator between the two allies. Thus, the religious policy of the Mongols further simplified relations with the West and the conquered people. “Pax Mongolica” contributed not only to the long existence of the conquered people in the Empire but also to the deepening of trade and economic relations between the West and the East.

ეკატერინე ზასეშვილი-აქჩინი**Ekaterine Zaseshvili-Akchin***სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Sokhumi State University, Georgia***ქართულის, როგორც უცხო ენის, სწავლების ისტორიიდან: სტამბოლის ქართული სავანის ბიბლიოთეკაში დაცული ქართული ენის სახელმძღვანელო (1925)****From the History of Teaching the Georgian, as a Foreign Language: The Textbook of the Georgian Language (1925) Preserved in the Istanbul Georgian Cloister****საკვანძო სიტყვები:** *ქართული ენა, სტამბოლის ქართული სავანე, სახელმძღვანელო***Keywords:** *Georgian Language, Istanbul Georgian Cloister, Textbook*

ქართულის, როგორც მეორე/უცხო ენის, სწავლებას არც ისე დიდი ხნის ისტორია აქვს. ჩვენთვის, როგორც ქართული ენის სპეციალისტებისა და პედაგოგებისთვის, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია წინა საუკუნეში გამოცემული სახელმძღვანელოების ისტორიის შესწავლა და თანამედროვე მეთოდებთან შეპირისპირებით ტრადიციული გამოცდილების პრაქტიკაში გამოყენება. გამომდინარე იქიდან, რომ ჩვენი სადისერტაციო ნაშრომის მიზანია სტამბოლის ქართულ სავანეში დაცული საარქივო მონაცემების კვლევა, გადავწყვიტეთ, შეგვესწავლა იქვე დაცული ქართული ენის გრამატიკის სახელმძღვანელოებიც, რომლებიც მონასტერში დაარსებულ ქალთა და ვაჟთა სასწავლებელში ქართული ენის სწავლების მიზნით გამოიყენებოდა.

სტამბოლის ქართველთა სავანე ქართული კულტურის მნიშვნელოვანი კერაა, რომლის დამფუძნებელი იყო ახალციხელი მამა პეტრე ხარისჭირაშვილი. მან სტამბოლის უბანში, ფერიქოიში (ანგელოზთა სოფელი) 1861 წელს ააშენა ეკლესია და დააფუძნა დედათა და მამათა მონასტრები. 1870 წლისათვის გაიხსნა ქართული სტამბა, შემდეგ კი ქართულ-ფრანგული, ქართულ-ბერძნული ქალთა და ვაჟთა სასწავლებლები. სავანეში 1908 წელს გაიხსნა აკაკი წერეთლის სახელობის ბიბლიოთეკა, სადაც დღემდე დაცულია უნიკალური ქართული და უცხოური გამოცემები. წლების განმავლობაში აქ იგზავნებოდა ევროპის სხვადასხვა ქვეყნიდან ემიგრანტული ლიტერატურა. ბიბლიოთეკაში წიგნები და ჟურნალ-გაზეთები 17 ენაზეა დაცული. სავანის აღზრდილები არიან ცნობილი მეცნიერები, მწერლები, საზოგადო მოღვაწეები: ივანე გვარამაძე (ვინმე მესხი), მიხეილ თამარაშვილი, მიქელ თარხნიშვილი, შალვა ვარდიძე, ელისაბედ ბეჟანიძე, პეტრე მერაბიშვილი და სხვ. სავანეს 1921 წლის მარტში თავი შეაფარა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საზღვარგარეთ გახიზნულმა მთავრობამ.

სამეცნიერო ლიტერატურიდან ცნობილია, რომ 1966 წლიდან „სტამბოლის ქართველთა სავანეს“ ძლიერი მფარველი გამოუჩნდა პავლე ზაზაძის სახით, მოგვიანებით კი, მისი ოჯახი წევრების – პავლე და სიმონ ზაზაძეების ინიციატივით 1966 წელს ჩამოყალიბდა „სტამბოლის ქართველთა ეკლესიასთან არსებული კათოლიკური საზოგადოების ფონდი“; დღეისათვის სტამბოლის ქართულ სავანეზე ზრუნავს ჰარვარდის უნივერსიტეტის ბიზნესის სკოლის მაგისტრი და აკაკი წერეთლის უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორი პოლ ზაზაძე (ტარიელ ფუტკარაძე, *ქართველური მემკვიდრეობა*, XI. 2007, 2013, გვ. 53-55).

კვლევისას გამოვიყენეთ საარქივო მასალების მოძიებისა და დახარისხების მეთოდები, სამაგიდო კვლევის ფარგლებში გამოვიყენეთ სიღრმისეული ანალიზი და კომპლექსური მეთოდი. სავანის ხელმძღვანელობასთან შეთანხმებით, დოკუმენტები და სახელმძღვანელოები დავახარისხეთ და მოვამზადეთ საკატალოგო საძიებლისათვის; ჩვენთვის საინტერესო სახელმძღვანელოს შესავალშივე ავტორები (სიმონ მჭედლიძე, პავლე კვიციანი და თედო ბეგიაშვილი) საუბრობენ მისი შედგენის მნიშვნელობაზე; სახელმძღვანელოს შექმნის მიზანი ყოფილა საქართველოს რესპუბლიკაში არსებული სხვადასხვა ეროვნული უმცირესობისათვის ქართული ენის სავალდებულო შესწავლა მუშათა ფაკულტეტებზე, ტექნიკუმებსა და შრომის სკოლებში. ავტორთა შენიშვნით, მსგავსი სახელმძღვანელო პირველად სწორედ 1925 წელს შეიქმნა მათივე ავტორობით. როგორც აღვნიშნეთ, სახელმძღვა-

ნელო განკუთვნილი იყო არაქართველთათვის, დართული აქვს ლექსიკონი და გრამატიკის გზამკვლევი. ლექსიკონში მოცემულია, ძირითადად, ტექსტში არსებული ახალი და უცხო სიტყვები. რადგან მაშინდელი პერიოდისთვის არაქართველთათვის საერთო სასაუბრო ენად მაინც რუსული მიიჩნეოდა, ამიტომ სახელმძღვანელოშიც რუსულ ენაზეა მოყვანილი განმარტებები. რაც შეეხება გრამატიკის ნაწილს, ტექსტში არსებული გრამატიკული საკითხებიც არის განხილული, შესავალშივე შენიშნავენ ავტორები სახელმძღვანელოს გრამატიკულ ქარგაზე, რომლის მიხედვითაც ყოველი ტექსტის ბოლოს დართულია ლექსიკონი და ის ძირითადი გრამატიკული წესები, რომლებიც ქართული ენის განსაკუთრებული ბუნების ამოცნობაში უნდა დაეხმაროს სტუდენტს. მოხსენებაში ვრცლად მიმოვიხილავთ აღნიშნულ სახელმძღვანელოს და წარმოვადგენთ შეპირისპირებით ანალიზს იმ პერიოდის სხვა სახელმძღვანელოებთან მიმართებით.

Georgian, as a second/foreign language teaching, does not have a long history. It is especially important for us, as Georgian language specialists and teachers, to study the history of textbooks published in the previous century and to apply traditional experience in practice, as opposed to the modern methods. Due to the fact that, the aim of our dissertation is to study the archival data preserved in the Istanbul Georgian Cloister, we decided to study the Georgian grammar textbooks preserved there, which were used to teach Georgian at the monastery for women and men.

The Istanbul Georgian Cloister is an important center of Georgian culture, founded by Father Petre Kharistchirashvili from Akhaltsikhe. He built a church in Perikoy (The Village of Angels) in the Istanbul district, in 1861 and founded the monasteries of mothers and fathers. The Georgian printing press was opened by 1870, and then Georgian-French, Georgian-Greek women's and men's schools. Akaki Tsereteli Library was opened in the Cloister in 1908, where unique Georgian and foreign publications are still preserved. Emigrant literature from various European countries has been sent here for years. Books and magazines in 17 languages are archived in the library.

The famous scientists, writers, public figures: Ivane Gvaramadze (someone Meskhetian), Mikheil Tamarashvili, Mikel Tarkhnishvili, Shalva Vardidze, Elisabed Bezhanidze, Petre Merabishvili and others are brought up in the Cloister. The government of the Democratic Republic of Georgia, migrated abroad, hid in the Cloister, in March, in 1921.

From 1966, Pavle Zazadze appeared as a strong patron of the Istanbul Georgian Cloister. Later, on the initiative of his family members - Pavle and Simon Zazadzes, in 1966, the "Foundation of the Catholic Society at the Georgian Church in Istanbul" was established; Paul Zazadze, the Master of Business at Harvard University and the Honorary Doctor of Akaki Tsereteli State University, currently cares for the Georgian Cloister of Istanbul (Tariel Putkaradze, *Kartvelian Heritage*, XI, 2007, pp. 53-55).

In the research, we have used the methods of finding out and sorting out archival materials, we have used in-depth analysis and complex method in the limits of desk research. In agreement with the management of the Cloister, we sorted out the documents and manuals and prepared them for the catalogue index; even in the introduction to the textbook, which is interesting for us, the authors (Simon Mtchedlidze, Pavle Kvirvelia and Tedo Begiashvili) talk about the importance of compiling it; The purpose of creating the textbook was to make the Georgian language compulsory for various national minorities in the Republic of Georgia in the faculties, the technical schools and the labor schools. According to the authors, such a textbook was first published in 1925, created by them. As we have mentioned, the textbook was intended for non-Georgians, it has a dictionary and grammar guide attached. The dictionary contains mainly new and foreign words in the text. Because Russian was still considered to be a common spoken language for non-Georgians at that time, the textbook also

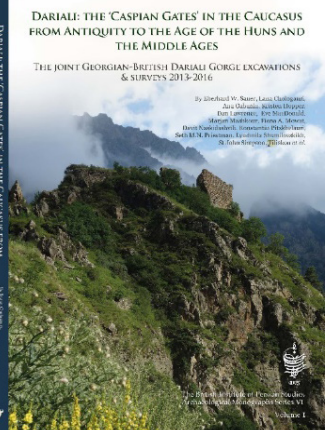
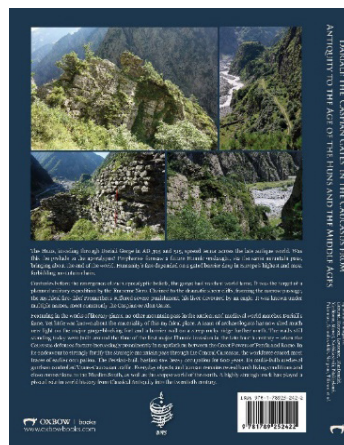
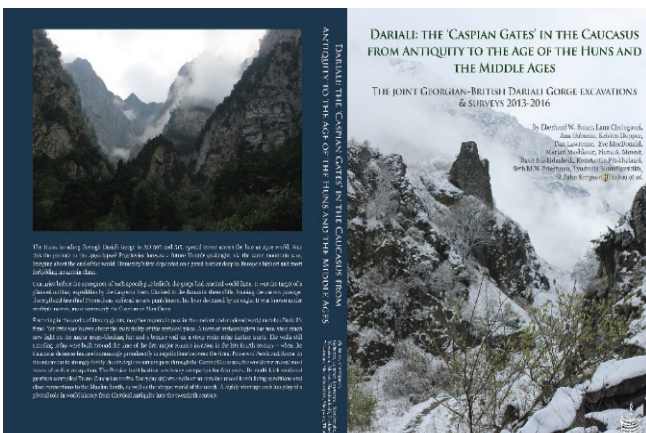
contains explanations in the Russian language. As for the grammar part, the grammatical issues in the text are also discussed, as the authors note in the foreword, at the end of each text dictionary are the basic grammatical rules that indicate the special nature of the Georgian language. We will broadly consider the mentioned textbook and will present the comparative analysis with the similar manuals.

ებერჰარდ ვ. ზაუერი, ლანა ჩოლოგაური, დავით ნასყიდაშვილი, კონსტანტინე ფიცხელაური და სხვ.
Eberhard W. Sauer, Lana Chologauri, Davit Naskidashvili and Konstantin Pitskhelauri et al.

იბერიის თავდაცვა ჩრდილოეთით გვიანანტიკურ პერიოდში
The Northern Defences of Iberia in Late Antiquity

საკვანძო სიტყვები: იბერია, თავდაცვა, გვიანანტიკური პერიოდი
Keywords: Iberia, Defence, Late Antiquity

Who built Dariali Fort and associated gated barriers? Construction of the semi-legendary castle that guarded the main pass across the Central Caucasus has been attributed to the Iberian kings Mirvan I and Vakhtang I Gorgasali, the Romans and the Sasanian Persians, not to mention mythical attributions to the Persian prince Esfandiar, Achaemenid king Darius and the famous Macedonian conqueror Alexander the Great. A joint Georgian and British research project has succeeded in dating the fort and nearby barrier walls closely enough to rule out several of the above options and place the strategic stronghold in its proper historical context. Yet our fieldwork has only established the date of the fortifications that still stand today. Their construction appears to have erased all traces of earlier occupation on the hilltop. Next to the fort, however, traces of the earliest occupation may survive, buried beneath massive amounts of medieval debris and rocks. We will focus on Dariali Fort and its pivotal role in Iberia's northern defences, but present it in the context of the defensive networks in Iberia and late antique Transcaucasia and the Near East more broadly. The lecture marks the launch of our monograph on *Dariali: the 'Caspian' Gates in the Caucasus*.

სოფიო თოთიბაძე**Sopio Totibadze**

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

თმაგრძელი და ქკუამოკლე – გენდერული საკითხები ქართულ და ინგლისურ**ანდაზებში: შეპირისპირებითი ანალიზი****Long Hair, Little Brain – Gender Issues in Georgian and English Proverbs: A Comparative Analysis**

საკვანძო სიტყვები: თმაგრძელი, ქკუამოკლე, გენდერი, ანდაზები, სოციოლინგვისტიკა

Keywords: Long Hair, Little Brain, Gender, Proverb, Sociolinguistics

ანდაზა მოკლე გამონათქვამია, რომელიც გადმოსცემს ხალხურ სიბრძნეს; ის უნივერსალურია და მისი ფესვები სხვადასხვა კულტურაში უნდა ვეძებოთ. ანდაზისთვის ყველაზე მნიშვნელოვანი მახასიათებელია ის, რომ იგი მიეკუთვნება ზეპირ ტრადიციას. მისი ზოგადი თემა ეხება ადამიანის გამოცდილებას და საქმიანობას (Schiffer, 2010; Rusieshvili, 2005). მეტიც, თითქმის ყველა კულტურაში ანდაზები არის „ინსტრუქციები“, სიბრძნე, ზოგადი გამონათქვამები, რომლებიც საზოგადოებამ უნდა გაითვალისწინოს (Rong, 2013). ანდაზები საერთო კულტურული ფასეულობების მატარებელია და შეიძლება კულტურის სიმბოლური გამოხატულებაც კი ეწოდოს. შესაბამისად, ანდაზა სოციოლინგვისტური ფენომენია და ასახავს ამა თუ იმ საზოგადოების სოციალურ და კულტურულ თავისებურებებს. ეს ნიშნავს, რომ მათი მეშვეობით ჩვენ შეგვიძლია გამოვიკვლიოთ ერის კულტურული მსოფლმხედველობა.

კონტრასტული და შედარებითი ანალიზის მეშვეობით მოხსენებაში განხილულია ქართული და ინგლისური ანდაზები გენდერულ ქრილში. უფრო კონკრეტულად, (1) არის თუ არა ორივე კულტურის შესაბამის ანდაზებში გამოვლენილი ძირითადი, უნივერსალური თემები, (2) რა მსგავსება და განსხვავებაა ორივე კულტურის ანდაზებში გენდერული სტერეოტიპების მხრივ და (3) რა მიზეზები შეიძლება იყოს ამ მსგავსებისა და განსხვავებების მიღმა.

A proverb is a short, concise expression that conveys folk wisdom; it is universal and its roots must be sought in different cultures. The most important characteristic for them is that it belongs to the oral tradition. The general theme of the proverb relates to human experience and activities (Schiffer, 2010; Rusieshvili, 2005). Moreover, in almost all cultures, proverbs are “instructions”, wisdom, general expressions that society must take into account (Rong, 2013). Proverbs are a carrier of common cultural values and can even be called a symbolic expression of culture. Consequently, the proverb is a sociolinguistic phenomenon and reflects the social and cultural characteristics of this or that society. This means that through them we can explore the cultural worldview of the nation.

Based on contrastive and comparative analysis, this article examines gender-marked Georgian and English proverbs. More specifically, it discusses (1) key themes revealed in the relevant proverbs in both cultures, (2) similarities and differences between the gender stereotypes emerging in the proverbs of both cultures, and (3) reasons behind these similarities and differences.

სოფიო თურმანიძე**Sophio Turmanidze**წმინდა გბედ აბუსერიძის სახელობის უნივერსიტეტი, საქართველო
Saint Tbel Abuseridze University, Georgia**მტაცებელ ცხოველთა სიმბოლიკა ქართულ ლიტერატურაში**
The Symbolic of the Predatory Animals in the Georgian Literature**საკვანძო სიტყვები:** მტაცებელი ცხოველი, სიმბოლიკა, ლიტერატურა**Keywords:** Predatory Animals, Symbolic, Literature

სიმბოლო მხატვრულ აზროვნებაში უდიდესი ფენომენია. ის მოვლენას იდეად იმგვარად აქცევს, რომ ეს უკანასკნელი მიუწვდომელი და უსასრულოდ ქმედითი ხდება, ამიტომაც ის მუდამ ძიების ღირსია. ჩვენი კვლევის საგანია მტაცებელ ცხოველთა სიმბოლიკა ძველ ქართულ ლიტერატურაში; მიზანი – ძველ ქართულ მწერლობაში მტაცებელ ცხოველთა სიმბოლოების გამოვლენა-ანალიზი. პრობლემის გადასაჭრელად ვიყენებთ შედარება-შეპირისპირების მეთოდს. ვაკვირდებით რა კონკრეტული ცხოველის სიმბოლოურ-ალეგორიულ გაგებას და ვქმნით მისი დიაქრონიული განვითარების სურათს, მოკლედ განვიხილავთ ორ მაგალითს მგლისა და ლომის სიმბოლოებზე დაყრდნობით.

მგელმა, რომელსაც ჰაგიოგრაფიაში ცალსახად უარყოფითი დატვირთვა აქვს, საერო ლიტერატურაში მან განსხვავებული და მრავალი ახალი მნიშვნელობა შეიძინა. იაკობ ხუცესი პიტიახშის დასახასიათებლად იყენებს მეტაფორას: „და შემდგომად ორისა დღისა მოვიდა მგელი იგი ტაძრად და ჰრქუა მსახურთა თვისთა“. იმისათვის, რომ გავერკვეთ, რა კონტექსტში იყენებს იაკობ ხუცესი მგელს, ჩავიხედოთ ბიბლიაში: „ეკრძალებთ ცრუ წინასწარმეტყველთ, რომლებიც მოვლენ თქვენთან ცხვრების სამოსით, ხოლო შიგნით არიან მტაცებელი მგლები“. ან კიდევ: „რადგანაც ვიცი, რომ ჩემი გასვლის შემდეგ შემოგესევინ მძვინვარე მგლები, რომლებიც არ დაინდობენ სამწყსოს“. აშკარაა, რომ მგელს უარყოფითი დატვირთვა აქვს – ის მტაცებელი, დაუნდობელი და მძვინვარეა. საერო ლიტერატურაში კი სხვაგვარი გაგება აქვს. საკმარისია გავიხსენოთ კონსტანტინე გამსახურდიას დამოკიდებულება მგლის, როგორც ამაყი და მოუთვინიერებელი შემოქმედის სიმბოლოვით. ასევე, შოთა ნიშნიანიძის „მგლური კანონის ბალადა“, რომელშიც მგელი უკომპრომისო, შეუპოვარი, მებრძოლი პოეტის გამოხატულებაა.

ძველი ქართული ლიტერატურის პერიოდშივე სხვადასხვაობს ლომის სიმბოლოური გაგება. „წმინდა გობრონის ცხოვრებაში“ თავად ავტორი სტეფანე მტბევარი, ხსნის, თუ რომელი ცხოველი რისი სიმბოლოა: „მგლად და ვეფხად სიბოროტისა მათისა მძვინვარებასა იტყვს, მწეცის სახედ/მოსწრაფედ დათხევასა სისხლისასა, და ლომად/ მძლავრობასა მას, მათსა მთავრობასა, იტყვს დანიელის ჩუენებითა ხილვასა მას მწეცთასა; დათუად მოასწავებს სპარსთა მეფობასა ბაბილოვნს და ლომად სარკინოზთა მეფობასა ბაღდადს ბაბილოვნისასა, და თიკნად მწვალელებლთასა იტყვს, რომელნი მდუმრად აჩუენებენ და შინაგანად მგელ“. სხვა დასახელებულ ცხოველებთან ერთად ლომი ბოროტების, მძვინვარების, ძალადობის სიმბოლოდ გვევლინება. ავტორი ლომში გულისხმობს სარკინოზთა მეფობას ბაღდადში.

„ვეფხისტყაოსანში“ ლომი სრულიად განსხვავებული და მრავალმნიშვნელობიანი სიმბოლოთი გვევლინება. „ლომი ხშირადაა ღმერთის განსახიერება... მზე არის ლომი. ლომი არის მზის ზოდიაქო, მზის სახლი. ლომი არის მეფის გამოხატულება; ლომი არის ძლიერების, ცეცხლის, მხნეობის და სილამაზის გამოხატულებაც და სხვა“. ვიქტორ ნოზაძე თავის ნაშრომში – „ვეფხისტყაოსნის“ ბუნებისმეტყველება“ – საუბრობს ლომის გამოყენების ტენდენციებზე და ის გვადღევს შემდეგ კლასიფიკაციას:

- ლეკვი ლომისა;
- „ვეფხისტყაოსნის“ გმირნი: ავთანდილი, ტარიელი, ფრიდონი, სარიდანი;
- ლომი – ზრდილობის ცნების შემცველი სიტყვა;
- სისხლი ლომისა.

„ვეფხისტყაოსანში“ ლომი, როგორც უძლეველობისა და სიფიცხის სიმბოლო, გამოყენებულია ავთანდილის, ტარიელის, ფრიდონისა და სარიდანის დასახასიათებლად. ეს სრულიად ბუნებრივია, რადგან პოემა ჰეროიკული ხასიათისაა და შოთა რუსთაველი სხვადასხვა მხატვრული ხერხით აიდეალებს მათ და სიძლიერით ცხოველთა მეფეს ადარებს.

19 შემთხვევაში ლომი გვხვდება მიმართვის სახით. მაგალითად, როცა თინათინი ესაუბრება ავთანდილს: „მერმე მოდი, ლომო, მზესა, შეგეყრები, შემეყარე“; როსტევეანი შეუთვლის ავთანდილს: „ებრძანა: „ლომო, არა გჭირს შენ ომთა გარდუხდელობა. პერსონაჟები ერთმანეთს საკუთარი სახელით არასდროს მიმართავენ. ვიქტორ ნოზაძე მიიჩნევს, რომ ეს გარკვეული წესი და ეტიკეტია, რომელსაც არც ვაჭარნი არღვევენ: „ლომო და მზეო, ესეა მიზეზი აქა დგომისა“.

უდავოა, რომ ლომი ძლიერების სიმბოლოა. აქედან გამომდინარე, უნდა ვიმსჯელოთ, რას შეიძლება წარმოადგენდეს ლომის სისხლი: „მუნ ჰპოვა სისხლი ლომისა, მოაქვს სავსებლად ალისად, მკერდსა დაასხა, გა-ვე-ხდა ლაფვარდი ფერად ლალისად“. ამ მონაკვეთში ლომი (თავისი სისხლით) განასახიერებს სინათლესა და ცნობიერების განათლებას, ამიტომაცაა, რომ ავთანდილი ტარიელს ლომის სისხლით უბრუნებს ცნობიერებას.

დასკვნის სახით ვიტყვით, რომ ჰაგიოგრაფიაში მტაცებელი ცხოველები ცალსახად გვევლინებიან ბოროტების, მზაკვრობის, დაუნდობლობის სიმბოლოდ, თუმცა მოგვიანო ხანის მწერლობაში ყველა მათგანი სხვადასხვა შინაარსს იძენს.

The symbol is the greatest phenomenon in artistic thinking. It turns the event into an idea in such a way that the idea becomes inaccessible and infinitely effective, which is why it is always worthy of the search. The subject of our research is the symbolism of predatory animals in ancient Georgian literature; the purpose - to reveal and analyze the symbols of predatory animals in ancient Georgian literature. To solve the problem, we use the comparative-contrastive method. We observe the symbolic-allegorical understanding of a particular animal and create a picture of its diachronic development. We will briefly consider two examples based on the symbols of the wolf and the lion.

The wolf, which has a negative connotation in hagiography, has acquired different and many new meanings in secular literature. Iakob Khutsesi uses a metaphor to describe Pythiakhshi: „And after two days the wolf came into the temple, and said to the servant“. In order to understand in which contexts does Iakob Khutsesi use the wolf let's see in the Bible: „ეკრძალეთ ცრუ წინასწარმეტყველოთ, რომლებიც მოვლენ თქვენთან ცხვრების სამოსით, ხოლო შიგნით არიან მტაცებელი მგლები“. One more „რადგანაც ვიცი, რომ ჩემი გასვლის შემდეგ შემოგესევიან მძვინვარე მგლები, რომლებიც არ დაინდობენ სამწყსოს“. It is obvious that the wolf has a negative connotation - it is predatory, ruthless and fierce. It has a different meaning in secular literature. If we recall Konstantine Gamsakhurdia's attitude towards the wolf as a symbol of a proud and untamed creator. Also, Shota Nishnianidze's "Ballade of the Wolf Law", in which the wolf is an expression of an uncompromising, tireless warrior poet.

Even in the period of ancient Georgian literature, the symbolic understanding of the lion differs. In the life of St. Gobron, the author himself, Stefane Mtbevari, explains which animal is a symbol. Along with other named animals, the lion is a symbol of evil, rage, violence. In lion, the author implies the reign of the Sarkinos in Baghdad.

In "The knight in the Panther's Skin" the lion appears as a completely different and multifaceted symbol. "A lion is often the embodiment of God ... The sun is a lion. Leo is the solar zodiac, the house of the sun. The lion is an expression of the king; The lion is an expression of strength, fire, courage and beauty and so on. "Viktor Nozadze in his work - "The Natural Science of the „The Knight in the Panther's Skin" - talks about the tendencies of using the lion and he gives us the following classification:

- Lion puppy;
- The heroes of "The knight in the Panther's Skin": Avtandil, Tariel, Fridon, Saridan;

- Lion - a word of politeness;
- Blood of a lion.

In “The knight in the Panther’s Skin”, the lion is used as a symbol of invincibility and perseverance to describe Avtandil, Tariel, Fridon, and Saridan. This is completely natural, because the poem is of a heroic nature and Shota Rustaveli ideals them in various artistic ways and compares them to the king of animals. In 19 cases the lion is found in the form of an appeal. For example, when Tinatin talks to Avtandil: „მერმე მოდი, ლომო, მზესა შეგეყრები, შემეყარე“; then Rostevan to Avtandil: „ებრძანა: „ლომო, არა გჭირს შენ ომთა გარდუხდელობა“. The characters never address each other by their own names. Viktor Nozadze says that this is a certain rule and etiquette, which is not violated by merchants either: “Lion and the Sun”, this is the reason for standing here.” Undoubtedly, the lion is a symbol of strength. Therefore, we have to consider what the blood of a lion might be: „მუნ ჰპოვა სისხლი ლომისა, მოაქვს სავსებლად ალისად, მკერდსა დაასხა, გა-ვე-ხდა ლაჟვარდი ფერად ლალისად“. In this passage, the lion (with his blood) symbolizes the light and education of consciousness, which is why Avtandil returns consciousness to Tariel with the blood of a lion. In conclusion, in hagiography, predators are uniquely seen as symbols of evil, intrigue, and ruthlessness, although in later writing they all take on different meanings.

ქეთევან იმედაშვილი Ketevan Imedashvili

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

დანაშაულისა და სასჯელის ცნებებთან დაკავშირებული კონცეპტუალური მეტაფორები ქართულსა და ბრიტანულ ინგლისურში

Conceptual Metaphors Connected with the Crime and Punishment in Georgian and British English

საკვანძო სიტყვები: დანაშაული, სასჯელი, კონცეპტუალური მეტაფორები

Keywords: Crime, Punishment, Conceptual Metaphors

წინამდებარე კვლევის საგანია ცნებებთან – დანაშაულსა და სასჯელთან – დაკავშირებული კონცეპტუალური მეტაფორების ანალიზი, რაც დაგვარწმუნებს ქართულ და ბრიტანულ კულტურულ თავისებურებებში. საკვლევი ნიმუშები, ძირითადად, აღებულია ლიტერატურიდან, ხოლო რამდენიმე მაგალითი მოყვანილია პრესიდან. კონცეპტუალური მეტაფორა ვლინდება სამიზნე დომენსა და თავდაპირველ დომენს შორის არსებული რეგულარული ანალოგიების საშუალებით. მეტაფორა გვაძლევს იმ ფაქტის წყაროს, თუ როგორ მუშაობს ჩვენი აღქმა, უფრო მეტიც, იგი გამოიყენება როგორც ხალხის აზროვნების მეთოდის ცვლილების საშუალება (ცირკუნოვა, 2013, 45). წინამდებარე ნაშრომში განხილული მეტაფორები დამუშავებულია ჯენტენერის (ჯენტენერი, 1983) მიერ შემოთავაზებული სტრუქტურული კარტირების თეორიის მიხედვით, რომელიც ჩამოყალიბდა როგორც ანალოგიის დასამუშავებელი ზოგადი თეორია.

ლეიკოფისა და ჯონსონის (ლეიკოფი, ჯონსონი, 1980) თანახმად, ყველა მეტაფორაში ხაზგასმულია განსაზღვრული თვისებები და ზოგი მათგანი დაფარულია. აქედან გამომდინარე, მეტაფორები შეიძლება გამოვიყენოთ როგორც ცნებების – დანაშაულისა და სასჯელის – ამხსნელი და არა მათი ყველა თვისების ხაზგამსმელი, მაგ.: დანაშაულთან დაკავშირებული მეტაფორები ხაზს უსვამს მის გავრცელებულობას და არა იმ სტრესსა თუ ტკივილს, რომელიც გარკვეული დანაშაულის უკან დგას. არც სასჯელის მეტაფორები არის მისი სიმძიმის ამსახველი, ისინი მხოლოდ მის გარდაუვლობაზე მიუთითებენ. კონცეპტუალური მეტაფორების ანალიზისას უფრო მეტია სხვადასხვა მეტაფორით ცნებების – დანა-

შეუღისა და სასჯელის – რეკონცეპტუალიზაცია, რაც მათ სხვადასხვა ასპექტზე ყურადღების გადატანის საშუალებას იძლევა.

ამრიგად, დანაშაულსა და სასჯელთან დაკავშირებული მეტაფორები არის მნიშვნელობის ექსპრესიის საშუალება, რაც ასახავს დანაშაულის სიმრავლისადმი ხალხის წუხილს. თუნდაც დანაშაულის ვირუსთან გაიგივება არის მისი გავრცელებულობის იდეალურად ამსახველი, რომლის სრულყოფილად გამოხატვა ჩვეულებრივი ლექსიკით თითქმის შეუძლებელია. დანაშაულისა და სასჯელის კონცეპტუალური მეტაფორების მაგალითების შესწავლით სხვადასხვა ენაში ადამიანებს საშუალება ეძლევათ, ერთმანეთს შეადარონ ამ ცნებების მეტაფორული რეპრეზენტაცია, ერთმანეთს შეადარონ ამ ენების მატარებლების ლინგვისტური თვალთახედვა და ფიქრების მოდელები. დანაშაულსა და სასჯელთან დაკავშირებული კონცეპტუალური მეტაფორები აჩვენებს კულტურულ დიფერენციაციას. ქართულ მეტაფორულ ერთეულებში დანაშაულის გავრცელებადობა გამოხატულია მისი ხესთან ასოციაციით, ინგლისურ ნიმუშებში მისი გავრცელებადობა ხდება დაავადებებთან ასოციაციით.

როგორც კვლევამ აჩვენა, შეუთავსებადი და ერთმანეთთან შეუსაბამო ორი ცნების დაახლოებით მიღებული მეტაფორა ცნების უფრო სიღრმისეული ინტერპრეტაციის საშუალებას იძლევა.

როდესაც მეტაფორაში წარმოდგენილი კარტირებული ცნებების შესაბამისობებს ვადგენთ, ჩვენს ცნობიერებაში ერთთავად მათი მსგავსებისა თუ განსხვავებების წარმოდგენა ჩნდება. მეტაფორის წარმოქმნას საფუძვლად ედო განცდათა მთელი რიგი, რომლებიც ჩვენთვის შეუცნობელია. სრულიად შეუძლებელია, რომ სათანადო ინტენსივობით თვალყური ვადევნოთ იმ ფსიქიკურ პროცესებს, რომლებიც ახლავს მეტაფორას. არავინ იცის, ავტორის ფსიქიკაში დანაშაულის ხატი იყო თუ სასჯელის, თუ საკუთარ პირად ცხოვრებაში არსებულმა ერთ-ერთმა დანაშაულის ან სასჯელის ხატმა აფექტურ მდგომარეობაში დაკავშირებინა ესა თუ ის ცნება სხვადასხვა ცნებასთან (იგულისხმება ერთი ცნების მახასიათებლების სხვა ცნებაზე გადატანა).

The subject of the present research is the analysis of the conceptual metaphors connected with *crime* and *punishment*, which ensures us in Georgian and British cultural peculiarities. The research samples are mainly taken from literature, but some examples are taken from press.

Conceptual metaphors are displayed with the help of regular analogies between target domain and source domain. The metaphor gives us the source of the fact how our perception works, what is more, it is used as a method of changing people's way of thinking (Tsirkunova, 2013, 45) The metaphors discussed in the present work are processed according to Gentner's (Gentner, 1983) structural mapping theory, which have developed as a general theory for processing analogies.

According to Lakoff and Johnson (Lakoff, Johnson, 1980) definite features are emphasized in all metaphors, but some of them are latent. Therefore, we can use metaphors as an explanation of the concepts *crime* and *punishment* and not as an emphasis of all its features. For instance, metaphors connected with the *crime* emphasize its spreading and not stress or pain that is behind every crime. Neither metaphors of *punishment* are reflective of its hardness, they only indicate of its unavoidability. During the analysis of conceptual metaphors there are much more reconceptualization of *crime* and *punishment* with different metaphors, which gives possibility of diverting attention to their different aspects.

Thus, metaphors connected with crime and punishment represent possibility of expressing meaning which reflects the grief of people towards multitude of crime. Even the identification of crime with virus is the ideal reflection of its spreading, perfect expression of which with common vocabulary is almost impossible. With the studying of conceptual metaphors of crime and punishment in different languages the humans are given the possibility to compare the metaphoric representation of these concepts; to compare the linguistic insights and models of thinking of speakers of those languages. Conceptual metaphors connected with crime and punishh

ment always show cultural differentiation. In Georgian metaphoric units, spreading of virus is expressed with its association to the tree, but in English samples its spreading is associated with disease.

As the research has shown that the metaphors derived by approachment of irreconcilable and irrelevant concepts gives the possibility of deep interpretation.

When we try to find coincidences of mapping concepts represented in metaphor, their similarities and differences constantly appear in our consciousness. The creation of the metaphor had the basis of wide range of feelings which are unknown for us. It's completely impossible to observe psychic processes with proper intensity which enclose metaphor. No one knows which image was in the author's psyche crime or punishment or the image of one of them crime or punishment in his/ her personal life made him to connect this or that concept with different concepts in affective situation or made him to map characteristics of one concept to another concept.

ჰალიმატ ისაიევა

Halimat Isayeva

დამოუკიდებელი მკვლევარი, აზერბაიჯანი
Independent Researcher, Azerbaijan

ენის შენარჩუნება და ენობრივი არჩევანი ლეზგებისა და აზერბაიჯანელების შერეულ ოჯახებში ბაქოში

Language Maintenance and Language Choice in Mixed Lezgi-Azerbaijani Families in Baku

საკვანძო სიტყვები: ენა, შენარჩუნება, ენობრივი არჩევანი, შერეული ოჯახები, აზერბაიჯანელი, ლეზგი

Keywords: Language, Maintenance, Language Choice, Mixed Marriage, Azerbaijani, Lezgi

Research on language maintenance and language choice is not new, however, empirically this study is new as it deals with new languages and a new locale. The social significance of this research lies in the fact that this study involved a new ethnic group, Lezgi (which is the second largest ethnic group after Azerbaijanis in Azerbaijan), that has not been addressed in that regard in the previous studies. No studies have been conducted to explore the language choice of the Lezgi-Azerbaijani couples and the reasons behind their choices. In the present study, a qualitative method, quantitative analysis and a thematic content analysis were employed. The methodological tool used for this research was semi-structured, face-to-face interviews, and the target group of the present study was sixteen mixed marriage Lezgi-Azerbaijani couples residing in Baku. The selection of the participants for this study was based on a friend of a friend approach. The results of the study demonstrated that the linguistic choice of the couples was influenced or encouraged by: an addressee, society, context, and the maintenance of the minority language. The couples' language choice proved to be dependent on their linguistic repertoires and linguistic exposure regardless of their age groups and education level. Bilingual or multilingual spouses who had more than one language (Azerbaijani and either Russian or Lezgi) in common tended to switch and mix the codes in all communication contexts. The present research also suggested that the Azerbaijani language is generally the dominant language to be used in mixed Lezgi-Azerbaijani families in Baku. In all families, Azerbaijani was transmitted to the children by their parents, which was not the case with the Lezgi language, which showed the dominance of the Azerbaijani language and no maintenance of the minority language in mixed Lezgi-Azerbaijani families.

მუსტაფა კაია

Mustafa Kaya

ვან იუზუნკუ იღის უნივერსიტეტი, თურქეთი
Van Yuzuncu Yil University, Turkey

საქართველოს ახალციხისა და თურქეთის აღმოსავლეთი შავი ზღვის რეგიონის ძეგლების არქიტექტურის შედარებითი ანალიზი

A Comparative Assessment of Mosque Architecture of Georgia's Akhaltsikhe and Turkey's Eastern Black Sea Region

საკვანძო სიტყვები: საქართველო, სამცხე-ჯავახეთი, ახალციხე, შავი ზღვა, გყე, მეჩეთი

Keywords: Georgia, Samtskhe-Javakheti, Akhaltsikhe, Black Sea, Wood, Mosque

The city of Akhaltsikhe, historically defined as the Meskheti region and meaning “New Castle” in Georgian, is located in the Samtskhe-Javakheti (სამცხე-ჯავახეთი) administrative region in the southwest of Georgia and is also the administrative center of this region.

This paper aims to reveal the architectural and artistic similarities between the Eastern Black Sea mosques and Meskhetian mosques which were largely destroyed during and after the migration and forced exile of the Muslims in the region.

From a historical point of view, it is possible to detect the traces of many civilizations in Meskhetia. In the 7th century, Akhaltsikhe and its surroundings, that began converting to Islam during the time of Hz. Osman, were captured by the Seljukies in 1068. Subsequently, it was governed by states such as İlkhanid (1268), Karakoyunlu (1440) and Akkoyunlu (1474-78) by the local semi-dependent Begs called “Atabeg”. Akhaltsikhe fell under the rule of the Ottomans after The Battle of Çıldır with Iran in 1578 and was ruled by the Ottomans until 1829. During The Russo-Turkish war of 1828-1829, as a result of invasion of the Çıldır Province (Akhaltsikhe) by the Russians, the Muslim people were forced to migrate to the Ottoman lands. Also, in the year 1944, the Muslim population was exiled to various countries of Central Asia by the Bolsheviks. Meskhetia was left to the Union of Georgian Socialist Republics with the Moscow Treaty of 16 March 1921 and became a part of Tbilisi.

In this work, it is aimed to present a general presentation of the mosques in the center and villages of Meskhetia, which have survived until today by preserving their original texture to some degree, during and after the forced migration, within the framework of art history discipline, with the support of visual aids.

Akhaltsikhe mosques, which are important for Turkish-Islamic art, were built in the 17th & 20th centuries, during and after the Ottoman period. Meskhetian mosques are usually designed in a square or rectangular plan typology, with wooden posts and ceilings, and are shaped with a masonry outer wall and mansard roofs, and rarely, with cover systems ending with an onion dome. The dome systems of Akhaltsikhe mosques in the Bagdadi dome technique and the harim ceiling cover are similar to the mosques of the Eastern Black Sea region. Again, the mihrab, minbar, dome, ceiling cover and door wings and the decorations seen in these elements preserve their originality. Independently and in various compositions; Stylized curved branches, tree of life, naturalistic flowers, S and C curves and rich hand-drawn ornaments can be seen in Eastern Black Sea mosques (Artvin, Rize, Trabzon, Bayburt, Gümüşhane, Ordu, Giresun). Based on this information, it seems possible to explain the architectural and artistic style interaction between Akhaltsikhe and the Eastern Black Sea Region with the cultural accumulation shaped in the historical process between the two regions and the uninterrupted kinship relations and master departure.

As a result, mosques dating to the Ottoman period and later in the 17th-20th centuries in the districts and villages of Akhaltsikhe, Adigeni, Aspinza, which are the center of the Samtskhe-Javakheti administrative region of Georgia today; geographic, historical and cultural proximity with the Eastern Black Sea region of Turkey mosque's architectural and artistic interaction will be discussed comparatively.

დიანა კაკაშვილი

Diana Kakashvili

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

ბედნიერებისა და უბედურების გამომხატველი სემანტიკური ველების შედარებითი ანალიზი ქართულ და ნახურ ენებში

The Comparative Analysis of Semantics Fields expressing Happiness and Distress in the Georgian and Nakh Languages

საკვანძო სიტყვები: ბედნიერება, უბედურება, სემანტიკა, ქართული, ნახური

Keywords: Happiness, Distress, Semantics, Georgian, Nakh

ქართული და ნახური ენები (წოვათუშური, ჩეჩნური და ინგუშური) სტრუქტურულად, გეოგრაფიულად და კულტურულად მჭიდროდ დაკავშირებული ენებია. მათი ურთიერთობა და ერთ სივრცეში თანაარსებობა საუკუნეებს ითვლის. ნახურ ენათაგან ორი წარმოდგენილია საქართველოში – წოვათუშური, რომელზეც ერთი სოფლის მოსახლეობადაა მეტყველებს და ჩეჩნური ენის ქისტური დიალექტი (მე-19 საუკუნიდან).

სემანტიკა ნაკლებად დამუშავებულ სფეროს განეკუთვნება საკუთრივ ნახურ ენებში, ასევე ძალზე მწირადაა შესწავლილი ამ ენების სემანტიკური სტრუქტურის მიმართება ქართულთან. ზემოთ დასახელებულ ენათა შედარებითი ნაშრომები, ძირითადად, ისტორიულ-შედარებითი ფონეტიკა-ფონოლოგიისა და მორფოლოგიის საკითხებისკენაა მიმართული, არის ასევე რამდენიმე წერილი ამ ენათა ლექსიკური მიმართებისა და ენობრივი კონტაქტების შესახებ (თ. უთურგაიძე, ა. ჭინჭარაული, კ. ჭრეილაშვილი, თ. გონიაშვილი და სხვ.).

წინამდებარე კვლევის მიზანია ქართულ და ჩეჩნურ-ინგუშურ-წოვათუშურ ენებში ემოციის გამომხატველი (სიხარულისა და მწუხარების) ლექსიკის სემანტიკური ველების შემოსაზღვრა, მათი კლასიფიცირება, შინაარსობრივ მახასიათებლებზე დაკვირვება და შედარებითი ანალიზი – სემანტიკური სტრუქტურის რომელი მოდელი აქვთ ამ ენებს საერთო, როგორ განსხვავდება ემოციათა აღმნიშვნელი ლექსიკის შინაარსი საკვლევ ენებში. აგრეთვე, იმის გამორკვევა, როგორ ვლინდება ქართულისა და ჩეჩნურ-ინგუშურ-წოვათუშურის სიტყვანარმოებითი თუ მეტაფორული შესაძლებლობები ამ ემპირიულ მასალაში.

წოვათუშური და ჩეჩნური ენებისათვის ემპირიულ მასალად გამოყენებულ იქნა როგორც ბეჭდურ გამოცემებში – ლექსიკონებსა და ტექსტებში – გამოქვეყნებული ლექსიკური მასალა, ისე ჩემ მიერ სოფელ ზემო ალვანსა და პანკისის ხეობის სოფლებში სხვადასხვა პერიოდში ჩაწერილი ენობრივი მონაცემები. ამავე სოფლებში მქონდა მიზნობრივი, ჩაღრმავებული ინტერვიუები ამ კვლევისათვის. ინგუშურისათვის კი სალექსიკონო მასალა იყო ძირითადი დასაყრდენი.

სემანტიკური რუკების მოდელზე დაყრდნობით ავაგე საკვლევ ენათა ბაზისური ემოციების – ბედნიერებისა და უბედურების – გამომხატველი სემანტიკური ველების რუკები. ეს მეთოდი ტიპოლოგიურ კვლევებში უმთავრესად გრამატიკული სემანტიკის საკვლევად გამოიყენება, თუმცა არაერთი მაგალითი არვინებს, რომ იგი ძალზე ხელსაყრელია ლექსიკურ-ტიპოლოგიური კვლევებისთვისაც, რადგან იძლევა სიტყვის ლექსიკური მნიშვნელობების მაქსიმალური სიზუსტით ანალიზისა და პოლისემიურ ბუნებაზე დაკვირვების საშუალებას.

კვლევის შედეგები არვინებს, რომ როგორც ნახურ ენებში, ისე ქართულში ბედნიერება ბედისა თუ იღბლის ქონას უკავშირდება, თუმცა მათ აღსანიშნავად სხვადასხვა ძირ-ფუძე გამოიყენება და მნიშვნელობათა გაფართოებისა და დავინროების გამო თვით ნახური ენების შიგნითაც სემანტიკური სტრუქტურის საგრძნობი განსხვავებებია. საინტერესოა, რომ მორფოლოგიური წარმოების მხრივ ამ შემთხვევაში მეტ სიახლოვეს ავლენს ქართული და წოვათუშური ენები, ორივე ბედის აღმნიშვნელ ფუძეზე შესაბამისი აფიქსების დართვით აწარმოებს ახალ ფუძეს, ჩეჩნურსა და ინგუშურში კი ისინი

მარტივი ფუძეები უნდა იყოს – ჩეჩნ.: ირს, ინგუშ.: ირაზ. ამასთანავე, წოვათუშურში არა დასახელებული, არამედ სხვა, ატივ (პარალელურად ალოლ), ფუძე გამოიყენება, რომელიც ვაინახურ ენებში სახეცვლილი სემანტიკითაა. საპირისპირო ცნებებიც ერთი სიტყვანარმოებითი ყალიბით არის მიღებული წოვათუშურსა და სალიტერატურო ქართულში:

ქართ.: უ-ბედ-ურ-ებ-ა, წოვათუშ.: ატივ-წ-ოლ. ვაინახურ ენებში აქაც სხვა ფუძე გამოიყენება, ჩეჩნ. დწყა-ზ-ალლა, ინგუშ.: დრყა-ზ-ალლა, რაც წილის არქონას ნიშნავს.

მოხსენებაში სემანტიკური რუკების საშუალებით ვრცლად იქნება მსჯელობა მოცემულ ლექსებზე და მნიშვნელობებზე, სინონიმია და პოლისემიაზე. აგრეთვე, ნაჩვენები იქნება, რომელი მნიშვნელობებისა და ცნებებისთვის გამოიყენება იდენტური ლექსიფიკაცია ქართულ და ნახურ ენებში.

The Georgian and Nakh (Tsova-Tush, Chechen and Ingush) languages are closely related to each other structurally, geographically and culturally. Their interaction and co-existence in one dimension date back for centuries. Two of Nakh languages are represented in Georgia - Tsova-Tush, which is spoken by the natives of only one village and Kist dialect of the Chechen language (since 19th century).

Semantics is a less researched field in the case of the Nakh languages. Moreover, the semantic structure of these languages in reference to Georgian is scarcely studied. The comparative studies of the above-mentioned languages mainly aim at the issues of historical-comparative phonetic-phonology and morphology. Besides, several letters exist on lexical reference and language contacts of these languages. (T. Uturgaidze, A. Chinchauri, K. Chrelashvili, T. Goniashvili, others).

The present research aims to outline the semantic fields of emotion vocabulary (happiness and distress) in the Georgian and Chechen-Ingush-Tsova-Tush languages, classify them, observe their essential features, and conduct a comparative analysis - determine which patterns of the semantic structure they share and how the essence of emotion vocabulary differs in these languages. Additionally, the study will determine word derivation and metaphorical patterns in Georgian and Chechen-Ingush-Tsova-Tush detected in the obtained empirical material.

Vocabulary data published in printed publications - dictionaries and texts and language data recorded by me in the villages of Zemo Alvani and Pankisi Gorge have been used as empirical material for the Tsova-Tush and Chechen languages. I have conducted task-oriented and in-depth interviews for the present research in the same villages. Dictionary data has been used as the basis for Ingush.

I have developed the maps of semantic fields expressing basic emotions (happiness and distress) in the research languages based on the model of semantic maps. This method is used in typological research mainly for studying grammatical semantics; however, a number of examples demonstrate that it is perfectly suitable for lexical-typological research hence it provides the opportunity to analyse the lexical meaning of the words with maximum accuracy and observe their polysemic nature.

According to the findings in both Nakh and Georgian languages happiness is connected to having luck or being fortunate; however, different root-base words are used for expressing them and major differences are evidenced within the Nakh languages that result from semantic broadening and narrowing of the meanings of these words. It is worth noting that the Georgian and Tsova-Tush languages relate more closely in terms of morphological derivation, new roots are formed by adding affixes to the roots defining fortune in these languages, while in Chechen and Ingush roots must be simple - Chechen.: irs, Ingush.: iraz. Furthermore, in Tsova-Tush the root other than that mentioned is used ატივ (in parallels ალოლ), is used, which has altered semantics in the Vain-

akh languages. Opposite concepts are also derived from the same word formation pattern in the Tsova-Tush and Georgian languages, Georgian.: u-bed-ur-eb-a (distress), Tsova-Tush.: aṭṭiv- ç-ol (distress). A different root is used in Vainakh languages in this case as well, Chechen. dāḷa-z-alla, Ingush.: dōḷa-z-alla, the meaning of which is having no share.

A comprehensive discussion on the meanings of mentioned lexemes, synonymy and polysemy will be presented in the report. In addition, the definitions and concepts which use identical lexification in the Georgian and Nakh languages will be demonstrated.

მეთიუ კარტერი

Matthew Carter

სან-დიეგოს უნივერსიტეტი, აშშ
The University of San Diego, USA

კეტური და ქართული ზმნა: პოლიფუნქციურობა და სინტაგმატური სტრუქტურა Ket and Georgian Verbs: Polyfunctionality and Syntagmatic Structure

საკვანძო სიტყვები: კეტური, ქართული, ზმნა, პოლიფუნქციურობა, სინტაგმატური სტრუქტურა

Keywords: Ket, Georgian, Verb, Polyfunctionality, Syntagmatic Structure

This talk represents a work in progress, comparing certain aspects of the verbal inflectional morphologies of Ket (Yeniseian, Krasnoyarsk Krai, Russia) and Georgian, two languages of the former Soviet Union which are known for their remarkably complex verbal systems. It focuses on both parallels and important differences in how the two language encode grammatical arguments (subjects and objects) and tense/aspect, and the implications that these have for a broader understanding of how languages encode grammatical information. The verbal systems of Ket and Georgian both have important implications for a theory of complexity of exponence (Anderson 2015). Complexity of exponence refers to the degree of deviation from a one-to-one relationship between grammatical features (e.g. tense, person, etc.) and the formal material (e.g. affixes, stem changes, etc.) which are used to encode them. Ket and Georgian both sit at the extreme end of the scale, as in both languages, individual markers often cannot be associated with any consistent meaning on their own, but derive their meaning only through their interdependencies with other markers. However, even though both sit at this extreme end of complexity, there are significant differences between the two systems. As the author's previous work (Carter, submitted for publication) has argued, complexity in Ket inflectional morphology derives primarily polyfunctionality in the language's argument marking system. Polyfunctionality refers to cases in which the same marker can serve different functions in different contexts. Depending on the marker and the inflection class of the verb, argument markers in Ket can encode the subject or object, or tense, or serve no obvious function. Georgian also exhibits polyfunctionality in its system of pre-radical vowels (Makharoblidze, 2012), which can serve a variety of related or unrelated functions, including various valence changing operations, and tense-marking (Gurevich, 2006, pg. 170), and in some of its agreement makers, such as the prefix g- (2.SBJ or 2.OBJ) (Gurevich, 2006, pg. 74). However, Georgian also exhibits some cases of genuine Gestalt exponence (Blevins et al., 2006), wherein a combination of pieces produces a meaning that neither marker has in isolation, as with how thematic suffixes and preverbs combine to form the future screeve. Patterns like these have no analog in Ket. Exploring similarities and differences such as these can serve as a valuable first step towards an ultimate taxonomy of highly complex exponence systems.

ნინო თავართქილაძე**Nino Tavartkiladze**

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო, დაიფცივის უნივერსიტეტი, გერმანია
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia, Leipzig University, Germany

გვიანანტიკური ხანის საქართველოს მოსახლეობის ანთროპოლოგიური მიმოხილვა Anthropological review of the Late Antique Georgian population

საკვანძო სიტყვები: ფიზიკური ანთროპოლოგია, დემოგრაფია, გაზომვითი და აღწერილობითი ნიშნები, პოლიმორფიზმი
Keywords: Physical Anthropology, Demography, Metric and Non-metric Traits, Polymorphism

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ანთროპოლოგიის კვლევით ლაბორატორიაში დაცულია კრანიალური და პოსტკრანიალური ჩონჩხების მდიდარი ანთროპოლოგიური კოლექცია. ამ პოპულაციისა და მთელი რეგიონის პალეოანთროპოლოგიური და უძველესი დნმ-ის მონაცემები დღემდე თითქმის არ არსებობს. გვიანანტიკური ხანა მოიცავს საქართველოს ისტორიის მნიშვნელოვან პერიოდს, რომლის ერთ-ერთი მახასიათებელი იყო სხვადასხვა ეთნიკური ჯგუფის შემოდინება. 30 წელს ოქტავიანემ აიღო ძალაუფლება და დაასრულა რესპუბლიკა რომში, რამაც გამოიწვია ეგრეთ წოდებული ელინისტური პერიოდის დასასრული და დაიწყო რომის იმპერია, ანუ გვიანანტიკური პერიოდი. ამ პერიოდისთვის მნიშვნელოვანი ეთნიკური ცვლილებები მოხდა მთელი კავკასიის მოსახლეობაში. კვლევა მოიცავს გვიანანტიკური პერიოდის 231 ნიმუშს, საიდანაც 145 მამაკაცია, ხოლო 86 ქალბატონი. იმდროინდელი მოსახლეობის ანთროპოლოგიური ანალიზი გულისხმობს: სქესისა და ასაკის განსაზღვრას, რის საფუძველზეც გაკეთდა დემოგრაფიული ანალიზი. დემოგრაფიული ანალიზის შედეგად ირკვევა, რომ მოსახლეობის სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობა 42,5 წელია. მამაკაცების სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობა მეტია, ვიდრე ქალებისა. ეს კი, სავარაუდოდ, განპირობებული უნდა იყოს რეპროდუქციული ჯანმრთელობით. გარდა ამისა, ამავე პერიოდის მოსახლეობაში გაკეთდა თავის ქალას გაზომვითი და აღწერილობითი ნიშნების ცხრილი, რის საფუძველზეც შეგვიძლია ვისაუბროთ იმდროინდელი მოსახლეობის პოლიმორფიზმზე.

The Research laboratory of Anthropology of Tbilisi State University project possesses a solid anthropological collection. Paleoanthropological and ancient DNA data for this population and the whole region is almost nonexistent to the present day. Late antique-early middle ages population covers an important period of the Georgian history, one of the characteristics of which was an increase in the arrival of the various ethnic groups. In the 30 B.C. Octavian took the power and ended the republic in Rome, which led to the end of the so-called Hellenistic period and began a Roman Empire, or late-antique Period. By this period, significant ethnic changes took place in the whole Caucasus population. The study includes 231 individuals from late Antique period, of which 145 are male and 86 are female. Anthropological analysis of the population of that time involves: determining the sex and age on the basis of which a demographic analysis was made. Demographic analysis reveals that the average life expectancy of the population is 42,5 years. The average life expectancy of men is longer than female. In addition, a table of metric and non-metric traits was made in the population of the same period. On the basis of this, we can talk about the late antique population's polymorphism.

ქეითი კემპბელი, სერიკ აგილბეკი, ალი სერალიევი

Katie Campbell, Serik Agylbek, Ali Seraliyev

სამეფო კოლეჯი, კემბრიჯის უნივერსიტეტი, დიდი ბრიტანეთის გაერთიანებული სამეფო
King's College, University of Cambridge, The United Kingdom of Great Britain

ურბანიზმი თურქ-მონღოლთა მმართველობისას: ოტრარის XI-XV საუკუნეების არქეოლოგიური აღმოჩენები (ყაზახეთი)

Urbanism under Turco-Mongol Rule: Archaeological Investigation of Otrar (Kazakhstan) in the 11th-15th centuries

საკვანძო სიტყვები: თურქმონღოლური, მმართველობა, ოტრარი, ყაზახეთი

Keywords: Turco-Mongol, Rulers, Otrar, Kazakhstan

Cities functioned as the essential nodes in Medieval trade networks, and their archaeological remains are vast repositories of information on their populations, economic and social conditions. In the 11th- 15th centuries AD, cities in Central Asia experienced significant economic and urban growth, but were also impacted by repeated invasion from the steppe. During the period, political control by a series of Turkic and Mongol groups slowly changed administrative function, language and political allegiances of cities in Central Asia. Although they offer important context for historical information, archaeological remains are often overlooked in overviews of the region's history and legacy data can be difficult to locate and contextualise. In this talk, we consider the archaeological site of Otrar in southern Kazakhstan which was occupied from the early centuries AD until the 18th century and begin to investigate how the form and function of cities changed during the 11th-15th centuries. The site consists of a large, deeply stratified mudbrick tepe with a surrounding urban landscape covering some 170 hectares. Using mapping, excavation and close dating of the archaeological remains through detailed stratigraphic analysis and radiocarbon dating, we show that the story of the city is a complex one. It was not consistently occupied, and mapping of monumental architecture and the surrounding 'rabad', alongside careful dating of occupation layers across the site are beginning to indicate changing occupation patterns in the centuries of interest. By summarising this recent data and considering Otrar's wider context, we begin a preliminary discussion of the changes taking place at the city and the extent to which they were led by Turco-Mongol rulers.

რიჩარდ კენდალი

Richard Kendall

ედინბურგის უნივერსიტეტი, დიდი ბრიტანეთის გაერთიანებული სამეფო
Edinburgh University, The United Kingdom of Great Britain

არისტოკრატი ოჯახები რომაულ ოლბიაში: ტრადიციის საკითხი

Aristocratic Families in Roman Olbia: A Question of Tradition

საკვანძო სიტყვები: ანტიკური ოჯახები, რომაული ოლბია, ტრადიცია

Keywords: Aristocratic Families, Roman Olbia, Tradition

The polis of Olbia on the northern Black Sea coast was dominated in the Classical and Hellenistic epochs by a select group of elite families upon whom local prestige and high office conferred the expectation of energetic acts for the benefit of the city. The most famous example of this survives in the Protogenes Decree, in which a litany of munificent actions on behalf of the city by the dedicatee are listed, including relief in times of famine, the payment of tribute and debts to powerful local warlords, and financing the fortification of the city and the expansion of its army. Notably, however, Protogenes is presented not merely as a caring

son of the city, but as a praiseworthy son of his father, Heroson, who also ‘performed many great services for the city’. As has been noted (Chaniotis 2018), this presents euergetism as an act of filial piety, transcending the public action into an act of private familial relevance and underlining the extent to which the city relied on, both literally and conceptually, the small coterie its traditional elite families. In the Roman era, however, this system appears to break down. Onomastic evidence from this period – particularly in the 2nd and 3rd centuries AD – displays an increased preponderance of non-Greek (Sarmatian and Scythian) names in positions of high status on civic administrative colleges of Olbia. Even in 1st century AD numismatics, we witness on the reverse of gold issues Sarmatian tamga-signs likely associated with an individual ruler portrayed on the obverse, replacing the customary monograms of Greek individuals and families which had adorned the coins of earlier centuries. It is tempting to conclude, therefore, that the event that separated Olbia’s Greek and Roman histories, the mid-1st century BC Getic sack, had indeed been cataclysmic, and seen the complete and utter ruination of the preceding civic structures of the city, and of the families who oversaw them. In this short paper, I present an opposing view to this, that explores the evidence for continuities both of practice and personalities across the so-called divide of Greek and Roman Olbia. Drawing from a range of archaeological and epigraphic sources, the persistence of idiosyncratic features of the Olbian political structure can be seen in the first centuries AD, and the continuing popularity of regionally and chronologically distinctive Hellenic names in the newly Roman and Sarmatian context argued to display a lingering status to the dominant families and figures of the pre-Getic period. Overall, this is an investigation into cultural memory at play in a distinctive urban community at the intersection of the Classical and non-Classical worlds.

ჰარიზონ კინგი

Harrison King

კალიფორნიის უნივერსიტეტი, ბერკლი, აშშ
University of California, Berkeley, USA

ქალთა განმანათლებლობის კამპანია და საბჭოთა „აჯარისტანის“ ჩამოყალიბება 1920-1930-იან წლებში

Women’s Enlightenment Campaigns and the Forming of Soviet „Ajaristan“ in the 1920s-30s

საკვანძო სიტყვები: ქალთა განმანათლებლობა, საბჭოთა კავშირი, „აჯარისტანი“

Keywords: Women’s Enlightenment, Soviet Union, „Ajaristan“

After the creation of the Ajaran Autonomous Soviet Socialist Republic (also known as “Ajaristan”) in 1921, the Bolsheviks considered the enlightenment and emancipation of Muslim women to be crucial to consolidating Soviet power in the Black Sea hinterland. With its proletarian base in Batumi, Ajara was envisioned as a revolutionary outpost where the Soviet Union could showcase its modernizing credentials to the outside world and project influence across the wider Middle East. Despite these ambitions, the Bolsheviks struggled to assert sovereignty over the Ajaran countryside, where Muslim religious leaders and notables maintained authority and often agitated against Soviet rule. Nowhere was this tension more apparent than in the Soviet campaigns to emancipate Ajaran women in the 1920s-30s. Drawing on newly discovered primary sources from archives in Batumi and Tbilisi, this presentation will examine how the Bolsheviks sought to turn Muslim women into loyal Soviet citizens and thereby secure legitimacy in the former Russian-Ottoman borderlands. In the minds of Soviet officials, the Muslim Ajaran woman (*adzharka*) was the epitome of “backwardness” in Transcaucasia—an uneducated, oppressed victim of religious fanaticism languishing in a region struggling to overcome its Otto-

man legacy. Such assumptions about the “ignorant” Muslim masses reinforced representations of Ajara as an internal “Orient” within Soviet Georgia that necessitated a more cautious approach to sovietization. Thus, in order to involve more Ajaran women in the work of socialist construction and transform them into a politically conscious labor force, the women’s section (*zhenotdel*) of the Communist Party organized political lectures and established tailoring-sewing workshops as well as women’s clubs. The overarching goal was to mobilize Ajaran women, underscore the benefits of Soviet modernization, and weaken the influence of Islam without directly antagonizing religious leaders through anti-religious propaganda. Yet even as Soviet authorities initially tolerated Islamic practices in Ajara and avoided confrontational policies vis-à-vis local Muslims, they gradually embraced more forceful methods such as unveiling and dekulakization campaigns, which generated resentment and resistance from Muslim communities in Ajara. The resulting backlash from Ajaran Muslims, which culminated in a large-scale, anti-Soviet rebellion in Upper Ajara in 1929, forced Soviet authorities to recalibrate their policies and revealed just how fraught women’s emancipation proved to be as a political project on the Soviet periphery.

ანა კლიმჩენკო
Anna Klimchenko

„ფეიფეხილაბი“ – საჯარო პოლიტიკის კვლევის დაბოხაგოხია, ყაზახეთი
“PaperLab” – Public Policy Research Lab, Kazakh Republic

ენობრივი პოლიტიკის დაგეგმარება და შეფასება ყაზახეთში: რუსული, ყაზახური და ინგლისური ენების გამოყენება და (საზოგადოების) დამოკიდებულება **Assessing Language Policy and Planning in Kazakhstan: Language Use and Attitudes Towards Russian, Kazakh and English among Kazakhstan**

საკვანძო სიტყვები: ენობრივი პოლიტიკა და დაგეგმარება, ყაზახეთი, ენის გამოყენება

Keywords: Language policy and planning, Kazakhstan, Language use

Complicated historical background of Kazakhstan led to the propensity of its citizens to the Kazakh-Russian societal multilingualism, and after the Soviet Union collapse in 1991 the authorities made a decision to use this situation as the basis of the language policy in the newly born country. Globalisation and the emerging importance of English in the world resulted in this language being maintained and developed in Kazakhstan. Due to the trilingualism policy adopted in the late 2000s, every citizen is currently expected to master Kazakh, Russian and English, although these languages competences, prestige and frequency of use are uneven among the population.

Implementation of the State Program for the Development and Functioning of Languages 2011-2019 was a primary agenda of the language policy and planning of multilingual Kazakhstan for the last nine years. In order to evaluate the efficacy of the State Program, the present study examined to what extent the stated goals of the official language policy intersect and overlap with the actual language practices and attitudes of young Kazakhstani students who attend universities of Almaty and Astana. The necessity of the evaluation is conditioned by a lack of previous research on this topic. Data was collected by means of an online survey. Overall, nexus analysis of the data identified discrepancies between the planned and actual Kazakh, Russian and English use in various private and public domains, language proficiencies and prestige, language attitudes towards corpus and acquisition planning activities.

The knowledge of Russian and English corresponded to the level required by the State Program, while the criteria for Kazakh proficiency and a related set of proficiencies in three languages were not fulfilled. The Russian language prevails in all spheres of life of Kazakhstanis. The use of the Kazakh language when reading books

and news is inferior not only to Russian, but also to English. The level of prestige of the Kazakh language among the three languages was the lowest. In the minds of the respondents, a successful Kazakhstani is more likely to be a speaker of English. In addition to improving the standards of teaching the Kazakh language, this study revealed an urgent need to improve the quality of teaching English, especially to improve the language skills of English teachers.

The current study points to the importance of monitoring the language policy performance in Kazakhstan for correcting and adjusting the future policies and provides the recommendations for Kazakhstani language policymakers.

ნათია კენჭიაშვილი Natia Ketchiashvili

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

ქართული მჭევრმეტყველების დარგობრივი და ჟანრობრივი კლასიფიკაციისა და პერიოდიზაციის საკითხისათვის

For the Issue of the Fields and Genres Classification and Periodization of the Georgian Rhetoric

საკვანძო სიტყვები: ქართული მჭევრმეტყველება, დარგობრივი კლასიფიკაცია, ჟანრობრივი კლასიფიკაცია, ქართული მჭევრმეტყველების პეიზოლოგია

Keywords: Georgian Rhetoric, Field Classification, Genre Classification, Periodization of Georgian Rhetoric

ქართული მჭევრმეტყველების მეცნიერული შესწავლის ისტორიისთვის უმნიშვნელოვანესია ისეთი საკითხების გამოკვლევა, როგორებიცაა: მისი ისტორია, ტერმინოლოგია, პერიოდიზაცია, დარგობრივი (დარგები, ქვედარგები და განშტოებები) და ჟანრობრივი (ძირითადი და დამხმარე) კლასიფიკაცია. თითოეული ეს მხარე ნათლად წარმოაჩენს ქართული მჭევრმეტყველების მეცნიერული შესწავლის სურათს სისტემატიზაციის თვალსაზრისით. როგორც კვლევამ აჩვენა, ქართულ სამეცნიერო ლიტერატურაში უშუალოდ მჭევრმეტყველებას, მისი თეორიისა და პრაქტიკის შესწავლას მრავალი ნაშრომი მიეძღვნა. მიმოვიხილეთ ამ საკითხების ირგვლივ ქართველ მეცნიერთა მოსაზრებები, მათ შორის: ნ. კანდელაკის, ვ. კაჭახიძის, რ. ბარამიძის, თ. ჯაგოდნიშვილისა და სხვათა ნაშრომები. წინამდებარე კვლევის მიზანი იყო, თვალი გაგვედევნებინა ქართული მჭევრმეტყველების მეცნიერული შესწავლის ისტორიისთვის და შეგვეფასებინა ამ მიმართულებით ქართველ მეცნიერთა მოსაზრებები; განვიხილავთ სხვადასხვა ავტორის მიერ შემუშავებულ ქართული მჭევრმეტყველების დარგობრივ და ჟანრობრივ კლასიფიკაციასა და პერიოდიზაციას. მათი შესწავლის საფუძველზე, შეიძლება ითქვას, რომ აღნიშნულ საკითხებთან დაკავშირებით მცირედი აზრთა სხვადასხვაობა შეინიშნება, თუმცა, ძირითადად, მაინც ემთხვევა კლასიფიკაცია ერთმანეთს, ხოლო უმთავრესი განსხვავება დაკავშირებულია პერიოდიზაციის საკითხთან.

For the history of the scientific study of Georgian rhetoric, it is important to examine the issues such as its history, terminology, periodization (fields, subfields and branches) and genre (major and minor) classification. Each of these aspects clearly presents the picture of the scientific study of the Georgian rhetoric in terms of systematization. As the research has shown, many works in the Georgian scientific literature have been devoted directly to the study of its theory and practice. We have reviewed the opinions of Georgian scientists on these issues, including **N. Kandelaki, V. Katchakhidze, R. Baramidze, T. Jagodnishvili**, etc. The aim of the present study was to trace the history of the scientific study of Georgian rhetoric and to evaluate the opinions of Georgian

scientists in this field and to discuss the sectoral and genre classification and periodization of Georgian oratory, developed by different authors. Based on their study, it can be said that there is a slight difference of opinions on these issues, although the classification still largely coincides with each other, and the main difference is related to the issue of periodization.

პაველ კუტერგინი

Pavel Kutergin

გაჩუგის უნივერსიტეტი, ესტონეთი, ჰელსინკის უნივერსიტეტი, ფინეთი
University of Tartu, Estonia, University of Helsinki, Finland

ორენოვანი სიმღერები („ჩასტუშკა“) უდმურტთა სოფელ დირდაშურის თანამედროვე ცხოვრებაში (უდმურტეთი, რუსეთი) **Bilingual Songs („Chastushka“) in Modern Life of the Udmurt village Dirdashur (Udmurtia, Russia)**

საკვანძო სიტყვები: უდმურტეთი, დირდაშური, სიმღერა, ბილინგვუი

Keywords: Chastushka, Udmurtia, Dirdashur, Bilingual, Song

The purpose of the report is to reveal the interaction of the Udmurt and Russian traditions in the song folklore of the modern Udmurt village (by the example of the genre of chastushkas). The methodology is dictated by the goal set - this is a linguistic analysis of a poetic text, comparative, descriptive. The genre of chastushkas is the most popular in the song tradition of the modern Udmurt village; they sound at family and general holidays, concert performances. The proximity of the Udmurts with Russian population dates back to the second half of the nineteenth century, which inevitably entailed the need for communication of the Udmurts in Russian. As a result of close interaction in recent years, the interpenetration of Russian words or phrases into Udmurt speech, including the texts of chastushkas, has been especially active. As the analysis has shown, bilingual chastushkas differ not only in content, but also in the degree of concentration of the resources of the native and Russian languages, the nature of the borrowing of Russian vocabulary, the attitude towards it, and the functional properties of the borrowed word in the recipient language. Depending on this, they can be divided into three groups. A similar study on the material of the village Dyrdashur in the Sharkan district of the Udmurt Republic is carried out for the first time, which reveals its novelty.

In modern times, there is a significant interest in folk art and traditional culture, as evidenced by the increase in the number of folklore groups, interest in studying and replenishing the local archive with folklore materials, various projects related to the promotion of traditional culture in the field. The same processes are observed in the municipal districts of the Udmurt Republic - in the regions of the Udmurt Republic. In the presented report, attention is focused on the existence of the song tradition in the village of Dyrdashur in the Sharkan region of the Udmurt Republic in the modern space. In the village, many songs and chastushkas are performed in both Udmurt and Russian. They sound at various events - family and village holidays, concerts. Our attention was attracted by chastushkas as the most popular genre of local tradition, reflecting the interaction of the Udmurt and Russian languages. The functioning of song genres, namely the chastushka genre, in two languages (Russian and national) is typical for all ethnic regions, since Russian is the state language of communication for all peoples living on the territory of Russia. In the Sharkan district of the Udmurt Republic, Russian population has been living since the second half of the nineteenth century, which inevitably entailed the need for the Udmurts to communicate in Russian. The analysis of the poetic text made it possible to single out three groups of chastushkas, differing from each other not only in content, but also in the degree of concentration the resources of

BOTH the vernacular and the Russian languages. The nature of the borrowing of Russian vocabulary, the attitude towards it, and the functional properties of the borrowed word in the recipient language.

ჯონ ლეჩნერი

John Lechner

ჯორჯტაუნის უნივერსიტეტი, აშშ
Georgetown University, USA

გეოპოლიტიკა და ნარატივი: საქართველო – ხედი ვაშინგტონიდან **Geopolitics and Narrative: Georgia – the View from Washington DC**

საკვანძო სიტყვები: გეოპოლიტიკა, ნახატივი, საქართველო, ვაშინგტონი

Keywords: Geopolitics, Narrative, Georgia, Washington

This paper focuses on the role of geopolitical narrative as it pertains to Georgia’s relationship to the United States. Narratives play a critical role in foreign policy decision making and in the relationships between two countries. Geopolitical narratives are never static; rather governments, civil society, the business community, and others constantly reformulate narratives to achieve desired political outcomes. Relationships and issues are consistently reframed to reflect overarching global discourses.

Former Georgian President Mikheil Saakashvili, after coming to power in the Rose Revolution, recognized an opportunity to gain U.S. support for his government within George W. Bush’s neoconservative agenda—namely the democratic peace theory: that no two democracies have gone to war. Saakashvili framed his movement within Bush’s democratization campaign, and Georgia sent troops to Iraq and Afghanistan, announced intentions to join NATO, and even received a visit from the American president. Despite these overtures, and the extensive framing of mutual interest in democracy, Saakashvili did not receive American support during the Russo-Georgian War.

The departure of both Bush and Saakashvili from the stage brought about a more tepid discursive framing of the U.S.-Georgian relationship, especially during the Obama administration’s attempt to “reset” relations with Russia. Despite the reset, the U.S. still maintained its support for Georgia’s territorial integrity and democratization, highlighted Georgian troops’ contribution to the War on Terror, and predicted Georgia’s “eventual” integration into the European Union and NATO.

Geopolitical narratives regarding the U.S.-Georgian relationship disproportionately concentrate on the role of Russia. With the Donald Trump administration, perspectives on Russian actions abroad, once bipartisan, became increasingly polarized. Democrats, seeing a Russian hand behind election interference, became more open to narratives of Russian aggression in Georgia, Ukraine, and Moldova. Republicans, seeking to defend the Trump administration, downplayed Russia’s importance and even began praising Russian President Vladimir Putin’s promotion of traditional values.

Under the administration of Joe Biden, domestic polarization on Russia continues to influence geopolitical narratives and the U.S.-Georgian relationship, but Russia’s renewed invasion of Ukraine has shifted global discourse. Foreign policy experts in both the United States and Georgia have used Ukraine to highlight the presence of Russian troops on Georgian territory, and the renewed importance of the U.S.-Georgian relationship. Meanwhile, Georgian oppositionists and journalists have utilized the conflict in Ukraine to push narratives of Georgia Dream’s pro-Russia stance and human rights record.

კოტე ლომიძე**Kote Lomidze**

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

„ვეფხისტყაოსნის“ რეცეფცია ვალერიან გაფრინდაშვილის ერთი ლექსის მიხედვით**The Reception of “The Man in the Panther Skin” According to one of the Poems by Valerian Gaprindashvili**

საკვანძო სიტყვები: „ვეფხისტყაოსანი“, რეცეფცია, ვალერიან გაფრინდაშვილი

Keywords: Reception, “The Man in the Panther Skin”, Valerian Gaprindashvili

მხატვრული ტექსტის აღქმასა და ინტერპრეტაციაზე უამრავი ფაქტორი ახდენს ზეგავლენას. კონკრეტული ეპოქის ფასეულობები, ესთეტიკური ღირებულებები, იდეალები თუ მისწრაფებანი ნაწარმოების განსხვავებულ გააზრებას განაპირობებს. უაღრესად საინტერესოა ამ კუთხით დაკვირვება იმგვარ ტექსტზე, რომელიც, საუკუნეებია, მონაწილეობს ლიტერატურულ პროცესში. ქართული კულტურის ისტორიაში კი ამგვარი ნაწარმოების საუკეთესო ნიმუში, რასაკვირველია, არის რუსთველის „ვეფხისტყაოსანი“.

რა მიზანი შეიძლება ჰქონდეს ამ ტიპის ძიებას? გარდა იმისა, რომ ამგვარი კვლევა გამოავლენს შესასწავლი ნაწარმოების ზეგავლენის ხარისხს მწერლობაზე და ნათელს მოჰფენს განსახილველი ნაწარმოების როლს ცალკეულ ავტორთა შემოქმედებასა თუ, ზოგადად, ლიტერატურის ისტორიაში, კვლევა საყურადღებოა იმითაც, რომ შესაძლებლობა მოგვცემს, დავაკვირდეთ, რა გავლენას ახდენს გარემო ტექსტის ინტერპრეტაციაზე და რა განაპირობებს ერთი ნაწარმოების განსხვავებულ წაკითხვას სხვადასხვა ეპოქაში.

რუსთველის პოემა ცისფერყანწელთა არაერთი ლექსის დაწერის იმპულსად ქცეულა, ასევე, მრავლადაა „ვეფხისტყაოსანზე“ რეფლექსია მათ ლიტერატურულ წერილებში. ვალერიან გაფრინდაშვილი, ცისფერყანწელი პოეტი და სიმბოლიზმის თეორეტიკოსი, ესეში „დავით გურამიშვილი“ აცხადებს: „თანამედროვე პოეზია უბრუნდება წარსულს“ (გაფრინდაშვილი, 1920, გვ. 16). წარსულში კი მას ეგულება, უპირველესად, რუსთველი, რომელთან მიახლოებაც არაა მარტივი: „რუსთაველი ჩვენთვის არის დაკეტილი სასახლე, ამ სასახლეს გაუგებარი სიტყვები სდარაჯობენ, როგორც ლომები“ (გაფრინდაშვილი, 1920, გვ. 10). „ვეფხისტყაოსნის“ რეცეფცია ცისფერყანწელთა შემოქმედებაში ვრცელი საკითხია. ვალერიან გაფრინდაშვილის კონცეფციის ანალიზით შევეცდები პრობლემასთან მიახლოებას და ერთი ლექსის მაგალითზე განვიხილავ „ვეფხისტყაოსნის“ მოდერნისტული რეცეფციის ზოგიერთ ასპექტს.

ვ. გაფრინდაშვილის მიზანია „წარსულის დაბრუნება“, ხოლო ეს მნიშვნელოვანი მისია, მისი აზრით, მწერლობამ უნდა შეასრულოს. „ინყება ქართულ პოეზიაში რუსთაველის და ძველი პოეტების რენესანსი“, რაც წარსულის დაბრუნების გზაზე ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მოვლენად შეიძლება ჩაითვალოს. „წარსულის დაბრუნება“ ვ. გაფრინდაშვილისათვის, ჩემი აზრით, უპირატესად სწორედ რუსთველის დაბრუნებას გულისხმობს. ამაში მოიაზრება როგორც საკუთრივ ტექსტთან მიახლოება, ასევე რუსთველის შემოქმედების სიმბოლისტურ მითოსში ჩართვა, ევროპელ მოდერნისტთა და სიმბოლისტურ სახეთა მსგავსად „ვეფხისტყაოსნის“ სამყაროს – რუსთველის პოემის პერსონაჟების, ტოპონიმებისა თუ სხვა რეალიების – საერთო მოდერნისტულ მითოპოეტურ სამყაროში სრულფასოვანი მონაწილეობა.

„წვიმის სპექტაკლში“ გვხვდება ავთანდილის სახის ტრადიციულისაგან განსხვავებული რეცეფცია. ჩემი ყურადღება მიიპყრო იმ ფაქტმა, რომ ამ ტექსტში ავთანდილი მიჯნურის სახეა, რაც განსხვავებულია მისი სახის ტრადიციული გააზრებისაგან. მიუხედავად იმისა, რომ „ვეფხისტყაოსნის“ დასაწყისშივე ვეცნობით შეყვარებულ ავთანდილს („მას თინათინის შვენება ჰკლვიდის წამწამთა ჯარისა“), იგი მაინც მეგობრისათვის თავგანწირულ რაინდად არის დამკვიდრებული მკითხველის ცნობიერებაში, ხოლო მიჯნურის ტიპური სახე რუსთველის პოემაში, ისევე, როგორც მკითხველის წარმოდგენაში, არის ტარიელი. ეს ლოგიკურიცაა, რადგან ავთანდილის სიყვარულს საფრთხე არ ემუქრება და, ამდენად, მისი მხატვრული სახის ეს ასპექტი მკითხველის ცნობიერებაში ერთგვარად იჩრდილება. „ვე-

ფხისტყაოსნის“ გმირთა ტრადიციული რეცეფციის საილუსტრაციოდ, ჩემი აზრით, კარგი მაგალითია აკა მორჩილაძის ფრაზა ტექსტიდან „მეფე და მე“: „ამ მოგონილ ქვეყანას არაფერი სცხია ვეფხისტყაოსნის... ამ ქვეყანას მოუკლეს ავთანდილები, მეგობრის დასახმარებლად წასული ბიჭები, ამ ქვეყანას მოუკლეს ტარიელები, მართლა შეყვარებული ბიჭები“ (მორჩილაძე, 2003, გვ. B5).

ვალერიან გაფრინდაშვილის თეორიული თვალსაზრისების რეკონსტრუქციისა და პოეტური ნაწარმოებების ანალიზის შედეგად გამოიკვეთა, რომ ვ. გაფრინდაშვილს განზრახული აქვს რუსთაველის მითვის შექმნა. იგი რუსთაველის შემოქმედებას რთავს საერთო მოდერნისტულ ნარატივში. „ვეფხისტყაოსანს“ გაიაზრებს ნიციშეს მიერ შემოთავაზებული შემოქმედების ორი საწყისის მიხედვით და პოემას აპოლონურ ნაწარმოებად რიგს მიაკუთვნებს. პოეტი სარაინდო რომანებზე ალუზიით ავთანდილს კურტუაზული რომანების გმირს უკავშირებს. ორიგინალურია ავთანდილის სახის რეცეფციაც – მკითხველის ცნობიერებაში მეგობრისათვის თავდადებულ რაინდად დამკვიდრებული ავთანდილი „წვიმის სპექტაკლში“ მიჭნურის სახედაა გააზრებული.

კვლევა (PHDF-21-914) განხორციელდა შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის მხარდაჭერით.

Many factors influence the perception and interpretation of a literary text. The values, aesthetic principles, ideals or aspirations of a particular epoch condition a different understanding of the literary work. It is extremely noteworthy to observe a text that has participated in the literary process for centuries. The best example of such a literary work in the history of Georgian culture, of course, is Rustaveli's "The Man in the Panther's Skin".

What purpose can this type of study have? In addition to the fact that such study will reveal the degree of influence of the analytical literary work on creative writing and shed light on the role of the analytical work in the creativity of individual authors and in the history of literature in general, the study is also noteworthy that it allows me to observe what environment influences on the interpretation of a text and what causes the different reading of a literary work in different epochs. Such observation, in fact, implies the observation on the ideological worldview, aesthetic and ethical values of different epochs, which allows me to run an eye over the history of Georgian thought. Rustaveli's poem has become the impetus for the "Blue Horns" poets to write many verses. There are also many reflections on "The Man in the Panther's Skin" in their literary letters. Valerian Gaprindashvili, a "Blue Horn" poet and theoretician of symbolism, states in his essay "David Guramishvili": "Modern poetry returns to the past" (Gaprindashvili, 1920, p.16). In the past, he supposes foremost Rustaveli, which is not easy to approach: "Rustaveli is a closed palace for us, this palace is guarded by incomprehensible words like lions" (Gaprindashvili, 1920, p.10). The reception of "The Man in the Panther's Skin" holds a large place in the works of the "Blue Horns" poets. By analyzing Valerian Gaprindashvili's concept, I'll try to approach the problem and discuss some aspects of the modernist reception of "The Man in the Panther's Skin" on the example of one verse.

V. Gaprindashvili's goal is to "return the past", and this important mission, in his opinion, should be fulfilled by literature. "The renaissance of Rustaveli and old poets in Georgian poetry begins", that can be considered as one of the most important phenomena on the way back to the past. In my opinion, for V. Gaprindashvili "returning the past" means the return of Rustaveli. This implies to approach the text, to assign Rustaveli's creative work to the symbolic mythology, like the European modernists and symbolic characters, the full participation of the world of "The Man in the Panther's Skin" - characters, toponyms or other realities of Rustaveli's poem - in the common modernist mythopoetic world.

In „Rain Performance“ there is a reception of Avtandili's image different from the traditional one. My attention was focused on the fact that in the given text Avtandili is the image of an enamored man, that is different from the traditional understanding of his image. Although enamored Avtandili appears from the very beginning of "The Man in the Panther's Skin" ("The beauty of T'hinat'hin and of the host of her eyelashes was slaying him

“(translation by M.Wardrop)), he is still perceived as a selfless knight for a friend in reader’s consciousness and the typical enamored character in Rustaveli’s poem as well as in reader’s consciousness is Tarieli. This is logical, because Avtandili’s love is not in danger and thus this aspect of his artistic image is somehow overshadowed in reader’s consciousness. In my opinion, Aka Morchiladze’s phrase from the text “The king and I” is a good example to illustrate the traditional reception of the heroes of “The Man in the Panther’s Skin”: “There is nothing of the man in the panther skin about this fictional country... Avtandilis were killed in this country, the boys who went to help a friend, Tarielis were killed in this country, the real enamored boys”(Morchiladze, 2003, p. B5). As it is obvious, the contemporary writer turns the view of Georgian readers on the characters of “The Man in the Panther’s Skin” into a metaphor.

As a result of the reconstruction of Valerian Gaprindashvili’s theoretical views and the analysis of poetic works, it was outlined that V.Gaprindashvili intends to create a myth on Rustaveli. He discusses Rustaveli’s literary work as the work with the aspects characteristic of modernism. He understands “The Man in the Panther’s Skin” according to two origins of the creativity given by Nietzsche and attributes the poem to a series of Apollonian works. Via allusion of chivalry novels the poet links Avtandili to the heroes of courtesy novels. Reception of Avtandili’s image is also original – Avtandili perceived as the knight self-sacrificed to a friend, is conceived as an enamored character in “Rain Performance”.

This research [PHDF-21-914] has been supported by Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia (SRNSFG).

სულხან მამულაძე **Sulkhan Mamuladze**

ბათუმის შოთა ჰუსთავედიის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ნიკო ბეჩქენიშვილის კვლევითი ინსტიტუტი, საქართველო
Niko Berdzenishvili Research Institute at Shota Rustaveli Batumi State University, Georgia

პონტოს ღიმილი: რომაელები აღმოსავლეთ შავიზღვისპირეთში **Pontos Limes: Romans in Eastern Black Sea Region**

საკვანძო სიტყვები: *პონტოს ღიმილი, კავკასიის სასაზღვრო ხაზი, რომაელები, რომაული კასტრუმები, რომაული გახნიზონები*

Keywords: *Pontus Limes, Caucasian frontier, Romans, Roman forts, Roman garrisons*

პონტო-კავკასიის სასაზღვრო თავდაცვის სისტემამ ფუნქციონირება დაიწყო ვესპასიანეს (69-79) მმართველობის დროიდან, მას შემდეგ, რაც იმპერატორმა აღმოსავლეთის მთელი თავდაცვის ხაზის მოდერნიზაცია-რეორგანიზაცია მოახდინა. 72-76 წლებში რომის იმპერიის აღმოსავლეთ საზღვრების მთელ რეგიონებში დაიწყო რომაული გარნიზონების განთავსება. ვესპასიანეს მიერ შექმნილმა „კაპადოკიურმა კომპლექსმა“, რომელშიც კოლხეთიც შედიოდა, მიიღო ორი ლეგიონი. ეს ლეგიონები განლაგდნენ კაპადოკია-მცირე სომხეთის ხაზზე, სათალასა და მელიტენეში.

მელიტენეში განლაგებული იყო სირიიდან გადმოყვანილი “Legio XII Fulminata” (ელვისებური), ხოლო სათალაში – ახლად ჩამოყალიბებული “XVI Flavia Firma”, რომელიც მოგვიანებით შეიცვალა „XV Apollinaris“-ით. სათალა და მელიტენე ითვლებოდა კაპადოკიის ნაწილად და, სამხედრო-სტრატეგიული თვალსაზრისით, რომაული ძალების მთავარ სადისტრიბუციო ბაზად კავკასიაში, ცხადია, კაპადოკიის ლეგატის ქვეშ. მელიტენის სამხრეთით იწყებოდა „სირიის ღიმილი“.

სამხრეთ-აღმოსავლეთ შავიზღვისპირეთში ტრაპიზონი გახლდათ იმპერიის უმნიშვნელოვანესი სამხედრო-ეკონომიკური ცენტრი. 64 წლიდან აქ ჩადგა რომაული გარნიზონი „Classic Pontica“. ამასთარ ნავე, ტრაპიზონი გახლდათ იმპერიის თავდაცვის სისტემის ერთ-ერთი საწყისი პუნქტი აღმოსავლეთ

შავიზღვისპირეთში – პონტო-კავკასიის სასაზღვრო ხაზზე, რომელიც მოიცავდა ტრაპიზონის, ჰისოსის, რიზეს, ათენას, აფსარუსის, ფაზისისა და სებასტოპოლისის კასტელუმებს.

II საუკუნის შუა ხანებამდე პონტო-კავკასიის სასაზღვრო ხაზი მხოლოდ სებასტოპოლისამდე ვრცელდებოდა. მაგრამ 132-152 წლებში ამ თავდაცვის სისტემის არეალი გაფართოვდა ბიჭვინთამდე. აღსანიშნავია ისიც, რომ პონტო-კავკასიის ხაზზე მდებარე კასტელუმების მატერიალურ-ტექნიკური საჭიროებებით უზრუნველყოფა სწორედ ტრაპიზონიდან ხდებოდა.

ცნობილია, რომ რომაელები მუდმივი, გრძელვადიანი ციხესიმაგრეების აგებამდე ე.წ. „ilum Murale“-ს დროებითი ხის სიმაგრეებს აგებდნენ. სავარაუდებელია, რომ თავდაპირველად რომაელებმა მსგავსი დროებითი ხის სიმაგრეები ააგეს, რომელთაც ფლავიუს არიანეც (95-175 წწ.) მოიხსენიებს ფაზისის შემთხვევაში. საინტერესოა ისიც, რომ, უახლეს კვლევებზე დაყრდნობით, აფსარუსში, რომელსაც პონტო-კავკასიის სასაზღვრო ხაზის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი რგოლი გახლდათ, მასშტაბური მშენებლობები (ციხესიმაგრე, ნავსადგური) დაიწყო I საუკუნის მეორე ნახევარში. აფსარუსის კასტელუმი მომდევნო ორი საუკუნის განმავლობაში იმპერიის აღმოსავლეთ რეგიონის უმნიშვნელოვანესი ფორპოსტი იყო.

აფსარუსში ასეთი მნიშვნელოვანი სამხედრო ძალის არსებობა განპირობებული იყო მისი სტრატეგიული მდებარეობითა და განსაკუთრებული მისიით. ამავე დროს, აკონტროლებდა სანაპირო ზოლს. მისი მთავარი ფუნქცია ჩრდილო-კავკასიელი მომთაბარეებისგან მომავალი საფრთხის აღკვეთა და კავკასიისა და მცირე აზიის რომაული პროვინციების უსაფრთხოების დაცვა იყო. აფსარუსის გეოსტრატეგიული მნიშვნელობა კიდევ უფრო გაიზარდა II საუკუნის 20-იანი წლებიდან, როდესაც იბერიის სამეფომ დაიპყრო კოლხეთის სანაპიროს ნაწილი.

პონტო-კავკასიური სასაზღვრო თავდაცვის სისტემის მეშვეობით, რომელიც წარმატებით ინარჩუნებდა რეგიონში სამხედრო და ეკონომიკურ სტაბილურობას, III საუკუნის შუა ხანებამდე იარსება. ამ პერიოდში შეწყდა ჩრდილოკავკასიელი მომთაბარეების თავდასხმები კოლხეთსა და რომის სხვა პროვინციებზე; აღიკვეთა მეკობრეობა და ძარცვა; უზრუნველყოფილი იყო იმპერიის შორეული პროვინციების უსაფრთხოება და ადგილობრივი ტომებიც რომის რეალური კონტროლის ქვეშ მოექცნენ.

IV საუკუნის დასაწყისიდან რომის სასაზღვრო თავდაცვის სისტემა აღმოსავლეთ შავიზღვისპირეთში ჩვეული ძალით განახლდა, თუმცა მისი ფუნქციონირება მხოლოდ IV საუკუნის II ნახევრამდე გაგრძელდა.

The Ponto-Caucasian frontier defence system began to function after the modernization-reorganization of the entire eastern defensive line by Vespasian (69-79). 72-76 significant forces began moving on the entire regions of the eastern borders of the Roman Empire. Created by Vespasian, the Cappadocian complex, which included Colchis, received two legions. These legions were stationed on the Cappadocia-Little Armenia line, at Satala and Melitene.

In Melitene was stationed the Legio XII Fulminata (Lightning) transferred from Syria, and in Satala the newly formed XVI Flavia Firma, which later was replaced by the Legio XV Apollinaris. Satala and Melitene were considered as part of Cappadocia and, from a military-strategic point of view, the main distribution base of Roman forces in the Caucasus under the Cappadocian Legation. To the south of Melitene began the Syrian Limes.

Trabzon was the Rome's hub and the military-economic center in the Eastern Black Sea region. From 64 AD, it became the main center of the Roman garrison - Classic Pontica. Trabzon became the starting point of the Roman defence system - the Ponto-Caucasus border line, which included the castellums of Hisos, Rize, Athena, Apsarus, Phasis, and Sebastopolis.

Until the middle of the 2nd century, the Ponto-Caucasian borderline extended only to Sebastopolis. But between the years 132-152, the area of this defence system expanded to Pitsunda. The material and technical provision of the castellums located on the Ponto-Caucasus line was carried out from Trabzon.

It is known that the Romans built temporary wooden fortifications before the construction of permanent, long-lasting castles, 'Pilum Murale'. We assume that it is possible the Romans built the same temporary wooden fortification in Apsarus as Flavius Arian (95-175 AD) mentions in Phasis. According to the recent studies the construction of a permanent, long-term fortress in Apsarus begun in the second half of the I century. The Apsarus castle over the next two centuries was one of the most significant military centres in the eastern Black Sea region.

During the reign of Hadrian (117-138), as Ariane describes, a permanent 'Castella Murata' type defensive structure was already functioning in Apsarus, with five cohorts stationed there.

The presence of such a significant military force in Apsarus was due to its strategical circumstance. The fort was a main crossroads from the Colchis lowlands to the interior of East Asia Minor and, at the same time, closed the coastline. Its main function was to prevent the nomads of the North Caucasus and to Roman provinces of Minor Asia. The geostrategic importance of Apsarus increased even more from 20-s of the second century, when kingdom of Iberia conquered a part of the Colchis coast.

Through the Ponto-Caucasian border defence system, which successfully maintained the military and economic stability in the region until the middle of the 3rd century. The attacks of the North Caucasian nomads on the Colchis and other Roman provinces ceased; Piracy and robbery were prevented; the security of the distant provinces of the empire was ensured and the local tribes also came under the real control of Rome.

From the beginning of the 4th century, the Roman border defence system, damaged by the barbarians, was renewed in the Eastern Black Sea region with its usual force, and its functioning lasted until the second half of the 4th century.

ნინო მანსკავა

Nino Mantskava

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

ცრემლის სიმბოლიკა ორიგინალურ ქართულ ჰაგიოგრაფიულ მწერლობაში Symbolic Meaning of Tear in Original Georgian Hagiographic Writing

საკვანძო სიტყვები: ცრემლის სიმბოლიკა, ქართული მწეხელობა, ჰაგიოგრაფია

Keywords: Symbolic Meaning of Tear, Georgian, Hagiographic Writing

მხატვრულ ლიტერატურაში, რომელიც, უპირველეს ყოვლისა, ადამიანის ერთობ რთული შინაგანი სამყაროს ჩვენებას ემსახურება, ხშირად გვხვდება ცრემლი. მას სხვადასხვაგვარი ემოციის გამოხატვის ფუნქცია აქვს, ზოგჯერ კი სიმბოლური დატვირთვაც ენიჭება (მაგალითისთვის „ვეფხისტყაოსნის“ ცრემლთმეტყველებაც კმარა), თუმცა, ძირითად შემთხვევებში, ცალკეული მონაკვეთისა თუ ქმედების თანმდევი ბუნებრივი მოვლენაა. წინამდებარე ნაშრომის ფარგლებში მიზნად დავისახეთ, გამოგვევლინა და შეგვესწავლა ცრემლისა და მასთან დაკავშირებული ლექსიკური ერთეულების გამოყენების შემთხვევები ქართულ ჰაგიოგრაფიულ მწერლობაში. საკითხი აქტუალურია იმდენად, რამდენადაც ცრემლი შუა საუკუნეების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ელემენტია და, შესაბამისად, მისი შესწავლა მრავალ საინტერესო საკითხს წარმოაჩენს. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ამ თემასთან დაკავშირებული ნაშრომები სამეცნიერო ლიტერატურაში ვერ მოვიძიეთ. კვლევისას გავეცანით ორიგინალური ქართული ჰაგიოგრაფიული მწერლობის ყველა ძეგლს (ვიხელმძღვანელებთ რ. სირაძის რედაქციით გამოცემული „ქართული მწერლობის“ I – VI ტომებით), გამონვლილვით შევისწავლეთ ჩვენთვის საინტერესო ლექსიკური ერთეულების გამოყენების შემთხვევები და, საკითხის ირგვლივ არსებული სამეცნიერო

ლიტერატურის გათვალისწინებით, შეძლებისდაგვარად წარმოვაჩინეთ მათი სიმბოლური დატვირთვა, რაც ჩვენი კვლევის სიახლეს წარმოადგენს. კვლევისას გამოვიყენეთ ტექსტებზე დაკვირვების, ანწერილობითი, ფუნქციურ-სემანტიკური და შედარება-შეპირისპირებითი ანალიზის მეთოდები. ასევე კონცეპტუალური ინტერპრეტაციის, ინდუქციისა და დედუქციის მეთოდები. ქართულ ჰაგიოგრაფიულ ნაწარმოებთა განხილვიდან ირკვევა, რომ ტექსტებში ხშირადაა ნახსენები ცრემლი, ტირილი, გლოვა, რაც ჟანრული სპეციფიკითაა განპირობებული და შუა საუკუნეების ეპოქის მსოფლმხედველობის მახასიათებელია. ეპოქისა, რომელიც განძარცულია მინიერ ფერთაგან, გლოვობს და ტირის ღვთისაგან შორს ყოფნას და, ძაძაში შემოსილი, ნათლით შემოსვისკენ ისწრაფვის. კვლევის შედეგებიდან ირკვევა, რომ ცრემლი და ტირილი ერთი ნაწარმოების ფარგლებშიც კი სხვადასხვა მიზეზითაა გამოწვეული და, ამდენად, ქართულ ჰაგიოგრაფიულ ძეგლებში ვხვდებით სიხარულის, მადლიერების, მწუხარების, სინანულისა და ვედრების ცრემლს. ნაშრომში განხილულია თითოეული მათგანის დატვირთვა და მნიშვნელობა. ზემოაღნიშნულთან ერთად გამოკვეთილია ისიც, რომ ზოგიერთ ნაწარმოებში ცრემლი და, ზოგადად, ტირილი, ერთხელაც არ გვხვდება. ამ შემთხვევაში ჰაგიოგრაფის მიზანი მტერთან პირისპირ მდგარ ქრისტეს მხედართა ურყევი სახის დახატვა იყო, როგორც მხნე, ახოვანი, უდრეკი პიროვნებებისა. მათი სახე-ხატები მკითხველის წარმოსახვაში აღიბეჭდება მშვიდ, განონასწორებულ პიროვნებებად, რომლებმაც თავიანთი გასავლელი გზა ურყევად, შეუდრეკლად გაიარეს და ღვანლი მოიღვანეს. მეტადრე სულისშემძვრელია ის ფაქტი, რომ ამგვარი უდრეკობითა და მხნეობით, უცრემლოდ განვლეს თავიანთი გზა მცირეწლოვანმა კოლაელმა ყრმებმაც. ქართულ ჰაგიოგრაფიულ მწერლობაში (კერძოდ, გიორგი მერჩულის „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებაში“) გვხვდება ირმის ცრემლებიც, რომელიც იმდენად შთამბეჭდავი მხატვრული სახეა, იშვიათად თუ დაეძებნება პარალელი. იგი მოგვაგონებს დავით წინასწარმეტყველის 41-ე ფსალმუნს და გამოხატავს სიცოცხლის წყურვილსა და ღვთისსახედაკარგული ადამიანის ქმედებით გამოწვეულ ტკივილს. თხზულებათა განხილვიდან ირკვევა, რომ „ცრემლი“ ქართულ ჰაგიოგრაფიულ მწერლობაში (ისევე, როგორც ზოგადად ცხოვრებაში) უმეტესწილად გლოვის ნიშანია. წმინდა მამების ლოცვას თითქმის ყოველთვის ახლავს ცრემლი. „მგლოვიარეობა“ და ცრემლი მათ სახასიათო ეპითეტადაა ქცეული, რამეთუ ლოცვისას წმინდა მამები საკუთარი და ზოგადად მიაწერი ბუნების ცოდვილიანობას განიცდიან და გლოვობენ. თუმცა ასეთი ცრემლი, ისააკ ასურის სიტყვებით რომ ვთქვათ, არის „სულის თრთოლვა სამოთხის კარიბჭესთან“. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, შესაძლოა ითქვას, რომ ცრემლი ქართული აგიოგრაფიული მწერლობის წიაღში თავჩენილი მრავლისმთქმელი და მრავალასპექტიანი ფენომენია, რომელიც გზას უმზადებს და ახალ პერსპექტივას უხსნის საერო ლიტერატურას.

Artistic literature, first of all, is a way of showing human's interesting and difficult internal world. Because of this we often meet tears in it. Tears have a function of expressing different emotions. Sometimes it has symbolic meaning too (for example, the metaphorical system of "The Knight in the Panther's Skin"), but basically, it naturally accompanies with certain episodes and acts. The study aims to find and study all cases of using "tear" and some lexical forms connected to it in Georgian hagiographical writings. The topic is actual because the tear is one of the most important elements of the Middle Ages and, accordingly, research about it will demonstrate many interesting questions. We must mention that we couldn't gather any information about this topic in scientific literature. Throughout the research, we worked on all original Georgian hagiographical writings (we used "Georgian writing", I-VI tomes, edited by Revaz Siradze), studied cases of using of lexical forms connected to our research aim and explained their symbolic meaning with the help of scientific literature. This is our study's novelty. We used the observation on the texts, descriptive, functional- semantic and comparative-contrastive analysis in the research process. Besides this, methods of conceptual interpretation, induction and deduction were also employed. We found out that there are many cases of using "tear", "crying", "mourning" in Georgian hagiographical texts. It's conditioned by genre's specific and characterizing mediaeval ideology. This epoch is empty of earthly colors, cries and mourns for being far away from god and aspires to heavenly light. Study results show that "crying" and "tear" have dif-

ferent meanings even in one text. In Georgian hagiographical texts, we meet tears of happiness, gratitude, sorrow, regret and imploring. In the study, we discuss and explain the meaning of all of them. Moreover, we also mention that there is no one case of using “tear” in some texts. In these cases, hagiographers wanted to show martyrs as strong, unshakable knights of Christ. In readers’ mind they stay as calm, balanced persons who fulfilled their aim on the beatifical road. It’s more underwhelming that so adamantly, without tears finished their lives under-age kids from Kola. We also meet tears of deer in Georgian hagiographical writings (specifically, in “Life of Gregory of Khandzta”). It is such an impressive artistic symbol, we rarely find parallels. It reminds us of David the Prophet’s 41st psalm and expresses the thirst for life and hurt, provoked by human’s action. Based on Georgian hagiographical writings, we found out that “tear” is mostly a symbol of mourning (as in real life). Holly fathers’ praying is almost always accompanied with a tear. Furthermore, mourning and tears have become epithet of them, because while praying holly fathers mourn sinful character of their own and the whole humanity. Though, such tears, as Isaac Assyrian says, is trembling of a soul near heaven’s porch. In conclusion, we can say that tear in Georgian hagiographical writing is an eloquent phenomenon with different aspects and it prepares new perspectives for Georgian mundane writing.

მარიამ მარჯანიშვილი

Mariam Marjanishvili

ქუთაისის სახელმწიფო ისტორიული მუზეუმი, საქართველო
Kutaisi State Historical Museum, Georgia

სამანს იქით მოღვაწე ქართველი ხელოვანნი Georgian Artists Working Beyond the Georgian Borders

საკვანძო სიტყვები: სამანს იქით, ქართველი ხელოვანნი, ემიგრანტები

Keywords: Georgian Artists, Beyond the Georgian Borders, Emigrants

სხვადასხვა ერის კულტურული ურთიერთობის გაცვლა-გამოცვლაში ყოველთვის უდიდეს როლს ასრულებდა ერის სულიერების გამომხატველი ხელოვნების, მეცნიერებისა და მწერლობის დარგები. ვოკალური ხელოვნების ქართველ ოსტატთაგან პირველად „ლა-სკალაში“ იმღერა ფილიმონ ქორიძემ. შემდეგ იგი სამხრეთ ამერიკას, კერძოდ, რიო-დე-ჟანეიროს „ლა-სკალის“ გუნდთან ერთად ეწვია. ამერიკელი მელომანები აღფრთოვანებულნი იყვნენ ფილიმონ ქორიძის ბანით. „მას აქვს ხმა მაღალი, დიდებული და ამასთან ძალადაუტანებლად ამწევი მაღალი ნოტებისა“, - წერდნენ ამერიკულ პრესაში. მსოფლიო ოპერის მექაში დაოსტატების შემდეგ „ლა-სკალის“ პირველი ქართველი მომღერალი, ელენე თარხნიშვილი, 1910-11 წლის სეზონისათვის ნიუ-იორკის ოპერაში გამოდიოდა. იგი მთელი წლის განმავლობაში ლირიკულ-კოლორატურული სოპრანოსათვის განკუთვნილ პირველ პარტიებს მღეროდა. კიდევ ერთი ქართველი ოპერის მომღერალი - მიხეილ ნანობაშვილი - ამერიკაში **1911-1912 წლების სეზონისათვის კიდევ ერთი ქართველი ოპერის მომღერალი - მიხეილ ნანობაშვილი საგასტროლოდ ამერიკაში მიიწვიეს. იგი ოპერა „ფაუსტში“ კანადის ორ ქალაქში მონრეალსა და ტორონტოში მღეროდა.** ლამაზი, წკრიალა და ნაზი ტენორის მქონე მიხეილ ნანობაშვილი, იგივე მიშელ დარიალი, **მეორედ ამერიკის ქალაქ ჰინსბურგში 1914 წლის ზამთრის სეზონისათვის გამოდიოდა.** საქართველოს დამოუკიდებლობის დაკარგვის შემდეგ, მეოცე საუკუნის 20-იანი წლებიდან, **უცხოეთის ცის ქვეშ კიდევ უფრო გაიზარდა შემოქმედებითი ქართველი ემიგრანტების რიცხვი.** კულტურის სფეროში გაჩნდნენ ქართველი მხატვრები, მუსიკოსები, მომღერლები, მოცეკვავეები და მსახიობები. მათ რიცხვს დაემატა ასევე ემიგრაციაში დაბადებული ქართველობაც, რომელთა ნიჭმაც დაიპყრო ხელოვნების სხვადასხვა დარგი. მათ შორის შეიძლება თამამად დავასახელოთ მხატვარი ფელიქს ვარლამიშვილი, მუსიკოსი ერეკლე ორბელიანი, **ბალეტის მოცეკვავეები: თამარ თუმანიშვილი და ეთერ ფალავა, თეატრისა და კინოს მსახიობი მერიკო ალიხანაშვილი (მერი-მარიკო).** ამდენად, ქართული ხელოვნების

ზემოთ დასახელებულმა ოსტატებმა კიდევ ერთხელ დაამტკიცეს, რომ დიდი დიაპაზონის შემოქმედი მარტო ეროვნული ჩარჩოებით როდი **ისაზღვრება. იგი სასურველი სტუმარი უნდა იყოს სხვადასხვა ქვეყნისა და ერის წინაშე, რათა მშობლიური ქვეყნის კულტურა საერთაშორისო ასპარეზზე წარმოაჩინოს.**

Cultural relations between different nations have always been exchanged through art, science and writing, which expressed the spirituality of the nation. Among Georgian vocalists, Philimon Koridze was the first to sing in La Scala. Later he visited South America, namely, Rio de Janeiro with the La Scala group. American melomans were fascinated by Philimon Koridze's voice. "His voice is great and he takes high notes naturally, without force", said American press. After having gained mastery in Mecca of the opera, the first woman singer of La Scala, Elene Tarkhnishvili performed at New York Opera. For the whole year, she sang the first lyrical sopranos. Another Georgian opera singer, Mikheil Nanobashvili, was invited to perform in America in 1911-12 season. He sang in the opera "Faustus" in Montreal and Toronto, Canada. With his beautiful, clear and soft tenor, Mikheil Nanobashvili, or Michel Dariali, performed in America for the second time in 1914. After losing Georgia's independence, starting from the 1920s, the number of creative Georgian immigrants under the foreign sky increased. Georgian artists, musicians, singers, dancers and actors emerged in the cultural arena. Their number was enriched by the Georgians who were born in emigration, whose talent captured various fields of art. Among them, we can name the artist Felix Varlamishvili, the musician Erekle Orbeliani, the ballet dancers Eter Paghava and Tamar Tumanishvili, the actress of theatre, radio and television Meriko Alikhanashvili (Meri-Mariko).

Thus, the above-mentioned masters of Georgian art proved that a great artist is not limited to national frames. He/she must be welcomed in foreign countries and various nations in order to promote his/her own culture on the international level.

თეონა მაჭავარიანი

Teona Machavariani

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Akaki Tsereteli State University, Georgia

ჰიპოტაქსური კონსტრუქციები ქართული ენის იმერხეულ დიალექტში Hypotaxic Constructions in Imerkhevan Dialect of the Georgian Language

საკვანძო სიტყვები: ჰიპოტაქსური კონსტრუქციები, იმერხეული, დიალექტი, ქართული ენა

Keywords: Hypotaxic Constructions, Imerkhevan, Dialect, Georgian Language

საქართველოს ფარგლებს გარეთ არსებული იმერხეული დიალექტი დღეს თურქეთის შემადგენლობაშია. ბუნებრივია, მასში შესამჩნევია ქართული და თურქული ენების, ზოგადად, კულტურათა ინტერფერენციის პროცესი. სხვადასხვა ენის, ტრადიციების მქონე ქართველი და თურქი ხალხის მრავალწლიანი ურთიერთობა არა მხოლოდ სოციალურ ყოფაზე, არამედ მათ მეტყველებაზეც აისახება. თვალსაჩინოა სამეტყველო კოდთა შერევა ყველა ენობრივ დონეზე: ფონეტიკა, მორფოლოგია, სინტაქსი, ლექსიკა...

ჩვენ ყურადღებას გავამახვილებთ იმერხეულისათვის დამახასიათებელ რთულ სინტაქსურ კონსტრუქციებსა და სალიტერატურო ქართულთან ამ კონსტრუქციათა მიმართებაზე.

ანალიზისათვის ვეყრდნობით აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართველური დიალექტოლოგიის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის (ამჟამად პროფესორ ტარიელ ფუტკარაძის

სახელობის ქართველოლოგიის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი) ორგანიზებით 2006-2017 წლებში მოწყობილი ექსპედიციების პერიოდში ჩაწერილ (მათ შორის უშუალოდ ჩვენ მიერ მოპოვებულ) საკმაოდ მოცულობის დიალექტურ მასალას; შესაძარებლად გამოყენებული გვაქვს, აგრეთვე, გამოქვეყნებული ტექსტები (ნიკო მარის, შუშანა ფუტყარაძის, მამია ფალავასა და მერი ცინცაძის მიერ ჩაწერილი დიალექტური მასალა).

მიუხედავად იმისა, რომ იმერხეული კილოს ენობრივი მონაცემის ანალიზი სხვადასხვა კუთხით არაერთმა მკვლევარმა წარმოადგინა, უშუალოდ სინტაქსური კონსტრუქციები შესწავლილი არაა. ამ მხრივ შეგვიძლია მხოლოდ **შ. ფუტყარაძე** დავიმოწმოთ. მისი დაკვირვებაც სიღრმისეული კვლევის შედეგი არ გახლავთ. მეცნიერი მიუთითებს, რომ იმერხეულში რთული სინტაქსური კონსტრუქციები ნაკლებად გამოიყენება. უპირატესად ასიდენტური კონსტრუქციები გვხვდება, რაც დამახასიათებელია ხალხური მეტყველებისათვის. უფრო მეტად გავრცელებულია მარტივი და შერწყმული წინადადებები (ფუტყარაძე 2016: 170).

სპეციფიკური ჰიპოტაქსური კონსტრუქციების შესახებ მსჯელობს **რ. ჭიკაძე** „ჩვენებურების ქართულის“ მიხედვით. მკვლევარი აღნიშნავს, რომ „ჩვენებურების ქართულში“ გვხვდება სპეციფიკური სინტაქსური კონსტრუქციები. კერძოდ, ელიფსური კონსტრუქცია, ქი კავშირის პოზიცია, წინადადების რიტმულ-მელოდიკური სტრუქტურა... (ჭიკაძე 2015: 86).

ჩვენ მიერ დამუშავებული მასალის ანალიზის შედეგად გამოიკვეთა, რომ:

1. იმერხეულში ქარბობს დროის, მიზეზის, მიზნისა და პირობითი დამოკიდებული წინადადების შემთხვევები. სიმცირით გამოირჩევა უბრალო დამატებითი და ვითარების გარემოებითი დამოკიდებულის ნიმუშები. ზოგიერთი სახის დამოკიდებული წინადადება (მაგალითად, შემასმენლური, დათმობითი, მიმართებითი, შედეგობითი, მთავარის მიმართ დამოკიდებული) ვერ დავაფიქსირეთ.

2. დამოკიდებული წინადადება მთავარს უერთდება მაქვემდებარებელი კავშირებით, ნევრ-კავშირებითა და უკავშიროდ. მაქვემდებარებელი კავშირებიდან ძირითადად გვხვდება **რომ** და **თუ**. მათგან ხშირია **რომ** კავშირი თავისი ფონეტიკური **რო/რომე/რომენ** ვარიანტებით. მხოლოდ ერთ შემთხვევაში მაქვემდებარებელი კავშირის ფუნქციით შეგვხვდა **თორემ** კავშირის ფონეტიკური ვარიანტი - **თვარემ**.

სპეციფიკურია თურქულისათვის დამახასიათებელი **ქი** და **მი** კავშირების გამოყენება, მით უფრო, რომ თურქულისათვის ჰიპოტაქსური კონსტრუქციები დამახასიათებელი არაა. ნევრ-კავშირებად მიმართებითი ნაცვალსახელებისა და მიმართებითი ზმნიზებების გამოყენება იშვიათია. მათგან მხოლოდ **ვინც, რომელიც, რაც** მიმართებითი ნაცვალსახელების **ვინცხა, რომელცხა, რაცა** ფონეტიკური ვარიანტები შეგვხვდა. უკავშირო შეერთების მაგალითებიც თითო-ოროლა იძებნება.

3. პოზიციის მიხედვით, იმერხეულ დიალექტში ქარბობს პრეპოზიციის შემთხვევები. ზოგიერთ (ქვემდებარული, ირიბი დამატებითი და დროის გარემოებითი) დამოკიდებულ წინადადებაში ეს წყობა გაბატონებულია. მარტოდენ პოსტპოზიციის შემთხვევები მიზნის დამოკიდებულ წინადადებაში აღინიშნა. პოსტპოზიციისა და პრეპოზიციის თითქმის თანაბარი ოდენობა დაფიქსირდა მიზეზის გარემოებით და განსაზღვრებით დამოკიდებულ წინადადებაებში. როგორც მოსალოდნელი იყო, ინტერპოზიციის შემთხვევები ნაკლებად დადასტურდა.

4. იმერხეულ მეტყველებაში ზერთული წინადადებების გამოყენების სიხშირე დაბალია. ეს ფაქტი იმით აიხსნება, რომ ჩვენი საანალიზო მასალა ემყარება ზეპირმეტყველების ნიმუშებს. მოგეხსენებათ, რთული სინტაქსური კონსტრუქციები სასაუბრო მეტყველებისთვის მაინცდამაინც არაა დამახასიათებელი.

მიუხედავად იმისა, რომ იმერხეული დიალექტი საუკუნეების განმავლობაში განიცდის თურქული ენის გავლენას, ჰიპოტაქსური კონსტრუქციების წარმოების თვალსაზრისით, ის ძირითადად მიჰყვება სამწინგობრო ქართულის ზოგად კანონზომიერებებს.

The Imerkhebian dialect outside Georgia is now a part of Turkey. Naturally, the process of interference of Georgian and Turkish languages and cultures in general is noticeable in it. The long-term relations of Georgian and Turkish people with different languages and traditions affect not only their social life, but also their speech. There is a mixture of speech codes at all language levels: phonetics, morphology, syntax, vocabulary...

We will focus on the complex syntactic constructions characteristic of Imerkheuli and the relation of these constructions to literary Georgian.

For analysis, we rely on a large volume of dialect recorded (including directly obtained by us) during the expeditions conducted in 2006-2017 by the Kartvelian Dialectology Scientific-Research Institute of Akaki Tsereteli State University (currently Professor Tariel Putkaradze Scientific-Research Center of Kartvelology); We have also used published texts for comparison (dialect material written by Niko Mari, Shushana Putkaradze, Mamia Paghava and Meri Tsintsadze).

Although the analysis of lingual data of Imerkhebian dialect has been presented by a number of researchers from different angles, the syntactic constructions have not been studied directly. In this regard we can only refer to **Sh. Putkaradze**. Her observation is not the result of in-depth research, either. The scientist points out that complex syntactic constructions are less used in Imerkheuli. Predominantly ascending constructions are found, which is characteristic of folk speech. Simple and compound sentences are more common (Putkaradze 2016: 170). **R. Chikadze** discusses specific hypotaxic constructions according to the "Chveneburebi's Georgian". The researcher notes that there are specific syntactic constructions in "Chveneburebi's Georgian". In particular, the elliptical construction, the position of the conjunction - **ki**, the rhythmic-melodic structure of the sentence ... (Chikadze 2015: 86).

The analysis of the material processed by us revealed that:

1. Conditional sentences of time, reason and purpose are predominant in Imerkheuli. Samples of simple subordinate and adverbial sentences of manner are distinguished by scarcity. Some types of dependent clauses (e.g., predicative, concessive, relative, casual, subordinate to the main clause) could not be found.
2. The dependent sentence joins the principal one with subordinative conjunctions, member-conjunctions and without conjunctions. From the subordinative conjunctions **rom (that)** and **tu (if)** are mainly found. From them **rom (that)** is more frequent with its phonetic variants – **ro/rome/romen** variants. In only one case did we encounter the phonetic variant of the conjunction – **torem (or else)** with the function of the subordinate conjunction – **tvarem (or else)**.
- It is specific to use the Turkish linkers **ki** and **mi**, especially since hypotaxic constructions are not typical for Turkish. The use of relative pronouns and relative adverbs as member-conjunctions is rare. Of them we encountered only the phonetic variants – **vintskha**, **romltskha**, **raca** of the relative pronouns – **vints (who)**, **romelits (which)**, **rats (that)**. Examples of connections without linkers are also rarely found.
3. According to the position, cases of pre-position predominate in the Imerkheuli dialect. In some subordinate (subjective, indirect objective and adverbial of time) clauses this arrangement is predominant. Cases of post-position were noticed in only adverbial clauses of purpose. An almost equal amount of postposition and preposition was observed in adverbial clauses of reason and attributive clauses. As expected, cases of interposition were less confirmed.
4. The frequency of use of compound sentences in Imerkhebian speech is low. This fact is explained by the fact that our analytical material is based on oral samples. As you know, complex syntactic constructions are not typical for spoken speech.

Although the Imerkhebian dialect has been influenced by the Turkish language for centuries, in terms of formation of hypotaxic constructions, it mainly follows the general patterns of literary Georgian.

მოვლუდ მეჰრაბოვი**Movlud Mehrabov**აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Kutaisi Akaki Tsereteli State University, Georgia**აზერბაიჯანულენოვან მოსწავლეთა მიერ ქართული ზმნის ფორმანარმოების სწავლისას დაშვებული შეცდომები****The Errors Made by Azerbaijani Pupils in the Process of Learning Georgian Verb forms****საკვანძო სიტყვები:** ქართული ზმნა, შეცდომა, აზერბაიჯანულენოვანი, აზერბაიჯანელი მოსწავდე**Keywords:** Georgian Verb, Error, Azerbaijani Speaker, Azeri pupil

აზერბაიჯანულენოვანი მოსწავლეები ქართული ენის სწავლისას ხშირად უშვებენ ზმნის პირის, რიცხვისა და დროის ფორმებში შეცდომებს. ვფიქრობ, რომ ამის მიზეზი უნდა იყოს ქართული ენის ზმნის სისტემასა და აზერბაიჯანული ენის ზმნის სისტემას შორის არსებული განსხვავება. აზერბაიჯანულენოვან მოსწავლეებში სახელმწიფო ენის სწავლის დროს თუ რა სახის შეცდომებს უშვებენ, ამის გასარკვევად ჩავატარე კვლევა, რომელშიც მონაწილეობა მიიღეს ბოლნისის მუნიციპალიტეტის სოფელ მამხუტის, ტალავერის, სავანეთის, ჯაპალას, ქვემო არქევანისა და ზემო არქევანის საჯარო სკოლების VII, VIII, IX, X, XI, XII კლასის მოსწავლეებმა. შემაჯამებელი დავალებების რვეულების შემოწმების დროს. ასევე საუბრისას აღვნიშნე შეცდომები ზმნის ფორმებში. 200-ამდე მოსწავლის შემაჯამებელი დავალებების რვეული შევამოწმეთ და ამის საფუძველზე გავარკვიეთ, თუ რა შეცდომები დაუშვეს აზერბაიჯანულენოვანმა მოსწავლეებმა ქართული ენის სწავლის დროს.

ესენია:

1. ზმნის პირის ფორმის შერჩევისას დაშვებული შეცდომები;
2. ზმნის რიცხვის წარმოებაში დაშვებული შეცდომები;
3. ზმნის დროის წარმოებაში დაშვებული შეცდომები.

მოხსენებაში ვრცლად მიმოვიხილავთ თითოეული კატეგორიის ქვეშ დაჯგუფებულ მაგალითებს ჩვენ მიერ სასწავლო პრაქტიკის დროს მოპოვებულ მასალაზე დაყრდნობით.

Azerbaijani language learners often make mistakes in the forms of verb, number and tense when learning Georgian. I think the reason for this should be the difference between the Georgian language verb system and the Azerbaijani language verb system.

In order to find out what kind of mistakes are made in the stated language learning of Azerbaijani language students, I conducted a study in which public schools in the villages of Mamkhuti, Talaveri, Savaneti, Chapala, Kvemo Arkevani and Zemo Arkevani in Bolnisi Municipality took part. Pupils were in VII, VIII, IX, X, XI, XII grades.

While checking out the summary sentences as well as in the conversation I noticed errors in the verb forms. We checked the summative assignments of 200 students and based on that we found out what mistakes the Azerbaijani-speaking students made while learning the Georgian language.

THESE ARE:

1. Errors made in verb production
2. Errors in the production of verb number
3. Errors in the production of verb tenses

In my report, I will review in detail the examples grouped under each category based on the material obtained during our internship.

თინათინ მილორავა

Tinatin Milorava

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Akaki Tsereteli State University, Georgia

„უნდა“ ზმნის ფორმანარმოება ტაოკლარჯულ კილოებში Formation of “Unda” Verb in Tao-Klarjeti Dialects

საკვანძო სიტყვები: „უნდა“ ზმნა, ფორმანარმოება, ტაოკლარჯული კილო

Keywords: Formation of “Unda” Verb, Tao-Klarjeti Dialects

ქართული ზმნის ფორმანარმოება ერთიან, ზოგად კანონზომიერებებს ეფუძნება. საერთო ნიშნებთან ერთად ჩნდება სპეციფიკური, განსხვავებული წარმოების ფაქტებიც.

მოხსენებაში განვიხილავთ **უნდა** ზმნის ფორმანარმოებას ისტორიული ტაო-კლარჯეთის ტერიტორიაზე არსებულ დიალექტებში; ქართულ სალიტერატურო ენასა და სხვა კილოებთან მიმართებით გავანალიზებთ იმ თავისებურებებს, რომლებიც ქართულ ენობრივ-კულტურულ გარემოს მოწყვეტილ და უცხოური (თურქული) ენის ძლიერი გავლენის ველში მყოფ ქართველთა მეტყველებაში დასტურდება.

უნდა ზმნა საანალიზო კილოებში აქტიურად გამოიყენება. ის გარკვეულ თავისებურებებს წარმოაჩენს. კერძოდ:

ანმყოს მრ. რიცხვის ფორმაში **უნდა** ზმნა, ნაცვლად **-თ** სუფიქსისა, წარმოდგენილია ორმაგი დაბოლოებით: **ან-ან / ავ-ან / არ-ან**. I პირის ფორმებში **-ან** სუფიქსთან ერთად დასტურდება **გვ-** პრეფიქსიც. მაგ.: სხვა რა **გინდანან**; თივა **უნდანან** (იმერხ.); თუ **გინდავან**, ვიაროთ; ორთანე აღარ **უნდავან** მუშაობა (ტაოური)... სადილი ჩვენაც არ **მინდარან**; ბათუმ **გვინდანან** ჩამოსლა; ჩუენა **გვინდანან** (ლივან., მაჭახლ.- შ. ფუტკ.).

შდრ. ასევე, უწყვეტელი: ჩემთან საქმე **უნდოდენ** (იმერხ.)... **უნდოდენ** დანახვა (ლივან. - შ. ფუტკ.)... მსგავსი წარმოება გვხვდება ქართული ენის სხვა დიალექტებშიც.

კვლევისას ძირითადად ვეყრდნობით აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ტარიელ ფუტკარაძის სახელობის ქართველოლოგიის სამეცნიერო-კვლევით ცენტრში დაცულ იმერხეულ და ტაოურ ტექსტებს, რომლებიც ჩანერილია საველე მეთოდებით. შედარებისთვის ვიყენებთ აგრეთვე გამოქვეყნებულ შესაბამის დიალექტურ მასალას.

საკითხის შესწავლის პროცესში გამოყენებული იქნება აღწერის, შედარება-შეპირისპირებისა და ანალიზის მეთოდები.

The formation of the Georgian verb is based on unified, general regularities. Along with the common signs, there are also specific, different facts of production. In the report we will discuss the formation of the verb **‘unda’ (‘want’)** in the dialects of the historic Tao-Klarjeti area; In relation to the Georgian literary language and other patois, we will analyze the peculiarities that are confirmed in the speech of Georgians who are disconnected from the Georgian language and cultural environment and are under the strong influence of the foreign (Turkish) language. Methods of description, comparison-contrast and analysis will be used in the process of studying the issue.

The verb **‘unda’ (‘want’)** is actively used in analytical patois. It exhibits certain peculiarities. In particular: In the present plural form the verb **‘unda’** is represented by double suffixes: **an-an/av-an/ar-an** instead of the suffix **-t**. In the forms of the first person along with the suffix **-an** the prefix **-gv** is also confirmed. For example, *skhva ra gindanan* (What else do you want?); *tiva undanan* (They want hay) (Imerkh.); *tu gindavan, viarot* (If you want, let’s walk); *ortane agar undavan mushaoba* (Neither of them wants to work) ... (Taoian) *sadili chvenac ar mindaran* (Neither we want dinner); *Batum gvindanan chamosvla* (We’d like to arrive in Batumi); *chuena guindanan* (We want) (Livan. Matchakhl. Sh. Putkaradaze). Cmp. as well imperfect: *chemtan saqme undoden* (They had a deal with me) (Imerkh.) ... **undoden** *danakhva* (They wanted to see) (Livan. Sh. Putk.) ... Similar

production is found in other dialects of the Georgian language. In the research we mainly rely on the Imerkhevi and Taoian texts preserved in the Taniel Putkaradze Scientific-Research Center of Kartvelology of Akaki Tsereteli State University, which were recorded by field methods. For comparison, we also use the relevant dialect material published.

მოსეშვილი თინათინი Moseshvili Tinatini

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

ინტერმედიალური მიმართებების დანიშნულება გივი მარგველაშვილის რომანში „კანტაქტი“

The Purpose of Intermediate Connections in Givi Margvelashvili's Novel "Der Kantakt"

საკვანძო სიტყვები: გივი მარგველაშვილი, კანტაქტი, ინტერმედიალობა, მეტაფიქცია, „მეხსიერების ადგილები“

Keywords: Givi Margvelashvili, „Der Kantakt“, Intermediality, Metafiction, „Memory Places“

მოსხენების ყურადღების ცენტრში მოქცეულია გერმანულენოვანი ქართველი ავტორისა და ფილოსოფოსის, გივი მარგველაშვილის, რომანი კანტაქტი (Der Kantakt, 2009). რომანი საყურადღებო მრავალი თვალსაზრისით, მათ შორის მეტაფიქციური, ინტერტექსტობრივი და ინტერმედიალური კუთხით. წინამდებარე ნაშრომში განხილულია რომანის ინტერმედიალური ასპექტები, სახელდობრ, მინიშნებები ფერწერაზე, მუსიკაზე, ქანდაკებაზე. მოსხენების ფარგლებში განხილულ პირველ ინტერმედიალურ მონაკვეთს ჩართული მოთხრობის ფორმა აქვს და მასში სახვითი ხელოვნება, სახელდობრ, გობელენია ვერბალურად ინტეგრირებული. ამ ეპიზოდში ინტერმედიალობასთან ერთად, ინტერტექსტუალობა და ისტორიოგრაფიული მეტაფიქცია იჩენს თავს. რომანის ეს პასაჟი ასახავს გივი მარგველაშვილის პოეტიკის, ონტოტექსტოლოგიის ამოსავალ მრწამსს – პერსონაჟების მისჯილი კონტექსტიდან, როგორც სამუდამო საპყრობილიდან გათავისუფლების მცდელობას. სტატიის ფოკუსში ექცევა მუსიკაც, სახელდობრ, დასავლური ჯაზი და როკი, რომელთაც ტოტალიტარულ სახელმწიფოებში – ნაციონალურ-სოციალისტურ გერმანიასა და საბჭოთა კავშირში გამოკეტილი ახალგაზრდობა უსმენდა და ამით ერთგვარ პროტესტს გამოხატავდა ტოტალიტარული სახელმწიფოს წინააღმდეგ. მოსხენების კიდევ ერთი ასპექტი ეხება მარქსისა და ლენინის ძეგლების, როგორც საბჭოთა კავშირის „მეხსიერების ადგილებს“, დემონტაჟისა და გადაყრა-არგადაყრის საკითხს. გივი მარგველაშვილი ცდილობს, საბჭოთა კავშირის მთავარი იდეოლოგიების ძეგლების დემონტაჟს და მათ ისტორიულ შეცდომებს მუზეუმის ფიქციურ/უტოპიურ სივრცეში მიუჩინოს ადგილი.

The paper focuses on the novel „Der Kantakt“ (2009) by a German-speaking Georgian author and philosopher Givi Margvelashvili. The novel is noteworthy in many ways, especially for its metafictional, intertextual, and intermediate nature. This article discusses the intermediate aspects of the novel. More precisely, connections to painting, music, sculpture. The first intermediate section discussed in the paper takes the form of an embedded short story, in which the fine arts, namely the tapestry, is verbally integrated. In this episode, along with intermediality, intertextuality and historiographical metafiction also emerge. This passage of the novel reflects the basic belief of Givi Margvelashvili's poetics, ontotextology - an attempt to release the characters from the context as a perpetual prison. The article also focuses on music, namely Western jazz and rock, listened to by young people locked up in totalitarian states - National Socialist Germany and the Soviet Union - and thus ex-

pressed protest against the totalitarian state. As well as this, the article also discusses the issue of dismantling and dumping the monuments of Marx and Lenin as “memory places” of the Soviet Union. Givi Margvelashvili attempts to dismantle the monuments of the main ideologues of the Soviet Union and give them a place in the fictional/utopian space of the Museum of Historical Errors.

**დავით ნასკიდაშვილი, სეტი მ. ნ. პრისტმანი,
ნასერ ალ-ჯაჰვარი**

Davit Naskidashvili, Seth M. N. Priestman, Naser Al-Jahwari

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქაჩთველო; დაჰჰამის უნივერსიტეტი, დიდი ბჰიგანეთის გაეხთიანებული სამეფო; სუდთან ქაბუსის უნივერსიტეტი, ომანის სასულთნო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia, Durham University, United Kingdom of Great Britain, Sultan Qaboos University, Sultanate of Oman*

სასანური საზღვრები და ადრეისლამური მოძრაობა ფულეიჯის ციხესიმაგრეზე ომანში Sasanian Frontier and Early Islamic Occupation of the Fuleyj Fort in Oman

საკვანძო სიტყვები: სასანური საზღვრები, ადრეისლამური მოძრაობა, ფულეიჯის ციხესიმაგრე, ომანი

Keywords: Sasanian Frontier, Early Islamic Occupation, Fuleyj Fort, Oman

გვიანსასანური და ადრეისლამური პერიოდის არქეოლოგია არაბეთის ნახევარკუნძულისა და სპარსეთის ყურის ერთ-ერთი განვითარებადი და მნიშვნელოვანი სამეცნიერო მიმართულებაა. ხსენებული პერიოდი (V-VIII საუკუნეები) ხასიათდებოდა სასანური იმპერიის სტრატეგიული ინტერესების ზრდით ეგვიპტისა და არაბეთის ზღვებში (ინდოეთის ოკეანე), რასაც მალევე მოჰყვა ისლამის დაბადება. გარდა სამხედრო მნიშვნელობისა, არაბეთის ნახევარკუნძულის სანაპირო ზოლი წარმოადგენდა მთავარ სავაჭრო-ეკონომიკურ დერეფანს ინდოეთის, ეგვიპტის, სპარსეთის ყურესა და სუვაჰილის რეგიონისათვის. ფულეიჯის ნაგებობის ქრონოლოგია (ბატინაას რეგიონი, ომანის სასულთნო) ზუსტად ემთხვევა აღწერილ ეპოქას. ფორტი მდებარეობს 14 კილომეტრის მოშორებით სანაპირო ზოლიდან, ჰინტერლანდის მიმართულებით. ფულეიჯის ფორტი კვადრატული ფორმისაა (30X30 მეტრი), რომელსაც კუთხეებში კონტრფორსების სახით მიდგმული აქვს კოშკები. გამაგრებული ფორტი გაშენებულია ვრცელი რკინის ხანის პერიოდის ძეგლზე. ფულეიჯის თავდაცვითი ნაგებობის შესწავლა დავიწყეთ 2015 წელს, მას შემდეგ ჩატარდა ორი სტაციონარული საველე და ერთი სადაზვერვო სამუშაო (ხელმძღვანელი ს. პრისტმანი).

ექსპედიციის მიზანია, შეისწავლოს ძეგლზე აღმოჩენილი მატერიალური კულტურა და წარმოაჩინოს მისი სამხედრო მნიშვნელობა.

არსებულმა კვლევებმა, ჩატარებულმა რადიოკარბონულმა დათარიღებამ და დიაგნოსტიკური კერამიკის დათარიღებამ ცხადყო, რომ ძეგლის ფუნქციონირება ემთხვევა გვიანსასანურ და ადრეისლამურ პერიოდს.

The late Sasanian early Islamic archaeology of Arabian Peninsula and the Gulf is one of the key and developing research topic. The period of 5th to 8th characterised with rising strategic interests of Sasanian Empire towards Egypt and Arabian Sea (Indian Ocean), Which followed by born of the Islamic religion. Beside the military significance coastline of Arabian Peninsula is important trading crossroad between India, Gulf and Swahili coast. The Fuleyj Fort (Batinah, Sultanate of Oman) is corresponding to the mention historical event. The site is located near city Saham approximately 14 km away from the coast toward hinterland.

The fort has square Shape (30X30 meters) with towers attached to the corners. Defensive walls were built on top of the largely expand iron age settlement. Archaeological exploration of the Fulayj fort started 2015 which included 2 seasons of stationary excavations (Head of the project Dr. Priestman).

The main Aim of the excavation is to relieve material culture of the site and demonstrate the importance of the fort.

AMS dating supports the ceramic chronology proposed for the site, demonstrating occupation until the Islamisation of South-eastern Arabia in the early seventh century AD, and also briefly into the very Early Islamic period. Fulayj fort provides new insights into Sasanian military activities during this crucial period of Arabian history.

ეკა ორაგველიძე

Eka Oragvelidze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

ალეგორიული თხრობის შუასაუკუნეობრივი მოდელი

დავით გურამიშვილის „დავითიანის“ მიხედვით

Medieval Model of Allegorical Narration According to Davit Guramishvili's "Davitiani"

საკვანძო სიტყვები: ალეგორიული თხრობა, შუასაუკუნეობრივი მოდელი, დავით გურამიშვილი, „დავითიანი“

Keywords: Allegorical Narration, Medieval Model, Davit Guramishvili, "Davitiani"

ნაშრომში „ალეგორიული თხრობის შუასაუკუნეობრივი მოდელი დავით გურამიშვილის „დავითიანის“ მიხედვით“ განხილულია ლიტერატურის უნივერსალურობის პრინციპები, რომელთა თანახმად, კონკრეტულ ნაწარმოებში ამოიცილობა ეპოქისთვის დამახასიათებელი ტენდენციები. გარკვეული ისტორიულ-ლიტერატურული კონტექსტის გათვალისწინებით მკითხველი შესაბამისად აღიქვამს ტექსტს. ამავდროულად, კონკრეტული ნაწარმოები, შესაძლებელია, წინამორბედი თუ თანამედროვე ლიტერატურული ნიმუშების ერთგვარ „ინვარიანტად“ ჩაითვალოს.

ნაშრომში გაანალიზებულია ძველი ქართული ლიტერატურის განვითარების თავისებურებები, აგრეთვე - დავით გურამიშვილის ადგილი და როლი შუასაუკუნეების მწერლობის ისტორიაში. საგანგებო ყურადღებაა გამახვილებული ადამიანის თვითშემეცნების საკითხზე, როგორც „დავითიანის“ ავტორის უმთავრეს მიზანზე.

ნაშრომი დაყოფილია თავებად. მოცემულია მსჯელობა იგავურ-ალეგორიული თხრობის შუასაუკუნეობრივი მოდელის შესახებ. პირველ თავში („ყრმათ შევავედრე ეს წიგნი“) ჩამოყალიბებულია მსჯელობა ავტორის, როგორც გამოცდილი მოხუცის, ნორჩი მკითხველებისადმი მიმართვის მოტივების შესახებ. პოეტის დამრიგებლური ტონი დიდაქტიკის უმთავრეს წინაპირობად მოიაზრება. გაანალიზებულია, ერთი მხრივ, ყრმობა, როგორც ასაკობრივი სიმცირე (დამონმებულია ბიბლიური მაგალითები) და, მეორე მხრივ, ყრმობა, როგორც ადამიანის სულიერი გაჭაბუკების სიმბოლო. ამ თვალსაზრისით, ბიბლიური გაგებით, სულის განახლება უფალთან მიახლოების საშუალებაა. ყმანვილების მკითხველებად არჩევა პოეტისთვის ორმაგად მნიშვნელოვანია. იგი ცდილობს, სახელი მოიხვეჭოს მომავალ თაობებში; გარდა ამისა, ჭაბუკური, უმანკო გულით „დავითიანში“ იგავურად, შეფარვით გამოხატული ღვთის სახელის განჭვრეტაა შესაძლებელი. აგრეთვე, ბიბლიური მოწოდების კვალობაზე, პოეტს თავად სურს სულიერი გაჭაბუკება, რათა, უმანკო წმინდა გულითა და წრფელი სულით უგალობოს უფალს.

ნაშრომის მეორე თავში („იგავთ ხე“) საუბარია დავით გურამიშვილის იგავურ-ალეგორიული თხრობის პრინციპებზე. ვინაიდან პოეტი ყრმებს უძღვნის თავის წიგნს, შესაბამისად, აირჩია თხრობის მარტივი, იგავური ფორმა. მაგრამ, ამავდროულად, გარდა უბრალო ნარატივისა, ავტორი სათქმელს სძენს ალეგორიულ მნიშვნელობას. ნაშრომში განხილულია იგავური თხრობის ბიბლიური საფუძვლები. პოეტი ამ თვალსაზრისითაც ცდილობს, თავისი შემოქმედება სახარების (სახარების თანახმად, ქრისტე იგავებს უყვება მოწაფეებს და შემდეგ განუმარტავს მათ) სიბრძნეს აზიაროს.

საუბარია აგრეთვე ტექსტის წაკითხვისა და გაგების თავად პოეტის მიერ შეთავაზებული გზების შესახებ. იგი აფრთხილებს თავის ნორჩ მკითხველებს, რომ „დავითიანი“ არის „წმინდად სახმარი“ წიგნი და მასში გადმოცემული ამბები ალეგორიულად უნდა მოიხსროს. იგავი წარმოდგენილია, როგორც სათქმელის განზოგადების საშუალება. საუბარია ტექსტის „ალეგორიული თარგმანების“ ტრადიციებზე ქართულ მწერლობაში. ამ თვალსაზრისით გაანალიზებულია ლექსი „ზუბოვკა“ და პოემა „მხიარული ზაფხული“. აღნიშნულ ნაწარმოებებში ქალი ალეგორიულად გამოხატავს ღვთაებას. დამონმებულია შესაბამისი წყაროები და გავლებულია ლიტერატურული პარალელები.

საკუთრივ იგავი მოაზრებულია, როგორც ტექსტის ერთგვარი ექსპოზიციაც. საგანგებოდ განხილულია უშუალოდ იგავებად დასათაურებული ლექსები და ნაჩვენებია მათი ნაწარმოების საერთო კომპოზიციურ ქარგასთან მიმართების პრინციპები. ცალკეული იგავი ლირიკული ნიმუშის ერთგვარი შესავალია და მიანიშნებს კონკრეტული ტექსტის მთავარ სათქმელს. „უკვდავების წყაროს იგავი“ და „უკვდავების წყაროს იგავის ახსნა“ ალეგორიულად გამოხატავს იესო ქრისტეს განკაცებისა და მის მიერ სამყაროს ხსნის ღვთაებრივ ისტორიას. ეს იგავები, ფაქტობრივად, წინ უძღვის მთელ „დავითიანს“ და ნაწარმოების ერთგვარ ექსპოზიციურ ნაწილად მიიჩნევა. თვიშემეცნების ღვთისაკენ მიმავალ გზაზე შემდგარ დავით გურამიშვილს სინანულის ცრემლებით სურს „უკვდავების წყაროსთან“, ქრისტესთან, დაკავშირება.

ნაშრომში გაანალიზებულია იგავის ორმაგი შინაარსით წარმოდგენის ტრადიცია, ფაქტის სიმბოლურად აღქმის თუ რეალური გმირის ლიტერატურულ სუბიექტად გარდასახვის შემთხვევები.

The thesis “Medieval Model of Allegorical Narration according to Davit Guramishvili’s “Davitian” discusses the principles of universality of literature, according to which the tendencies characteristic for the epoch are identified in a specific work. Given a certain historical-literary context, the reader perceives the text accordingly. At the same time, a particular work can be considered as a kind of invariant of previous or modern literary works. The thesis analyzes the peculiarities of the development of old Georgian literature and the place and role of Davit Guramishvili in the history of medieval writing. Special attention is paid to the issue of human self-knowledge, as the main goal of the author of “Davitian”. The first chapter (“implore the book to youth”) discusses the author’s, as an experienced old man’s, motives of allocution to young readers. The poet’s tone is considered to be the main prerequisite for didactics. On the one hand, adolescence is analyzed as an age fewness and, on the other hand, adolescence is shown as a symbol of human spiritual youth. Choosing young readers is doubly important for the poet. Poet seeks to make a name for itself in future generations; Besides, it is possible to discern the name of God expressed in the parable of the young, innocent heart in “Davitian”. Also, following the biblical call, the poet himself wants a spiritual youth to chant to the Lord with an innocent untainted heart and untainted spirit. The second chapter of the thesis (“the Tree of fables”) talks about the principles of David Guramishvili’s parable-allegorical narration. At the same time, apart from the plain narrative, the author expresses an allegorical meaning. The thesis discusses the biblical foundations of the fables. In this sense, too, the poet seeks to share his creation with the wisdom of the gospel. The thesis also discusses ways suggested by the poet himself to read and understand the text. He warns his young readers that “Davitian” is a book of “pure to use” and that the stories told in it should be taken allegorically. The fables are presented as a generalizing means. It is about the tradition of “allegorical translation” of the text in Georgian literature. The poem “Zubovka” and the poem “Happy Summer” are analyzed from this point of view. The fable itself is considered as a kind of exposition before the narration.

The poems titled as fables are discussed separately and there are shown the principles of their work in relation to the general composition. The “fable of the spring of immortality” and the “explanation of the fable of the spring of immortality” allegorically express the divine history of the passion of Jesus Christ and his redemption of the world. These fables, in fact, precedes the whole “Davitiani” and are considered as a kind of exposition part of the work. The work analyzes the tradition of presenting a fable with a dual content, cases of symbolic perception of a fact or transformation of a real hero into a literary subject.

მარიამ ორკოდაშვილი

Mariam Orkodashvili

ქართულ-ამერიკული უნივერსიტეტი, საქართველო
Georgian-American University, Georgia

ევიდენციალობის ლინგვო-ტიპოლოგიური ანალიზი ქართულსა და ინგლისურში Linguo-typological Analysis of Evidentiality in Georgian and English

საკვანძო სიტყვები: ევიდენციალობა, ლინგვო-ტიპოლოგიური ანალიზი, ქართული ენა, ინგლისური ენა

Keywords: Evidentiality, Linguo-typological Analysis, Georgian Language, English Language

წარმოდგენილი კვლევა განიხილავს ევიდენციალობის გამოხატვის მაგალითებს ინგლისურსა და ქართულში. ევიდენციალობა სხვადასხვა ენაში განსხვავებული ლექსიკურ-გრამატიკული, ლინგვო-სტილისტური თუ პრაგმატული საშუალებით გამოიხატება, მაგრამ მისი ძირითადი ფუნქცია არის ინფორმაციის წყაროს გრამატიკული გამოხატვა, ინფორმაციის გადმოცემისას წყაროს სიზუსტის ან მოსაუბრის დარწმუნებულობის ხარისხის ამსახველი სამეტყველო და ლინგვისტური ერთეულების მართებული გამოყენება. ამ მხრივ, მისი ძირითადი ასპექტია განწყობის, მოსაუბრის ან მწერლის დამოკიდებულების გამოხატვა ნათქვამის ან დაწერილის მიმართ. საკითხის აქტუალურობა: ევიდენციალობა მნიშვნელოვან როლს ასრულებს სხვადასხვა დარგის და სფეროს ტექსტებისა თუ სამეტყველო აქტების წარმართვაში. ეს დარგებია: ინფორმაციის თეორია, სამეცნიერო მედია, სამეცნიერო წერა, აკადემიური დისკურსი, იურიდიული დისკურსი, ბიზნესდისკურსი და მრავალი სხვა. ყველა ეს დარგი, თავისი არსისა და პროფესიული თავისებურებების მიხედვით, საჭიროებს ევიდენციალობის შემცველი, გამომხატველი თუ ნაგულისხმევი ლინგვისტური ერთეულებისა და სტრუქტურების გამოყენებას. მეცნიერული სიახლე: განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს ევიდენციალობის გადმოცემის შედარება ინგლისურსა და ქართულში, რაც წარმოდგენილი კვლევის სიახლეს განაპირობებს. კვლევის მეთოდები: წარმოდგენილი ნაშრომი ეფუძნება ევიდენციალობის გრამატიკულ-ლექსიკური საშუალებებით გამოხატვის შედარებით-შეპირისპირებით კვლევას. ის, აგრეთვე, იყენებს ენების ტიპოლოგიური კვლევის მეთოდებს. რადგანაც ევიდენციალობა ანალიზურ და სინთეზურ (პოლისინთეზურ) ენებში სხვადასხვაგვარად გადმოიცემა, ის ყურადღებას იმსახურებს როგორც შედარებით-შეპირისპირებით, ასევე ტიპოლოგიური კვლევების თვალსაზრისით. კვლევის შედეგები: ასპექტი და ევიდენციალობა შეიძლება არა მხოლოდ პერფექტულ-რეზულტატური, არამედ განგრძობითი, უსრული ასპექტის ფორმებითაც გამოიხატოს. მაგ.: „დავინახე, რომ წიგნები მოჰქონდათ“ [I saw them carrying the books]; „თურმე წიგნები მოჰქონდათ (როგორც მითხრეს) [They are said to have been carrying the books]. „ეტყობა, წიგნები მოჰქონდათ (სიტუაციიდან დასკვნა გამოვიტანე, ინფერენციული)“ [They seem/appear to have been carrying the books].

მართალია, ევიდენციალობა, ძირითადად, თავისთავად წარსულ ან დასრულებულ ფაქტს, ან ქმედებას გულისხმობს, იგი აწმყოსა და მომავლის ფორმებსაც გადმოსცემს. აწმყოში ევიდენციალობა ინგლისურში უმეტესად ეპისტემური მოდალური ფორმებით გამოიხატება. მაგ.: „ახლა პაატა სახლში უნდა იყოს (როგორც წესი, ამ დროს სახლშია ხოლმე)“ [Paata should be at home now (He usually is at home

at this time)]. „ახლა, წესით, სტუდენტები დავალებებს უნდა წერდნენ (ამ დროს ასე ხდება ხოლმე)“ [The students should be writing the tasks right now (They usually do this at this time)].

მომავლის ევიდენციალობა, უმეტესად, მყოფადის ფორმებით გამოიხატება ქართულში, ხოლო going to / will კონსტრუქციებით ინგლისურში. მაგ.: „ხვალ უნდა მოვიდეს / მოვა (თვითონ მითხრა)“ [He is going to come tomorrow. He will come tomorrow (he told me so)]. „(თურმე) ხვალ უნდა მოვიდეს (როგორც მითხრეს, როგორც გავიგე)“ [It appears he is going to come tomorrow (as I was told)]. „ეცომა ხვალ მოვა / უნდა მოვიდეს (როგორც მე ვვარაუდობ)“ [It seems he will come tomorrow (as I assume)].

განსაკუთრებულად საინტერესო კატეგორიაა დასკვნითი (ე.წ. „ინფერენციული“) ევიდენციალობა [Inferential evidentiality], რადგან ის სხვისი ნათქვამის, გადმოცემულის და მსმენელის ლოგიკური მსჯელობისა და დასკვნის ნაზავია. „მუქარა შენიღბულად / მინიშნებით გადმომცეს (ე.ი. სხვის ნათქვამს და ჩემს მსჯელობას ვაერთიანებ)“ [The threat was couched in the vaguest terms (combines others' speech with my logical deduction)].

გამოყოფენ ევიდენციალობის ადმირატიულობისა და მოულოდნელობის ეფექტს [Mirativity and unprepared mind], რომელიც ხშირად მოულოდნელ, წარმოუდგენელ ფაქტს გადმოსცემს. მაგ.: „თურმე ამდენ ხანს სულ გვატყუებდა! (არ ველოდით, ახლა შევითყვეთ)“ [It appears, he was telling a lie all through this time! (we did not know it, we just learnt about it)]. „თურმე სულ სხვა რამ მომხდარა! (არ ველოდით, ახლა აღმოვაჩინეთ, მივხვდით)“ [It turns out, something different has happened (we did not expect it; we just found out it)].

The goal of the research: The present paper discusses the examples of expressing evidentiality in English and Georgian. Evidentiality is expressed through various lexical-grammatical, linguo-stylistic or pragmatic means in different languages. However, its main function is the expression of information source through grammatical structures, and the correct usage of linguistic units or speech acts reflecting the degree of certainty of a speaker in naming the source of information. In this respect, its main aim is to express the attitude of a speaker or a writer towards the utterance or a written piece. The topicality of an issue: Evidentiality plays an important role in structuring the texts of different fields or conducting speech acts in various spheres of activity. These fields and spheres are information theory, science media, science writing, academic discourse, legal discourse, business discourse and many others. Deriving from their essence and professional idiosyncrasy, all these fields require the usage of linguistic units or structures entailing, expressing or implying evidentiality. Scholarly novelty: The novelty of the research is the comparative-contrastive analysis of expressing evidentiality in English and Georgian. Research methods: The present research is based on comparative-contrastive analysis of expressing evidentiality through grammatical-lexical means in Georgian and English. It also uses the methods of typological analysis of languages. Since evidentiality is expressed in different ways in analytic and synthetic (polysynthetic) languages, it engenders interests both in comparative-contrastive and typological studies. Research results: Aspect and evidentiality Evidentiality can be expressed not only through perfective-resultative aspects, but through continuous and imperfective aspectual forms as well. I saw them carrying the books. They are said to have been carrying the books. They seem/appear to have been carrying the books (making logical deductions from what others said). Evidentiality of present and future tenses Although evidentiality entails past or completed actions in itself, it can also express the forms of present or future. In English, present form of evidentiality is expressed through epistemic modality. Paata should be at home now. (He usually is at home at this time). The students should be writing the tasks right now. (They usually do this at this time). In Georgian the future evidentiality is mostly expressed through future forms, and in English it is expressed the forms going to / will: ხვალ უნდა მოვიდეს / მოვა (თვითონ მითხრა) [xval unda movides / mova (tviton mitxra)]. He is going to come tomorrow. He will come tomorrow (he told me so). (თურმე) ხვალ უნდა მოვიდეს (როგორც მითხრეს, როგორც

გავიგე). [turme xval unda movides (rogorc mitxres, rogorc gavige). It appears he is going to come tomorrow (as I was told). ეტყობა ხვალ მოვა / უნდა მოვიდეს (როგორც მე ვვარაუდობ). [etqoba xval mova / unda movides (rogorc me vvaraudob)]. It seems he will come tomorrow (as I assume). Inferential evidentiality presents a particularly interesting category, since it is the mixture of someone else's utterance, delivered message and the logical deduction made by a listener or reader. The threat was couched in vague terms (combines others' speech with my logical deduction). Mirativity and unprepared mind Evidentiality often delivers unexpected, unimaginable fact. It appears, he has been telling us a lie all through this time! (we did not know it, we just learnt about it). It turns out, something different has happened (we did not expect it; we have just found out about it).

მაურიციო პეტროჩი

Maurizio Petrocchi

მაჩეხატის უნივერსიტეტი, იტალია
University of Macerata, Italy

ფსიქოლოგიის, როგორც სტრატეგიის გამოყენება ჰიბრიდულ ომში The Use of Psychology as Strategy in Hybrid Warfare

საკვანძო სიტყვები: ფსიქოლოგია, სტრატეგია, ჰიბრიდული ომი, სოციალური ქსელი

Keywords: psychology, strategy, Hybrid warfare, social network

The term Political War or Hybrid warfare is not new, Clausewitz and Kennan have already talked about it in the past as the use of all means available to the State actors and not State actor to create instability in an opposing State. Political warfare has the characteristic of using a certain level of violence that remains underneath conventional conflict. Its definition dates back to 1948, and it is the use of all means available to a Country, excluding war, to achieve their goals - the US State Department used a definition at the beginning of the Cold War - which we find today in a global competition context. Starting from the 90s, the concept of threat has taken on less and less definable forms and still less connection to purely military actions. The actors that resort to the hybrid threat are also less identifiable, which can be stated entities but also non-state entities such as terrorism. The hybrid threat could be considered as the combined and synergistic use of different tools of power available to the States, or a non-States, (non-States actors), and these tools can be, military, diplomatic, political, technological, intelligence, economic - financial, media and psychological. Some of these tools are obvious, while others are hidden, others are military, but most of them are non-military instruments, such as propaganda, disinformation, psychological warfare (psyops - psychological operations), cyberattacks, support for specific movements or political parties in another country. After quickly introducing what is meant by Hybrid Warfare or Hybrid Threat I would like to enter into the heart of the subject by talking about the use of psychological warfare as a military technique different from war, or a nonmilitary warfare action, in declared conflicts and undeclared conflicts. The psychological element has always been of primary importance in the conflicts. For this reason, I would like to speak about the use of psychological warfare as a technique within the hybrid conflict, also discuss the other psychological warfare tools and their use. These instruments are the psyops operations, the cognitive and communicative war, and the last point that I would like to treat is the use of psychological warfare techniques through social media and the propaganda. This contribution of mine provides to suggest a theoretical and practical reflection on the new hybrid war strategies and analysing of how ancient military tactics are already being consciously readapted and strengthened through the use of new technologies.

მარიამ რაზმაძე
Mariam Razmadze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

პოსტკოლონიური ასპექტები სალმან რუშდის რომანებში: „შუალამის შვილები“ და „ემშაკეული აიები“ **Postcolonial Aspects in Salman Rushdie's Novels "Midnight's Children" and "The Satanic Verses"**

საკვანძო სიტყვები: პოსტკოლონიური, სალმან რუშდი, „შუალამის შვილები“, „ემშაკეული აიები“

Keywords: Postcolonial, Salman Rushdie, "Midnight's Children", "The Satanic Verses"

ნაშრომში განხილულია პოსტკოლონიური ასპექტები სალმან რუშდის რომანებში: „შუალამის შვილები“ და „ემშაკეული აიები“. სტატიის მიზანია, მოკლედ გადმოგვცეს, თუ რას მოიაზრებს თავად ტერმინი **პოსტკოლონიალიზმი** და ამასთან, გამოავლინოს მისი მახასიათებლები ზემოთ აღნიშნულ რომანებში.

ლიტერატურათმცოდნეობის სფეროში პოსტკოლონიალიზმი, როგორც ინტელექტუალური მოძრაობა, ედვარდ საიდის, ჰომი ბაბასა და გაიატარი სპივაკის იდეების შეჯამების და განვითარების შედეგად გაჩნდა. პოსტკოლონიალიზმი ეხება ისეთ დისკურსებს, როგორებიცაა: კულტურის, იდენტობის, ეროვნულობის დაკარგვა და ჩაგვრა. როგორც აკადემიური დისციპლინა, კოლონიალიზმი იღებს დეკონსტრუქციულ დამოკიდებულებას და ინტერესდება კოლონიალიზმის პირობებში მცხოვრები საზოგადოებების გამოცდილებებითა და კოლონიალიზმის დასრულების შემდგომ ეროვნული კულტურების მდგომარეობით.

პოსტკოლონიალისტური კვლევა თავისი გაგებით უფრო ფართოა, ვიდრე ნებისმიერი სხვა ლიტერატურული დისციპლინა. ის, ფაქტობრივად, მოიცავს მთელი მსოფლიოს მწერლობას. პოსტკოლონიური კვლევების პირობებში, მწერლობის საკვლევმა ცენტრმა შუა საუკუნეების ევროპიდან დანარჩენ მსოფლიოში გადაინაცვლა. მარგინალიზებული ქვეყნები, როგორებიცაა ინდოეთი, პაკისტანი, შრი-ლანკა და მრავალი სხვა აზიური სახელმწიფო ან აზიის საზღვრებს მიღმა – ნიგერია, კანადა, ავსტრალია, სამხრეთ აფრიკა და ბევრი ისლამური სახელმწიფო პოსტკოლონიურ კვლევებში წინა პლანზე გადმოვიდა.

უნდა აღინიშნოს, რომ კოლონიალიზმი არის ბრიტანული ლიტერატურის ერთ-ერთი მთავარი ასპექტი.

მეოცე საუკუნის მეორე ნახევრიდან მწერლებმა დაიწყეს პოსტკოლონიალიზმის გავლენით შექმნილი ნაწარმოებების გამოქვეყნება. პოსტკოლონიალისტური ლიტერატურის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნაწარმოადგენელი ინდური ნარმოშობის ბრიტანელი მწერალი სალმან რუშდია. მისი რომანი „შუალამის შვილები“ პოსტკოლონიალისტური ლიტერატურის ცენტრალურ ტექსტად რჩება. რუშდის ამბიციური რომანი უარყოფს ინდოეთის ბრიტანულ ვერსიას და ცდილობს, მკითხველს ინდოეთის ისტორია უშუალოდ დაპყრობილი ქვეყნის პოზიციიდან უჩვენოს, რუშდი, გარკვეულწილად, ისტორიის გადაწერისკენ მიისწრაფვის.

„შუალამის შვილებში“ ერთმანეთს ენაცვლება მაგიური და რეალური სიუჟეტები. თხრობა ქაოტურია, ნარსულისა და ანმყოს მოვლენები ერთმანეთშია არეული. როგორც რუშდი ამბობს, წერის პროცესში ის ხედავდა, თუ როგორ ერწყმოდა ერთმანეთს ძველი ინდური ზეპირმეტყველებითი ნარატიული ფორმები, ინდური ქალაქის ხმაური და მუსიკა.

რომანის პროტაგონისტი სალემ სინაი მთელი ინდოეთის ალეგორიული სახეა. მისი ოჯახის ისტორიაში იხლართება ყველა ის ისტორიული მოვლენა, რომლებიც ინდოეთის გარშემო განვითარდა: ინდოეთ-პაკისტანის ომი, პაკისტანის სამოქალაქო ომი, ინდოეთის მიერ დამოუკიდებლობის გამოცხადება, ინდირა განდის გარდაცვალება და მისი ახალი კონგრესის პარტიის დიდი უპირატესობით

გამარჯვება 1971 წელს, ბირთვული იარაღის გამოცდა, აჯანყებები და სისხლისღვრა, ჩინეთის აგრესია, საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადება და ა.შ. ფაქტობრივად, საღვთი მოგვითხრობს ინდოეთის უახლესი წარსულის დეტალებს, რაც რეალისტურს ხდის სიუჟეტს.

პოსტკოლონიალიზმმა ავტორმა საკუთარ თავზე გამოსცადა მიგრაციის სირთულეები; ამდენად, მისთვის ნაცნობი გრძნობაა მიგრაციასთან დაკავშირებული პრობლემები; თავის რომანში „ეშმაკეული აიები“ რუშიდი ეხება ინდოეთიდან ინგლისში მიგრაციის საკითხებს და ცდილობს, დაანახოს მკითხველს ის სირთულეები, რომელთან გამკლავებაც უხდებოდათ მიგრანტებს. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია საავადმყოფოს ეპიზოდი, რომელშიც კარგად ჩანს პოსტკოლონიალისტი ადამიანების მიმართ ზემდგომთა დამოკიდებულება.

დაპატიმრების შემდეგ სალაღინ ჩამჩა, რომანის ცენტრალური პერსონაჟი, საავადმყოფოში გაიღვიძებს, სადაც უცნაურ არსებას, მანტიკორს გაიცნობს, რომელსაც სხეული ადამიანის, ხოლო თავი ვეფხვის აქვს. მასთან საუბრისას ჩამჩა აღმოაჩენს, რომ საავადმყოფო სავსეა სხვადასხვა ჰიბრიდული არსებით: ნახევრად მცენარეებად თუ მწერებად ქცეული ქალებითა და კაცებით, ზოგს ქვა-აგური ჰქონდა სხეულში ჩამატებული; მამაკაცებს, ადამიანური ცხვირის მაგივრად მარტორქის ორმაგი რქები ამოსვლოდათ, ქალებს ჟირაფივით კისრები. როგორც მანტიკორი ამბობს, ამ გარდასახვებში ვიღაც სხვაა დამნაშავე.

ამ ერთი შეხედვით მაგიური, არარეალისტური ეპიზოდით რუშიდი ინგლისში მიგრანტთა მდგომარეობას განიხილავს, თუ როგორ შეიცვალა მათი იდენტობა მუდმივი შეზღუდვისა და უფლებობის პირობებში. ბუნებრივია, მეტაფორულია მათი ჰიბრიდულ არსებებად გარდასახვაც და ზუსტად გამოხატავს მიგრირებულთა ყოფას – ნახევარი ადამიანი დარჩა მათგან.

რომანების პერსონაჟების ფანტასმაგორიული თავგადასავლის პარალელურად რუშიდი აღწერს კოლონიალიზმის პირობებში მცხოვრებთა გაორებულ გრძნობებს, ერთი მხრივ, მათი კულტურული ასიმილაციის, მეორე მხრივ, საკუთარი ეროვნული ტრადიციისა და კულტურის, იდენტობის შენარჩუნების სურვილს.

The work discusses the postcolonial aspects of Salman Rushdie's novels "Midnight's Children" and "The Satanic Verses". The purpose of this article is to briefly convey the meaning of the term postcolonialism and, at the same time, to reveal its characteristics in the above-mentioned novels.

In the field of literature, postcolonialism emerged as an intellectual movement as a result of the summarizing and development of the ideas of Edward Said, Homi Bhabha, and Gayatri Spivak. Postcolonialism refers to discourses such as the loss and oppression of culture, identity, and nationality. As an academic discipline, postcolonialism takes a deconstructive attitude and is interested in the experiences of societies living under colonial rule and the state of national cultures after the end of colonialism.

Postcolonialist research is broader in its understanding than any other literary discipline. It covers the literature of the whole world. In postcolonial studies, the writing center changed from Europe to the world over. Marginalized countries such as India, Pakistan, Sri Lanka, and many other Asian states or beyond the borders of Asia, Nigeria, Canada, Australia, South Africa, and many Islamic states have come to the fore in postcolonial studies.

It should be noted that colonialism is one of the major aspects of British literature. From the second half of the twentieth century, writers began publishing works influenced by postcolonialism. One of the most significant writers in this field is Salman Rushdie, an Indian-born British writer. His novel *Midnight's Children* remains a central text in postcolonial literature. Rushdie's ambitious novel rejects the British version of India and tries to show the reader the history of India directly from the position of a conquered country. Rushdie is, to some extent, trying to rewrite history.

In "Midnight's Children", magical and real stories intertwine. The narrative is chaotic; the events of the past and present are interwoven. The protagonist of the novel, Saleem Sinai, represents the allegorical image of the whole of India. His family history is intertwined with all the historical events that took place around India: the

Indo-Pakistan War, the Pakistan Civil War, India's declaration of independence, Indira Gandhi's death, and the victory of his new Congress party in 1971, uprisings and bloodshed, Chinese aggression, declaration a state of emergency, etc. Salem tells the details of India's recent past, which makes the story realistic.

As a postcolonial author who has experienced the difficulties of migration for himself, Rushdie in his novel *The Satanic Verses* deals with the issue of migration from India to England and tries to show the reader the difficulties that migrants have to deal with.

One of the most important is the hospital episode, which clearly shows the attitude of superiors towards post-colonial people.

After his arrest, Saladin Chamcha, the central character of the novel, wakes up in a hospital where he meets a strange creature, Manticore, which has the body of a human and the head of a tiger. Talking to him, Chamcha discovers that the hospital is full of different hybrid creatures: women and men who have turned into half-plants or insects. Some of them have bricks added to their bodies. Men wear double horns instead of human noses, while women wear giraffe-like necks. As Mantikor says, someone else is to blame for these transformations.

In this seemingly magical, unrealistic episode, Rushdie discusses the migrant conditions in England, how their identities have changed under conditions of constant restriction and disenfranchisement. Naturally, the transformation of them into hybrid creatures is also metaphorical and accurately expresses the existence of migrants-half the people left behind.

In parallel with the phantasmagoric adventures of the characters in the novels, Rushdie describes the dual feelings of the people living under the conditions of colonialism-on the one hand, their desire for cultural assimilation, and on the other hand, their desire to preserve their national tradition and culture, their identity.

ირინე საგანელიძე

Irine Saganelidze

საქართველოს კულტურის, სპორტისა და ახალგაზრდობის სამინისტრო, საქართველო
Ministry of Culture, Sport and Youth of Georgia, Georgia

ეთნოკულტურის პოლიტიკის ძირითადი ტენდენციები (XX საუკუნის დასასრულისა და XXI საუკუნის დასაწყისის საკანონმდებლო დოკუმენტების მიმოხილვა)

Main Tendencies of Ethno-Cultural Politics (Review of the 20th – 21st cc. Legislative Documents)

საკვანძო სიტყვები: ადამიანის უფლებები, საყოველთაო უფლებები, ეთნოკულტურის პოლიტიკა

Keywords: Human rights, general rights, ethno-cultural policy

წინამდებარე კვლევა 2009-2019 წლებში ეთნიკური უმცირესობების მიმართულებით სახელმწიფო მიდგომების კომპლექსური მეცნიერული შესწავლის პირველი ცდაა, საკითხი, უდავოდ, მნიშვნელოვანია, მით უფრო დღეს, როცა აქტუალური ხდება ეთნიკურ უმცირესობათა ჩართვა სახელმწიფოს აღმშენებლობის პროცესში, მათი ინტერესების გათვალისწინება და პოტენციალის გამოყენება ტოლერანტობის საერთაშორისოდ აღიარებული პრინციპის დაცვით. ცხადია, ეს აქტუალური ხდება თანამედროვე ქართული მულტიეთნიკური და მულტიკულტურული სახელმწიფოსათვისაც.

საკვლევი თემის მნიშვნელობიდან გამომდინარე, წარსულის კულტურულ-ისტორიული ტენდენციების წარმოჩენისა და საკვლევი თემის კომპლექსური ანალიზის მიზნით, გამოვიყენეთ ისტორიული

რეკონსტრუირების მეთოდი. გარდა ამისა, ემპირიული მასალის (ისტორიული წყაროები, სხვადასხვა სახის ბეჭდური გამოცემა, საკანონმდებლო დოკუმენტები) შესწავლისას მოვიშველიეთ შინაარსის ანალიზის მეთოდი, რომელიც საშუალებას იძლევა, ღრმად ჩავწვდეთ დოკუმენტების კონკრეტულ შინაარსს და დავინახოთ, თუ რამდენად აისახა მათში სხვადასხვა ეთნოსს შორის კულტურული ურთიერთობა და როგორი იყო სახელმწიფოს პოზიცია.

ადამიანის საყოველთაო უფლებათა, მათ შორის ეთნიკურ უმცირესობათა კულტურულ უფლებათა დაცვა მსოფლიოში განსაკუთრებით აქტუალური გახდა XX საუკუნის მეორე ნახევრიდან. ეს კი უკავშირდება მეორე მსოფლიო ომის კატასტროფულ შედეგებს: ერების უფლებათა და მათი კულტურული მემკვიდრეობის ტოტალურ ხელყოფას; მოგვიანებით, გლობალიზაციისა და ტექნიკურ-ტექნოლოგიური პროგრესის გამო, მათი კულტურების ჰომოგენიზაციის საშიშროებას. ამან კი, თავის მხრივ, განაპირობა სახელმწიფოთა მიერ კულტურის ოფიციალური პოლიტიკის შემუშავების აუცილებლობა. უფრო მეტიც, კულტურის პოლიტიკა სახელმწიფო პოლიტიკის ერთ-ერთ სტრატეგიულ მიმართულებად იქნა აღიარებული და, შესაბამისად, სხვადასხვა ქვეყანაში ადგილობრივი სპეციფიკის გათვალისწინებით შეიქმნა კულტურის პოლიტიკის სტრატეგიული დოკუმენტები. მათი უპირველესი მიზანი კი, ბუნებრივია, ადამიანის კულტურული უფლებების, კულტურული მემკვიდრეობის, მათ შორის, მულტიეთნიკურ სახელმწიფოში ეთნოკულტურის დაცვა გახლდათ. ეს საერთაშორისო მოვლენა არაერთ საერთაშორისო კონვენცია-პაქტითაც არის აღნიშნული, რომელთა დებულება-პრინციპების აღსრულება სავალდებულოა ყველა სახელმწიფოსთვის, რომლებმაც დაასრულეს რატიფიცირების პროცესი. ცხადია, მულტიეთნიკური საქართველო ვერ დარჩებოდა ამ საყოველთაო პროცესების მიღმა. ამიტომ, არსებითად, ამავე დროით თარიღდება ამ საერთაშორისო კონვენციების კვალად მცირე ეთნოსთა კულტურის დაცვის მიზნით მიღებული არაერთი ადგილობრივი საკანონმდებლო დოკუმენტიც. მათგან განსაკუთრებით საყურადღებოა კანონები კულტურისა (1997 წ.) და კულტურული მემკვიდრეობის (1999 წ.) დაცვის შესახებ. მათში, საქართველოს ისტორიული და თანამედროვე პოლიეთნიკური რეალობის გათვალისწინებით, გაცხადებულია მცირერიცხოვან ეთნოსთა კულტურების დაცვისა და განვითარების მიზნით სახელმწიფო მხარდაჭერის არა მხოლოდ აუცილებლობა, არამედ მისი პრიორიტეტულობა და სტრატეგიული მნიშვნელობა ქვეყნის უსაფრთხოებისათვის. აღნიშნულ დოკუმენტებთან ერთად სხვა სამართლებრივ აქტებზე დაყრდნობითაც სხვადასხვა სახელმწიფო ინსტიტუცია ახორციელებს ეთნიკურ ერთეულთა კულტურული უფლებების დაცვას. ამ მიმართულებით ერთ-ერთი საერთაშორისო საბაზისო დოკუმენტი 1995 წლის 1 თებერვალს ევროპის საბჭოს მიერ მიღებული ჩარჩო კონვენციაც. მისი მიზანია ეროვნულ უმცირესობათა თანასწორობის უზრუნველყოფა, ასევე აუცილებელი პირობების შექმნა მათი კულტურის შენარჩუნება-განვითარებისათვის; იდენტობის ძირითადი მახასიათებლების, მარკერების - რელიგიის, ენის, ტრადიციებისა და, ფართო გაგებით, კულტურული მემკვიდრეობის დაცვაზე ზრუნვა. ეს კი მულტიკულტურულ საქართველოში მრავალმხრივი და ფართომასშტაბიანი საქმიანობის წარმოებას მოითხოვს. ამიტომ, ამ ჩარჩო კონვენციის რატიფიცირების (2005 წ.) შემდეგ და მის შესაბამისად საქართველოში შემუშავდა (2005 წ.) შემწყნარებლობისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფცია და სამოქმედო გეგმა; განისაზღვრა სახელმწიფოს ხუთწლიანი სტრატეგია 6 მიმართულებით, ესენია: კანონის უზენაესობა; განათლება და სახელმწიფო ენა; მედიისა და ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა; პოლიტიკური ინტეგრაცია და სამოქალაქო მონაწილეობა; სოციალური და რეგიონალური ინტეგრაცია; კულტურისა და თვითმყოფადობის შენარჩუნება. ამ ამოცანების რეალიზება არაერთ ინსტიტუციას დაევალა, მაგრამ განსაკუთრებით გამოსაყოფია უფლებადაცვითი სახელმწიფო უწყების - სახალხო დამცველის ანუ ომბუდსმენის აპარატისა (1997 წ.) და მასთან შექმნილი (2005 წ.) ტოლერანტობის ცენტრის საქმიანობა. 2005 წელსვე სახალხო დამცველის აპარატთან შეიქმნა ეთნიკურ უმცირესობათა და რელიგიათა საბჭოები. მათი ერთობლივი მიზანი და ვალდებულებაა, მთელი ქვეყნის მასშტაბით გამოავლინოს და შეისწავლოს ეთნიკური უმცირესობების ნებისმიერი უფლების, მათ შორის, კულტურული უფლების დარღვევები; ასევე მათი სამოქალაქო ინტეგრაცია; კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლთა დაცვა-რესტავრაცია, ტრადიციების,

წეს-ჩვეულებების შენარჩუნებისა და განვითარების ხელშემწყობი ღონისძიებების გატარება და სხვა საკითხები. ამასთან, თავიანთ ყოველწლიურ ანგარიშში არსებული ხარვეზების გამოსწორების მიზნით უფლებამოსილ ინსტიტუციებს წარუდგენენ არსებულ პრობლემებს, მათი გადაჭრის გზებსა და შემთხვევებს. სხვა ინსტიტუციებთან (მაგ., საქართველოს კულტურის სამინისტროსთან.) ერთად ამ ანგარიშებში ასახული მასშტაბური საქმიანობა ათვალსაჩინოებს ეთნოკულტურის სახელმწიფო პოლიტიკის ძირითად ტენდენციებს.

Protection of general human rights, including the cultural rights of ethnic minorities, became especially actual from the second half of the 20th century and is linked to the total impingement of the rights of certain nations that occurred during World War II, as well as to post-war homogenization of their cultures resulting from globalization, technical and technological progress. It was conditioned by the necessity for different states to work out of the framework of official cultural politics. Politics of culture was acknowledged as one of the strategic directions in state politics. Strategic documents were created in various countries where local specifics had to be taken into account. The primary aim of those documents was the protection of culture, cultural identity and the maintaining of cultural diversity in multiethnic states. This international goal was attested at several international conferences by various pacts, and fulfillment of these principles became compulsory among all ratified states. Georgia was compelled to participate in that process. Several local legislative documents were introduced; particularly noteworthy are laws concerning the protection of culture (1997) and maintaining of cultural rights (1999). They affirm the state's support and acknowledge the necessity for protecting and developing the culture of ethnic minorities. Different state institutions undertake the protection of minorities' cultural rights based on legal acts and the afore-mentioned documents. One of the principal documents concerning this issue was the convention received by the Council of Europe on February 1, 1995. Its goal was to ensure equality for ethnic minorities, the creation of necessary and favorable conditions for the preservation and development of their culture; guaranteeing equality; the defense of principal designators of identity – including religion, language, traditions and cultural heritage. Carrying out these tasks requires many-sided and wide-scale activities in a multicultural country. After ratifying the 2005 year convention, a national concept of tolerance and a master-plan were defined and worked out in Georgia (2005); the state's five-year strategy was defined and determined in six directions: the supremacy of law; education and the state language; accessibility of media and information; political integration and civil participation; social and regional integration; culture and preservation of individuality. Several institutions participate in the realization of these issues: the Human Rights Defense Office of the Ombudsman's department (1997) and the activity of the Tolerance Centre should be particularly noted. In 2005 the Ethnic Minority and Religion Councils were formed. Their joint goals and obligations reveal and examine any violations of ethnic minorities' rights; civil integration of minorities; preservation and restoration of cultural monuments, conducting measures for maintaining and developing traditions, customs and other issues. The Human Rights Defense Office and the Ombudsman's department, besides displaying violations, introduce existing problems to authorized institutions in order to improve on-hand errors and cite cases of solving issues with other institutions (e.g. the Ministry of Culture). A scale activity, which is represented in their reports, demonstrates the main tendencies of ethno-cultural politics of the Georgian state.

ვლადიმერ საზონოვი**Vladimir Sazonov**ტარტუს უნივერსიტეტი, ესტონეთის სამხედრო აკადემია, ესტონეთი
University of Tartu, Estonian Military Academy, Estonia**პან-რუსიკას კონცეპტი და მისი გავლენა ესტონეთის პოპულისტურ მოძრაობებზე**
The concept of Pax Russica and its Impact on Populist Movements in Estonia**საკვანძო სიტყვები:** პან-რუსიკა, ესტონეთი, პოპულისტური მოძრაობა**Keywords:** Pax Russica, Estonia, Populist Movements

In recent years, the Russian Federation has increased its aggressive rhetoric and information campaigns against the Baltic states as they identify these countries among the most vulnerable part of the West, which may be potentially handled by the Kremlin as a potential target audience for information and influence operations in their status conflict with the West. Moreover, the tools of information and influence operations of Russian Federation include all kinds of intimidation and manipulation techniques from cyber-attacks to political extortion among others. The research focuses on studying political influence Russia expectedly pursues through strategic narratives that find their way to reaching target audience. The research is primarily based on media analysis of Estonian media outlets in Estonian and Russian language and on structured interviews with various political figures and experts, opinion leaders, and representatives of Russophone community in Estonia.

Probably the most fundamental idea of the modern state philosophy of the Russian Federation is the concept of the 'Pax Russica' (Russian World), which has been intensively developed during the last decade, promoted by abundant PR companies and information campaigns for the Russian-speaking internal and external audiences in mass media, social media, but also in popular and scientific literature. The concept of 'Pax Russica' has been used by Russian political elites as an ideological tool to unite all Russian-speaking people worldwide and to create a global Russian-speaking cultural, ideological, historical, social, political, economic and informational space as a powerful alternative to the Soviet Union or the Russian Empire. The concept of 'Pax Russica' is closely related to the compatriots policy of the Russian Federation, in which Russia has declared that its duty is protect Russian-speaking people not only in Russia, but also abroad.

Russian-speaking population makes up 26-27% of the Estonian 1,300,000 population, and approximately 80% of them live in two counties: Harjumaa (including capital Tallinn) and Ida-Virumaa (northeast of Estonia) and it has been a valuable target for information and influence operations coming from Russia. The Russophone audience in Estonia constantly receives messages and narratives from Russia's media channels, many of them promote negative perceptions against the West (e.g., about the "immorality" of the West, about "misdeeds" and "aggression" of NATO), stoking up the fear of migrants and refugees and other harmful narratives that break down positive images related to European identity, values and security architecture. What is characteristic to the Russian strategic narratives, these tend to be rather destructive, with the aim to destroy their potential adversary than to promote positive images on Russia. Besides the Russian-speaking community, Russia often targets various populist movements in Europe (also in Estonia) from left to right, etc. Russia pretends to protect, and promote worship against liberalism.

ლევან სამსონია**Levan Samsonia***შოთა ჰუსთაველის ბათუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Shota Rustaveli Batumi State University, Georgia***კომუნისტური პარტიის როლი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური პროცესების****განსაზღვრისათვის: მიზეზთა დადგენა****The Defining Role of the Communist Party for the Social and Political Processes: Setting up the Reasons****საკვანძო სიტყვები:** საოლქო კომიტეტი, პიროვნებათა, კოლექტივიზაცია, დიდი ტერორი, ობიექტური შეფასება**Keywords:** District Committee, Trade Union, Collectivization, Great Terror, objective assessment

წინამდებარე კვლევაში საარქივო მასალების შესწავლისა და ანალიზის საფუძველზე გადმოცემულია საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ვითარება აჭარის რეგიონში მე-20 საუკუნის 30-იან წლებში. ნაშრომში არსებული მთელი რიგი საარქივო მასალებისა პირველად შემოდის სამეცნიერო მიმოქცევაში. კვლევის პერიოდში გამოვლინდა ახალი დეტალები, რომლებიც ნათლად წარმოგვიდგენენ იმ რთულ პოლიტიკურ ვითარებას, რომელიც არსებობდა „დიდი ტერორის“ პერიოდში აჭარაში. ამ პერიოდის ისტორიის კრიტიკული ანალიზი ძალზე აქტუალურია დამოუკიდებელი საქართველოს შემდგომი სახელმწიფოებრივი განვითარებისათვის. საბჭოთა წარსულის გადაფასება უმნიშვნელოვანეს საკითხთა კატეგორიას განეკუთვნება თანამედროვე ქართული ისტორიოგრაფიისათვის. ჩვენი მიზანია ამ საქმეში მოკრძალებული წვლილის შეტანა.

ნაშრომში განხილულია კომუნისტური პარტიის როლის მნიშვნელობის შესახებ. საარქივო მასალების საფუძველზე დგინდება ის რთული პოლიტიკური ვითარება, რომელიც არსებობდა რეგიონში. ნაშრომში განხილულია ადგილობრივი კომუნისტური პარტიის საოლქო ორგანიზაციის კონფერენციებზე მიღებული გადაწყვეტილებების შესახებ, რომლებიც ეხებოდა სოფლად კოლექტივიზაციის პროცესსა და პარტიის წმენდის საკითხს „არაკეთილსაიმედო ელემენტებისაგან“ და სხვ.

In the present research, based on the study and analysis of archival materials, there is presented the social and political situation in Adjara region in the 30s of the 20th century.

A number of archival materials in the study are entering the scientific literature for the first time. During the research period, new details were revealed, which clearly present the difficult political situation that existed during the period of the “Great Terror” in Adjara. Critical analysis of the history of the given period is very relevant for the further state development of independent Georgia. Reassessing the Soviet past is one of the most important issues for modern Georgian historiography. Our goal is to make a modest contribution to this cause. The work discusses the importance of the role of the Communist Party. The difficult political situation in the region is established on the basis of archival materials. The presented research study discusses the decisions made at the conferences of the local organization of the local Communist Party on the process of rural collectivization, as well as the issue of cleansing the party of “unreliable elements” and others.

თათია სიბაშვილი**Tatia Sibashvili**

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakishvili Tbilisi State University, Georgia

შექსპირის „მეფე ლირის“ გავლენა სარა კეინის პიესაზე „აფეთქებული“ Shakespeare's "King Lear" and Sarah Kane's "Blasted"

საკვანძო სიტყვები: შექსპირი, „მეფე ლირი“, სარა კეინი, „აფეთქებული“

Keywords: Shakespeare, "King Lear", Sarah Kane, "Blasted"

დროის ცვლილებასთან ერთად იცვლება მარადიულ ტექსტებთან მიდგომები და მათი გააზრებები. რაღა თქმა უნდა, ეს ახალი გააზრებები იმ ეპოქის ღირებულებებს ეფუძნება და უკეთ წარმოაჩენს მასში არსებულ პრობლემებს და გამოწვევებს. სწორედ ამიტომ, საინტერესოდ მიმაჩნია, ერთმანეთს შევადარო სხვადასხვა ეპოქაში შექმნილი ნაწარმოებები და წარმოვაჩინო შექსპირის გავლენა უკვე მეოცე საუკუნის თანამედროვე დრამატურგის, სარა კეინის პირველ და ძალიან რეზონანსულ და სკანდალურ პიესაზე – „აფეთქებული“.

„აფეთქებული“ 1995 წელს „როიალ ქორთ თეატრში“ დაიდგა (Royal Court Theatre). პიესა შობის შემდგომ მოკლე ხანში წარადგინეს, როცა თეატრს ბევრი მაყურებელი არ ჰყავს ხოლმე, თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ მან მაინც ძალიან დიდი რეზონანსი გამოიწვია. მედიას, რომელმაც კეინის პიესა ძალადობრივად და უსარგებლოდ ჩათვალია, ასე უპასუხა: „მე არ ვფიქრობ, რომ ამ პიესაში რამე ძალადობრივია. პირიქით, ეს სრულიად მშვიდობიანი პიესაა“.

სარა კეინის დადგმები გარდამტეხი მომენტი იყო ბრიტანული თეატრისათვის.

დევიდ გრეგი სარა კეინის პიესების სრული კრებულის წინასიტყვაობაში აღნიშნავს, რომ „აფეთქებული“, „ფედრას სიყვარული“, „განმენდილნი“, „წყურვილი“ და „4:48 ფსიქოზი“ ის ნაწარმოებებია, რომელთაც უმოწყალოდ დაამსხვრიეს ნატურალიზმის საზღვრები ბრიტანულ თეატრში. თითოეული პიესა ახალი ნაბიჯია იმ მხატვრულ გზაზე, სადაც კეინმა მონიშნა უბნელესი და დაუნდობელი შინაგანი პეიზაჟები: ძალადობის, მარტოობის, ძალაუფლების, ფსიქიკური კოლაფსისა და, რაც მთავარია, სიყვარულისა.

პიესის მარტივი კონცეფცია, რომელიც გულისხმობდა, რომ ლონდონის ფეშენებელური სასტუმროს ნომერში მომხდარი გაუპატიურება კავშირშია სამოქალაქო ომის გამანადგურებელ, ჯოჯოხეთურ შედეგთან, ბევრმა აღიქვა, როგორც მაყურებლის შოკში ჩაგდების ბავშვური, უმნიშვარი მცდელობა. 1998 წელს, „წყურვილის“ დადგამაზე, კეინის ტექსტებზე საზოგადოებრივი რეაქციები ვერ გასცდა „აფეთქებულის“ მიერ გამოწვეულ მძაფრ, წინააღმდეგობრივ შეფასებებს. მას დიდი ხნით მიაკრეს „სკანდალური“ ავტორის იარლიყი.

სწორედ იმის გამო, რომ კეინი ძალიან პირდაპირი და შოკისმომგვრელი ავტორია, მისი ნაწარმოებები, ძირითადად, ზედაპირულად განიხილება ხოლმე, არადა პირველსავე პიესაში, თუ კარგად ჩავუღრმავდებით, მალევე შევამჩნევთ არა მხოლოდ ისეთი დრამატურგის გავლენას, როგორც შექსპირია, არამედ ცხადად დავინახავთ ბეკეტის, იბსენისა და ბრეხტის კვალსაც.

სწორედ ამიტომ, საინტერესოდ მიმაჩნია, ერთმანეთს შევადარო, ერთი მხრივ, შექსპირის ცნობილი ტრაგედია „მეფე ლირი“, ხოლო, მეორე მხრივ, გასული საუკუნის 90-იან წლებში დადგმული კეინის „აფეთქებული“ და მასში იმ ეპოქისთვის შესაფერისად გააზრებული ფასეულობები და ღირებულებები.

The present work deals with some peculiarities of Shakespeare's "King Lear" and its influence of one of the most famous English playwright, screenwriters and theatre directors Sarah Kane and her first play "Blasted". The theme and both plays draw interest since Shakespeare is a "classic" and it is always interesting to see the influence and the values that are changed through the period of time.

"Blasted" was first performed in 1995 at the Royal Court Theatre Upstairs in London. It was presented after Christmas when there are not many spectators in the theatre, yet, still, it became very scandalous and famous in a very short period of time. The media thought that the play was complete rubbish and waste of time, as well as, full of violence and devoid of any meaning. However, she responded: "I do not think that there is something violent in this play, it is completely peaceful."

Kane's plays were very important for the British theatre.

David Greig notes that Kane's works - "Blasted", "Phaedra's Love", "Cleansed", "Crave" and "4.48 Psychosis" broke the limits of naturalism. Her plays consists of redemptive love, sexual desire, pain, torture - both physical and psychological - and death. They are characterised by a poetic intensity, pared-down language, exploration of theatrical form. Sadly, the spectators only perceived what was only on the surface, only the shocking form and expressions. However, if we read carefully we will find out not only Shakespeare's influence, but also allusions from Beckett, Ibsen and Brecht.

That is the main reason I decided to review the play and make some important parallels and values perceived in two different epochs.

მარი სიმონიშვილი

Mari Simonishvili

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

ონტოტექსტი, როგორც ლიტერატურული თამაშის სახე გივი მარგველაშვილის შემოქმედებაში – „ოფიცერი პემბრი“

Ontotext as the Face of a Literary Game in Givi Margvelashvili's Work – "Officer Pembri"

საკვანძო სიტყვები: *ონტოტექსტი, დიგეზაგუხუდი თამაში, გივი მარგველაშვილი, „ოფიცერი პემბრი“*

Keywords: *Ontotext, Literary Game, Givi Margvelashvili, "Officer Pembri"*

ჯერ კიდევ ანტიკური ფილოსოფიური ტრადიციიდან მოყოლებული, ადამიანი განიხილება როგორც მიკროკოსმოსი, ამდენად, იგი პრიმიტიული ფენომენი არ არის და არც არასდროს იქნება; ადამიანი მრავალმხრივ ურთიერთობაშია სამყაროსთან და მისი მთავარი მიზანიც ასე შეიძლება გამოიკვეთოს: მას სურს სამყაროს ადამიანურად გარდაქმნა; ეს „გარდაქმნა“ კი ყველაზე მძაფრად თავს სწორედ ესთეტიკური შემოქმედების პროცესში იჩენს; მოგვეხსენება ხელოვნების ნაწარმოები პოეტური იდეის განხორციელების რეალური ცდაა; ფიქსირდება სუბიექტ-ობიექტის გენიალური ტანდემი, როდესაც სინამდვილის თავისებური ასახვა მხოლოდ ასახვა კი არ არის, არამედ მხატვრულობის ძალით ის გაცილებით სარწმუნო ხდება, ვიდრე გარემომცველი რეალობა; ესთეტიკური შემოქმედებისთვის გადაულახავი წინააღმდეგობები არ არსებობს და ის ერთდროულად წარმოადგენს შეფასების, შემეცნების, მოდელირებისა და კომუნიკაციის სინთეზს; პოსტმოდერნიზმმა არსებითად შეცვალა ხელოვნების სხვადასხვა სფეროსთვის მანამდე დამახასიათებელი მიდგომები. ეს არ არის, უბრალოდ, მოვლენა, ეს ის ეპოქაა, რომელმაც მნიშვნელოვანწილად განსაზღვრა კიდევ სამომავლო ხედვის დისკურსი. პოსტმოდერნული სინამდვილე ჰერაკლიტეს პრინციპს მისდევს ერ-

თვჯარად – ესაა დაპირისპირებულია ერთიანობისა და ბრძოლის კანონი; პოსტმოდერნისტ ავტორთან ყველაფერი პარადოქსულად ვითარდება, მასთან პრინციპულად ახალი რამ იბადება; ყოველი თხრობა ენობრივი თამაშის ფორმაა და ჰერმენევტიკული ამოცანების ამოხსნის ლეგიტიმურობის გარანტიც; რომ აღარ ვილაპარაკოთ ინტერპრეტაციის უსასრულობასა და კომუნიკაციურ მრავალფეროვნებაზე; ამიტომაცაა, რომ პოსტმოდერნული ტექსტის მკითხველი არ გახლავთ ჩვეულებრივი მკითხველი, მას „სხვანაირ“ გონებრივ მომზადებას სთხოვს ავტორი, ერთგვარად პარადოქსულს, აპრიორულს. პოსტმოდერნიზმის სტილისტურ სამყაროში კლასიფიცირებულია ის კორექტორები, რომელთა საშუალებითაც პოსტმოდერნული ტექსტი არის ის, რაც არის: ქართული პოსტმოდერნიზმის ძირითად მახასიათებლად ქცეულა მეტაპროზა (იგივე ონტოტექსტი), ანუ ორმაგი კოდირების პრინციპი – ტექსტი ტექსტში, რომელშიც ეფექტი ენობრივი თამაშების ფორმით მიიღწევა. როდესაც ვსაუბრობთ ქართულ პოსტმოდერნიზმზე, როგორც ასეთზე, უდიდეს ნოვატორად გვევლინება ცნობილი გერმანულენოვანი ქართველი ავტორი გივი მარგველაშვილი. მწერალი ბერლინში დაიბადა 1927 წელს; მან, ფაქტობრივად, ორი დიქტატურის პირობებში იცხოვრა – ფაშიზმსა და კომუნიზმში; მწერლის სიტყვები, რომ ის თავისი წიგნის გმირია და მართოდენ წიგნში აქვს ბინა, ბედისწერის ლოგიკურობის განცდას კიდევ უფრო ამძაფრებს. ამიტომაც მიიჩნევენ, რომ მისი პროზა არ არის თავშესაქცევი, ის სავსეა ტკივილით. ჰაიდეგერისეული ფილოსოფიის ერთ-ერთი ამოსავალი კონცეპტი – უცხო გარემოში აღმოჩენის შესახებ – ბრწყინვალედ დასტურდება გივი მარგველაშვილის ცხოვრებითაც და შემოქმედებითაც. მის ნაწერებში ლიტერატურული გმირები ოდენ საკუთარ ტექსტებში კი არ იმარხებიან, არამედ ისინი გარბიან ტექსტებიდანაც კი! გაქცევა სიმხდალის სინონიმი როდია ყოველთვის... საკუთარი ცხოვრებისთვის წერტილის დასმას გაურბიან მარგველაშვილის პერსონაჟები და მიეშურებიან იქითკენ, საითაც შეიძლება ხაზების გაკლება. გივი მარგველაშვილის „ოფიცერი პემბრი“, ლოგიკური ტერმინით რომ ვთქვათ, კონიუნქციურ მეთოდზეა აგებული – აქ „და“ კავშირი ქმნის წარსულისა და აწმყოს კომბინაციას; ტექსტის სიმბოლისტური გადაწყვეტა ცნებებად აქცევს გამომსახველობით საშუალებებს და მკითხველს უჭირს, გრძნობა-განცდათა დახლართული გორგლის ნასკვი იპოვოს. „ოფიცერი პემბრის“, როგორც საკვლევი ტექსტის, თემატიკა ეფუძნება დეკონსტრუქტივიზმისა და ჰერმენევტიკის პრინციპებს; ესთეტიკური სინამდვილე, ამ შემთხვევაში პოსტმოდერნული ტექსტი, მიმართულია სინამდვილის გახსნისა და გამოაშკარავებისკენ; მკითხველმა უნდა შეძლოს დეკოდირება და ტექსტის გათავისუფლება იმ ხელისშემშლელი ფაქტორებისგან, რომელნიც აფერხებენ ტექსტისმიერი სინამდვილის აღქმას. ამიტომაც ამბობს ლიოტარი, რომ „მოდერნული ხელოვნება წარმოადგენს ხელოვნების ტრადიციული არსის რღვევას და აღარ იქმნება ხელოვნების ქმნილებები ხელოვნების ტრადიციული, ერთიანი ცნების მნიშვნელობით...“ აქვე დასძენს, რომ მკითხველი იძულებულია, აღიქვას შემოქმედებითი პროდუქტის ცალკეული ელემენტები, ფრაგმენტები, ერთიან ფენომენს მოკლებული შემადგენელი ნაწილები...“ ეს კი სხვას არაფერს გულისხმობს, თუ არა იმას, რომ კლასიკური ტექსტი მთელისა და ნაწილების ურთიერთობის მაგალითია. ქართველი პოსტმოდერნისტი ავტორის მთელი ნაწარმოები ცნობიერების ნაკადის საბურველითაა შემოსილი.

ტექსტი იძლევა საშუალებას, გადამერს თუ დავესესხებით, უფრო ღრმად შევიდეთ წიგნისმიერ რეალობაში, უფრო მივუახლოვდეთ დამალულ ქვეშარითებას, რათა კოდები მოვხსნათ იმ ქმნილებას, რომელიც თავის თავში ატარებს ჩვენთვის საინტერესო ინფორმაციას; ამისთვის საჭიროა სათანადო ფონური ცოდნა და ენის შინაგანი ბუნების შეგრძნება, იმ ენისა, რომელიც ყოფიერების სახლად და ქვეშარითი ურთიერთობების – ავტორისა და მკითხველის (ხაზგასმა ჩემია, მ.ს.) – საშუალებად ქცეულა.

From the ancient philosophical tradition onwards, man is still regarded as a microcosm - thus, it is not and never will be a simple phenomenon; Man has a multifaceted relationship with the world, and his main goal can be expressed as follows: he wants to transform the world into a human being; This "transformation" manifests itself most strongly in the process of aesthetic creation; As we know, a work of art is a real attempt to implement a poetic idea; There is a genius tandem of the subject-object, when the peculiar reflection of reality is not only a reflection, but by the power of artistry it becomes much more believable than the surrounding reality; There are no insurmountable contradictions for aesthetic creativity and it is simultaneously a synthesis of evaluation, cognition, modeling and communication; Postmodernism has fundamentally changed the approaches previously characteristic of various fields of art. This is not just an event, this is an era that has significantly defined even the discourse of the future vision. Postmodern reality follows the principle of Heraclitus in a way, it is the law of unity and struggle of the opposites; Everything develops paradoxically with the postmodernist author, something fundamentally new arises with him; Each narrative is a form of linguistic play and a guarantee of the legitimacy of solving hermeneutical tasks; That we no longer speak of the infinity of interpretation and communicative diversity; That is why the reader of the postmodern text is not an ordinary reader, the author asks him for a "different" mental preparation, somewhat paradoxical, a priori. In the stylistic world of postmodernism, the proofreaders are classified, through which the postmodern text is what it is: the main characteristic of Georgian postmodernism has become metaprose (the same ontotext) or the principle of double coding - text in text, in which the effect is achieved in the form of language games. When we talk about Georgian postmodernism as such, the greatest innovator is the famous German-speaking Georgian author Givi Margvelashvili. The writer was born in Berlin in 1927; He actually lived under two dictatorships - fascism and communism; The writer's words that he is the protagonist of his book and has an apartment in the book alone, intensifies the sense of the logic of destiny even more. That is why it is believed that his prose is not a refuge, it is full of pain. One of the basic concepts of Heideggerian philosophy - about discovery in a foreign environment, is brilliantly confirmed by the life and work of Givi Margvelashvili. In his writings, literary characters are not even buried in their own texts, but they even run away from the texts! Escape is not always synonymous with cowardice ... Margvelashvili's characters avoid putting an end to their own lives and go where lines can be drawn. Givi Margvelashvili's "Captain Pembri", in logical terms, is built on the conjunctive method - here the "and" connection creates a combination of past and present; The symbolic solution of the text turns the concepts into expressions and makes it difficult for the reader to find the intricate wheel of feelings. The theme of "Captain Pembris" as a research text is based on the principles of deconstructivism and hermeneutics; Aesthetic reality, in this case the postmodern text, is aimed at opening and revealing reality; The reader should be able to decode and free the text from the obstructive factors that hinder the perception of textual reality. That is why Lyotard says that "modern art is a disintegration of the traditional essence of art and works of art are no longer created in the sense of the traditional, unified concept of art ..." .. "This does not mean anything other than the fact that the classical text is an example of the relationship between the whole and the parts.

The whole work of the Georgian postmodernist author is covered with the veil of the stream of consciousness. This text allows us, if we borrow it or borrow it, to delve deeper into the reality of the book, to get closer to the hidden truth, to decipher the codes of the creature that carries information that is interesting for us; This requires proper background knowledge and a sense of language, the language that has become the home of existence and the means of true relationships between the author and the reader (emphasis mine, M.S.).

სარა სლაი

Sarah Sly

ოქსფორდის უნივერსიტეტი, დიდი ბრიტანეთის გაერთიანებული სამეფო
Oxford University, The United Kingdom of Great Britain

კავკასიის პოლიტიკური ერთობის იდეა და თავდაცვის საერთო მექანიზმები

The Idea of Caucasian Political Unity and Common Defense Arrangements

საკვანძო სიტყვები: კავკასიის პოლიტიკური ერთობა, თავდაცვის საერთო მექანიზმები, ერთიანი კავკასია

Keywords: Caucasian Political Unity, Common Defense Arrangements, united Caucasus

In this presentation I will provide a preliminary sketch of the idea of Caucasian political unity and common defense arrangements within the Caucasian intellectual tradition.

The presentation covers the concepts of centralization, decentralization, confederalism, federalism and regionalism as expressed in the tradition of political thought in the region from the ancient and medieval to the modern period. For the ancient period, I will briefly reference certain recorded tribal alliances or joint defense arrangements, however temporary they may have been. For the medieval period, we will look at the way medieval Georgians perceived the ideal relationship between the different Caucasian nations.

For the modern period, we will look at various attempts to mount a regional resistance or stage a regional uprising against the Imperial Russian or Soviet forces as well as review the debates for and against a regional federation for the Caucasus between 1860 and 1921.

კარლ ჯ. სმიტი

Karl J. Smith

ოქსფორდის უნივერსიტეტი, დიდი ბრიტანეთის გაერთიანებული სამეფო
Oxford University, The United Kingdom of Great Britain

მოძრაობა სიმულაციურ ზღვებში: ვარჯიში აღწერით აგენტზე დაფუძნებულ მოდელირებაში

Navigating Simulated Seas: An Exercise in Descriptive Agent-Based Modelling

საკვანძო სიტყვები: სიმულაციური ზღვები, აღწერითი აგენტი, მოდელირება

Keywords: Simulated Seas, Descriptive Agent, Modelling

Movement modelling has been used to great effect by historians, anthropologists, and archaeologists in order to understand how people and materials interact with each other over scales both small (such as the movement of people within the vicinity of a site) and large (such as the movement of ships across the Pacific Ocean). This paper discusses how archaeologists have developed movement models in the context of maritime route-modelling, by presenting an agent-based model designed by the author to describe navigation between coastal communities along the English Channel during the Late Iron Age. The results produced by the model demonstrate the utility of computational modelling in understanding maritime networks in the ancient world. Understanding maritime networks in terms of how they are navigated allows us to evaluate sailed routes in terms of risk, evaluate the situation of coastal sites and features from the perspective of a navigator, and evaluate accounts of ancient seafaring received from historical texts and archaeological reconstructions. Archaeologists frequently use computational models to examine how people may have interacted and navigated, but the vast majority of this work has been restricted to terrestrial navigation. Seafaring is obviously different to journeying on land, but the most accessible and popular GIS tools do not account for many crucial differences between the

two. These shortcomings are addressed in the author's model by taking a descriptive approach to modelling using an agent-based framework. This model, written in support of the author's Ph.D. research, is written Python and coordinates GIS tools to simulate sailed voyages based on environmental factors (currents, winds, and tides) as well as cultural factors (the placement of possible landmarks and landing places). This model has been deployed over a broad range of sea-routes and starting conditions within the English Channel in order to assess the reliability of sailed routes, effects of seasonal weather on the passage, and the effectiveness of coastal sites as landmarks in Iron Age Channel crossings. This paper considers how simulating Channel crossings illustrates the potential of GIS-based tools to understand landscapes and seascapes through large-scale analysis, and how the process of building a model from scratch forces researchers to engage with archaeological and maritime datasets within a single analytic framework. The results produced by this model demonstrate the potential for descriptive and agent-based models in answering archaeological questions, and in addressing questions of movement and navigation of interest to researchers in other branches of the humanities.

ნატო სონღულაშვილი

Nato Songhulashvili

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, საქართველო
Georgian Technical University, Georgia

ჯარისკაცი და განათლება საქართველოს პირველ რესპუბლიკაში: 1918-1921

The Soldier and Education in the First Republic of Georgia: 1918-1921

საკვანძო სიტყვები: *ჯარისკაცი, განათლება, საქართველოს პირველი რესპუბლიკა*

Keywords: *Soldier, Education, First Republic of Georgia*

მას შემდეგ, რაც რუსეთის იმპერიის მიერ გაუქმდა საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობა და ქართველი ერის მთავარი ლოიალობის ობიექტი – მეფე – აღარ არსებობდა, გაუქმდა საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ავტოკეფალია, სასულიერო წოდების წარმომადგენლებს სერიოზული დაბრკოლებები შეექმნათ საუკუნეების განმავლობაში ჩამოყალიბებული უფლებების რეალიზაციისთვის. ხაზგასასმელია, რომ ხალხთან მთავარი დამაკავშირებელი და ეროვნული იდეების მატარებელი ყოველთვის იყო სამღვდელოება. ამ უფლების ჩამორთმევის შემდეგ რუსეთმა მაინც ვერ შეძლო საუკუნეების განმავლობაში ჩამოყალიბებული კავშირის სრული აღმოფხვრა ხალხსა და ეკლესიას შორის, საჭირო გახდა ახალი ორგანოს შექმნა, რომელიც ხელს შეუწყობდა ხალხთან კავშირს და, რაც მთავარია, ეროვნული იდეების ქადაგებას. სკოლა, გარდა იმისა, რომ საგანმანათლებლო დაწესებულება იყო, მას ახალი ეპოქა ახალ მოთხოვნებს უყენებდა. ამიტომ საჭიროა გამოირკვეს: 1. რა როლი ჰქონდა და რა მეთოდებით მოითხოვდა ქართული კულტურული ელიტა ქართულ ენაზე წარმოებულ განათლებას. 2. რა ფორმით უნდა მომხდარიყო სკოლების საშუალებით ეკონომიკური, სამეურნეო განათლებისა და ეროვნული ცნობიერების ამაღლება და თავისუფლებისათვის ბრძოლის პროცესში ყველა სოციალური ფენის ჩართვა. კაპიტალისტური წყობის დამკვიდრებამ ახალი სოციალური ფენების – პროლეტარიატის და ბურჟუაზიის – ჩამოყალიბებას შეუწყო ხელი. ბატონყმობის გაუქმებამ მნიშვნელოვნად შეცვალა პოლიტიკური, სოციალური და ეკონომიკური სისტემა. ახალ გარემოში ახალი მოთხოვნები და გამოწვევები გაჩნდა. არა მხოლოდ პროლეტარიატი და ბურჟუაზია, არამედ მთელი საზოგადოება ძირეულ გარდაქმნებს განიცდიდა. მით უმეტეს, რომ XIX საუკუნეში ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა ევროპაში საკმაოდ გაძლიერდა, რასაც შედეგად ეროვნული სახელმწიფოების ჩამოყალიბება მოჰყვა. საქართველო ამ ცვლილებებს განსხვავებულად ხვდება. ის, როგორც რუსეთის იმპერიის დაპყრობილი ნაწილი, ბუნებრივია, აქ მიმდინარე მოვლენების ზეგავლენას განიცდის და მაშინ, როცა ევროპაში ეროვნული სახელმწიფოების ჩამოყალიბების პროცესი მიმდინარეობდა.

რეობს, საქართველო თავისუფლებისთვის ბრძოლის ახალ გზებს ეძებს და ქართული კულტურული და პოლიტიკური ელიტა ბრძოლის განსხვავებული მეთოდებით საზოგადოების ეროვნული ცნობიერების ამაღლების მეშვეობით საერთო ქართული სივრცის შექმნას და ყველა სოციალური ფენის თანაბრად ჩართვას ცდილობს დამოუკიდებლობის მოპოვებისათვის ბრძოლაში. ეს პროცესი გრძელდება 1918-1921 წლებში. სწორედ ამიტომ, მნიშვნელოვანია გაანალიზდეს, რა ფორმით ვითარდებოდა ეროვნული იდეა, როგორ მოიაზრებოდა განათლების პროცესი.

პირველი რესპუბლიკის პერიოდი ერთ-ერთი რთული მონაკვეთია საქართველოს ისტორიაში. ერთი მხრივ, ყალიბდება და, მეორე მხრივ, განვითარებას განიცდის ეროვნული მოძრაობის იდეოლოგიური ფორმები, რომელთა უპირველესი გამოხატულებაა განათლებული და საკუთარი ქვეყნის ისტორიის მცოდნე საზოგადოება. როგორც უკვე აღვნიშნე, XIX საუკუნის II ნახევრიდან დაწყებული, ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის პროცესი განათლებული და ნაციონალური იდეის შეგნებით განმსჭვალული საზოგადოების ჩამოყალიბებისკენ იყო მიმართული. ამ პროცესების ლოგიკური გაგრძელებაა 1918-1921 წლებში მიმდინარე მოვლენები. დამოუკიდებელმა საქართველომ გეზი დასავლეთისკენ აიღო და მისი მიზანი გახდა ქვეყნის სხვადასხვა სფეროს ევროპეიზაცია; განსაკუთრებული ადგილი დაიკავა განათლების ფაქტორმა. საქართველოს ხელისუფლების წარმომადგენლებმა ამოსავალ მიზნად დაისახეს ქართული ჯარის გარდაქმნა, არა მხოლოდ სამხედრო-პროფესიონალური თვალსაზრისით, არამედ მათი საგანმანათლებლო და ეროვნული შეგნების ამაღლებით. მანამდე, ანუ 1918 წლამდე, ქართველი ჯარისკაცისთვის ასეთი რამ წარმოუდგენელი იყო, ისინი რუსეთის საიმპერატორო კარის უშუალო დასაყრდენს და მისი ნების შემსრულებელს წარმოადგენდნენ. ეროვნულმა მთავრობამ კი, პირველ ყოვლისა, ჯარისკაცის ეროვნული თვითშეგნების განმტკიცებას მიაქცია ყურადღება. მოხსენებაში წარმოვადგენთ ჩვენი კვლევის მიმდინარე შედეგებს და ვისაუბრებთ მისი გაგრძელების პერსპექტივაზე.

The establishment of the capitalist system contributed to the formation of new social classes: the proletariat and the bourgeoisie. The removal of serfdom significantly changed the political, social, and economic system. New demands and challenges have emerged in the new environment. Not only the proletariat and the bourgeoisie but the whole society underwent fundamental transformations. Especially since the national liberation movement in Europe in the XIX century was quite strong, which led to the formation of nation-states. Georgia perceived these changes differently. As an occupied part of the Russian Empire, it was naturally influenced by the ongoing events there. While the process of nation-building was underway in Europe, Georgia was looking for new ways to fight for freedom. The Georgian cultural and political elite, via raising public awareness, tried to create a common Georgian space and involve all social strata equally in the struggle for independence. This process was in progress from 1918-1921. Therefore, it is important to raise a point and analyze how the process of the national movement was manifested. The period of the First Republic is one of the most difficult periods in the history of Georgia. On the one hand, the ideological forms of the national movement were being formed and developed, the primary expression of which was an educated society, aware of the history of its own country. As it has been already mentioned, the process of the national-liberation movement starting from the 50s of the XIX century was aimed at the formation of an educated and conscious society imbued with the national idea. The logical continuation of these processes was the current events of 1918-1921. Independent Georgia took the path to the West and its goal was the Europeanization of various spheres of the country, and among them, a special place was occupied by the education factor. The starting point of the Georgian authorities was to transform the Georgian army, not only from a military-professional point of view but also they aimed to raise their educational and national consciousness. Before that, i.e. until 1918, such a thing was unimaginable for the Georgian soldiers, who were the main backbone of the Russian imperial court and the executor of its will. The national government, in turn, focused primarily on strengthening the soldier's national self-awareness. In my presentation I will consider the results of my research and will speak about the perspective issues.

ლარისა ტუპსოკოვა**Larisa Tuptsokova***ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia***ჩერქეზული ენის შენარჩუნებისა და სწავლების საკითხები საქართველოსა და მის ფარგლებს გარეთ****The Issues of Maintenance and Teaching the Circassian Language in Georgia and Beyond****საკვანძო სიტყვები:** ჩერქეზული ენა, შენარჩუნება, სწავლება, დისტანციური სწავლება**Keywords:** Circassian Language, Maintenance, Teaching, Distance Learning

2020 წლიდან დაწყებული ჩერქეზული (ადიღური) კულტურის ცენტრი თბილისში ორგანიზებას უწევს ჩერქეზული ენის დასავლური დიალექტის კურსებს. სწავლების შემოთავაზებული მეთოდიკა განკუთვნილია როგორც საწყისი ეტაპიდან ენის საფუძვლების დაუფლების თვითონ მატარებლებისთვის, ასევე სხვა ენის მატარებლებისთვის. აგრეთვე, მზადდება „ჩერქეზული ენის თვითმასწავლებელი“, რომელშიც მასალა განერილია უცხო ენის ფლობის საერთო-ევროპული კომპეტენციების მიხედვით; გამოიყო ჩერქეზული ენის ფლობის დონეები: ანბანი, A1, A2, B1, B2, C1, C2. ჩერქეზული ენისთვის ხელსაყრელი დონეთა ადაპტაციის სისტემა ინდივიდუალურია.

სახელმძღვანელოს – „Ныдэахындэ (მშობლიური ენა)“ მასალები დამუშავებულია და მომზადებულია ფილოლოგის, ჩერქეზული ენის სპეციალისტის (დასავლური დიალექტი, ლიტერატურული), ასუ-ს ასპირანტის, ლარისა ტუპსოკოვას მიერ და ატარებს საავტორო ხასიათს.

მაგალითისთვის, A1 დონეზე გათვალისწინებულია 1000-ზე მეტი ჩერქეზული სიტყვისა და მათთან გამონათქვამების დამახსოვრება. აღნიშნული კურსი შეიცავს 12 მოდულს (თემას). თითოეული მათგანი რამდენიმე გაკვეთილისგან შედგება. პირველი გაკვეთილი წარმოადგენს ანბანის სტრუქტურის აღწერას, ფონეტიკის გაცნობას, ცალკეულ ასო-ბგერათა გამოთქმისთვის მნიშვნელოვან გარემოებებს, და ასევე ასო-ბგერათა ჯგუფის, წერისა და კითხვის შესწავლას. შემდგომ მოცემულია აქტუალური თემები: მისალმება, გაცნობა, პირი, საკუთარი თავის შესახებ, რიცხვები, საათები, პროფესიები, ოჯახი და ა.შ. თითოეული გაკვეთილის ქვეშ არის თემასთან დაკავშირებული დამატებითი ინფორმაცია, საინტერესო ფაქტები, ჩერქეზული ანდაზები და ასევე დავალებები ათვისებული მასალის განმტკიცებასა და საკუთარი თავის შემოწმებისთვის. №11 მოდულში მოცემულია „ლექსიკონი A1 დონისთვის“. ბოლოს, №12 მოდულში შემოთავაზებულია „ტესტი A1 დონისთვის“ A1 დონის შესწავლილი მასალის შემოწმებაზე 100-ქულიანი სისტემით. კურსი უზრუნველყოფილია შესაბამისი აუდიო- და ვიდეომასალებით, სურათებით, ნახატებით, სქემებით.

იმის გამო, რომ ამჟამად ჩერქეზები ცხოვრობენ მსოფლიოს 50-ზე მეტ ქვეყანაში და მათი უმეტესი ნაწილი იმყოფება საკუთრივ დიასპორაში, მივიჩნევთ, რომ აუცილებელია მშობლიური ენის შემსწავლელი თანამედროვე მასალების შექმნა, რომლებიც ადაპტირებული იქნება დისტანციური სწავლებისთვის და ხელმისაწვდომი იქნება ფართო წრისთვის ინტერნეტის ქსელის მეშვეობით.

The Circassian Culture Center in Tbilisi has been teaching the Western dialect of the Circassian language since September 2020. The proposed methodology for teaching the Circassian language is intended for those - including the native speakers themselves, as well as native speakers of other languages, who wish to master the basics of the language from the initial stage. The process of preparation is also the “Self-learning of the Circassian language”, the material of which is close to the Common European Framework of Reference for Foreign Languages, including (for the Circassian language) levels of proficiency of Alphabet, A1, A2, B1, B2, C1, C2. The system of level adaptation used for the Circassian language is individual.

Materials for the course “ Ныдэлъфынзэ (Mother tongue)” were developed and prepared by a philologist, a specialist in the Circassian language (Western dialect, literary), with postgraduate qualification of ASU Larisa Tuptsoqova and are of the author’s nature. For example, level A1 provides for the memorization of more than 1000 Circassian words and expressions. This course includes 12 modules (topics), each of which consists of several lessons. The first lesson is a description of the structure of the alphabet, an introduction to phonetics, thanks to which one can work out the pronunciation of each individual letter, as well as groups of letters, learn how to write and read. Further current given topics are: Greeting, Acquaintance, Person, About myself, Numbers, Hours, Professions, Family, etc. Each lesson contains additional information on the topic, interesting facts, Circassian proverbs, as well as tasks to strengthen the learned material and test oneself. Module N11 provides “Vocabulary for level A1”. At the very end, in module N12, a general “Test to level A1” is proposed to check the material studied at level A1 according to a 100-point system. The course is provided with relevant audio and video materials, pictures, drawings, diagrams. In view of the fact that Circassians now live in more than 50 countries, and most of them are in the diaspora, the author considers it necessary to create modern materials that will teach their native language and be adapted for distance learning, which will be available to a wide range of people via the Internet.

მიხეილ ქართველიშვილი Mikheil Kartvelishvili

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

„მებრძოლ უღმერთოთა კავშირის“ მოღვაწეობის ერთი ნაკლებად შესწავლილი საკითხი (ბრძოლა შობის დღესასწაულის წინააღმდეგ)

One of the Less Studied Issue of the „League of Militant Atheists“ (Struggle Against Christmas)

საკვანძო სიტყვები: „მებრძოლ უღმერთოთა კავშირი“, ბრძოლა, შობა

Keywords: „League of Militant Atheists“, Struggle, Christmas

დღეისათვის საბჭოთა პოლიტიკის კომპლექსურ შესწავლას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ექცევა, როგორც ქართულ, ასევე რუსულ და დასავლურ ისტორიოგრაფიაში, სადაც გამორჩეულ ადგილს იკავებს საბჭოთა რელიგიური პოლიტიკის მიმართულება, რადგან სრულიად აშკარა ხდება, რომ მისი სათანადო გაანალიზების გარეშე პრაქტიკულად შეუძლებელია საბჭოთა იდეოლოგიის, საშინაო თუ საგარეო პოლიტიკის ცალკეული მნიშვნელოვანი და ფუნდამენტური საკითხების გააზრება.

საბჭოთა რელიგიური პოლიტიკის შესწავლის დროს, ბუნებრივია, განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა „მებრძოლ უღმერთოთა კავშირს“, ორგანიზაციას, რომელთანაც დაკავშირებულია საბჭოთა ხელისუფლების მიერ გატარებული არაერთი ღონისძიება.

მიუხედავად იმისა, რომ „მებრძოლ უღმერთოთა კავშირის“ დაარსება, მისი მუშაობის სპეციფიკა, ძირითადი მიმართულებები და ცალკეული მნიშვნელოვანი მახასიათებლები ქართულ, რუსულ და დასავლურ ისტორიოგრაფიაში საკმაოდ კარგად არის შესწავლილი, იკვეთება გარკვეული საკითხები, რომელთა შესწავლასაც ნაკლები ყურადღება აქვს დათმობილი, არადა მათ გაანალიზებას განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს.

წინამდებარე ნაშრომში განზრახული გვაქვს, შევისწავლოთ „მებრძოლ უღმერთოთა კავშირის“ ერთი კონკრეტული მიმართულება – ბრძოლა ქრისტიანული დღესასწაულების, კერძოდ, ქრისტესშობის დღესასწაულის წინააღმდეგ. შევეცდებით, გავაანალიზოთ, თუ რა იყო საბჭოთა ხელისუფლების მიზანდასახულობა ამ მიმართულებით, როგორ ცდილობდნენ ისინი მათთვის სასურველ შედეგზე გავლას.

საკვლევო პრობლემის აქტუალობას განაპირობებს რამდენიმე ფაქტი, კერძოდ, პირველ ყოვლისა, როგორც ზემოთაც უკვე აღვნიშნეთ, ეს საკითხი მეცნიერულად ნაკლებად შესწავლილთა კატეგორიას განეკუთვნება, გარდა ამისა, საბჭოთა წარსულის სათანადო შესწავლა აუცილებელია თანამედროვე ეტაპზე, რადგან სრულიად აშკარად იკვეთება, რომ ამ პერიოდში ჩამოყალიბებული დამოკიდებულებები თუ სტერეოტიპები ჯერ კიდევ მძაფრად არის ქართული საზოგადოების მსოფლმხედველობაში ფესვგადგმული. სწორედ ამიტომ, განსაკუთრებული ადგილი უნდა დაეთმოს საბჭოთა იდეოლოგიური პოლიტიკის შესწავლას, კომუნისტური ხელისუფლების დამოკიდებულებას რელიგიისა და ეკლესიისადმი.

ნაშრომში შესწავლილი გვაქვს საბჭოთა ხელისუფლების მიერ გადადგმული კონკრეტული, პრაქტიკული თუ იდეოლოგიური პოლიტიკა ქრისტიანული დღესასწაულებისადმი, რა გამოხატულება ჰქონდა მას, რა ღონისძიებები ტარდებოდა ამ მიმართულებით. საგანგებო ყურადღება გამახვილდება ისეთ მნიშვნელოვან საკითხზე, როგორც არის ცენტრალური ხელისუფლებიდან მომდინარე დირექტივა – თუ როგორ სრულდებოდა რუსეთში და გამოხატვის რა თავისებურებები ჰქონდა ქართულ რეალობაში.

At the present stage, the complex study of Soviet politics is of particular importance in both Georgian and Russian and Western historiography, where the direction of Soviet religious policy occupies a prominent place, as it becomes quite clear that without proper analysis it is practically impossible to understand the Soviet ideology, domestic or foreign policy. and some fundamental issues.

In the study of Soviet religious policy, it is natural to pay special attention to the “League of Militant Atheists” organization, in connection with which a number of events carried out by the Soviet authorities.

Although the establishment of the League of Militant Atheists, the specifics of its work, the main directions and some important features are well studied in Georgian, Russian and Western historiography, there are some issues that are less studied, but their analysis should be given special attention. In this paper, we intend to explore one specific direction of the “League of Militant Atheists” in the struggle against Christian holidays, namely Christmas. We will try to analyze what the Soviet authorities intended in this direction, how they tried to achieve the desired result.

The urgency of the research problem is determined by several facts, in particular, first of all, as mentioned above, this issue belongs to the category of less scientifically studied, in addition, proper study of the Soviet past is necessary at the present stage. Rooted in the worldview of society, this is why the study of Soviet ideological policy should be given a special place, where the attitude of the communist government towards religion and the church should be given a special place.

In the paper we have studied the specific practical or ideological policies adopted by the Soviet authorities towards the Christian holidays, what expression it had, what measures were taken in this direction. Special attention will be paid to such an important issue as the directive from the central government on how it was implemented in Russia and what peculiarities of expression it had in the Georgian reality.

მაგული ღამბაშიძე**Maguli Ghambashidze***ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia***დეონტური მოდალური სემანტიკის გამომხატველი კონსტრუქციები****ძველ ქართულ ენაში****Constructions expressing deontic modal semantics in old Georgian language****საკვანძო სიტყვები:** *დეონტური, მოდალური სემანტიკა, ძველი ქართული ენა***Keywords:** *Modal Verb, deontic, modal semantics, old Georgian language*

დეონტური მოდალური სემანტიკის გამომხატველ საშუალებათაგან ერთ-ერთია წართქმითი და უკუთქმითი ბრძანებითის გამომხატველი ფორმები ძველ ქართულ ენაში. მოცემულ ნაშრომში განვიხილავთ **ნუ-** ნაწილაკიან უკუთქმითი ბრძანებითის კონსტრუქციებს ძველ ქართულ ენაში, როგორც დეონტური მოდალური სემანტიკის გამომხატველ ერთ-ერთ საშუალებას.

სპეციალურ ლიტერატურაში, რომელშიც **ნუ-** ნაწილაკიანი კონსტრუქციებია განხილული (ოქროპირიძე, 1962; ნინუა, 1968; დანელია 1998), არაფერია ნახსენები დეონტურ მოდალურ სემანტიკასა და მის ნიუანსებზე, მხოლოდ ნ. ოქროპირიძე იყენებს თავის ნაშრომში ტერმინს – „იმპერატიული მოდალობა“, რაც ცალსახად მიუთითებს ბრძანებითი კილოსა და დეონტური მოდალობის კვეთაზე ქართულ ენაში.

მოცემული ნაშრომის მიზანია, **ნუ-** ნაწილაკიანი კონსტრუქციების ფარგლებში გამოვავლინოთ დეონტური სემანტიკის რამდენიმე მოდალური ნიუანსი ძველი ქართული თარგმნილი ლიტერატურის მასალის საფუძველზე. საანალიზოდ გამოვიყენეთ ძველი და ახალი აღთქმის ტექსტების სხვადასხვა რედაქცია, რომელთა მონაცემებიც შევუდარეთ შესაბამის ბერძნულ წყაროს და, სემანტიკური ანალიზის გარდა, ჩავატარეთ ენობრივი კვლევაც, კერძოდ, გამოვიყენეთ მოდალური სემანტიკის დამდგენი რამდენიმე მეთოდი. ვფიქრობთ, წარმოდგენილი ანალიზი შეავსებს დღემდე ჩატარებულ კვლევებს და გამოკვეთს დეონტური მოდალობის სემანტიკის გამომხატველ ერთ-ერთ ენობრივ საშუალებას ძველ ქართულში.

[კვლევა [PHDF-21-3543] განხილულია შოთა ჰუსთავის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით]

One of the means of expressing deontic modal semantics is the forms to I and II Imperative screeves, which were specific for Old Georgian mood category and the negative particles in the Old Georgian language. In this given work we will analyze the constructions created by the negative particle “**Nu**” in Old Georgian as one of the means of expressing deontic modal semantics.

In the specific literature, in which they discussed the constructions created by the negative particle “**Nu**” (Okropiridze, 1962; Ninua, 1968; Danelia, 1998), nothing is mentioned about deontic modal semantics and its nuances, only N. Okropiridze uses the term “imperative modality” in his work, which explicitly indicates the intersection of imperative mood and deontic modality in the Georgian language.

In this paper, we aim to reveal some modal nuances of deontic semantics within the framework of the constructions created by “**Nu**” based on the material of the old Georgian translated literature. We used different editions of the Old and New Testament texts for analysis, the data of which is compared with the corresponding Greek source, and in addition to semantic analysis, we also conducted linguistic research, in particular, we used several methods of modal semantics. We think that the presented analysis will complement the researches conducted so far and reveal one of the linguistic means of expressing the semantics of deontic modality in Old Georgian.

The negative particle “Nu” belongs to the ancient lexical fund of the old Georgian language, the cases of its use are confirmed in the early monuments by quite frequent distribution.

The particle “Nu” participates in solid constructions with **Present** and **Iterative Present** screevs. It is very rare to use it in combination with other screevs, which obviously does not affect the overall picture.

As a rule, the particle “Nu” is represented by the verb prepositionally, without disconnection, if we have examples of deviations from this norm, this fact is always due to the technique of translation in the Old and New Testament editions.

In Old Georgian modality is not a grammatical category, there is no established system of modal category, just the potentially existing semantics in the language is expressed at the semantic level sometimes by lexically complex and simple verbs, sometimes by grammatical means such as in our case the constructions created by the particle “Nu”.

Deontic semantics expressed in the constructions of the particle “Nu” is quite diverse in Old Georgian, it expresses prohibition, request, reassurance, encouragement, advice, warning and reference. Finally, this kind of semantic diversity allows us to consider the constructions of the particle “Nu” as one of the main means of expressing deontic modal semantics in the old Georgian language.

In the end, the particle “Nu” is a functionally quite flexible linguistic element, if it is necessary, it manages to function in accordance with the nature of the Georgian language, and on the other hand, adapts to the translation constructions, so as not to overshadow the expression of proper deontic semantics.

[This research [PHDF-21-3543] has been supported by Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia (SRNSFG)].

გიორგი ჩილინგარაშვილი Giorgi Chilingarashvili

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

ადრებრინჯაოს ხანის კულტურული თანმიმდევრობა: ახალი გამოკვლევები ადიგენის მუნიციპალიტეტში (სამცხის რეგიონი, სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოში) The Early Bronze Age Cultural Sequence: New Investigations in Adigeni Municipality (Samtskhe Region, South-west Georgia)

საკვანძო სიტყვები: ადრებრინჯაოს ხანა, კულტურული თანმიმდევრობა, ადიგენის მუნიციპალიტეტი
Keywords: Early Bronze age, cultural sequence, Adigeni Municipality

უკანასკნელ წლებში სამცხეში წარმოებული არქეოლოგიური კვლევებით ბევრი საყურადღებო სიახლე წარმოჩნდა. ერთი მხრივ, ახალმა აღმოჩენებმა გაზარდა ჩვენი ცოდნა რეგიონის და, ზოგადად, კავკასიის პრეისტორიის შესახებ. თუმცა, მეორე მხრივ, გააჩინა ახალი კითხვები, რომლებიც არანაკლებ მნიშვნელოვან საკითხებს წამოჭრის. უპირველეს ყოვლისა, ეს ეხება კულტურების თანმიმდევრობასა და მათ ურთიერთობას.

ირმის რქის ნამოსახლარზე 2020 წელს დაწყებული არქეოლოგიური კვლევის შედეგად გამოვლენილია მტკვარ-არაქსისა და ბედენის კულტურების მძლავრი ფენები და მათი სტატიგრაფიული ურთიერთმიმართება. ეს საკმაოდ იშვიათი შემთხვევაა, რადგან მსგავსი სურათი საქართველოს ტერიტორიაზე სულ რამდენიმე ძეგლზე დასტურდება, ამ მხარეში კი პირველად. ეს აღმოჩენა შესაძლებელს ხდის, შევისწავლოთ ძვ.წ. III ათასწლეულში რეგიონში მიმდინარე სოციოკულტურული ცვლილებები.

მიუხედავად იმისა, რომ ნამოსახლარზე გამოვლენილ ამ ორ კულტურულ ფენას შორის გარკვეული ქრონოლოგიური წყვეტაა, არქეოლოგიური მონაცემები (არქიტექტურა, არტეფაქტები და სხვა) მათ

შორის გარკვეულ კავშირზე მიგვიჩვენებს, რაც ტრადიციების გაგრძელების უდავო მაჩვენებელი უნდა იყოს.

Archaeological excavations in the Samtskhe region in recent years have revealed many important discoveries, which, in turn, significantly increased our knowledge of the prehistory of the Caucasus region in general. However, the results raise new questions related to various issues, mainly concerning the sequence of cultures and their relationship.

In 2020, Archaeological excavations at the Irmis Rka settlement have revealed the layers of Kura-Araxes and Bedeni cultures and demonstrated a clear stratigraphic picture of how the Kura-Araxes deposit is covered by the layer of following Bedeni culture. Such continuity at one site is quite rare for Georgian archaeology – similar evidence has been confirmed at the few sites, but for the first time in southwest Georgia. This data provides an opportunity to investigate socio-cultural changes in the region during the 3rd millennium BC.

Even though there is a chronological gap between Kura-Araxes and Bedeni cultures according to radiocarbon dates, archaeological data, such as architecture and artifacts highlight some connections between these cultures, which should be a reflection of the continuation of traditions.

თამარ ჩოგოვაძე

Tamar Chogovadze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

შტამპური საბეჭდავები საქართველოში და მის ფარგლებს გარეთ

Stamp Seals in and out of Georgia

საკვანძო სიტყვები: შტამპური საბეჭდავები, საქართველო, არქეოლოგია

Keywords: Stamp Seals, Georgia, Archaeology

ამ თეზისში მოკლედ განვიხილავ საქართველოს ტერიტორიაზე აღმოჩენილ გვიანბრინჯაო-ადრერკინის ხანის თიხის საბეჭდავებს, უმეტესად შტამპებს და ასევე ვისაუბრებ ამ არტეფაქტების ანალოგების შესახებ. ამ საკითხის კვლევა ჯერ კიდევ სამაგისტრო ნაშრომზე მუშაობისას დავიწყე. მნიშვნელოვანია, რომ კვლევის ხსენებულ ეტაპზე მოხერხდა ამ საბეჭდავების კატალოგისა და კლასიფიკაციის შედგენა. სადოქტორო ნაშრომში კი ვგეგმავ, დავასრულო აღნიშნული საბეჭდავების კვლევა.

როგორც გვიანბრინჯაო-ადრერკინის ხანის საბეჭდავების კვლევისას გამოჩნდა, ხშირ შემთხვევაში მათ ზედაპირზე არის დატანილი ის გამოსახულებები, რომლებიც ფართოდ იყო გავრცელებული სხვა უძველეს კულტურებში სხვადასხვა პერიოდში, თუმცა, იმავდროულად, ზოგიერთი გამოსახულება ადგილობრივი უნდა იყოს. როგორც ცნობილია, ხალხებს, რომლებიც ცხოვრობდნენ საქართველოს ტერიტორიაზე სხვადასხვა პერიოდში, ჰქონდათ ინტერკულტურული და სავაჭრო ურთიერთობები მეზობელი კულტურის წარმომადგენლებთან და ეს ფაქტი კარგად აისახა საქართველოს ტერიტორიაზე აღმოჩენილ არტეფაქტებზე. როგორც უკვე აღვნიშნე, ქართულ საბეჭდავებს მოეპოვებათ პარალელური უძველეს კულტურებში ევროპის ტერიტორიიდან ინდის ველის ჩათვლით.

საქართველოში გამოჩენამდე აღნიშნული ტიპის საბეჭდავები უფრო ადრეულ პერიოდებში გავრცელებული იყო სხვა ტერიტორიებზე და სწორედ ამ რომელიმე უძველესი კულტურიდან უნდა შემოსულიყო საქართველოს ტერიტორიაზე ეს საბეჭდავები. წინამდებარე ნაშრომის ერთ-ერთი მიზანია გაირკვეს, თუ საიდან, რა გზით, როდის და რატომ გავრცელდა საქართველოს ტერიტორიაზე გვიანბრინჯაო-ადრერკინის ხანაში შტამპური საბეჭდავები განსაკუთრებულად დიდი რაოდენობით

და უეცრად, რადგან აშკარაა, რომ წინამორბედ პერიოდებში თითქმის არ გვხვდება მსგავსი ტიპის საბეჭდავები საქართველოს ტერიტორიაზე. ამ საკითხის გასარკვევად ვიყენებ რამდენიმე მეთოდს, როგორებიცაა: არტეფაქტების ერთმანეთთან შედარება და მოძიებული ანალოგების რუკაზე დატანა ქრონოლოგიურად. ეს შესაძლებლობას მომცემს, მეტ-ნაკლებად აღვადგინო მსგავსი ტიპის საბეჭდავების გავრცელების ტერიტორიები, გზები და ის, თუ საიდან მოხდა მათი შემოსვლა საქართველოს ტერიტორიაზე.

ნათელია, რომ საბეჭდავები მნიშვნელოვან როლს ასრულებდნენ ამ პერიოდის ადამიანების ყოველდღიურ ყოფაში, რადგან ისინი საქართველოს თითქმის ყველა მნიშვნელოვან არქეოლოგიურ ძეგლზეა აღმოჩენილი. სამწუხაროდ, გვიანბრინჯაო-ადრერკინის ხანის საქართველოს არქეოლოგიის შესახებ ბევრი ბუნდოვანი ფაქტი არსებობს, ამ პერიოდის ამ ტიპის არტეფაქტების შესწავლამ კი შესაძლოა, ნათელი მოჰფინოს ბევრ მსგავს საკითხს. საქართველოს ტერიტორიაზე აღმოჩენილი გვიანბრინჯაო-ადრერკინის ხანის საბეჭდავების მნიშვნელობას ზრდის ის ფაქტიც, რომ მათ მრავალი ანალოგი მოეპოვებათ საქართველოს ფარგლებს გარეთ და აუცილებელია, რომ ისინი სხვა კულტურის საბეჭდავებთან ერთად იქნეს შესწავლილი.

In this abstract, I will shortly discuss the Late Bronze-Early Iron Age clay seals, mostly stamps which have been discovered on the territory of Georgia and also their analogues. I have started to investigate this issue while doing my Master's and on that stage of study I had compiled a catalogue, classification and the research of the given materials. As a PhD dissertation, I am planning to finish the study of the Late Bronze-Early Iron Age Georgian Clay seals.

As it is seen from the study of the Late Bronze-Early Iron Age Georgian seals in most cases their surface depicts the ornamental motives which were very spread in the other ancient cultures in different periods, but at the same time, some of the depictions are local. As it is known, societies which had been living on the territory of Georgia had intercultural and trade relations with different cultures, such as Anatolian, Aegean, and Mediterranean, near Eastern and so on. And these relations could be seen on different materials discovered during the archaeological excavations. As I have already mentioned, Georgian seals depictions have parallels in different ancient cultures from Europe to Indus valley.

Before appearing in Georgia, the stamp seals had already spread in some other ancient cultures. Probably this type of seals entered the territory of Georgia from these cultures. One of the main goals of my work is to find out from which culture, with which way and when it started to distribute stamp seals on the territory of Georgia. to research this issue, I use some methods. For example: I compare Georgian seals with its analogues and also, I mark the discovery places of its analogues on the map chronologically. This will help me to define the distribution territories of this kind of the seals and its spreading routs, moreover, I will be able to see from which territories were the stamp seals distributed on the territory of Georgia.

It is true that the seals played a very important role in people's everyday life of that period, because they have been found at almost all Georgian significant archaeological sites. unfortunately, there are many vague facts about Late Bronze-Early Iron Age Georgian archaeology. So, studying this kind of important materials will clear up some of the undefined issues about this period Georgia too. The fact that Georgian seals find many analogues among the ancient world's seals increases the importance of the artifact, and it is evident that Georgian seals must be studied among the other cultures' seals.

ლანა ჩოლოგაური**Lana Chologauri***ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia***თბილისური „ბარტმანები“ – გერმანული კერამიკის იმპორტი და ადგილობრივი მინაბაძები საქართველოდან****Bartmann Jugs from Tbilisi – Import and Local Imitations of the German Stoneware in Georgia***საკვანძო სიტყვები: ბახტმანი, გეჰმანული კეჰამიკა, იმპორტი, საქართველო***Keywords:** *Bartmann Jugs, Import, German Stoneware, Georgia*

წინამდებარე კვლევა ეხება ძველ თბილისში, გუდიაშვილის მოედანზე აღმოჩენილი კერამიკული დოქების ერთ ჯგუფს, რომლებიც მეპატრონეს ბრინჯაოს თევზსა და ვერცხლის აზარფეშასთან ერთად ქვევრში საგანგებოდ დაუმალავს. ამ კერამიკულ ნაკეთობებს, თიხის შემადგენლობის, ფორმის, ორნამენტაციისა და დამზადების ტექნოლოგიის გარდა, კიდევ ერთი დეტალი აერთიანებთ – ზედაპირზე დამლით დატანილი წვეროსანი მამაკაცის სახის გამოსახულება. წვეროსანი მამაკაცის დამლა ქურჭელს გვიანი შუა საუკუნეების კერამიკის იმ ჯგუფში აერთიანებს, რომელიც ქართულ სამეცნიერო ლიტერატურაში „ბარტმანების“, ხოლო ინგლისურენოვან წყაროებში Bartmann/Bellarmino-ს სახელითაა ცნობილი. სახელწოდება „ბარტმანები“ გერმანული სიტყვიდან Barttmaner (წვეროსანი მამაკაცი) მომდინარეობს და აერთიანებს კერამიკას, რომელიც ცენტრალურ ევროპაში, კერძოდ კი გერმანიაში, მდინარე რაინის წელზე არსებული სამეთუნეო სახელოსნოების მთავარი ნაწარმია. „ბარტმანები“ XVI-XVII საუკუნეების ევროპაში წარმოებული კერამიკის წამყვანი ფორმაა, რომელიც ინტენსიური სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობებისა და კოლონიზაციის ფონზე მთელ მსოფლიოში გავრცელდა. გუდიაშვილის მოედანზე აღმოჩენილი „ბარტმანები“ უთუოდ ევროპული კერამიკის ადგილობრივი მინაბაძებია, რომლებიც მოგვითხრობენ გვიანი შუა საუკუნეების საქართველოს სავაჭრო-ეკონომიკურ ურთიერთობებზე ევროპასთან. საქართველოს ტერიტორიაზე მოძიებული პარალელები, მათი კვლევა და შედარება ქურჭლის ორიგინალ ცალებთან გვაძლევს საშუალებას, ვიმსჯელოთ თბილისში აღმოჩენილი „ბარტმანების“ წარმომავლობაზე, დანიშნულებაზე, ფუნქციასა და მნიშვნელობაზე მისი მფლობელისთვის. ამ პრობლემატიკის კვლევა გვებმარება ევროპისა და აზიის გზაგასაყარზე მდებარე საქართველოს როლის განსაზღვრაში გვიანი შუა საუკუნეების სავაჭრო-ეკონომიკურ ურთიერთობებში მსოფლიოსთან.

Tbilisi is archaeologically one of the least studied sites in Georgia as it always was a densely populated area throughout its presence. Therefore, every single archaeological discovery from Tbilisi deserves much attention. A significant group of the artefacts (vessels) was discovered in Gudiashvili Square (Old Tbilisi) in the context of an archaeological treasure – deliberately hidden in one of the Kvevri in the 18th -19th century wine cellar. These vessels must have been produced in the same ceramic workshop due to the similarity of their ornamentation and shapes. Bearded man face mask depicted on the vessels categorizes them in the group of the pottery known as Bartmann/Bellarmino jugs (Bartmanner in German means bearded man). Bartmann jugs are one of the most popular groups of the ‘Rhenish Stoneware’ – ceramics made in Central Europe (Germany) and distributed worldwide throughout the 16th -18th centuries. Bartmann jugs from Gudiashvili Square, with the parallels from other archaeological sites of Tbilisi, is believed to be locally produced imitations of the original vessels imported from Europe. Import and local imitations of the Bartmann jugs from the territory of Georgia are capable of drawing a very important picture of trade networks between the kingdom of Kartli/Georgia and Europe in 17th -18th centuries.

სოფიო ჩხატარაშვილი**Sophio Chkhatarashvili***ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქაიხთველო
Ivane Javakishvili Tbilisi State University, Georgia***ემიგრაციაში მყოფი მწერლები და მათი როლი მეოცე საუკუნის სამოციანი წლების უკრაინულ ლიტერატურაში****Writers in Emigration and Their Role in Ukrainian Literature of the Sixties of 20th Century****საკვანძო სიტყვები:** *ნიუ-იორკის სკოლა, სამოციანელები, საბჭოთა დიგეჩაგუხა და დასავლეთევროპული დიგეჩაგუხის ტენდენციები***Key words:** *New York School poets, Sixties, Soviet literature and the trends of western European literature*

მეოცე საუკუნის უკრაინულ ლიტერატურაში სამოციანი წლები განსაკუთრებული ჟანრული მრავალფეროვნებით ხასიათდება. ამ პერიოდის მწერლებს შორის არიან ემიგრაციული ფრთის წარმომადგენლები – საცხოვრებლად ამერიკაში გადასახლებული პოეტები, რომლებსაც „ნიუ-იორკის სკოლის“ სახელით იცნობენ სალიტერატურო კრიტიკაში. მათი როლი უმნიშვნელოვანესია უკრაინული ლიტერატურის საზღვრებს გარეთ გავრცელების თვალსაზრისით.

მათი დაბადება და მოღვაწეობა ემთხვევა ორ ძირითად ნაციონალურ ლიტერატურულ პროცესს – ეს გახლავთ „პრადის სკოლის“ პოეტთა და შემოქმედთა მოღვაწეობა (მალანიუკის, სტეპანოვიჩისა და ლატურინსკას) და უკრაინაში „სამოციანელების“ (დ. პავლიჩკოს, ლ. კოსტენკოს, ი. დრაჩისა და სხვათა) პროგრესული მოძრაობა. ორივე მიმართულება ურთულესი ეპოქის პირობებში, ლიტერატურის განვითარების თვალსაზრისით, განმსაზღვრელი ფაქტორი აღმოჩნდა.

„ნიუ-იორკის სკოლის“ პოეტები: ბოგდან ბოიჩუკი, ბოგდან რუბჩაკი, იური ტარნავსკი, პატრიცია კილინა, ემა ანდიევსკა, ვერა ვოვკი, ჟენია ვასილკივსკა, იური კოლომიევი და სხვები. ახალგაზრდა შემოქმედები – პოეტები და მხატვრები ყოველი კვირის ხუთშაბათს, შაბათსა და კვირას იკრიბებოდნენ ნიუ-იორკის უკრაინულ კვარტალში მდებარე რესტორან „ორქიდეაში“, საუბრობდნენ შემოქმედებით, კულტურისა და ხელოვნების სფეროს სიახლეებზე; სწორედ იქ ჩაისახა იდეა პოეტური კრებულების გამოცემის თაობაზე.

უკრაინული ლიტერატურის თეორეტიკოსების (მ. ტკაჩუკი, ი. კოვალევი, მ. ნაენკო, ო. ობერტასი, ლ. ტარნაშინსკა) აზრით, ნიუ-იორკის სკოლის ჯგუფი „სამოციანელთა“ ცნობილი მოძრაობის პარალელურად ჩამოყალიბდა და ამ ჯგუფის პოეტთა შემოქმედებითი პრინციპები ორ უმთავრეს წყაროს ეყრდნობოდა: დასავლეთევროპული და ამერიკული ლიტერატურის ტრადიციებს. ის, რომ მათთვის წამყვანი იყო დასავლური ღირებულებები, ნათლად ჩანს ნაწარმოებებში „ლექსები მეხიკოსთვის“ (1964) (ბ. ბოიჩუკი), „უსამშობლო გოგონა“ – (1963), (ბ. რუბჩაკი), „ცხოვრება ქალაქში“ (1956) (ი. ტარნავსკი).

„ნიუ-იორკის ჯგუფის“ პოეტთა ესთეტიკური კონცეფცია ორიენტირებული იყო თანამედროვე ტენდენციებზე, რაც გამოიხატებოდა ახალ სალექსო ფორმებში, რომლებიც დასავლეთევროპულ და ამერიკულ პოეზიაში დომინირებდა – ეს იყო თავისუფალი ლექსი, ვერლიბრი.

საგულისხმოა, რომ „ნიუ-იორკის ჯგუფის“ პოეტები ინტერესით აკვირდებოდნენ საბჭოთა უკრაინის კულტურულ პროცესებს. მათ აინტერესებდათ, ვინ იყვნენ ახალი სახეები და რა იწერებოდა მათზე პრესაში. იმავდროულად, „ნიუ-იორკის ჯგუფის“ მწერალთა შემოქმედება მიუწვდომელი დარჩა დაახლოებით 60-იან წლებამდე, ხოლო 1966 წელს მათ „ფიზიკურად“ გაეცნო ივანე დრაჩი და დ. პავლიჩკო, რომლებიც იმყოფებოდნენ აშშ-ში, ეუთოს რიგით სესიაზე უკრაინის სსრ-იდან დელეგატებად. იქვე გაჩნდა იდეა, რომ უკრაინაში დაბეჭდილიყო ემიგრაციაში მყოფი მწერლების წიგნები, თუმცა ეს განზრახვა საბჭოთა „რკინის ფარდის“ გამო ვერ განხორციელდა. ფარდის მიღმა აღმოჩნდნენ სამოციანელი მწერლები: დ. პავლიჩკო და ი. დრაჩი.

„ნიუ-იორკის“ ჯგუფის პოეტები, ისევე როგორც „კიევის სკოლის“ წარმომადგენლები, გაცილებით უფრო მწვავედ განიცდიდნენ იმ საკითხებს, რომლებზეც „სამოციანელები“ აქტიურად წერდნენ თავიანთ ნაწარმოებებში. მათი შემოქმედებითი გზა უთუოდ მოგვაგონებს „სამოციანელების“ იმ შეკრებებს, რომლებიც ი. სვიტლიჩინის ბინაში, ლიტერატურული სალონის ტიპის შეხვედრებს ემსგავსებოდა.

„ნიუ-იორკის სკოლა“ იყო უკრაინელი ემიგრანტებისაგან დაკომპლექტებული, სამშობლოსგან შორს მყოფი, მაგრამ საერთო პრობლემებით ერთმანეთთან დაახლოებული საზოგადოება, რომელმაც თავისი კოლორიტულობითა და კულტურული თავისებურებით ნამდვილად თქვა ახალი სიტყვა და დღეს უკრაინული ლიტერატურის კვლევა ამ სკოლის პოეტების გარეშე წარმოუდგენელია.

The sixties in twentieth-century Ukrainian literature is characterized by a special diversity of genre. Among the writers of this period are creators, who lived in an exile - poets who emigrated to the United States and are known in literary criticism as the New York School poets.

Their birth and work coincide with two main national literary processes, the work of poets and creators of the Prague School (Malanyuk, Stepanovich and Laturinska) and the work of the Sixties in Ukraine (D. Pavlichko, L. Kostenko, etc.) progressive movement. Both ranges turned out to be a determining factor in terms of the development of literature in the conditions of the most difficult epoch.

Poets of the New York School are Bohdan Boychuk, Bohdan Rubchak, Yuri Tarnavsky, Patricia Killina, Emma Andievska, Vera Vovk, Zhenya Vasilkivska, Yuri Kolomietz and others. Young Creators - Poets and artists gathered every Thursday, Saturday and Sunday at the `Orchid` Restaurant in the Ukrainian Quarter of New York to talk about creativity, culture and the arts; Right there the idea of publishing poetry collections was conceived. According to the theorists of Ukrainian literature (M. Tkachuk, I. Kovaliv, M. Naenko, O. Obertas, L. Tarnashinska), the New York school group was formed across the famous movement of the "sixties" and the creative principles of this group of poets were based on two main sources: Western European and American literature. The fact that Western values is clearly seen in the works "Poems for Mexico City" (1964; B. Boychuk), "Homeless Girl" (1963; B. Rubchak), "Life in the City" (1956; I. Tarnavsky).

The aesthetic concept of the New York Group poets was centered on modern trends, manifested in new textual forms that dominated Western and American poetry - it was free verse.

It is noteworthy that the poets of the "New York Group" observed with interest the cultural processes in Soviet Ukraine. They wondered who the new faces were and what was written about them in the press. At the same time, the works of the New York Group writers remained inaccessible until about the 1960s, when in 1966 they were introduced to Ivan Drach and D. Pavlichko, who were in the USA, at the regular OSCE session as delegates from the Ukrainian USSR. There was born the idea of printing books in Ukraine by the emigrant writers, but this was not possible due to the Soviet rules.

The poets of the New York group, as well as the representatives of the Kiev School, experienced the issues on which the Sixties actively wrote in their works much more severely. Their creative way will undoubtedly remind us of the gatherings of the "sixties".

The "New York School" was a community of Ukrainian immigrants, far from home, but close to each other with common problems, which really said a new word with its colorfulness and cultural peculiarities, and today the study and research of Ukrainian literature is impossible without the poets of that school.

მაია ცისკარიშვილი**Maia Tsiskarishvili**

საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი, საქართველო
St. Andrew the first-called University of the Patriarchate of Georgia, Georgia

ზოგი ფუძის რეკონსტრუქციისთვის წოვა-თუშურსა და სალიტერატურო ქართულში

For the Reconstruction of Some Roots in Tsova-Tush and Literary Georgian

საკვანძო სიტყვები: *რეკონსტრუქცია, წოვა-თუშური, სალიტერატურო ქართული ენა*

Keywords: *Reconstruction, Tsova-Tush, Literary Georgian Language*

წინამდებარე მოხსენება ნაწილობრივ ეხმიანება ჩვენი სამაგისტრო ნაშრომის თემას „თუშების (წოვა, ჩაღმა) მეტყველების დახასიათება (საქმიანობის ამსახველი ლექსიკის მიხედვით)“ (ხელმძღვანელი – პროფ. მანანა ტაბიძე, კონსულტანტი – პროფ. ბელა შავხელიშვილი).

კვლევის მიზანია, თუშების საყოფაცხოვრებო საქმიანობის (მეცხვარეობა-მესაქონლეობა) ამსახველი ლექსიკისა და საკრავების ზოგ სახელში შედარებითი ანალიზის საფუძველზე გამოვამზებუროთ წოვა-თუშურისა და ძველი ქართულის საერთო კვალი. აღნიშნული კვლევა, ვფიქრობთ, საინტერესო იქნება როგორც ლინგვისტების, ისე სხვა ჰუმანიტარული დარგების სპეციალისტებისთვისაც – მით უფრო, თუ გავითვალისწინებთ, რომ ამჟამად წოვათუშური მეტყველება უკვე გაქრობის გზას დაადგა.

ჩვენ მიერ მოძიებული თუშური ფუძეების გაშიფრვა და რეკონსტრუქცია სიახლეა ამ დარგის მიმართულებით, აღსანიშნავია, რომ წოვათუშურში მსგავსი სახის კვლევები ჩატარებული აქვს პროფ. ბელა შავხელიშვილს. მისი კონსულტაციები და რეკომენდაციები ჩვენი ფუძეების რეკონსტრუქციის ცდას დიდად წაადგა. კვლევამ საინტერესო შედეგები გამოიღო.

კვლევის მეთოდად გამოყენებულია აღწერითი და ისტორიულ-შედარებითი მეთოდი; მოხსენებაში წარმოდგენილია თუშური საქმიანობისთვის დამახასიათებელი ზოგი სიტყვა-ფორმა, რომლებიც დახასიათებულია აგებულების მიხედვით. შეძლებისდაგვარად, საკვლევი ლექსიკა შედარებულია ძველი ქართულის შესაბამის მასალასთან.

კვლევის შედეგად რამდენიმე მიმართულება გამოიკვეთა:

1. ქართულ - წ.თუშურ - ჩ.თუშური საერთო ლექსიკა, მაგ.: წ-თ აღბაჯ - ჩ-თ ახბაჯ - ქ. აღბაჯი „ცხვრის სადგომი ადგილი - იგივეა, რაც ნაწინდარი“; წ-თ ასხდგადაჩ - ჩ-თ ასხდგადა - ქ. ასხდგვა „ბატკნის ასხლეთვა, დედებისაგან ბატკნის ჩამოშორება“; წ.თ ბაკ - ჩ.თ ბაკი - ქ. ბაკი - ქოხის წინ ცხვრის სადგომი და სხვ.

2. წოვათუშურ - ჩაღმათუშური საერთო სიტყვები - განსხვავებული ძვ. ქართულისაგან: მაგ.: წ-თ ბაშგე - ჩ.თ ბაშგე „ადგილი მთაში, სადაც ინახავენ ცხვარს“; წ-თ კაპჩაშ - ჩ-თ კაპჩაშაყ „წარინჯისფერი, ელვარე ყვითელი“; წ-თ ბოხგი - ჩ-თ ბოხგებ - „ფაჩუჩები“;

3. წოვათუშურ - ძვ. ქართული საერთო ფუძეები, მაგ.: წ-თ *ბუც (დაჟაჩ) - „ბალახი“, ქ. ბუც (შდრ. ქ. ბუჩი „ბალახეულობა“ - საბა, ტ.1-124); წ-თ ბახოღ-ღ-აჩ - ქ. და-ბაჩვა „ბარვა“; წ-თ გომუხ - ძვ-ქ. გომუხი (შდრ. გომი „მეცხვარეების სადგომი“, გომუხი „სახლი გლეხური“ - საბა, ტ. 1-165) და ა.შ.

4. რეკონსტრუირებული ლექსიკური ფუძეები, მაგ.: წ-თ - დორ, ჩუღაქ-ღ-აჩ - „მოგება, დაგდება“ (იგივე საერთო დორი, დორობა - „ბატკნის მოგება, ცხვრის გამრავლება“); საღამუხი - ხალხური ახსნა: *სა - „სული“, დამ - „მთა“; ანუ „სა-მთო, მთიური“ (ძვ. ქართულში გვხვდება სიტყვა დამუნი „ნდომით მიზევა“, სადაც *ლამი - „სურვილი, *მიზევა (> *ზევა „ბევრი“), ანუ სუხვიდის მოჭახბება (ს-ს - ტ.1-405); წიანუხი - წ-თუშები წინუხს უწოდებენ - იგი ქართულ წიხთან უნდა იყოს დაკავშირებული და ა.შ.

განალიზებული მასალიდან გამოკვეთილად ჩანს, რომ წოვათუშური ლექსიკის გარკვეული რაოდენობა ჩაღმათუშურის იდენტურია - ანუ საერთო თუშური, რომელიც ძვ. ქართული ძირებიდან მომდინარეობს. საერთო თუშურ ლექსიკასთან ერთად, ასევე გამოიყო ერთმანეთისაგან განსხვავებული, მაგრამ ერთი მნიშვნელობის მქონე, წოვათუშური და ჩაღმათუშური სიტყვა-ფორმები. ვხვდებით

ისეთ წოვათუშურ ნიმუშებსაც, რომლებიც სიახლოვეს ამჟღავნებს მხოლოდ ძველ ქართულთან. თუმცა გვხვდება საკუთრივ წოვათუშური ლექსიკური ერთეულიც, რომელიც არ მოიძებნება არც საერთო თუშურში და არც ძვ. ქართულში. გარდა ამისა, დასტურდება რამდენიმე ნასესხობაც.

საგანგებოდ უნდა აღინიშნოს, რომ ტრადიციულია საკრავების წოვათუშური სახელები და განმარტებები, რომლებიც შეეხება მათი გამოყენების წესს. მოხსენებაში ამ საკითხზეც გვექნება ფართო მსჯელობა.

კვლევაში, უპირველეს ყოვლისა, გამოიკვეთა ქართულთან (და განსაკუთრებით ძველ ქართულთან) წოვათუშური ლექსიკის სიახლოვე. ამ მიმართულებით ჩანს კვლევის საინტერესო პერსპექტივაც. ამდენად, ჩვენი კვლევა შემდგომშიც გაგრძელდება.

The presented topic partially responds to the topic of our master thesis “Characterization of Tusheti (Tsova, Chaghma) speech (according to the vocabulary of the activity)” (supervisor - Prof. Manana Tabidze, consultant - Prof. Bela Shavkhelishvili).

The aim of the report is to find the common traces of Tsova-Tushuri and Old Georgian on the basis of comparative analysis of vocabulary and instruments in some names of Tusheti household activities (sheep breeding-cattle-breeding). We think that this study will be interesting for both linguists and specialists in other humanitarian fields - especially considering that Tsovatush speech is already on the verge of extinction.

The main scientific novelty of our report is the decipherment and reconstruction of some Tush bases. It should be noted that similar studies have been conducted in Tsovatushuri by Prof. Bela Shavkhelishvili. Her consultations and recommendations have greatly helped our reconstruction efforts. The study yielded interesting results.

Descriptive and historical-comparative method is used as a research method; The report presents some word-forms typical for Tush activities, which are characterized by structure. As far as possible, the research vocabulary is compared with the relevant material of ancient Georgian.

As a result of the research, several directions were identified:

1. Georgian - Ts. Tushuri - Ch. Tush general vocabulary;
2. Tsovatush - Chaghmatush common words - different BC. From Georgian;
3. Tsovatush - BC-Georgian common roots;
4. Reconstructed lexical bases.

From the analyzed material it is clear that a certain number of Tsovatush vocabulary is identical to Chaghmatush - that is, common Tush, which originates from the ancient Georgian roots. Along with the common Tush vocabulary, Tsovatush and Chaghmatush word-forms were also distinguished from each other, but with the same meaning. We also meet Tsovatush specimens, which are close only to Old Georgian. However, there is a Tsovatush lexical unit of its own, which is not found in either common Tush or ancient Georgian. In addition, several borrowings are confirmed.

It should be especially noted that the Tsovatushuri names and definitions of traditional instruments are related to the method of their use. We will have a wide discussion on this issue in the report.

In the study, first of all, the proximity of Tsovatush vocabulary to Georgian (and especially Old Georgian) was revealed. An interesting perspective of research is seen in this direction, so our research will continue in the future.

ლიზი ძაგნიძე**Lizi Dzagnidze***ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia***„ხილვა“ როგორც უილიამ ბატლერ იეიტსის გვიანდელი პოეზიის ხატოვანების წყარო
“A Vision” as a Poetic Source of William Buttler Yeats’s Late Works****საკვანძო სიტყვები:** „ხილვა“, უილიამ ბატლერ იეიტსი, ხატოვანების წყარო**Keywords:** “A Vision”, William Buttler Yeats, Poetic Source

ლიტერატურის კრიტიკოსთა ზოგადი დამოკიდებულება უ.ბ. იეიტსის ცნობილი მისტიკური ნაწარმოების, „ხილვის“, მიმართ დღესდღეობით ორ ძირითად ტენდენციად შეიძლება დავყოთ: უშუალოდ ნაწარმოების გაუგებრობით გამონვეული გულგრილობითა და იეიტსის ოკულტური ინტერესების აგდებულად მოხსენიებით. მოხსენების მიზანია იმის ჩვენება, რომ „ხილვა“, გეომეტრიისა და კონცეპტუალური ფილოსოფიის უმეტესი ნაწილის ჩათვლით, შინაგანად უფრო თანმიმდევრული და მწყობრი იდეების მქონეა, ვიდრე ამას, ჩვეულებრივ, უშვებდნენ მისი კრიტიკოსები. ამის გარდა, იეიტსი გეომეტრიულ სიმბოლიკას კონკრეტული ფუნქციით იყენებს და ის არაა, უბრალოდ, „ავტომატური წერის“ შედეგი და შემოქმედებითი ექსპერიმენტი. მეტიც, იეიტსის წარმოდგენები სამყაროსა და მისი ნაწილების გეომეტრიულ ასახვაზე მეტაფორული აზროვნების ფორმაა, რომლის საფუძველიც უფრო ადრე, იმავე პერიოდში, ჩამოყალიბებული ჰქონდათ ისეთ მოაზროვნეებს, როგორებიც არიან: ტ.ე. ჰიუმი და ვ. ვორინგერი. ნაშრომში, შესაბამისად, განხილულია გეომეტრია, როგორც მეტაფორა და მისი მნიშვნელობა „ხილვაში“, ტ.ე. ჰიუმის გავლენა იეიტსის „პოეტურ გეომეტრიაზე“ და „ხილვა“ როგორც უ.ბ. იეიტსის პოეტიკის საფუძველი. შედარების, შეპირისპირებისა და ანალიზის შედეგად ნათელი ხდება, რამდენად ზუსტად აისახა ჰიუმისეული გეომეტრიული ხელოვნების იდეა იეიტსის თეორიულ საზღვრებში, რომელიც სისტემატიზებული სახით სწორედ „ხილვაშია“ წარმოდგენილი. კრიტიკოსებისთვის დღემდე აქტუალურ კითხვაზე, თუ როგორაა შესაძლებელი თვითონ „ხილვის“ სისტემატიზება, ორი დასკვნით შეიძლება ვუპასუხოთ: პირველ რიგში, ის არის პარატექსტი იეიტსის პოეზიისთვის და კომენტარი ხელოვნებისა და ყოფიერების აბსტრაქტული სისტემით აღქმაზე; უფრო ფართო გაგებით, არის ხელოვნების ნიმუში (ფილოსოფიური, ასტროლოგიური, გეომეტრიული, ისტორიული, სპირიტუალური თეორიების ჰიბრიდი) და, მიუხედავად მისი არაორდინარული, ზედმეტად დეტალური და ჩახლართული კონცეფციებისა, მაინც ახერხებს ლიტერატურული ტრადიციისა და კონვენციების გადასინჯვას იეიტსის მოდერნიზმის პოეტიკაში.

The general attitude of literary critics towards W.B. Yeats’s famous mystical work – A Vision – can be divided into two prevalent tendencies; the first, partial indifference caused by the ambiguity of the work itself and the second, dismissive reference at Yeats’s occult interests. The purpose of this article is to demonstrate that A Vision, including most of its geometry and conceptual philosophy, has more consistent ideas than its critics usually allow. In addition, it is important to note that Yeats uses geometric symbols with a specific function, and it is not just the result of “automatic writing” or a creative experiment. Moreover, Yeats’s representations of the geometric reflection of the world and its parts are a form of metaphorical thinking, the basis of which was formed earlier, in the same period, by thinkers such as T.E. Hulme and W. Worringer. The article, therefore, discusses several points: geometry as a metaphor and its meaning in A Vision, T.E. Hulme’s Influence on Yeats’s “Poetic Geometry” and A Vision, and A Vision as the basis of Yeats’s poetics. With comparison, juxtaposition, and analysis methods, it is revealed how accurately Hulme’s idea of geometric art was reflected in Yeats’s theoretical view, which is systematically represented in A Vision. For critics, the current question of how it is possible to systematize the book itself, we can answer with two conclusions. First, it is a para-text for Yeats poetry and a commentary on the perception of art and existence through an

abstract system. In a broader sense, it is a work of art (a hybrid of philosophical, astrological, geometric, historical, spiritual theories) and, despite its unorthodox, overly detailed and tangled concepts, still manages to revise the literary tradition and conventions in the poetics of Yeats modernism.

სოფიკო ჭაავა Sophiko Chaava

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Sokhumi State University, Georgia

აფხაზური ენა და ლიტერატურა 1940-1941 წლების გაზეთ „საბჭოთა აფხაზეთის“ მიხედვით Abkhazian Language and Literature According to the Newspaper “Soviet Abkhazia” of 1940-1941

საკვანძო სიტყვები: აფხაზური ენა და ლიტერატურა, გაზეთი „საბჭოთა აფხაზეთი“

Keywords: Abkhazian Language and Literature, Newspaper “Soviet Abkhazia”

კვლევის მიზანია, სრულად აღინეროს და გაანალიზდეს ქართულენოვან გაზეთ „საბჭოთა აფხაზეთის“ 1940-1941 წლების ნომრებში გამოქვეყნებული ცნობები აფხაზური ენისა და ლიტერატურის, ასევე აფხაზოლოგიური კვლევების მდგომარეობა.

საკითხი აქტუალურია, ვინაიდან აფხაზ მეცნიერთა ნაწილი გამოთქვამს ბრალდებებს იმ პერიოდში ქართველების მხრიდან აფხაზთა ეთნიკური და ენობრივი უფლებების შელახვის შესახებ. ჩვენი მიზანია, კონკრეტულ ფაქტებზე დამყარებით დადგინდეს სინამდვილე.

საკვლევი საკითხი პირველად იქნება შესწავლილი და გაანალიზებული. კვლევისას გამოყენებულია აღწერიითი მეთოდი.

საგაზეთო მასალებიდან ირკვევა, რომ გაზეთ „საბჭოთა აფხაზეთში“ დაბეჭდილი წერილების ქართველი და აფხაზი ავტორები ერთნაირად გმობდნენ იმ რუსიფიკატორულ ენობრივ პოლიტიკას, რომელიც 1864-1917 წლებში ხორციელდებოდა აფხაზეთში. ამის პარალელურად, ავტორები გადაჭარბებულ ხოტბას ასხამდნენ საბჭოთა ხელისუფლების მიერ განხორციელებულ პროექტებს, რომლებიც უკავშირდებოდა აფხაზური დამწერლობის ცვლას, აფხაზური ენისა და ლიტერატურის, თეატრისა და ხელოვნების სხვა სფეროების განვითარებას, სკოლების რეფორმას, სახელმძღვანელოების შედგენასა და გამოცემას.

აღსანიშნავია ქართველი ლიტერატორის, **სოლომონ ცაიშვილის** 1940 წელს გამოქვეყნებული ორი ვრცელი წერილი, რომლებშიც აღწერილია ქართველი განმანათლებლის, **იაკობ გოგებაშვილის** მოსაზრებები აფხაზური დამწერლობისა და აფხაზური საანბანო წიგნის შედგენის, ასევე აფხაზეთში ქართული სკოლების გახსნის შესახებ.

განსაკუთრებით საინტერესოა ცნობები 1940 წლის 26-29 სექტემბერს სსრ კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის საქართველოს ფილიალის მიერ სოხუმში, კერძოდ, აფხაზეთის სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტში ჩატარებული პირველი გამსვლელი სესიის მუშაობის შესახებ. სესიაში მონაწილეობდნენ სხვადასხვა დარგის თბილისელი მეცნიერები, მათ შორის ქართველი ენათმეცნიერები, ისტორიკოსები და ეთნოლოგები: **გ. ახვლედიანი**, **ს. ჯანაშია** (აფხაზოლოგი), **ა. ჩიქობავა**, **ქ. ლომთათიძე** (აფხაზოლოგი), **გ. როგავა**, **გ. ჩიტაია** და სხვ.

გაზეთში დაიბეჭდა ხსენებული კვლევითი ინსტიტუტის ენისა და ლიტერატურის განყოფილების გამგის, **კონსტანტინ შაყრილის**, ანგარიში. მისი ინფორმაციით:

1. საკვლევი პერიოდისთვის აფხაზი მწერალი და მეცნიერი **დიმიტრი გულია** ხელმძღვანელობდა აფხაზური ორთოგრაფიული ლექსიკონის შედგენას (დამუშავებული იყო 8000-ზე მეტი სიტყვა);

2. **ანდრეი ქოჭუა** მონაწილეობდა ლექსიკონებისა და მეთოდური სახელმძღვანელოების შედგენაში;

3. ენისა და ლიტერატურის განყოფილება ამუშავებდა ქართული და აფხაზური ენების ურთიერთდამოკიდებულების პრობლემას (ავტორი **გიორგი შაკირბაი**);

4. ქართველ აფხაზოლოგ **ბაგრატ ჯანაშიას** აფხაზ კოლეგებთან, **ვ. მაანთან** და **ტ. მარშანიასთან** ერთად შეუდგენია აფხაზურ-ქართული და რუსულ-აფხაზური ლექსიკონები. ავტორები ამუშავებდნენ ქართულ-აფხაზურ სალექსიკონო მასალას.

იბეჭდებოდა აფხაზური ზღაპრების კრებულის პირველი ტომი და გამოსაცემად მზადდებოდა მეორე ტომი. მიმდინარეობდა საბჭოთა პერიოდის ფოლკლორული ნიმუშების შეგროვება, მათი დასაბეჭდად მომზადება და ა.შ. [„საბჭოთა აფხაზეთი“, 26 სექტემბერი, N224, გვ. 4].

1941 წელს კომუნისტები აფხაზეთის გასაბჭოების 20 წლისთავს აღნიშნავდნენ. ამ თარიღს ეძღვნებოდა აფხაზურ ენაზე შექმნილი მხატვრული ნაწარმოებებისა და ფოლკლორული ნიმუშების კრებულების გამოსაცემად მომზადება, აფხაზურიდან სხვა ენებზე, ან სხვა ენებიდან აფხაზურად წიგნების თარგმნა და ბეჭდვა, **დიმიტრი გულიას** მიერ ქართული ენიდან აფხაზურად „ვეფხისტყაოსნის“ თარგმნა, **უილიამ შექსპირის** „ოტელოს“ აფხაზურად თარგმნა და სპექტაკლის დადგმა და ა.შ. ამავე წელს დაიბეჭდა ფილოლოგ **იოსებ მეგრელიძის** პუბლიკაციები, რომლებშიც აღწერილია აკად. **ნიკო მარის** განსაკუთრებული წვლილი აფხაზოლოგიის განვითარების საქმეში.

დასკვნები:

1. 1940-1941 წლების გაზეთ „საბჭოთა აფხაზეთში“ დაბეჭდილ სტატიებში გამოქვეყნებულია საყურადღებო მასალები აფხაზური ენისა და ლიტერატურის, ასევე, აფხაზოლოგიის განვითარებისთვის ჩატარებული ღონისძიებების შესახებ. აღსანიშნავია აფხაზური ლექსიკონების შედგენა, ფოლკლორული ტექსტებისა და მხატვრული ლიტერატურის გამოცემა.

2. მოსაგვარებელი იყო აფხაზურად სახელმძღვანელოების ბეჭდვის პრობლემები, ნაკლებად იდგმებოდა აფხაზური სპექტაკლები, იშვიათად იწერებოდა აფხაზური სკოლებისა და ჟურნალ-გაზეთების შესახებ.

3. უმთავრესი პრობლემები იყო: აფხაზი ინტელიგენციის რაოდენობრივი სიმცირე, აფხაზური დამწერლობის გრაფიკული სისტემის ცვლა 1926, 1928 და 1938 წლებში, ე.წ. აფხაზურ სკოლებში სწავლების ენად რუსულის დაკანონება და ის ენობრივი პოლიტიკა, რომელსაც საბჭოთა კავშირი აფხაზეთშიც ახორციელებდა.

4. საკვლევ მასალაში არ ჩანს ქართველთა მხრიდან აფხაზური ენის, ლიტერატურისა და აფხაზოლოგიის ტენდენციური შევიწროების არანაირი ნიშნები.

The research goal is to describe and analyze the information published in the Georgian newspaper “Soviet Abkhazia” on the state of the Abkhazian language and literature, as well as the state of Abkhazian studies in 1940-1941. The issue is topical, as some Abkhazian scholars have made accusations that Georgians violated the ethnic and linguistic rights of Abkhazians during the mentioned period. The author’s goal is to establish the truth based on true facts.

The research issue will be studied and analyzed for the first time. A descriptive method is used in the research.

According to the newspaper materials, the Georgian and Abkhazian authors of the articles published in the newspaper “Soviet Abkhazia” equally condemned the russifying language policy carried out in Abkhazia in 1864-1917. At the same time, the authors praised the projects implemented by the Soviet government related to the change of the Abkhazian script, development of the Abkhazian language and literature, theater and other fields of arts, school reform, compilation and publication of textbooks. The two extensive articles of the Georgian literary critic Solomon Tsaishvili, published in 1940, are noteworthy, since they describe the views of the Georgian

enlightenment Iakob Gogebashvili on the Abkhazian script and compilation of the Abkhazian alphabet book, as well as the opening of Georgian schools in Abkhazia.

Especially noteworthy is the information on the work of the first guest session held on September 26-29, 1940 by the Georgian branch of the USSR Academy of Sciences in Sokhumi, namely, in the Abkhazian Scientific-Research Institute. The session was attended by Tbilisi scientists from various fields, including Georgian linguists, historians and ethnologists: G. Akhvlediani, Abkhazologist S. Janashia, A. Chikobava, Abkhazologist K. Lomtadze, G. Rogava, G. Chitaia et al. The report of Konstantin Shaqili, Head of the Language and Literature Department of the mentioned research institute, was published in the newspaper. According to him:

1. In the research period, the Abkhazian writer and scientist Dimitri Gulia supervised the compilation of the Abkhazian orthographic dictionary (more than 8000 words were processed);
2. Andrei Chochua participated in the compilation of dictionaries and methodological manuals;
3. Department of Language and Literature dealt with the problem of the interdependence of Georgian and Abkhazian languages (author Giorgi Shakirbai);
4. Georgian Abkhazologist Bagrat Janashia together with his Abkhazian colleagues, V. Maan and T. Marshania compiled Abkhazian-Georgian and Russian-Abkhazian dictionaries. The authors were processing the Georgian-Abkhazian dictionary material;
5. The first volume of the collection of Abkhazian fairy tales was published and the second volume was prepared for publication. Folk samples of the Soviet period were collected, prepared for printing, etc. [Soviet Abkhazia, September 26, N224, p. 4].

In 1941, the Communists celebrated the 20th anniversary of the sovietization of Abkhazia. The preparation for publication of collections of works of art and folklore created in Abkhazian, translation of books from Abkhazian into other languages and vice versa and their publication, translation of "The Knight in the Panther's Skin" from Georgian into Abkhazian by Dimitri Gulia, translation of William Shakespeare's "Othello" into Abkhazian and stage, etc. were dedicated to the date. In the same year, the publications of philologist Ioseb Megrelidze were published, which describe the special contribution of Academician Nikolai Marr in the development of Abkhazology.

Conclusions:

1. In the articles published in the newspaper "Soviet Abkhazia" in 1940-1941, noteworthy materials were published on the Abkhazian language and literature, as well as the measures were taken for the development of Abkhazian studies. The compilation of Abkhazian dictionaries, publication of folklore texts and fiction are worth mentioning.
2. Problems of printing Abkhazian textbooks were unresolved, Abkhazian plays were rarely staged, and the articles on the Abkhazian schools, magazines and newspapers were rarely written.
3. The main problems were: the small number of Abkhazian intelligentsia, change of the graphic system of the Abkhazian script in 1926, 1928 and 1938, legalization of Russian as the language of instruction in so-called Abkhazian schools and language policy carried out by the Soviet Union in Abkhazia as well.
4. The study material does not show any signs of tendentious harassment of the Abkhazian language, literature and Abkhazian studies by Georgians.

ფიქრია ჭანტურია

Pikria Chanturia

ქუთაისის აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Kutaisi Akaki Tsereteli State University, Georgia

იმერულ და მეგრულ სამეტყველო კოდთა შერევისას გამოვლენილი ზოგიერთი მორფოსინტაქსური თავისებურებისათვის აბაშის მუნიციპალიტეტის სოფლებში (მარანი, კოლობანი, ქვიშანჭალა) მოპოვებული დიალექტური ტექსტების მიხედვით
For Some Morpho-syntactic Peculiarities in the Process of Code Mixing of Imeretian and Megrelian speeches According to the Dialectal Texts of the Villages of Abasha Municipality (Marani, Kolobani, Kvishnachala)

საკვანძო სიტყვები: იმერული, მეგრული, მორფოსინტაქსი, კოდების შეხვევა

Keywords: Imeretian, Megrelian, Morpho-syntax, Code Mixing

სამეტყველო კოდთა (ენების, დიალექტების, კილოკავ-თქმების...) შერევის საკითხი თანამედროვე ენათმეცნიერებაში ერთ-ერთი აქტუალური საკითხია. გარდამავალი ზოლის მეტყველების კვლევა საინტერესოა როგორც ცალკეული სამეტყველო ერთეულების ენობრივი ვითარების წარმოსაჩენად, ასევე ზოგადენათმეცნიერული თვალსაზრისითაც.

ახალ მასალაზე დაყრდნობით გაანალიზებულია კონკრეტულ საკვლევ არეალში არსებული სამეტყველო კოდების ინტერფერენციის / ურთიერთგავლენის პროცესი მორფოლოგიური და სინტაქსური თვალსაზრისით; წარმოჩენილია მეგრული მეტყველების გავლენა იმერულზე და პირიქით; გამოკვეთილია ენობრივ ცვლილებათა ძირითადი ტენდენციები.

თემის დამუშავებისას გამოვიყენეთ შემდეგი მეთოდები: ა) ველზე მუშაობის მეთოდი, რომელიც გულისხმობს საკვლევ სოფლებში ადგილობრივი რესპონდენტებისაგან დიალექტური აუდიომასალის ჩაწერას, ზუსტ აღნუსხვას; ბ) აღწერითი მეთოდი, რომელიც ითვალისწინებს მოცემულ ტექსტებზე დაყრდნობით დიალექტის აღწერას ენობრივი თვალსაზრისით, გ) შედარებითი ანალიზის მეთოდი, რომლითაც ხდება საანალიზო სამეტყველო კოდების შედარება ერთმანეთთან ან/და სხვა სამეტყველო ერთეულებსა და ამ გზით შესადარებელ ერთეულებს შორის არსებული საერთო (მსგავსი) და სპეციფიკური (განსხვავებული) მახასიათებლების წარმოჩენა.

იმერულ მეტყველებაში დაფიქსირდა **-ს-ენ** დაბოლოებიანი კავშირებითის მრავლობითის ფორმები: რაფერ **იმონო-ს-ენ** ფული; ქვეყანა რაცხაა, ეს რომ **განიანო-ს-ენ...**

აბაშის მუნიციპალიტეტის სოფლების მეგრული მეტყველების რთულ კონსტრუქციაში, დამოკიდებულ წინადადებაში, ხშირად წარმოდგენილია **ვაანო** ფორმა, რომელიც **ვარენო** (ზედმინ.: არ არის?) ფორმის ფონეტიკური ვარიანტია: **ვარენო > ვაენო > ვაინო > ვა-ნო. ვაინო** ჩვეულებრივ დამოკიდებულ წინადადებაშია ჩართული.

საკვლევ ზოლის მეტყველებაში მეტ-ნაკლებად იგრძნობა მეგრული და იმერული სამეტყველო კოდების შერევა. ჩვენ მიერ ჩაწერილი მასალის ანალიზის შედეგად ამ სამეტყველო კოდთა ურთიერთობის ზოგადი ტენდენციები გამოვლინდა.

The issue of mixing speech identifiers (languages, dialects, and sub-dialects) is one of the most urgent issues in modern linguistics. The study of transitional speech is interesting as in terms of the linguistic situation of individual speech units as in terms of general science.

Based on the new material, the process of interference / interaction of speech identifiers in a specific study area are analyzed from a morphological and syntactic standpoint. The influence of Megrelian speech on Imeretian is presented and on the contrary. The main tendencies of linguistic changes are outlined.

The following methods were used to process the topic: A) A method of working in the field, which involves recording dialectal audio material from the local respondents in the study villages, accurate fixation; B) descriptive method, which provides a description of the dialect, based on the given texts according to the linguistic terms; C) Comparative analysis method, which compares analytical speech identifiers with each other and / or other speech units And to present common (similar) and specific (different) characteristics between units comparable in this way.

Plural forms of **-s-en** ending connections have been observed in Imeretian dialect: Raper **iṣono-s-en** puli (Eng. How can they make some money?), kvekana ratskhaa, es rom **gaaniao-s-en**. In the Megrelian dialect of the villages of Abasha Municipality, in the complex construction, in the subordinate clause, the **vayno** form is often presented, which is a phonetic option of **vareno** form (strictly: is not it?). **Vareno> Vaeno> Vaino> Vayno. Vaino** is usually involved in a subordinate clause.

The mixture of identifiers of Megrelian and Imeretian dialects is observed more or less in the speech of the research zone. As a result of the analysis of the material recorded by us, the general tendencies of the relation of the mentioned speech identifiers were revealed.

მირიან ხოსიტაშვილი

Mirian Khositashvili

საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი, საქართველო
St. Andrew the first-called University of the Patriarchate of Georgia, Georgia

საგამომცემლო საქმიანობა თბილისში: 1918-1921

Publishing Industry in Tbilisi: 1918-1921

საკვანძო სიტყვები: საგამომცემლო საქმიანობა, თბილისი, 1918-1921

Keywords: Publishing Industry, Tbilisi, 1918-1921

იმ დროს, როდესაც საქართველოში ძალიან მძიმე პერიოდი იდგა, იოჰან გუტენბერგმა XV საუკუნის შუა ხანებში მსოფლიოს წიგნის საბეჭდი დაზგა შეუქმნა, ამ აღმოჩენიდან დიდი დროის, თითქმის ორი საუკუნის შემდეგ, 1629 წელს, უცხოეთში დაიბეჭდა პირველი ქართული წიგნი. „ქართულ-იტალიურმა ლექსიკონმა“ მზის სინათლე რომში იხილა. მოგვიანებით, 1708-1709 წლებისათვის, ქართლის მეფე ვახტანგ VI-მ წიგნის საბეჭდი სტამბა თბილისშიც მოაწყო, რომელმაც მხოლოდ 1723 წლამდე იარსება. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ იგი ნამდვილად არ ჩამოუვარდებოდა ევროპულ ანალოგებს. ამ სტამბაში დაიბეჭდა: „სახარება“, „სამოციქულო“, „ვეფხისტყაოსანი“, „დავითნი“ და სხვ.

1749 წელს ერეკლე II-მ ახალი სასტამბო დანადგარი მოაწყო, თუმცა 1795 წელს, თბილისის დარბევის დროს, „სტამბა დაშთა უქმად და მბეჭდავნი უსაქმოდ“ (პ. იოსელიანი, ცხოვრება მეფის გიორგის მეთათამეტისა, თბ., 1978, გვ. 106). ამის შემდეგ, 1802 წელს, კავკასიის რუსეთის იმპერიის ადმინისტრაციამ თავისი პირველი სტამბა თბილისში დააარსა. მას ეწოდა კავკასიის სამხედრო ოკრუგის შტაბის სტამბა.

1828 წელს, სოლომონ დოდაშვილის ინიციატივით, გაიხსნა ქართული სტამბა, სადაც იბეჭდებოდა „ტფილისის უწყებანი“. ამის შემდეგ გაიხსნა კავკასიის მეფისნაცვლის სტამბა, სადაც იბეჭდებოდა გაზეთი „კავკაზი“, ხოლო XX საუკუნის მეორე ნახევრიდან უკვე იწყება კერძო სტამბების ჩამოყალიბება. ამ დროს წიგნები, ჟურნალ-გაზეთები და ბროშურები არა მხოლოდ ქართულ ენაზე, არამედ იბეჭდებოდა აზერბაიჯანულად, აფხაზურად, ოსურად, ჩეჩნურად, ყაბარდოულად და გერმანულადაც კი (ო. ჯანელიძე, თბილისი – კავკასიის ეკონომიკური, პოლიტიკური და კულტურული ცენტრი (XX საუკუნე), გორის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტი, ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი, ისტორიისა და არქეოლოგიის ცენტრი, შრომათა კრებული, 2020, N19, გვ. 252).

XX საუკუნიდან იწყება არალეგალური, იატაკქვეშა სტამბების არსებობა, რაც პირდაპირ კავშირში იყო პოლიტიკური პარტიების საქმიანობასა და მათ მრავალფეროვნებასთან. მათგან ყველზე ცნობილი აღმოჩნდა ავლაბრის არალეგალური სტამბა, რომელიც 1903-1906 წლებში მოქმედებდა, სადაც, ძირითადად, ბოლშევიკური გაზეთები იბეჭდებოდა. დღეს ავლაბრის არალეგალური სტამბა საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის შემადგენლობაშია.

1918 წლის 26 მაისის შემდგომ საქართველოს დედაქალაქშიც გაჩნდა რამდენიმე ახალი სტამბა, კერძოდ: სახელმწიფო სტამბა, დამფუძნებელთა კრების, საქართველოს მთავრობის და სხვ. ამას ემატებოდა ცალკეულ სამინისტროებსა და უწყებებს დაქვემდებარებული სტამბები.

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა არ განიცდიდა კულტურული მიღწევების სიმცირეს. წიგნები, ჟურნალები, გაზეთები, პლაკატები, საფოსტო მარკები, სარეკლამო აფიშები და ღია ბარათები გამოირჩეოდა სიუხვითა და მრავალფეროვნებით. დამოუკიდებლობის მოპოვებისთანავე საქართველოს განათლების სისტემაში მნიშვნელოვანი ცვლილებები დაიწყო. პირველ ყოვლისა, ეს გახლდათ განათლების ნაციონალიზაცია, შესაბამისად, იბეჭდებოდა ახალი სასკოლო და საუნივერსიტეტო სახელმძღვანელოები.

კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ საქართველოს პირველი რესპუბლიკის არსებობის პერიოდში გამოიცა 150-ზე მეტი გაზეთი, 60-ამდე ჟურნალი და 600-ამდე დასახელების წიგნი. აღსანიშნავია, რომ ასეთი მრავალფეროვნება, თემატიკა და ხარისხი განსაზღვრავდა კულტურის დონესა და ხასიათს. ცხადია, იმ პერიოდის პოლიტიკურ ლიდერებს კარგად ესმოდათ საგამომცემლო საქმიანობის მნიშვნელობა. ამას მოწმობს ისიც, რომ ზოგიერთი მათგანი უშუალოდ იყო ამ საქმიანობაში ჩართული, რაც მათ საზოგადოებაში ცნობადობის გაზრდასაც განაპირობებდა. ზოგიერთი თავად იყო ამა თუ იმ წიგნის ავტორი და ბევრი მათგანის ცხოვრებაში დიდი ადგილი ეკავა პერიოდულ პრესას. უდავოა, რომ საუკუნის წინანდელი ამბების კვლევა საგამომცემლო საქმიანობასთან დაკავშირებით ძალიან მნიშვნელოვანია.

When Georgia was undergoing tough times, Johannes Gutenberg introduced the printing press to the world in the middle of the 15th century. A while after this discovery, almost two centuries later, the first printed book in Georgian was printed abroad in 1629. "Georgian-Italian Dictionary" saw the light of day in Rome. Later, in 1708-1709, the King of Kartli, Vakhtang VI, established a printing house in Tbilisi, which lasted only until 1723. However, it should be noted that it did not really lag behind its European counterparts. The Gospel Book, The Apostles, The Knight in the Panther's Skin, Psalters "Davitni" etc were printed there.

In 1749, Erekle II set up a new printing press, but during the raid on Tbilisi in 1795, "the printing press remained unused and the print workers were left jobless" (P. Ioselilan, The Life of the King George XIII, Tbilisi, 1978, p. 106). Then, in 1802, the administration of the Russian Empire in the Caucasus established its first printing house in Tbilisi. It was called the Print House of the Caucasus Military District Headquarters.

In 1828, Solomon Dodashvili initiated the opening of a Georgian Print House where "Tbilisi Utskhebani" (Tbilisi Journal) was published. After that, the printing house of the Viceroy of the Caucasus was opened, where the newspaper "Kavkazi" was published. From the second half of the XX century the establishment of private print houses began. At that time, books, magazines, newspapers and brochures were published not only in Georgian, but also in Azerbaijani, Abkhazian, Ossetian, Chechen, Kabardian and even in German (O. Janelidze, Tbilisi - Caucasus Economic Political and Cultural Center (XX Century), Gori State Teaching University, Faculty of Humanities, Center for History and Archeology, compilation of works 2020, # 19, p. 252).

From the twentieth century onwards, the setting up of illegal printing houses was directly related to the activities of political parties and their diversity. Among those, the most famous was the Avlabari Illegal Printing House, which operated from 1903 to 1906, where mainly Bolshevik newspapers were printed. Today, the Avlabari Illegal Printing house is the part of the National Parliamentary Library of Georgia.

After May 26, 1918, several new printing houses appeared in the capital of Georgia: the State Printing House, the Constituent Assembly Printing House, the Printing House of the Government of Georgia, as well as printing houses subordinated to different ministries and agencies.

The Democratic Republic of Georgia did not lack notable cultural achievements to its credit. Books, magazines, newspapers, posters, post stamps, advertising posters and postcards were distinguished by their abundance and variety. Gaining the independence paved the way for significant changes to the education system in Georgia. In the first place was the nationalization of education that entailed the publishing of new school and university textbooks.

The study revealed that more than 150 newspapers, about 60 magazines and 600 books were published during the First Republic of Georgia. It should be noted that such diversity, thematics and quality determined the level and character of the culture. Clearly, the political leaders of the period were well aware of the importance of publishing. It is confirmed by the fact that some of them were directly involved in it gaining popularity this way. Some political leaders became the authors of different books, and periodicals played a substantial role in their lives. There is no doubt that research into the news related to publishing in the previous century is of significant importance.

სალომე ჯამბურია

Salome Jamburia

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

აბრეშუმის გზების ისტორიულ-არქეოლოგიური კონტექსტი საქართველოში და მისი პერსპექტივა The Historical-Archaeological Context of the Silk Roads in Georgia and its Perspective

საკვანძო სიტყვები: აბრეშუმის გზები, არქეოლოგია, საქართველო

Keywords: Silk Road, Archaeology, Georgia

წინამდებარე კვლევა ეხება გამქრალი კახეთის სამეფოს დედაქალაქის – გრემის – ღირებულებებისა და კულტურული მნიშვნელობის ხელახალ შეფასებას ნაქალაქარის ბიოგრაფიის დეკონსტრუქციის მეშვეობით. ამით კვლევა მიზნად ისახავს, დაადგინოს, თუ რამდენად შესაძლებელია, გრემის ისტორიულმა ლანდშაფტმა დააკმაყოფილოს UNESCO-ს პროექტის – „აბრეშუმის გზების ეროვნებათშორისი სერიული მსოფლიო მემკვიდრეობის ნომინაციის“ – კრიტერიუმები მეზობელი ქვეყნების შესაბამისი კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებთან ერთად. 2005 წლიდან ეროვნებათშორისი მსოფლიო მემკვიდრეობის ნომინაციის იდეა, რომელიც მოიცავს იმ ქვეყნების მემკვიდრეობის ძეგლებს, რომლებიც ნაკლებად არიან წარმოდგენილი მსოფლიო მემკვიდრეობის სიაში, გახდა ერთ-ერთი ღონისძიება „წარმომადგენლობითი, დაბალანსებული და სანდო მსოფლიო მემკვიდრეობის სიის“ ჩამოსაყალიბებლად. ათწლიანი მუშაობის შემდეგ ამ მიმართულებით შემუშავდა აბრეშუმის გზების მსოფლიო მემკვიდრეობის ეროვნებათშორისი და სერიული ნომინაციის პროექტი. ნომინაცია ითვალისწინებს სხვადასხვა ქვეყნის სავაჭრო ქალაქების, ქარავასლების, ქულბაქების, სამხედრო პუნქტების, ბუნებრივი და კულტურული ღირსშესანიშნაობებისა და საწარმოო ადგილების ნომინირებას, რომლებსაც ერთმანეთთან აბრეშუმის გზების კონცეფცია აკავშირებთ. აბრეშუმის გზების იუნესკოს მსოფლიო მემკვიდრეობის სერიულმა და საზღვართშორისმა ნომინაციამ ისტორიული გზის გასწვრივ არსებული ქვეყნების პოლიტიკურ-კულტურული დღის წესრიგში უკვე მნიშვნელოვანი ადგილი დაიმკვიდრა. 33 კომპონენტი, მათ შორის: ქალაქები, სავაჭრო დასახლებები, საფორტიფიკაციო და რელიგიური შენობები თანამედროვე ყირგიზეთში, ყაზახეთსა და ჩინეთში 2014 წელს შეტანილ იქნა მსოფლიო მემკვი-

დრეობის სიაში, როგორც საზღვართშორისი კულტურული მემკვიდრეობა, სახელწოდებით „აბრეშუმის გზები: სამარშრუტო ქსელი ჩანგან-ტიანშანის დერეფანი“.

იუნესკოს მსოფლიო მემკვიდრეობის წინასწარულ ნუსხაში უკვე არაერთ ქვეყანას აქვს წარდგენილი აბრეშუმის გზის ისტორიასთან დაკავშირებული ძეგლები მსოფლიო მემკვიდრეობის სიაში შეტანის მიზნით, მათ შორისაა: ტაჯიკეთის, თურქმენეთისა და უზბეკეთის საერთო ნომინაცია „ფენჯიკეთ-სამარყანდ-პოიკენტ-მერვი-ზარაფშანის მემკვიდრეობის დერეფანი“, ჩინეთის, ინდოეთის, ნეპალისა და ბუტანის „სამხრეთ აზიის აბრეშუმის გზები“ და ყაზახეთის, ყირგიზეთის, ტაჯიკეთისა და უზბეკეთის „ფერგანა-სირდარიის აბრეშუმის გზების მემკვიდრეობის დერეფანი“. ამასთან, მიმდინარეობს სხვა დერეფნების შესწავლა დასავლეთის მიმართულებით. ისტორიული აბრეშუმის გზების ე.წ. კულტურული მემკვიდრეობის დერეფნები ახალ ღირებულებებსა და მნიშვნელობას იძენს თანამედროვე საზოგადოებაში. კულტურული მემკვიდრეობის თანამედროვე დისკურსში აბრეშუმის გზას ენიჭება კულტურული, სოციალური, ეკონომიკური და პოლიტიკური ღირებულებები. ადგილის სავაჭრო ნიშნად ქცევა, რეგიონული კონკურენტუნარიანობა და მიმზიდველობა, კულტურული ტურიზმი, ინვესტიციების მიღება, სიმბოლოების შექმნა, ადგილის შეგრძნება, იდენტობის ჩამოყალიბება, ადგილობრივი თემების ჩართულობა, სოციალური ერთიანობა და სხვ. არის აბრეშუმის გზის მემკვიდრეობის იდენტიფიცირებისა და მართვის სარგებელი ქვეყნის განვითარების სტრატეგიებში საერთაშორისო მასშტაბით. გლობალიზებულ სამყაროში კულტურული მემკვიდრეობა მიჩნეულია არა მხოლოდ ეროვნული, არამედ პოტენციურად საერთაშორისო მნიშვნელობის მქონედაც. გრემის ბიოგრაფიის დეკონსტრუქცია აჩვენებს მის პერსპექტიულ საერთაშორისო პოტენციალს, რომელიც განსხვავდება მსოფლიო მემკვიდრეობის წინასწარულ ნუსხაში ამ დრომდე წარდგენილისაგან. ამ კვლევის თეორიული ჩარჩოა გრემის არქეოლოგიური კვლევები და კულტურული მემკვიდრეობის მართვის პრინციპები. თვისებრივი მეთოდი გამოიყენება გრემში აბრეშუმის გზების მტკიცებულებების შესასწავლად. კვლევაში შემუშავდა გრემი-შემახი-არდებილის აბრეშუმის გზის მარშრუტის კარტოგრაფიული ვერსია Google Earth-ის კომპიუტერული პროგრამის გამოყენებით. გრემის ისტორიულ ლანდშაფტთან დაკავშირებული ბიოგრაფიული მიდგომის შედეგად აშკარა ხდება, რომ ფოკუსირება გრემის მხოლოდ საუკეთესოდ შემონახულ ძეგლებზე, როგორებიცაა მთავარანგელოზთა ეკლესია და მის გვერდით არსებული სამეფო კოშკი, მნიშვნელოვნად ზღუდავს ადგილის თვითმყოფადობის წარმოდგენას და წარმოსახვას. გრემის განხილვა აბრეშუმის გზების ნაწილად შესაძლებელს ხდის, წარმოაჩინოს უფრო სრულყოფილი და მრავალფეროვანი ისტორია ამ მნიშვნელოვანი ისტორიული ქალაქის შესახებ; ეს კი გამოკვეთს გრემის ღირებულებებს, რომელთა საფუძველზეც შესაძლოა, მიენიჭოს სიმბოლური, ისტორიული და არქეოლოგიური ღირებულების მქონე აღნიშნული საერთაშორისო სტატუსი.

The research aims to reassess the values and cultural significance associated with Gremi, the capital of the vanished Kingdom of Kakheti (Georgia), through deconstructing its biography. In doing so, it aims to understand to what extent Gremi as a historical landscape can meet the criteria for the UNESCO Silk Roads Transnational Serial World Heritage nomination as opposed to nominating some of its architectural buildings as a single property. Since 2005 the idea of Transnational World Heritage Nominations, which involve properties presented by a State Party whose heritage is under-represented has become one of the measures for the establishment of the Representative, Balanced, and Credible World Heritage List. In this context, after a decade of work, the Silk Roads World Heritage Transnational and Serial Nomination project has developed. The nomination envisages inclusion of trading cities, caravanserais, inns, military posts, garrison stations, natural and cultural landmarks, and industrial/production sites from different countries linked by an overarching concept of the Silk Roads. The nomination project has already gained currency in the political and cultural agenda of the countries along the historic route. In 2014 the World Heritage Committee at its 38th session inscribed the first Silk Roads transboundary serial property The Routes Network of Chang' an-Tian Shan Corridor on the World Heritage List, which encompasses 33 component sites in three countries, China, Kazakhstan and Kyrgyzstan. Other corridors including Penjikent-Samarkand-Poykent-Merv

Zarafshan Heritage Corridor (Tajikistan, Turkmenistan and Uzbekistan), the South Asian Silk Roads (China, India, Nepal and Bhutan), and the Fergana-Syrdarya Silk Roads Heritage Corridor (Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan and Uzbekistan) are underway, along with the initiatives to explore the corridors to the West. In the increasingly globalized world, cultural heritage is recognized not only of national but potentially international importance too. The values ascribed to the place determines the significance of each heritage site. The deconstruction of Gremi's biography showcases its prospective international potential in a somewhat different way than the State Party features it on the Tentative List of the World Heritage Programme. The archaeological studies of Gremi and the principles of cultural heritage management is a framework for this study. The qualitative method is employed to understand the evidence for the Silk Roads in Gremi. The research maps Gremi-Shamakhi-Ardebil Silk Route using computer programme Google Earth. The biographical approach to Gremi's landscape makes apparent that focusing predominantly on the best-preserved parts of Gremi, such as the church of Archangels and the adjoining royal tower, considerably limits the representation and expression of the very essence of the place. Alternatively, framing Gremi as an outcome of the Silk Roads makes it possible to tell a fuller and richer story about it, enabling to capture all the values one might ascribe to, including the symbolic, historical and archaeological.

მუჰამედ ენეს ჯანოზი **Muhammed Enes Canöz**

ანკარის ჰაჯი ბაიხამ ველის უნივერსიტეტი, თურქეთი
Ankara Hacı Bayram Veli University, Turkey

ბიზანტიური გავლენა ოთხთას სამონასტრო კომპლექსზე ტაო-კლარჯეთში **Byzantine Influence on Otkhta Monastic Church in Tao-Klarjeti**

საკვანძო სიტყვები: ბიზანტიური გავლენა, ოთხთას ეკლესია, სამონასტრო კომპლექსი, ტაო-კლარჯეთი
Keywords: Byzantine Influence, Otkhta Church, Monastic Church, Tao-Klarjeti

Klarjeti is one of the historical Georgian regions covering the Artvin province today. In the historical process, it was mentioned together with the Tao region, which includes the Erzurum environs. When evaluated as a whole, the Tao-Klarjeti region covers the north of Erzurum and the provinces of Artvin, Ardahan and Kars. In the Middle Ages, under the leadership of the Georgian Bagratid Dynasty, the Klarceti-centered Tao-Klarjeti Kingdom was established. The Kingdom had close relations with both the political formations in the region and the local governments. The works of art, embodied in this cultural atmosphere, carried traces of both local styles and the dominant culture of the region. The dominant culture in the region has been Byzantium for many years. Even in the beginning, Georgians accepted Christianity by a Byzantine nun and in a short time came under Byzantine influence in terms of religion, politics and culture. Therefore, it is undoubtedly inevitable to see Byzantine influences in works of art in such an intense cultural environment. Otkhta Monastery Church, which is one of these works, reflects the Byzantine influences to a great extent, as well as carrying local influences. Many researchers think that the monastery was built in the late 9th and early 10th centuries. It is possible to see the Byzantine influence in the monastery church, especially in the plan, facade layout and materials used.

In the study, the building was evaluated in terms of plan, architecture, ornament, material and technique and compared with Byzantine works. The Byzantine influences determined in the comparisons will be evaluated together with the historical data. As a result, the subject discussed is very important in terms of the fact that the Byzantine-Georgian relations of the region are examined for the first time in terms of art.

თამარ ჯაფოშვილი

Tamar Japoshvili

საქათვედოს საპატრიარქოს წმინდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი, საქათვედო
St. Andrew the first-called University of the Patriarchate of Georgia, Georgia

მთარგმნელის ენობრივი პიროვნება – მთარგმნელის პიროვნება, როგორც მხატვრული თარგმანის სუბიექტური ფაქტორი

The Linguistic Personality of the Translator – The Personality of the Translator as a Subjective Factor of Literary Translation

საკვანძო სიტყვები: *მთარგმნელი, ენობრივი პიროვნება, სუბიექტური ფაქტორი*

Keywords: *Translator, Linguistic Personality, Subjective Factor*

მთარგმნელის ენობრივი პიროვნება – მთარგმნელის პიროვნება, როგორც მხატვრული თარგმანის სუბიექტური ფაქტორი, ენობრივი პიროვნება ადამიანის პიროვნების ერთ-ერთი ასპექტია, რომლის უნივერსალური მოდელი მოიცავს ვერბალურ-სემანტიკურ, ლინგვოკოგნიტურ და მოტივაციურ დონეებს. თანამედროვე მკვლევართა ინტერესი ენაში ადამიანური ფაქტორის თემის მიმართ მონუმენტურ იმას, რომ ენა შეისწავლება მჭიდრო კავშირში ადამიანთან, მის აზროვნებასთან, პრაქტიკულ მოღვაწეობასთან და, როგორც შედეგი, შეისწავლება ენობრივი პიროვნება. ენობრივი პიროვნების შესწავლა ხელს უწყობს ტექსტის ფორმალურ-მეტყველებით და ემოციურ-შინაარსობრივი მახასიათებლების გაერთიანებას, აგრეთვე, ტექსტის მრავალმხრივ შესწავლის საშუალებას იძლევა. ნებისმიერი გამონათქვამისა თუ ტექსტის ცენტრში დგას სუბიექტის ავტორისეული აქტმა, რომელიც განსაზღვრავს სამეტყველო აქტის აზრსა და ვერბალურ ფორმას მათ სოციალურ მიმართულებაში. სწორედ ამიტომ, რომ მხატვრული ტექსტის სრული ანალიზი შეუძლებელია ავტორის პიროვნების, მისი ინდივიდუალური მახასიათებლების ანალიზის გარეშე. აქედან გამომდინარე, განვიხილავ (ბორის აკუნინის ქართულად თარგმნილი რომანების მიხედვით) ენობრივ პიროვნებას, როგორც საფუძველს, მხატვრული სახის გამოსაკვეთად და მის გასაგებად. ბორის აკუნინის შემოქმედება შეიძლება გახდეს შესანიშნავი მასალა ტექსტთაშორისი კავშირების კვლევისთვის. მდიდარი ენობრივი საშუალებები და ხერხები ლინგვისტურად ამართლებს ინტერესს ბორის აკუნინის ენობრივი პიროვნებისადმი. მათი განხილვა აუცილებელია მისი ნაწარმოებების გმირების ენობრივი პიროვნების პრიზმით, რადგან სწორედ ავტორის ენობრივი პიროვნება, მისი გარდაქმნის უნარი წარმოშობს მეორეულ ენობრივ პიროვნებებს.

The linguistic personality is one of the aspects of human personality, its universal model includes verbal-semantic, linguistic-cognitive and motivational levels. The interest of modern researchers in the topic of the human factor in language proves that the language is studied in close connection with a person, his thinking, practical work and, as a result, the linguistic personality is studied. The study of linguistic personality helps to combine the formal-verbal and emotional-contentwise characteristics of the text, moreover, it allows studying of the text in many ways. At the center of any expression or the text is placed the author's perception of the subject, which determines the meaning of the act of speech and the verbal form in their social direction. This is why a complete analysis of a literary text is impossible without an analysis of the author's personality and his/her individual characteristics. Therefore, I will discuss (according to Boris Akunin's novels translated into Georgian) a linguistic person as a basis for revealing and understanding the artistic personality. Boris Akunin's work can be an excellent material for the study of intertextual connections. Rich linguistic tools and techniques linguistically justify the interest in Boris Akunin's linguistic personality, which must be considered in the prism of the linguistic personality of the characters of his works, because it is the author's linguistic personality and his ability to transform, that generates secondary linguistic personalities.

ქეთევან ჯმუხაძე Ketevan Jmukhadze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

ქალაქის მითოპოეტიკური ხატი „ულისეში“ Mythopoeic Image of the City in “Ulysses”

საკვანძო სიტყვები: ქალაქი, მითოპოეტიკური ხატი, „ულისე“

Keywords: City, Mythopoeic Image, “Ulysses”

მოხსენება ეთმობა ჯეიმზ ჯოისის მიერ „ულისეში“ წარმოდგენილი დუბლინის, როგორც პირობითი და სიმბოლური სივრცის, განხილვას. ქალაქი არაერთი ლიტერატურული ქმნილების ტოპოსად ქცეულა, თუმცა მოდერნისტულ ლიტერატურაში მხატვრული სივრცე ექსპერიმენტის საგნის სახეს იძენს და გაცნობიერებულ, პოეტიკურ საშუალებად გვევლინება. ჯეიმზ ჯოისი ნაწარმოების მხატვრული სივრცისა და დროის საკითხს უტრიალებს გარს და „ულისეში“ მითოსურ ქრონოტოპს ქმნის. სივრცე-დრო ერთმანეთს იმგვარად ერწყმის, რომ დრო თითქოს შესქელებულ-შედედებული, სივრცე კი მკაცრად ლოკალიზებული და დახშულია. ამ ორი მაგისტრალური ელემენტის ამგვარი კორელაცია ნაწარმოების ქრონოტოპს ერთიან მითოსურ სივრცე-დროდ აქცევს. ჯოისისეული დუბლინი განასახიერებს ადგილს, სადაც ერთდროულად და ერთ სივრცეში თავმოყრილია ითაკა, კალიფსოს მღვიმე, ლოტოფაგების ქვეყანა, ჰადესის, სირინოზებისა თუ ციკლოპის სამფლობელოები, სკილა და ქარიბდა. „ულისეს“ მხატვრული დრო ციკლური, ყოველდღიურად განმეორებადი დროით ხასიათდება. ნაწარმოებში ერთი დღე მთლიან ციკლს მოიცავს, რომელიც კლავგანმეორებადია. ჯოისის მიერ აღწერილ 1904 წლის 16 ივნისში ერთიანდება წარსული, აწმყო და მომავალი და განასახიერებს მარადიულ „ახლას“. „ულისე“ დახუნძლულია ისეთი მომენტებით, რა დროსაც პერსონაჟებს საგანთა არსის მომენტალური წვდომის წამიერი შეგრძნება ეუფლება. რეალური, ისტორიული დროიდან ამოვარდნისა და მოვლენის შინაგანი არსის უეცარი მოხელთების ეპიფანიური მომენტების აღწერით ჯოისი პროფანულ დროს საკრალურით ანაცვლებს და ამით „გამოიხმობს“ მარადისობას. მარადისობის აღქმის ერთადერთ შესაძლებლობად ჯოისი სივრცით პერსპექტივას მოიაზრებს. მიზნის განსახორციელებლად ავტორს ნაწარმოებში „მეოთხე პერსონაჟი“ დუბლინი შემოჰყავს, რომლითაც საკრალურთან მიახლოებულ ტოპოსს ქმნის და სადაც ისტორიული დრო არსებობას წყვეტს. „ულისეში“ აღწერილი 16 ივნისი ერთი დღისაგან შემდგარ წრეს ჰგავს. მომდევნო დღეს, 17 ივნისს, ლეოპოლდ ბლუმი და სტივენ დედალოსი კვლავ გამოვლენ დუბლინის ქუჩებში სახეტილოდ. ნაწარმოების ერთ-ერთი ძირითადი ლაიტმოტივი ლეოპოლდ ბლუმის უნიადგობის აქცენტირებაა, რაც, შეიძლება ითქვას, ხელსაყრელი გარემოებაა იმისათვის, რომ მას ყველა იმ პერსონაჟის სახელი მივანეროთ, რომელნიც კი ოდესმე გასდგომიან გზას თავიანთი გონებისა თუ გარემომცველი ფიზიკური სამყაროს ბნელ ლაბირინთებში. ლეოპოლდ ბლუმის ფესვები ერთდროულად ყველგან და არსადაა. ღამის წყვილიაღმის ემბრიონივით მოკეცილი, სიბნელეში მწოლარე ბლუმი ინიციაციის პრეტენდენტს მოგვაგონებს, რომელიც ხელახლა დაბადებას ელის. იმავდროულად, ნაწარმოების ქრონოტოპი კოსმოგონიის თანამედროვე დროსა და სივრცეში გადაინაცვლებს, უფრო ზუსტად კი უდროობასა და უსივრცობამდე, სამყაროს პრენატალურ მდგომარეობამდე. დუბლინი სიმბოლურად მარადისობას განასახიერებს, სადაც ისტორიული, ქრონოლოგიური დრო არსებობას წყვეტს. მოხსენებაში, ასევე, განხილულია თანამედროვე რომანის სივრცული თავისებურება, რაც მხატვრულ ტექსტში აღწერილი საგნებისა და მოვლენების არა თანმიმდევრულ, არამედ ერთდროულობის პრინციპით აღქმას გულისხმობს. ჯოისი თხრობის ქრონოლოგიურ ტექნიკას უარყოფს და, სანაცვლოდ, მიმდინარე მოვლენებს ერთმანეთთან თანხვედრაში აღწერს. სიმულტანურობის ეფექტის შექმნით მკითხველი ერთსა და იმავე დროს ქალაქის სხვადასხვა წერტილში მომხდარ მოვლენებს ერთმანეთთან თანხვედრაში აღიქვამს. ჯოისი ყველა ეპიზოდის მოქმედების არეალს ისე დეტალურ-

რად აღწერს, თითქოს მან დუბლინის რუკა მკითხველის თვალწინ გადაშალა და მასზე ზემოდან დაკვირვების საშუალება მისცა. დუბლინი გვევლინება სივრცულ ტექსტად, ფერწერულ ტილოდ, სადაც ნაგებობები, პერსონაჟები და საგნები, ერთი შეხედვით, ქაოსურადაა განლაგებული. ქაოსის მონესრიგებისათვის ჯოისი სახვითი ხელოვნებისათვის დამახასიათებელ ერთდროულობის პრინციპს „სესხულობს“. შედეგად, მხატვრული ნაწარმოების დროში განფენილობა სივრცობრივი აღქმით ჩანაცვლდება, ნაწარმოების დრო და სივრცე კი ერთიან მითოსურ ქრონოტოპად წარმოგვიდგება.

The paper is devoted to the discussion of Dublin in *Ulysses* as a symbolic space. The city has become topos of a lot of literary creatures. However artistic space acquires a form of an object of experimentation and appears as a conscious poetic means in modernist literature. As a representative of modernism, Joyce revolves around the issue of artistic space and time of *Ulysses*. These indicators merge with each other in such a way that time seems to be condensed and space is tightly localized. Such a correlation of these two principal elements makes the symbolic time-place or the chronotope of the work. Joyce's Dublin symbolizes a place where Ithaca, Calypso cave, the land of the lotus-eaters, the dominions of Hades, Sirens and Cyclops, also Scylla and Charybdis are gathered at a time in a single space. Artistic time in *Ulysses* is characterized by a cyclical, daily recurring time. One day in the work covers the whole cycle and is repetitive. The past, present, and future described by Joyce are united in June 16, 1904 to represent "the everlasting now". *Ulysses* is full of moments when the characters acquire a momentary sense of instant comprehension to the essence of things. By describing the epiphany moments of fall of historical time and sudden insight of inner essence of an event, Joyce replaces profane time with sacred one, thus "calling out" eternity. Joyce sees space perspective as the only way to perceive eternity. To achieve this goal, the author introduces Dublin as the "fourth character" in the work, thus creating a topos close to the sacred where there is no historical time. June 16, described in *Ulysses*, is like a one day cycle. The next day, June 17, Leopold Bloom and Stephen Dedalus walk in the streets of Dublin once again. Joyce aims to present to the reader Dublin seen by Bloom as a foreigner. One of the most frequently repeated details in the work is the emphasis on Leopold Bloom's rootlessness, that is arguably a favorable circumstance to attribute to him the names of all the characters who have ever set out in the dark labyrinths of their own minds or of the surrounding physical world. Leopold Bloom's roots are everywhere and nowhere at the same time. Bloom lying in the dark reminds us of a candidate of initiation awaiting rebirth. At the same time, the time-place of the work moves in the contemporary time and space of cosmogony, or rather, to timelessness and spacelessness, to the prenatal state of the universe. Dublin symbolizes eternity, where there is no historical time. Leopold Bloom, the same as "everyman and noman" is waiting for the transition of cosmogony from chaos to creation. Spatial peculiarities of a modern novel are also discussed in the paper, which implies the perception of the objects and events described in the text not in a succession but in simultaneity. Joyce rejects the chronological technique of narration, describing events in concurrence instead of chronology. Therefore, the reader also perceives the events that take place in different parts of the city simultaneously. Joyce describes the area of action of each episode in such details that as if he unfolded a map of Dublin in front of the reader and allowed him to observe it from above. As a result, extent of the work in time is replaced by spatial perception, and time and space of the work are presented as a mythopoeic chronotope.

საბა ჯოხაძე Saba Jokhadze

საქართველოს ეროვნული მუზეუმის ოთახ ღოთიქიფანიძის სახელობის არქეოლოგიის ცენტრი, საქართველო
Georgian National Museum Otar Lordkipanidze Archaeological Center, Georgia

მაშავერას გორა: შულავერ-შომუთეფეს კულტურის ნეოლითური ნამოსახლარის ახლებური კვლევა Mashavera Gora: New investigation of Shulaveri-Shomutepe culture Neolithic Settlement

საკვანძო სიტყვები: მაშავერას გორა, შულავერ-შომუთეფე, ნეოლითური ნამოსახლარი

Keywords: Mashavera Gora, Shulaveri-Shomutepe, Neolithic Settlement

წინამდებარე კვლევის მიზანია მაშავერას გორის არქეოლოგიური ანალიზი და კვლევის მიმდინარე შედეგების მიმოხილვა აღნიშნული ობიექტის არქეოლოგიური შესწავლის მიზნით. ქვემო ქართლში, ბოლნისის მუნიციპალიტეტში მდებარე მაშავერას გორის არქეოლოგიური გათხრები 2020-2021 წლებში განახლდა და მასში ჩართული იყო საქართველოს ეროვნული მუზეუმის არქეოლოგთა გუნდი. მაშავერას გორა განეკუთვნება შულავერ-შომუთეფეს კულტურის ნეოლითურ გორანამოსახლარს. მისი ხელსაყრელი გეოგრაფიული მდებარეობით ორი მდინარის, მაშავერასა და ხრამის ხერთვისთან ბორცვი წარმოადგენს ერთ-ერთ მძლავრ ნეოლითურ დასახლებას სამხრეთ კავკასიაში. მაშავერას გორის აღმოჩენა უკავშირდება საბჭოთა მესაქონლეობის ფერმის მშენებლობას, სადაც მძიმე ტექნიკის მიერ დაზიანდა ნამოსახლარი, ხოლო გადარჩენილი მცირემასშტაბიანი არქეოლოგიური სამუშაოები ჩატარდა 1988 წელს დ. გოგელიას ხელმძღვანელობით. მას შემდეგ სამეცნიერო სამუშაოები მაშავერას გორაზე არ გაგრძელებულა.

2020-2021 წლის არქეოლოგიური სეზონების მთავარი მიზანი იყო ამ სამუშაოების განახლება. ორი სეზონის გათხრების შედეგად მოპოვებული მასალა და არქეოლოგიური მონაცემები ცხადყოფს, როდენ მნიშვნელოვან და განსხვავებულ ძეგლთან გვაქვს საქმე; ეს კი, უპირველეს ყოვლისა, ამ ეტაპზე რამდენადმე განსხვავებული სამშენებლო ტრადიციით გამოიხატება და შულავერ-შომუთეფეს კულტურისათვის სიახლეა. ძირითადი არქეოლოგიური სამუშაოები მოიცავდა ბორცვის ჩრდილოეთ ნაწილს, რომელზეც გაითხარა ცხრა (5X5მ) კვადრატი, ასევე, დასავლეთ ნაწილში ორი (5X5 მ) კვადრატი, ძეგლის სტრუქტურის დადგენის მიზნით. გათხრების შედეგად გამოვლინდა სხვადასხვა დანიშნულებისა და ზომის ალიზის აგურისგან ნაგები წრიული ფორმის საცხოვრებელი და სათავსო ნაგებობები; აგრეთვე, არქეოლოგიური მასალა, რომელიც განეკუთვნება ნეოლითური პერიოდის აქტივობებს. ახალშესწავლილი ბორცვი უმნიშვნელოვანეს ინფორმაციას გვანვდის ყოველდღიური ცხოვრების, რწმენა-წარმოდგენებისა თუ სოციოეკონომიკური მდგომარეობის შესახებ სამხრეთ-კავკასიის ნეოლითის ხანაში.

Archaeological excavations at Mashavera Gora (Bolnisi municipality, Kvemo Kartli, Georgia) were carried out in 2020-2021 archaeological season by a Georgian National Museum team. The Mashavera Hill settlement belongs to the Shulaveri-Shomutepe Neolithic culture. With its location of confluence of two main river Khrami and Mashavera the mound appears to be one of the main settlements of South Caucasus Neolithic life. Discovery of Mashavera Gora is related to the Soviet farm building. Short period excavation was carried out in 1988 by D. Gogelia. Since that the site was abandoned until now. The 2020-2021 excavation goal was to renew archaeological excavation on the Mashaveras Hill. The results of archaeological investigation gave us an opportunity to shed a light on new architectural building tradition, which is quite different from typical Shulaveri-Shomutepe Neolithic architecture. Excavations focused on the north part of the settlement, where nine trenches were excavated, also in the west side of the mound with two new trenches for the stratigraphy of the mound. Neolithic rounded

houses with its small storage buildings and several fragments of walls had been documented. Also, significant number of archaeological materials belonging to the neolithic activity. New investigated site provides material on Neolithic society practices in everyday life in the Southern Caucasus, as well as ritualistic concepts and perspectives.

გიორგი ჯღარკავა Giorgi Jgharkava

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

ქართული და მეგრული ანდაზების სინტაქსთან დაკავშირებული ზოგიერთი საკითხი Some Issues Related to the Syntax of Georgian and Megrelian Proverbs

საკვანძო სიტყვები: ქართველური ენები, ქართული ენა, მეგრული ენა, პარემიოლოგია, ანდაზების სინტაქსი
Keywords: Kartvelian Languages, Georgian, Megrelian, Paremiology, Syntax of Proverbs

ანდაზის, როგორც მრავალმხრივ აქტუალური და საინტერესო ენობრივი ერთეულის, ერთ-ერთი თავისებურება მისი სპეციფიკური აგებულებაა. პარემიას, თავისი ბუნებიდან და მიზნიდან გამომდინარე, სხარტი და მოქნილი სტრუქტურა ახასიათებს, რაც მისი მონოლითურობის განმაპირობებელიცაა. ანდაზის ლაკონიურობა, უპირველეს ყოვლისა, მიიღწევა ამა თუ იმ ენაში არსებული კონკრეტული ენობრივი საშუალებებით.

წარმოდგენილი კვლევის მიზანია სწორედ იმ ძირითადი ლინგვისტური ინვენტარის გამოვლენა, რომელსაც იყენებს ქართველურ ენათა, კერძოდ, ქართული და მეგრული პარემიები ფრაზის ერთიანად, მოხერხებულად გადმოცემისათვის. კვლევის სიახლეს განაპირობებს, ერთი მხრივ, საკითხის კომპლექსურობა, ხოლო, მეორე მხრივ, შესასწავლი ობიექტის ინტერდისციპლინური ხასიათი. ანდაზების შესწავლა საინტერესოა როგორც საკუთრივ ენათმეცნიერული, ისე სოციოლინგვისტური, ფოლკლორული, ეთნოლოგიური, კულტუროლოგიური და სხვა თვალსაზრისითაც.

ქართული და მეგრული ანდაზების სინტაქსთან დაკავშირებული საკითხების გასაანალიზებლად ნაშრომში გამოყენებულია აღწერითი და შედარებითი კვლევის მეთოდები. თეორიული საკითხები განხილულია ვრცელი ემპირიული მასალის ფონზე, რაც მიღებული დასკვნების ვერიფიცირების საშუალებასაც იძლევა.

**კვლევა [PHDF-21-125] განხორციელდა შოთა რუსთაველის საქართველოს
ეროვნული სამეცნიერო ფონდის მხარდაჭერით.**

Proverb is a multifaceted and interesting linguistic unit. One of the important features of the proverb is its specific structure. Paroemia is characterized by a short and flexible structure, which is the reason for its monolithicity. The brevity of the proverb is achieved, first of all, by the specific linguistic means available in this or that language.

The aim of the presented research is to reveal the basic linguistic inventory used by the Kartvelian languages, in particular, Georgian and Megrelian paroemias, to formulate a phrase conveniently. The novelty of the research is determined, on the one hand, by the complexity of the issue and, on the other hand, by the interdisciplinary nature of the object of study. The study of proverbs is interesting from linguistic and sociolinguistic, folkloric, ethnological, cultural and other points of view.

A comparative research method is used in the paper to analyze issues related to the syntax of Georgian and Megrelian proverbs. Theoretical issues are discussed in the context of extensive empirical material, which also allows for the verification of the conclusions reached.

This research [PHDF-21-125] has been supported by Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia (SRNSFG).

ელნურ ჰასანოვი

Elnur Hasanov

აზერბაიჯანის მეცნიერებათა აკადემიის განჯის ფილიალი, აზერბაიჯანი
Ganja Branch of Azerbaijan National Academy of Sciences Ganja, Azerbaijan

განჯის ტრადიციული არქეოლოგიური შტრიხების ინოვაციური მნიშვნელობა Innovative Significance of Research of Traditional Architectural Features of Ganja

საკვანძო სიტყვები: აზერბაიჯანი, განჯა, ინოვაციური კვლევა, არქიტექტურა, ეთნოგრაფია, ძეგლი
Keywords: Azerbaijan, Ganja, innovative research, Architecture, Ethnography, monument

Ganja - an ancient center of urban culture with old history, that situated on the old Great Silk Way, is rich with many historical and material-cultural monuments, which have their typical, unique trade and architectural characteristics. This city has more than 4000 years old and here there is one of the main and ancient historical monuments of Muslim East civilization – Imamzadeh tomb, Jomard Gassab mausoleum. This important monument is situated 7 kilometers from the city of Ganja, on the right shore of Ganjachai river. Imamzadeh complex is one the main symbols of Ganja city and important example of medieval architecture of Azerbaijan. At the present time, as one of the most valued places of pilgrimage of the Islamic world, Imamzadeh tomb-complex in Ganja is a sacred place for local population, as well as pilgrims that come from different foreign countries. Imamzadeh mausoleum, situated in one of the ancient scientific and cultural centers - Ganja State History-Culture Reserve, was built in 739, on site of the grave of mevlana Ibrahim. The historic monument of Ganja - Imamzadeh tomb-complex attracts the attention of a number of features from the point of multiculturalism view. Ganja Imamzadeh is an important pilgrimage shrine. This place is visited by thousands of people every year. It should be noted that the number of visitors is increasing every year. Interesting fact is that non-Muslims are also among that memorial. The mausoleum, built around the grave of mevlana Ibrahim in the VIII century, was enlarged in the XIV-XVI centuries, and subsidiary buildings around it were erected in the XVII-XVIII centuries. The tomb is the most important part of the Imamzadeh complex. The area of Imamzade complex was included in the property of the Sheykhzamanlis – the descendants of Nizami Ganjavi, the great Azerbaijani poet and philosopher.

During several centuries the city grew, flourished and finally turned into one of the key regional centers of economy and culture. At different stages of the history of the capital city of Ganja status while maintaining the traditions of the ancient statehood and independence was of great importance. In spite of numerous destructions suffered through the history, Ganja remains a beautiful city with many ancient sites. Among them are the Big and Small Bridges (XII century), towers, the Friday Mosque, the madrasah, hamams and caravanserais, as well as Imamzadeh complex-a picturesque building with blue domes, constructed as a Mausoleum of Imam Bagir ibn Ibrahim. The historical and architectural complex, built in the XVII century by Sheikh Bahaaddin, is also

worth mentioning. It includes Juma Mosque (called Friday or Shah Abbas Mosque), Chekak-Hamam (medieval bath) and a caravanserai.

Ganja - an ancient center of urban culture with more than 4000 years history, that situated on the old Great Silk way, is rich with many historical and material-cultural monuments, which have their typical, unique trade and architectural characteristics.

საიდ რეზა ჰუსეინი

Said Reza Huseini

სამეფო კოლეჯი, კემბრიჯის უნივერსიტეტი, დიდი ბრიტანეთის გაერთიანებული სამეფო
King's College, University of Cambridge, The United Kingdom of Great Britain

ზოროასტრიზმი გვიანანტიკურ ბაქტრიაში Zoroastrianism in Late Antique Bactria

საკვანძო სიტყვები: ზოროასტრიზმი, გვიანანტიკური, ბაქტრია

Keywords: Zoroastrianism, Late Antique, Bactria

Information on the Bactrian form of Zoroastrianism comes from a wide range of sources. There are Bactrian documents, seals and sealings, archaeological reports, and literary sources, i.e., Chinese, Arabic and Persian narratives. Bactrian Documents are written in Bactrian the only Middle Iranian language that uses the Greek alphabet. They are dated between the early 4th and the late 8th century CE. Bactrian Documents vary from administrative, economic, and legal documents, to official and private letters reflecting socio-political circumstances in Bactria. The seals and sealings dated to the same period and some of them were originally attached to the Bactrian documents. They bear various motifs and legends in Bactrian. Apart from Bactrian documents, the personal accounts and travelogues of Chinese and Korean Buddhist pilgrims who visited Bactria before and after the Arab-Muslim conquests provide valuable information. Through their descriptions of encounters, observations and reflections on what they came across on their travels, much can be deduced about the region and its population. Arabic and Persian narratives are produced during the Abbasid period. Among the Arabic sources that discuss the socio-political situation after the Arab-Muslim conquests of Bactria, al-Ṭabarī's *Tārīkh al-rusul wa-l-mulūk* ("History of Prophets and Kings") provides valuable information on Bactrian elites and their belief system. His reports include local voices which adds to the importance of his work as far as this article is concerned. Archaeological excavations undertaken by Délégation archéologique française en Afghanistan (DAFA) in various areas such Surkh Kotal (1951-1963), Tepe Zargaran (2004-2006) Chishma-yi Shafa (2007) revealed the remains of Bactrian fire temple and image temples dated to Achaemenid, Kushan, and Kushano-Sasanian period.

Zoroastrianism in Bactria has been addressed by several scholars. Frantz Grenet (1995, 2008, 2105), Micheal Shenker (2014), Julian Kredel and Jamsheed Chosky (2021) discussed Zoroastrianism in Bactria and Sogdiana. They consulted numismatic data, archaeological reports, Chinese narratives, and also epigraphies. Kredel and Chosky included Bactrian documents in their study as well. Their works are very important as they provided a foundation for studying the form of Zoroastrianism in Bactria. In that sense, my study follows the approach applied by these scholars. However, I pay more attention to Bactrian documents in order to understand the rituals of worshipping Zoroastrian deities, the places where the fire/images were kept, and specific words used for prayers. Similarly, offering to the temples and the position of priests in society received more attention.

In this article, I read the sources together in order to comprehend the form of Zoroastrianism in late antique Bactria. By bringing all these sources into a dialogue, we can understand that Bactrians worshipped images of various Iranian and non-Iranian deities in their temples called *baglān* and *nishālm* located within or outside

the cities. The cult of worshipping deities was similar to the ritual of paying homage to the kings. Even the words used for prayers were similar. Bactrian Zoroastrians and Buddhists used the same words for prayers. It is likely that their coexistence in the region for centuries led to this cultural convergence. Though the Sasanians attempted to impose their ideal form of Zoroastrianism in the region, Bactrians retained their old form of Zoroastrianism continued to the early Islamic period.

გამოცემაზე მუშაობდნენ
ლელა წიკლაური და მარიამ ებრალიძე

გამომცემლობის რედაქტორები:
თამარ გაბელაია და მარინა ქყონია

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის გამომცემლობა

თბილისი
2022

0128, თბილისი, ი. ჭავჭავაძის გამზირი 1
1, Ilia Tshavtchavadze Ave., Tbilisi 0128
Tel: +995 (32) 2250484, # 6284; #6278
www <https://tsu.ge/ka/publishing-house>

